

Lib. II.
C. XXI, a.

Cap. XII.

LVI, 1

(= 18831)

tathâ tu vilasanti tãñ kausalyãñ rãmarnâtarãñ
uvâcha laxmanô dînas-tathâlasadrîsãñ vaichak. 1.
na rochatê manâpyêtað-âryê yad-râghavô vanãñ
tyaktvâ râjyasrîyam gachhêt striyâ vâkhyavasãñ gatah. 2.
viparîtas'cha vrîddhas'cha vishayais'cha pradharshitah.
nripah kim-iva na brûyâch-çhodyamãnah samannathah. 3.
nâsyâparâdhamñ pasyãmi nâpi dôshãñ tathâvidhamñ.
yêna nirvâsyatê râshtrâð-vanavâsâya râghavah. 4.
na tamñ pasyãmy-ahamñ lôkê parôçam-apy yô narah.
amitrô pi nirastô pi yô sya dôsham-udâharêt. 5.
dêvâkalpam-rîjam dântãñ rîpûnãm-apy vatsalamñ.
avêxyamãnah kô dharmãñ tyajêt putram-akâranât. 6.
tad-idam vaichanamñ râjñsh putr punarbâlyam-upêyushah
putrah kô hridayê kuryâð-râjavrîttam-anusmaran. 7.
yâvad-êva na jãnâti has'hid-artham-imãñ narah.
tâvad-êva mayâ sârdham-âtenasthamñ kuru sâsanam. 8.

mayā pārsvê sat sadhanushā tava guptasya rāghava
Nah samarthō dhikān kartūn kṛitāntasyēva tiskhatah. 9.
nirmanushyām-īmān sarvām-ayodhyām manusharshabha
kārishyāmi śarais-tiṣṭhāir-yadi stāsyaṭi vipriyē. — 10.
Bharatasyātha paṣṭō vā yō vāsya hitam-icchati.
sarvānṣṭānścha badishyāmi mridur hi paribūyate. 11.
prōtsāhitō yām kairhēyyā sa dushtō yadi nah pitā
amitrabhūto nīhsangam badhātām badhyatām-apsi. 12.
gurōr-apy-avaliptasya kāryākāryam-ajānatah.
utpatham pratipannasya kāryam bhavati śāsanaam. 13.
balam-ēsha kim-āsritya kētum vā purushōttama
dātum-icchati kairhēyyai upasthitam-idam tava. 14.
Tvayā chaiva mayā chaiva kṛitvā vairam-anuttamam
kāsyā śaktih śriyām dātum bharatāyāriśāsana. — 15.
anuraktō smi bhavēna bhṛātaram dēvi tattvatah
satyēna dhanushā chaiva dattēnēshṭēna tē śapē. — 16.
dīptam-agnim-aranyam vā yadi rāmah pravēxyati.
pravishṭām tatra mām dēvi tvām pūrvam-avadhāraya. 17.

harāmi vīryād - dukhāntē tanah sūrya ivōditah,
dēvī pasyatu mē vīryān rāghavas - chaiva pasyatu, 18.
hanishē pitarañ vridhān kairheyasaktamānasam.
kripānām chāsthirañ bālyē vridhabhāvē jagat'vagarhitam.
ētat tu vachanam sruvā laxmanasya mahātmanah, 19.
uvāha rāman kausalyā rudatī sōhalālasā,
bhrātus - tē vadateh putra laxmanasya sruvām trayā.
yad atrānantaram tat tvam kurushva yadi rochatē, 20.
na chādharmañ vaihah sruvā sapatnyā mama bhāshitam.
vihāya sōhasantaptam gantum - arhasi mām - itah, 21.
dharmajña yadi dharmishtha dharmam charitam - ichhasi.
susrūshamām - ichasthas - tvam chara dharmam - anuttamam, 22.
susrūshur - jananiñ putrah svagrīhē nijatō vasañ,
parēña tapasā yukitah kāsya pas - tridivam gatah, 23.
tvam sāham - anuj.
yathāiva rāja pūjyas - tē gauravēña tathā hy - ahāñ
tvam sāham - anujānāmi na gantavyam - itō vanam, 25.

- tvadvijôgân-namê kâryam jîvitêna sukhe^{na} vâ.
 tvayî saha mama s'réyas-trî'nânâm-^{api} bhaxanâm. 26.
 yadi tvam yâsyasi vanam tyaktvâ mam sôhalâlasam.
 aham prâyam-ihâsîshyê na ~~cha~~ ^{hi} saxyâmi jîvitum. — 27.
 tatas-tvam prâpsyasê putra niryam lohavisrutam.
 brahmanahatyâm-wâdharmât samudrah saritâm patih. 28.
 vilasantim tathâ dînam kausalyâm janam tatak.
 wâcha ramô dharmâtma vachanam dharmasân~~hitam~~ hitam. 29.
 nâsti saktih pitur-vâkyam samatikramitum mama.
 prasâdayê tvam sîrasâ gantum-^{ihhâmy}-aham vauam. 30.
 rishinâ cha pitur-vâkyam kurvatâ vanacharinâ
 gaur-hatâ janatâ dharmam kasidunâpi vipaschitâ: — 31.
 asmâkân tu kulê pûrvam sagarasyajînyâ pituh
 Khanadbhik sâgarair-bhûmim samâptah sumahân bahuh. 32 ^{excused}
 jâmadagnyêna ramêna renukâ janani swayam
 kritâ parasunâranye pitur-vachanacharinâ. — — 33.
 êtair-anyais'cha bahubhir-dêvi dêvasamaih kritam
 pitur-vachanam-aklivam karishyâmi pitur-hitam. 34.

- nāham dharmam - apūrvam tē pratikūlam pravartayē
 pūrvair-ayam - abhiprēto gato mārgō 'nugamyatē. 35
 tad-ētat tumayā kāryam kriyatē bhūvi nānyathā.
 pitur-hi vacanam kurvan na kascin-nāma kriyatē. 36.
 tām-ēvam - uktvā janānīm laxmanānī punar-abravīt.
 vākyaṁ vākyaividāṁ śrēṣṭhāḥ śrēṣṭhāḥ sarvadhannuṣṭhātām
 tava laxmanā jānāmi mayi snēham - anuttamam 37.
 vikramam chaiva sattvam cha tejās-cha sudurāsadam. 38.
 mama mātur-mahad-duḥkham-atulam subhalaxanā
 abhiprayam - aṣṭ-avijñāya satyasya cha samasya cha. 39.
 dharmo hi paramo lokē dharmē satyānī pratishṭhitam.
 dharmasansritam - apyētat piturvacchanam-uttamam. 40.
 saṁśrutyā cha pitur-vākyaṁ mātur-vā brāhmaṇasya vā
 na kartavyam vṛthā vira dharmam-āsritya tishṭhata. 41.
 sō ham na sāxyāmi punar-niyōgam-ativartitam
 pitur-hi vacanād-vira Kaikeyyāham prachoditah. 42.
 tad-ētān + ~~etān~~ visrijānāryām xatradharmāsritānī matim
 dharmam-āsraya mā tānyānī madbudhīr-anugamyatām. 43

tam-évam-uktvâ sauhârdâd-bhrâtarain laxmanâgrajah
uvâcha bhûyah kausalyâm prâñjalih sîrasânatah. — 44.

anumanyasva mām devî gamishyantam-ito vanam.
sâpitâsi mama prânair kuru svasthyayanâni mē. — 45.

tîrñâprâtijñas'cha vanât punar-êshyâmy-aham purim
yayâtir-iva râjarshih purâ krtvâ punar-divam. — 46.

lôkah sandhâryatâm mâtar-hridayê sâdhu mâ sũkha
vanavâsâd-ihêshyâmi punah krtvâ pitur-vachah — 47.

trayâ mayâ cha vaidêhyâ laxmanêna samitrayâ.
pitur-niyogê sthâtavyam-êsha dharmah sanâtanah. — 48.

amba sanhritya sambhârân dukkham hridi nigrihya cha.
vanavâsâ krtâ budhir-mama dharmyânuvartyatâm. — 49.

yathaiwa tē putra pitā tathāham.
gurubhṛt svadharmēna subhrittayā cha.

na tvānujānāmi na mām vihaya.

sudukhhitām arhasi gantum-évam. — 50.

Kiñ jivitēna vinā wayā mē

lôkēna vā kiñ svadhayāmritēna.

4
srēyō mukūrtam̄ tava sannidhānam̄
mamaiwa kṛitsnād-apsi jīvalōkāt.

51.

narair-ivōlkābhir-apsōhyamānō
mahāgajō dhvāntam̄-abhipravishṭāh.

bhūyah prajāvāla vilāsam-ētām̄
nisāmya rāmah karuṇām̄ jananyāh.

52.

samātarām̄ chaiwa visānjna kalpām̄
ārtām̄ cha sannitrim-abhiprataptām̄

dharmē sthitō dharmyam-wācha vākyam
yathā sa ēvārhati tatra vaktum.

53.

aham̄ hi tē laymanā tē nityam-ēva
jānāmi bhaktim̄ cha parākramam̄ cha.

manu tvabhiprāyam-asānūriṅya

mātrā sahābhyardasi mām̄ sudukṭham.

54.

dharmārthahānāh khalu tata lōhē

samūxitā dharmaphalōdayēshu

tē tatra sarvē syur-asānūritā sayam̄ mē

bhāryēva vaśyābhimatā saputrā.

55.

yasmiñś-tu sarvê syur-asannivishṭā
dharmô yatah syât tad-upakramêta.

dvêshyô bavaty-arthaparô hi lôkê
kâmâtmatâ khalv-âpi na prasâstâ.

gurus'-cha râjâ cha pitâ cha vridhah

krôdhât praharshâc-yadi vâpi kâmât.
yad-vyâdisêt kâryam-avêxya dharmam.

kas-tam na kuryâc-anrisânsavrittih
na tēna sâknômi pituh pratijnam

imâm-akartum sakalam yathâvat.

sa hy-âvayôs-tâta gurur-niyogê
dêvyâś'-cha bhartâ sagatih sa dharmah.

tasmin punar-jivati dharmarâjê
visêshatah svê pathi vartamânê

dêvî mayâ sârdham-itô pagachhêt.

kâthansvid-anya vidhavêva nârî.

sâ mânumanyasva vanam vajantam.

kuruswa mē svastyayâni dēvi.

56.

57.

58.

59.

yathâ samâptê punarâvrajâyâm

yathâ hi satyêna punar yayâti. —————

60.

yaśô hy-akâm kēvalarâjyakāranân-

na prishthatah Kartum-alam mahodayam.

adīrghakāle na tu dēvi jīvītē

vriṇē 'varām-adya mahim-adharmatah. —

61.

prasādayan naravriśabak samātarām

parākrāmā-jigamishur-ēva dandakām.

athānujām bhriśam-anusāśya darsānam

chakāra tām hrīdi janānām pradaxinām.

62

Kausalyāmunayah

Cap. XXII.

- Atha tañ vyathayâ dīnāñ savisham - amarshitam.
swasantam - wa nâgēndrāñ rōshavisphāritēyanāñ — 1.
âsādya râmah bhrataram saumitram suhridāñ bhratarāñ priyāñ.
uvâchēdāñ sadhairgyēna dhārayan sâthvāñ - âtmavāñ. 2.
nigrihya rōshāñ sōhan cha dhairyam - âkranya kēvalāñ
avamānāñ nirasyaināñ grihitvâ harsham - uttamāñ. — 3.
upakliptāñ yad - ētan - mē abhishēkārtham - utyatañ * ex. emad.
sarvāñ niwartaya xiprāñ kuru kār्याñ niratyayāñ. 4.
saumitrē yō bhishēkārthē mama sambhārasambhramah.
abhishēkanivrittyarthē sō 'stu sambhārasambhramah. 5.
yasyā madabhishēkārthē mānasāñ paritapsyātē
mātānah sâ yathā na syāt savisanthā tathā kuru. — 6.
tasyāh sâñkāmayañ dukkhāñ mukhūrtam - api nōtsahē
manasi pratisanjātāñ saumitrē hāñ - udixitum. — 7.
na buddhipūrvāñ nâbuddhāñ smarāntika kadâchana.
mātrīnāñ vâ pitur - vâhāñ kṛitāñ - alpañ cha vipriyāñ. 8.

6
satyāḥ satyābhisandhaś-cha nityāṁ satya parākramah
paralōka bhayād-bhūto nirbhayo 'stu pitā mama. — 9.
tasyāpi hi bhavēd-asmin karmany-apratisantrite
satyāṁ nēti manastāpas-tasya tāpas-tapēch-ichamāṁ. 10.
abhiśhēkārthavidhānāṁ tu tasmāt saṁhṛitya laxmanā
anvag-ēvāham-icchāmi vanāṁ gantum-itah purah. 11.
mama pravrajānād-ādya kṛitakṛityā nripātmaajā.
sutāṁ bhāratam-avyagram-abhiśhēchayatāṁ tatah. 12.
mayi chīrājina dhare jātā māṇḍaladhārini
gatē 'raṅyāṁ cha kākīyā bhaviśhyati manoh sukham. 13.
buddhir-prānīhitā yēna manas-chaṅusanāhitāṁ
tāṁ tu nārhami saṅklēśhtūṁ pravrajishyāmi mā chiram. 14.
kṛitānta ēva saumitrē drashtavyo mādvivāsanē
rājyasya cha vitirñāsya punar-ēva nivartanē. — 15.
kākīyāḥ pratipattir-hi kathāṁ syān-mama pīdanē
yadi tasyā na bhāvō 'yam kṛitāntavīhitō bhavēt. — 16.
yānāsi hi yathā saumya na mātrīshu manāntaram
bhūtapūrvāṁ viśēsho vā tasyā mayi sutē pi vā. — 17.

- sô 'bhishêkanivritt्यarthaih pravâsârthais' cha durvachaih
 ugrair-vâkyair-aham'tasyâ nânyam daivat samarthajê. 18
 Katham prakritisampannâ râjaputrî tathâgunâ
 brûyât suprâkritêva strî matpîdyam râja sannidhau. 19.
 yad-ahintyam tu tad-daivam bhûtêshv-apsina hanyatê
 vyaktam mayi cha tasyam cha patitô hi vipsaryajati. — 20.
 kas'cha daivêna saumitrê yôdhum-utsahatê puman
 yasya na grahanân kinchit karmanô nyatra drîsyatê. 21.
 sukhadukhê bhayakrôdhau lâbhâtâbhan bhavâbhavau.
 yach-cha kinchit tathâbhûtam nanu daivasya Karma tat. 22.
 'rishayô py-ugratapasô daivênâbhi prapiditân.
 utsrijya niyamân's-tvân ~~brah~~ bhrâsyantê ^{manya} hamas ~~ang~~ bhik. 23.
 asankalpitam-êvêha yad-ahasmât pravartatê
 nivartyârambham-ârabdhâm nanu daivasya Karma tat. 24.
 êtayâ tattvayâ buddhyâ sanstabyât mânam-âtmanâ
 vyâhatê py-abhishêhê mē paritâpô na vidyatê. — 25.
 tasmâd-aparitâpoh san tvam-apy-anuvichâyamân
 prati sanharaya xipram-abhishêhanichanikûm kriyam. 26

C. XXII, 6. ~~mama~~ ebhir-ēva ghataih sarvair-abhishēchana sambhritaih
mama laxmanā tāpasjē vratasnānam bhavishyati. — 27.

atha kim mamaitēna rājya dravyamayēna tu
udhrītam me svayam tōyam vratādēsam karishyati. — 28.

mā cha laxmanā santāpam ~~krīta~~ kārshir-laxmyā viparyayē
rājyam vā vanavāsō vā vanavāsō mahōdayah. — 29.

na laxmanā smin mama rājya vighnē
mātā yavīyasj-atisankhitavyā.

daivābhipannā na pitā kathānchij-

jānāsi daivam hi tathā prabhavam. — 30

Laxmanā munayah.

Cap. XXIII.

iti bruvati rāme tu laxmanō vāksirās-tadā
dhyātvā mādhyaīm jagāmeva manasā ~~et~~ daivya harshayoh. 1.
tadā tu badhvā bhrukutīm bhruvōr-machye nararshabha
nisāsivāsa mahāsarpō vitastha iva roshitah. ——— 2.
tasya dushprativixyam tad-bhrukutī sahitaīm tadā
babhan krodhasya sinhasya mukhasya sadrisaīm mukham, 3.
agrahaṣṭam vichurvaṅs-tu hasti hastam-ivātmanah
tiryaq-ūrdhvaīm sarīre cha pātayitvā sirōdharām. 4.
khādgaīm parimrīshan roshāch-ekhatrumarmavidhāraṇaīm (e Bengal.
lect.)
agrāṅnā vixamānas-tu tiryaq-bhrātaram-abravīt. — 5.
asthānē. sambhramō yasya jāto vai sumahān ayam
dharmadōshaprasangēna lōhasyānatisankayā. — 6.
katham hy-ētad-asambhrāntas-tvadvidhō vaktum-arthati
yathādyaivam-asaunderam saundīrah xatriarshabha. 7.
kiñ nāma kṛipānām daivam-asaktam-abhisāsasi
pāpayōs-tē katham nāma tayoh sankāna vidyate. — 8

santi dharmôpadhâh śāsnâ dharmâtman kin na budhyasē
tayoh suharitam swârtham sâthjât parijihirshatoh. 9.
yadi naivam vyavasitam syâd-dhi prâg-êva râghava
tayoh prâg-êva dattas'cha varah prakritas'cha sah. — 10
lôkavidvishtam-ârabdham tvadanyasyâbhishechanam
nôtsahê sahityam vira tatra mē xantum-arthasi. — 11.
yēnaivam-âgatâ dvaidham tava buddhir-mahâmatē
sô'pi dharmô mama dvēshyô yat prasangâd-vimukhyasi. 12
katham twam karmânâ saktah kâikēyivasa'vartinah
karishyasi pitur-vâkijam-adharmishtham vigarhitam. — 13
yad-ayam kûvishâd-bhêdah krito'py-êvam na grihyatē
ya jāyatē tatra mē dukkham dharmasangas'cha garhitah. 14.
manasâpi katham kâmam kuryâs-tvam kânavrittayoh
tayos-tv-ahitayor-nityam sâtrvoh pitrabhidhânayoh. 15.
yady-api pratipattis-tē daivi châpi tayor-matâ
tathâpy-upēxanīyam tē na mē tad-apisrôchatē. — 16
viklavô viryâhino yah sa daivam-anuwartatē
virâh sambhâvitâtmânô na daivam paryupâsatē. — 17.

- daivam purushakāreṇa yah samarthah prabādhitam
 na daivēna vipannārthah purushah sō vasidati. — 18.
 drakṣyanti tv-ādya daivasya paurusham purushasya cha
 daivamānushajōr-~~eva~~ādya vyaktā vyaktir- bhaviṣyati. 19
 adya matpaurusha kutam daivam drakṣyanti vai janāh
 yair- daivād-āhataim tē dya drikṣtām rājyābhishēchanām 20.
 atyan kusām-~~uddam~~ivōddamām gajām madajātōddhataim
 pradhāvitam-aham daivam paurushēna nivartayē. — 21.
 lōhapālāh samastās-tē nādya rāmābhishēchanam
 na cha krītsnās-trayō lōhā vihanyur-kinṣurā-pitā. 22.
 yair-vivāsas-tavāranjē mithō rājan samarthitah
 aranjē tē vivakṣyanti chaturdasa samās-tathā. — 23.
 ahām tadāsām chakṣyāmi pitus-tasyās'cha yā tava
 abhishēkavighātēna putravārijāya vartatē. — 24.
 madbalēna viruddhāya na syād-daivabalām tathā
 prabhaviṣyati dukkhaya yathōgram paurusham mama. 25.
 ūrdham varshasahasrāntē prajāpātyam-anantaram
 ārya-putrāh karishyanti vanavāsām gatē trayi. — 26

pūrvavarajarshivṛittya hi vanavāsō vidhēyatē
prajānirixipyā putrēshu putravat paripālanē. 27.

sa chēd-rājany-anēhāgrē rājyavishramasankhajā
naivam-ichhasidhar mātman rājyān rāmatvam. ātmāni. 28.

prati jānē chatē vira mā bhūvam viratōkabhāh.
rājyān cha tava raxēyam-aham vēteva sāgarān. 29.

māngalair-abhishinchasva tatra twam vyapritō bhava.
aham-ēkō mahīpātān-alān vārayitūn bātāt. 30.

na sōbhārtāv-imaū vāhū na dhanur-bhūshanāya mē
nāsir-ābandhanārthāya na sārāh stambhakētavah. 31.

amitramathanārthāya sarvam-ētaih-chatushtāyam.
na ^{chāhām} ~~cha~~ hāmāyē tyartham yah syāih-chhatvur-malō mama

asīnā tixhadhāreṇa vidyuchchalitavarchasā
prāgrihētēna vai sātṛam vajrinān vā na khalpayē. 32.

kastyasvarathihastōrusirōbhīr-bhavitā
Khadga nishpēshanishpishṭair-gahanā duscharā cha mē

ex emend. kastyasvarathihastōrusirōbhīr-bhavitā malū. 33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

Khadgadhārāhatā me dya diryamānā ivādrayah
patishyanti dvishō bhūman meghā ivā savidyutah.

ex emend.
Lassenii
35.

badhagōdāngulitrāṇe pragrihitaśarāsanē
katham puruṣhakārah syāt puruṣhānām mayi sthite

36. e. codd. Bey

ba hubhis' chaikam-atyasyann-ehēna cha bahū janāu
viniryōxyāmy-aham vānān nri vāji gajamarmasū. —

37.

adya me śtraprabhāvasya prabhāvah prabhavishyati
rājas' chāprabhutām kartūn prabhutvām chātava prakō. 38.

adya chandanāsārasya keyūrānōxanāsya cha
vasūnām cha vimōxasya suhrīdām pūjanāsya cha. —

39

anurūpāu-inau vāhū vāma karna karishyatah
abhishechanaviṣṇuāsya kartṛnām te nivarāṇe —

40.

bravīhi hō dyaiva mayā vijuyyatām

tavāsuhrīt prānayasah suhrījjanaiḥ

yathā tavēyām vasudhā vasē bhavēt

tathāivamām sādhi tavāsmi kūrārah. —

41

vis'rijya vāshpañ̄ parisāntvya chāsakrit
 sa laxmañāñ̄ rāgharavañsāvardhanah.
 unīcha pitryē varhanē vyavasthitāñ̄
 nibōdhamāñ̄ ēsha hi saumya satpathah.
 laxmañasāñ̄ raubhah.

42

Cap. XXIV.

1. tam samixya vyavasitam pitur-nirdesapalanē
kausalyā vāshpa samrudhā varhō dharmishtham-abravīt.
adrishtheadukhō dharmātmanā sarvabhūtaprijamvadah.
2. mayi jāto dasarathāt katham-unihhena vartayēt.
yasya bhṛityās-cha dāsās-cha mrishtāny-annāni bhunjatē
katham sa bhāxyatē rāmo vanē mūlaphalāny-ayam. 3.
Nah sraddadhyāo-īdām srutvā kasya vā na bhaved bhayam
guṇāvān dayito rājnā rāghavo yad-vivāsyatē. — 4.
nūnam tu balavān lōhē kṛitāntah sarvam-~~pr~~ādīsēt.
lōhē rāmābhirāmas-tvam vanam yatra gamishyasi. 5.
ayam tu mām-ātmabhavas-tava darsanamārutah
vilapadukhah samidhō ruditāsrūhutāhutih. — 6.
chintāvāshpanahādhumas-tavā darsanachittajah,
karshayitvā bhṛisām putra ~~nihsvāyāse~~ nihsvāsāyāsasambhavaḥ
7. trayā vihīnām-īha mām sōhāgnir-atulō mahān
pradaxyati yathā kaxam chitrabhānur-himātyayē. 8.

- yathâ hi dhenuh swain vatsain gachhantam-anugachhati
 ahain tvanugamishyami yatra vatsa gamishyasi. — 9.
- yathâ nigaditam matrâ tad-vâkyam purusharshabhah
 sruvâ ramô bravî-vâkyam mataram bhrisâduhkhitam. 10.
- kâikēyyâ ~~vand~~ vandito rājâ mayi châranyam-âsritē.
 bhavatyâ cha parityakto na nūnam vartayishyati. — 11.
- bhartuh kila parityagō nrīsansah kēvalam striyâh
 sa bhavatyâ na kartavyo manasâpi vigarhitah. — 12.
- yavaj-jivati kâkutsyah pitâ mē jagatīpatih
 sūsrūshâ kriyatam tavat sa hi dharmah sanātanaah. 13
- mayâ chaiva bhavatyâ cha kartavyam vaichanam pituh
 rājâ bhartâ guruh srēshthah sarvēshâm-īśvarah prabhuh. 14
- imāni tu mahāranyē vihritya nava pancha cha
 varshāni paramapritah sthāsyāmi vaichanē tava — 15.
- ēvam-ukta priyam putram vāshpapūrnānanā tadā
 uvācha paramārtā tu kausalyâ sutavatsalā. — 16.
- āsām rāma sapatnīnām vastum madhyē na mē samam.
 naya mām-apī kâkutsya vanam vanyam mrigim-iva. 17.

tām tathā rudatīm rāmō rudaṇ vahanam-abravīt
 jīvantiyā hi striyā bhartā daivatam prabhu-ēva cha. 18.
~~na~~ bhavatyā mama chaivādya rājā prabhavati prabhuh;
 na hy-anāthā vayan rājñā lōhanāthēna dhēmata. 19.
 bhāratas'-chāpi dharmātmā sarvabhūta priyam vadah.
 bhavatīm-anuwartēta sa hi dharmaratah sadā. — 20.
 yathā mayi tu nishkrāntē putrasōkēna pārthivah.
 svānam nāvāpnuyāt kinchid-apramattā tathā kuru. 21.
~~dāruṇas'-chāpy-ayam sōkō yathainam navināsayēt~~
 dāruṇas'-chāpy-ayam sōkō yathainam navināsayēt
 rājñō vridhasya satatam hitam chava samāhitā. — 22.
 vratōparvāsāniratā yā nārī paramōttamā
 bhartāram nānuwartēta sā cha pāpagatir-bhavēt. — 23.
 bhartuh sūśrūshayā nārī labhatē gatiṁ-uttamām
 api yā nirnamaskārā nivrittā dēvapūjanāt. — 24.
 sūśrūshām-ēva kurvīta bhartuh priyahitē ratā
 ēsha dharmah purā drishtō vēdē lōkē śrutah smritah 25

- agnikāryēṣhu cha sadā sumanōbhīṣ' - cha devatāḥ
 pūjyās - tē mat kṛitē dēvi brāhmanās' - chaiva suvratāḥ. 26.
- ēvaṁ kālāṁ pratyaśva bhātriśūśrūṣhanē rat
 niyatā niyatāhārā bhātriśūśrūṣhanē ratā. — — — 27.
 mamāgamana kānyinē
- prāpsyasē paramāṁ kāmāṁ mayi pratyāgatē sati
 yadi dharmabhritāṁ śrēṣṭhō dhārayiṣhyati jīvitam. 28.
- ēvam uktā tu rāmēna vāṣṭpapūrnāyatēṣānā
 kausālyā putraśōkātā rāmāṁ vaihanam - abravīt. — 29.
- gamanē tu kṛitāṁ buddhiṁ natē saknōmi rāghava
 vinivartayitūṁ vira nūnaṁ kālō duratyayah. — 30.
- gaikha putra tvam - ekāgrō bhadrām tē'stu sada vibhō
 punas - tvayi nivrittē tu bhaviṣyāmi gata kīlamā. — 31.
- pratyāgatē mahābhāgē kṛitārthē charitavratē
 pitur - ānṛinyatāṁ prāptē tvayi lapsyē paramāṁ sukham. 32.
- kṛitāntasya gatih putra durvibhāvya sadā vibhō bhūvi
 yat tvāṁ sancho dayati ~~mām~~ mē vaicha āchhidyā rāghava. 33.
- gaikhēdānūṁ mahāvāhō xēmēna punar - āgatā
 nandayishyasi māṁ putra sāmna ~~stāy~~ slayṣṣēna chārūna. 34.

C. XXIV, 6. apudānūm sa kālasyād-vanāt pratyāgataim puṁsah
yēna tvām putra paśyēyam jatāvalkaladhāriṇam. 35.

tathā hi rāmaṁ vanavāsaniśchitam
samīxya devī paramēṇa chētasā.
uvācha rāmaṁ subhalaxaṇam vaiho
babhūva cha svastyayanābhikāṅgini — 36

Kausalyāsivāsanam.

Cap. XXV.

sāpanīya,
~~sa~~ vinīya tam-āyāsam-upasprīśya jalain sūchi
chakāra mātā rāmasya māṅgalāni manasvinī. — 1.
na śakyasē vārayitūm gachchēdānūm raghūttama.
sīghraṁ cha vinivattasva vartasva cha satām kramē. 2.
yam pālāyasi dharmam tvain dhṛityā cha niyamēna cha
sa vai raghavaśārdūla dharmas-tvān-abhiraxatu. 3.
yēbhyah pranamasē putra chaityēshu-āyatānēshu cha
tē cha tvām-abhiraxantu vanē saha maharshibih. 4.

yāni dattāni tē 'strāni viśvāmitrēna dhūmatā
 tāni tvām abhiraxantu gunāih samuditān sadā. — 5.
 pitrisūśrūshayā putra mātrisūśrūshayā tathā
 satyēna cha mahāvāhō chirañ jīvābhiraxitah. — 6.
 samithusāpavitranī vēdyas- chāyatanāni cha
 sthāndilāni cha vipranān sālā vrīxā hrādāh xupāh. 7.
~~patāngāh pauragāh sikhās tvām raxantu narōttama.~~
~~svastē sādyās' cha visvē' cha marutas' cha saharstibih. 8.~~
 svasti dhātā vidhātā^{cha} svasti pūshā bhagō 'ryamā
 lōkapatās' cha tē sarvē vāsava pramukhās tathā. — 9. 8.
 ritavah shat' cha paxās' cha māsāh samvatsarāh xapāh
 dināni cha muhūrtās' cha svasti kurvantu tē sadā. — 10. 9.
 shandas' cha bhagavān dēvah sōmas' cha savrihaspatih.
 saptarshayō nāradas' cha tē tvān raxantu sarvatah. 10.
 sālāh sarvē samudrās' cha rājā varuṇa ēva cha.
 dyaur- antarixān prēthivī vāyus' cha saiharācharah. — 11
 naxātrāni cha sarvāni grahās' cha saha dāivataih.
 jyotīnshi chaiva divyāni pāntu tvām putra sarvasah. 12.

14
ahōrātrē tathā sandhyē pāntu tvām vanam-āśritam
xanāh kalās'cha kāshtās'cha tava sarma disantu te. 13.
mahāvanē viharatō munivēsasya dhimatah
tathādityās'cha daityās'cha bhavantu sukhadāh sadā. 14.
rāxasānām piśāchānām raudrānām krūrakarmanām
kravyādānām cha sarvēśhām mā bhūt putroka te bhayam.
plavagā vrischikā dānsā masakās'chaiva kānanē (15)
sarīsrīpās'cha kītās'cha mā bhuvan gahanē tava. — 16.
mahādvīpās'cha sinhās'cha vyāghrā vīxās'cha danśtrīnah
mahishāh sringinō raudrā natē druhyantu putroka. 17.
nrīnānsabhōjanā raudrā yē chānyē sāttrajātayah.
ex omend. mā sma tvām hiṁsistubh putra mayā sampūjitās-tv-īha 18.
āgamās-te śivāh santu sidhyantu cha parākrāmāh
sarvasampattayē rāma svastimān gachha putroka. 19.
svasti te stvāntarixēbhyah pārthivēbhyah punah punah
sarvēbhyas'chaiva devēbhyō yē cha te paripanthinah. 20.
sukrah sōmās'cha sūryas'cha dhanadō'cha yamas-tathā.
pāntu tvām arkitā rāma daudākāranjavāsinau. 21.

- agnir-vāyus-tathā dhūmō mantrās'-charshimukhāih-ityutāh
 upasparśana kālē tu pāntu tvēṃ raghunāndana. — 22.
- sarvalōkaprabhur-brahmā bhūta kartā tatharshayah..
 ye cha sēshāh surās-tē tvēṃ raxantu vanavāsinaṃ. — 23.
- iti mālyāih suraganān gandhais'-chāpiyasāsvinī
 stutibhis'-chānurūpābhir-ānarchāyatalōchanā. — 24.
- jvalanāṃ samupādāya brāhmaṇēna mahātmanā
 hāvayām-āsa vidhinā rāmanangalākāranāt. — 25.
- ghṛitāṃ svētāni mālyāni samidhas'-chāiva sarśhāpān
 upasampādāyām-āsa kausalyā paramānganā. — 26.
- upādhyāyah sa vidhinā hutvā sāntim-anāmayam.
 kutahavyāvasēshēna bāhyāṃ balinākalpayat. — 27.
- madhudādhyaxataghṛitāih svastivāchya dvijān's-tatah
 vāchayām-āsa rāmasya vanē svastyayanakriyām. — 28.
- tatas-tasmai dvijēndrāya rāmanātā yasāsvinī
 dayināṃ prādadau hāmyām vāghavam chēdam-abrovīt. 29.
- yan-mangalam sahasrāxē sarvadēvanamasthritē
 vṛitranāsē samabhavat tat tē bhavatu mangalam. — 30.

- yan-mangalam supariasya vinata kalpayat pura
 amritam prarthayanasya tat te bhavatu mangalam. 31.
- amritotpadane daityan ghnato vajracharasya yat
 aditi-mangalam pradat tat te bhavatu mangalam. 32.
- trivikraman vikramato vishnor-atulatejasah
 yad-asin-mangalam rama tat te bhavatu mangalam 31.
- ritavah sagara dvipa veda loka disas'-cha te
 mangalani mahavaho disantu subhamangala: — 32.
- iti putrasya seshans'cha kritva sirasi bhaminu
 gandhais'-chapi samalabhya ramam-ayatalochana. 35.
- aushadim cha susiddhartham visalyakaranim tatha
 chakara rayam kausalya mantrair-abhijajapa cha. 34.6
- uvachapi prahrishteva sadukhavarasavartinu
 vāṅmatreṇa na bhāveṇa vāchā saṅsajjāmanayā. 35.7
- ananya murchni chaghraya parishwajya yasasvini
 avadat putram-~~ist~~ ishtartho gachha yathasukham. 36.8
- arogam sarvasiddhartham-ayodhyam punar-agatam
 pasyami tvam sukham vatsa sushritam rajavartmani. 37.9.

pranasht'aduhkhasan'kalysa'harshavidyotitanana
draxyami tvam vanat praptam purnathandram-ivoditam. 38.

bhadrasanagatam rama vanavasad-ihagatam
draxyami tvam muhuh'putra tirnavantam pituh vaihah. 39

manjalair-upasampanno vanavasad-ihagatah
badha' mama badhas'-cha nityam tvam kamam samvardhaya prabho. 40.

mayarchita devaganah sivadayo
maharshayo bhutaganah suroragah.

abhisrayatasya vanam chiraaya te
hitaya kanyantu disas'-cha raghava.

AI

ity-evam-asu pratipurna lohanam
samapya sa svastyayanam yathavidhi
pradayinam chapichakara raghavam
punah punas'-chapi nirixya sasvajē
tatha hi ~~devy~~ devya'cha krita pradaxino
nipsidya matas'-charanau punah punah
jagama sitanilayam mahayasah
sa raghavan prajvalitas-taya sriya,
svastyayana kriya.

Cap. XXVII.

abhivādya tu kausalyān rāmah samprasthito vanam
 Krītasvastyayanō matrā dharmisthē vartmani sthitah. 1.
 virājayan rājasutō rājamārgam narair-vritam
 hrīdayāny-āmananthēva janasya guṇavattayā. — 2.
 vaidēhī chapi tat sarvam na sūsrāva tapasvinē
 tad-ēva hrīditasyās-cha yauvarājyābhishēchanam. — 3.
 dēvakāryam sma sākṛtvā krītajñā hrishṭachētanā
 ābhijñā rājadharmānām rājaputram pratixatē. — 4.
 pravivēśātha rāmas tu svavēśma suvibhūshitam
 prahrishṭajanasampūrnām hrīyā kinīhid-avāṅg mukhah. 5.
 atha sītā samutpatya vēpamānā cha tam patim
 apasyait- chhōkasantaptam chintāvyākulitēndriyam. 6.
 tam drishṭvā sa hi dharmātmā na sasāka manōgatam
 tam sōkam rāghavah sōdhum tātō vivritatam gatah. 7.
 vivarṇāvadanam drishṭvā tam prasvinnam-amarshanam
 āha dukkhābhisanaptā kin- idānīm- idam prabhō. 8.

adya ~~pr~~ vārhaspatah śrīmān yuktaḥ puṣhyo 'nu rāghava
prōchyatē brāhmaṇaiḥ prājñaiḥ kēna tvam asi dumaṇā, 9.
na tē śatasātā kēna jalapthēnau bhēna cha
āvritān vādanān valgu chhattrēnā bhvirājatē.
vyajanābhyān cha mukhyaḥ bhān śatapatranibhēṣanān 10.
chandrahaṅsaprakāśābhyān vijyatē na tavānauam. — 11.
vāṅmino vandinaś' chāpi prahrishṭās' tvān naraśhabha
stuvantō nādya drisyantē mangalaih sūtamāgadhaḥ — 12.
na tē xaudraṁ cha dachi cha brāhmaṇāḥ vēdapāragāḥ.
mūrdhni mūrdhā bhishikīṭasya' dadati sma vidhānataḥ. 13.
na tvān prakrītayah sarvāḥ śrēṇimukhyaś' cha bhūshitāḥ
anuvrajitum - icchanti paurajānapadās - tathā. — 14
chaturbhir vēgasampannair' pannaish hayaih kānchanabhūshitaih
~~mukhy~~ mukhyah puṣkparathō yuktaḥ kinnagaḁhpati tē grataḥ. 15.
na hasti chāgrataḥ śrīmān sarvalayanāpūjitaḥ
prayānē laxyatē vira kṛishṇamēghagiri prabhah. — 16.
na cha kānchanachitraṁ tē pasyāmi priyadarśanān
bhadrāsanaṁ purashrītya yāntān vira purahsarām. 17.

- Cxxxvi, 6. abhishēkō yadā sajjah kṛin-idānīm-idam tava
apūrvō mukhavarṇas'cha na praharshas'cha laxyatē. 18.
itīva vilapantīm tām prōvācha raghunandanah
sītē tatra bhavān stātah pravrajayati mām vanam. 19.
Kutē mahati sambhūtē dharmajñē dharmatārini
S'rinu jānaki yēnēdām kramēnādyāgatām mama.
rājñā satyapratijñēna pitrā dasārathēna vai 20.
kaikeyyai mama matrē tu purā dattau mahāvarau.
tayādya mama sajjē smim-abhishēkē nrīpōdyatē 21.
pratiōditah sa samayō dharmēna pratirijitah.
chaturdasā hi varshāni vastavyam dandakē mayā 22.
pitrā mē bharatas'chāpi yawarājyē nijo nijōjitah.
sō'ham tvām-āgatō draṣṭūm prasthitō vijānam vanam. 23.
bharatasya samīpē tē nāham kathyah kathāñchana. 24.
vidhiyuktā hi puruṣhā na sahantē parastavam
~~tasmān na tē gūṇā kathyā bharatasgāgratō mama~~ 25.
anukūlatayā sahyam samīpe tasya varṣitum. — 25

- tasmai dattam nr̥ipatinā yauvarājyam sanātanam
sa prasādyas-twayā sitē nr̥ipatis'cha visēshatah. — 26.
- cham chāpi pratijñam tam gurōh samanupālayan
vanam-adyaiva yāsyāmi sthirit'hava manasvini. — 27.
- yātē cha mayi kalyāni vanam muninisthēvitam
vratōparavasaparayā bhavitavyam twayānaghē. — 28.
- kalyam-utthāya devānam kṛtvā pūyam yathavidhi
vanditavyō dasārathah pitā mama janēsvarah. — 29.
- mātā cha mama kausalyā vriddhā santāpakarsitā
dharman-ēvāgratah kṛtvā tvattah sammanam-arhati. 30
- vanditavyās'cha tē nityam yāh sēshah mama mātarah.
snēhapranāya sambhōgaih samāhi mama mātarah. — 31.
- bhrātrīputrasamau chāpi drashtavyau cha visēshatah
ubhau bharatasātughnau prānait'priyataraṁ mama. 32.
- vipriyam chana kartavyam bharatasya kadāchana
sa hi rājā prabhu'chaiva dēsasya cha kulasya cha. — 33.
- ārādhitā hi sitēna prayatnais'chōpasēvitāt
rājānah samprasūdanti prakupyanti viparyayē. — 34.

* sprisann-iva gajō hanti jighrann-iva bhujāṅgamah

* smayann-iva nr̥ipō hanti mānayan-iva durjanah. — 35.

durasān api putrān hi tyajanty-ahitakārinah

samarthān pratigr̥h̥ṇanti parān api narādhipsah. — 36.

sā tvam̃ vasēha kalyāṇi rājnah samanuvartini

bharatasya ratā dharmē satyavrataparāyanā. — 37.

aham̃ gamishyāmi mahāvanam̃ priyē

tvayā hi vastavyam-ihaiwa bhāmini.

yathā vyātikām̃ Kurushē na kasyachit

tathā tvayā kāryam-idaṁ vaihō mama. — 38.

sitōpāmantranām̃,

Cap. XXVII.

- evam-ukta tu vaidēhī priyārthā priyavādinī
pranāyād-ēva saṅkrudhā bhartāram-idam-abravīt. 1.
kim-idam bhāshasē rāma vākyaṁ laghutayā dhrumam
twayā yad-apahāsyam me sruvā nara narōttama. 2.
virānam rājaputrānam sāstrāstraviduṣhām nrīpa
anarham-ayasasyam cha na srotavyam twayēritam. 3.
āryaputra pitā mātā bhrātā putras-tathā snushā
svāni punjāni bujānāh svam svam bhāgyam-upāsate. 4.
bhartur-bhāgyam tu nāry-ēhā prāpnōti ~~purusha~~ purusharshabha
atas-chaiivāham-ādishatā vanē vastavyam-ity-āpi. 5.
na pitā nātma jō nātma na mātā na sakhi janah.
iha prētya cha nārīnam patir-ēko gatih sadā.
yadi twam prasthitō durgam vanam-adyaiva rāghava
agratas-tē gamishyāmi mridnanti kusāhantakān. 7.
irshyārōshau bahishkritya pitasēsham-ivōdakam.
naya mām vira visrabdhah pāpam mayi na vidyatē. 8.

- prāsādāgrair-vimānair-vā vaihāyasagatena vā
sarvāvasthāgatā bhartuh pādaiḥkṛpāyā viśiṣhyatē. — 9.
- anusiṣhtāsmi matrā cha pitrā cha vividhāstrayam
nāsmi samprati vahtavyā vartitavyam yathā mayā. — 10.
- aham durgam gamiṣyāmi vanam puruṣhavarjitam.
nānānirigaganākṛnam sārḍūlaganāsevitam. — 11.
- sukham vanē nivatsyāmi yathāiva bhavanē pituh.
achintayanti trilōkan chintayanti pativratam. — 12.
- susrūṣhamānā tē nityam niyatā brahmacharinī
saha rāṅsyē trayā vira vanēṣhu madhugandhiṣhu. — 13.
- tvam hi kartum vanē śaktō rāmasamparipālanam
anyasyāpi janasyēha kimpunar-mama mānada. — 14.
- sāham trayā gamiṣyāmi vanam-adya na saṅśayah
nāham śakya mahābhāga nivartayitum-udyatā. — 15.
- phalamūlāsānā nityam bhaviṣyāmi na saṅśayah
na tē dukkham karishyāmi nivasanti trayā saha. — 16.
- ichhāmi saritah sāitān pavatāni sarāṅsi cha
drashtum sarvatra nirbhītā trayā nāthvēna dhimata. — 17.

haṁsa hāraṇḍavā kūrṇāḥ pādminih vimalōḍakāḥ
avagāhyā bhiransyē haṁ trayai va sa ha rāghava. — 18.

sahasrāṅy - api varshānām bahūni sahitā trayā
samatītāni manyēya haṁ yathā kām̄ divasaṁ tathā. 19.

svargē 'pi vāsaṁ sahitā trayā vira na kāmāyē.

trayā mama vitūnāyāḥ kutaḥ svargaḥ kutaḥ sukhaṁ. 20.

ahaṁ gamiṣyāmi vanam sudurgamam
na mām tu vira pratishēddhum - arhasi.

vanē nivatsyāmi yathā pitur - grīhē

tavaiva pādāv - upagrihya sammatā. — 21.

ananyabhāvām - anuraktachōtasam

trayā vijukhtām̄ maranāya niśhitām̄

nayasva mām sādhu kurushva yāchanām̄

na tē mayōtō gurutā bhaviṣyati. — 22.

tathā bruvānām̄ - api dharmavatsalām̄

na cha sma sitām̄ nri varō ninīshati.

uvācha chaimām̄ bahu sannivārtanē

vanē nivāsasya cha dukkhatām̄ prati. — 23.

sitāvākyam.

Cap. XXVIII.

sa evam bruvatim sitam dharmajno dharmavatsaloh
na netum kurute buddhim vanē dukkhāni chintayan. — 1.
santvayitvā tatas-tān tu vashpadushitalochanam
nivantanārthe dharmātma vākyaṃ-ētaḍ-uvāchaha. 2.
sitē mahākulīnāsi dharmē cha niratā sadā
ihāchāra svadharmān tvān mā yathā manasah sukham. 3.
sitē yathā tvān vākyaṃ tathā kāry kāryam tvayā batē
vanē dōshā hi bahavō vadatas-tān nibōdha mē. — 4
sitē vimūhyatām-ēshā vanavāsakṛitā matih
bahudōsham hi kantāram vanam-ityabhidhiyate. 5.
hitabuddhyā khalu vaihō mayaitad-abhidhiyate
sadā sukham na jānāmi dukkham-ēva sadā vanam. 6
girinirjharasambhūtā girinirdarivāsinām
sindhānām uinadā dukkhān srotum dukkham-ato vanam.
krīdāmanās-cha visrabdhā mattāh sūnyē mahāmṛigāh 7.
drishtvā samabhivartantē sitē dukkham-ato vanam. 8

sagrâhâh saritas'-chaiva pañhavatyah sudustarah
mattair-^{apigajair-nityam}-atô dukkhataram vanam. 9.
latâkântâkâsanâhⁿⁱ krihâvâkûpanâditâh
nirayâs'-cha sudukkhâs'-cha mârghâ dukkham-atô vanam. 10
supyatê parnâsâyyâsu swayam bagnâsu bhûtâlê
vâtrishu sramâkhinûna tasmâd-^{dukkhataram} vanam. 11.
shôrâtram cha santôshah kartavyô niyatâtmanâ
phalair-vrîxâvapatitair sîtê dukkham-atô vanam. 12.
upavâsas'-cha kartavyô yathâ prânêna maithilî
jatâbharas'-cha kartavyô valkâlâmbarâchârînâ. — 13
dêvatânâm pitrânâm-cha kartavyam vidhipûrvakam
prâstânâm-atithânâm-cha nityasah pratipûjanam. — 14
kâryas-trir-abhishêkâs'-cha kâlê kâlê cha nityasah
charatâm niyamênaiva tasmâd-^{dukkhataram} vanam. 15
upahâras'-cha kartavyah kusumair swyam-âhritair
ârshêna vidhinâ vedyam sîtê dukkham-atô vanam. — 16.
yathâlabdhêna kartavyah santôshas-têna maithilî
yatâhârair-vanâcharair sîtê dukkham-atô vanam. — 17.

ativāpātas-timirāṁ bubhuxā chāsti nityasāh
 bhayāni cha mahānty-atratatō dukkhatarāṁ vanam. 18
 sarisripās-cha bahavō bahurūpās-cha bhāmini
 charanti prithivīm darpāt tatō dukkhatarāṁ vanam. 19
 nadīnilayanāh sarpā nadīkutilagāminah
 tishthanty-āvṛitya panthānam - atō dukkhatarāṁ vanam. 20
 patangā vṛis'chikāh kūtā danśās-cha masākaish saka
 bādhanē nityam - abalē sarvāṁ dukkham - atō vanam. 21.
 drumāh han'tākinās-chaiva kuśāh kāsās-cha bhāmini
 vanē vyākūlasākhagrās-tena dukkhatarāṁ vanam. 22.
 kāyāklēsās-cha bahavō bhayāni vividhāni cha
 arānyavāsē vasatō dukkham - eva sadā vanam. — 23.
 Krōdhalobhau ~~cha~~ vinōktavyau kartavyā tapasē matih.
 na bhētavyam cha bhētavyē dukkham nityam - atō vanam.
 tad-alam tē vanam gatvā xamam nahi vanam tava 24.
 vimrīśamsiha paśyāmi bahudōshakarāṁ vanam. 25.
 vanadōshadarśanam.

Cap. XXIX.

- ētat tu vachanam sruvā sītā rāmasya dukkhitā
prasaktā sūmukhī maudam-īdam vachanam-abravīt. 1.
yē trayā kīrtitā doṣhā vanē vastavyatām prati
gūṇān ity-ēva tān vidhi tava snēhapuraskritān. - 2.
mṛigāḥ śinhā gajāś-chaiva sārḍūlāḥ śarabhās-tathā
chamarāḥ srīmarās-chaiva yē chānyē vanachārīṇaḥ. 3.
adrīṣṭāpūrvārūpatvāt sarvē tē tava rāghava
rūpān drīṣṭvāpasaspeyus-tava sarvē hi bibhṛyati. 4.
trayā saha cha gantavyam mayā gurujānājnayā
tvadvijōgēna mē rāma tyaktavyam-īha jīvitam. 5.
na hi mām tvatsamīpasthām-atisāktō pi rāghava
surāṇām-īśvarah sakītaḥ pracharshayitum-ōjasā. 6. ex omend,
patihīnā tuyā nārī sā na śaxyati jīvitum.
hānam-evaṁvidham rāma trayā mama vidarsitām. 7.
athāpi cha mahāprājña brāhmanānām mayā sṛutām
purā pitṛigrihē satyam vastavyam kila mē vanē. - 8.

Cap. 29

tāxanyēbhyō dvijātibhyah s'rutvāhaṁ vaihanam grīhē
 vanavāsa kṛitōtsahā nityam-ēva mahābala. — 9.
 ādēsō vanavāsasya-prāptavyah sa mayā kila
 sā trayā saha tatrāhaṁ yāsyaṁi priya nānyathā: — 10
~~ka~~ kṛitādēsā bhaviṣhyāṁi gamiṣhyāṁi saha trayā
 kālas-chāyāṁ samutpunnah satyavāg-bhavatu dvijah. 11.
 vanavāse hi jānāmi dukkhāni bahudhā kila
 prāpyantē niyatāṁ vira purushair-akṛitātma bhik. 12.
 kānyayātha pitur-gēhē vanavāseh s'rutō mayā
 bhixinyāh sādhu vrittāyā mama mātur-ihāgratah. 13.
 prasāditaś-cha vai pūrvam tvam vai bahuvishāṁ prakho.
 gamanāṁ vanavāsāya kānyitāṁ hi saha trayā. — 14.
 kṛitaxanāhaṁ bhādrām-tē gamanānt-prati rāghava
 vanavāsasya sūrasya mama charyā hi rochatē. — 15
 sūdhātman prēmabhāvād-dhi bhaviṣhyāmi vikalmaṣhā
 bhartāram-anugaihī bhanti bhartā hi mama daivatam. 16
 prētya bhāvē hi kalyāṇat sangamō mē sadā trayā
 s'rutir-hi s'rūyatē puṇyā brāhmanānāṁ yāsāsvinām. 17.

iha lōkē iha pitribhir-yā Strī yasya mahābala
adbhir-dattā swadharṁṇā prētyabhāvē pī tasya sâ - 18.
ēvam-asmāt svakām nārīm surrittām hi pativratām
nābhīrōchayasē nētum tvām mām kēnāiva hētunā. - 19.
yadi mām dukkhitām-ēvam vanaṁ nētum na chētkasi
visham-agnīm jalām vāham-āsthāsye mṛityukāraṇāt. 20.
ēvam bahuvīdham tām sâ yāchatē gamanam̄ prati
nānumēnē mahāvāhus-tām nētum vijanam̄ vanaṁ. 21.
~~Ita~~ ēvam-uktā tu sâ chintām māthilī samapāgatā
Snapayanti kūchāṁ ushūair-āsrubhir-nayanachyutair. 22.
rāmānunayah.

Cap. XXX.

- sântoyamânâ tu râmenâ maithilî jînâkâtmajâ
 vanavâsanimitâyâ bhartâram - idam - abravît. 1.
 sâ tam - uttamâsamvignâ sitâ vipsulavayasam.
 pranayâch - châbhinânâch - cha parichixêpa râghavam. 2.
 kiñ tvâm anyata p vaidehah pitâ me mithilâkhipah
 râmanî jâmataram prâpya striyam purushavigrahâm. 3.
 anritam vata lôhō yam - ajnânâd - yadi vaxyati.
 [nâsti] [kêjō] param râmê tapatîva divâkarê. — 4.
 kiñ hi krittva vishânîas - tvam kuto vâ bhayam - asti te
 yat parityaktukâmas - tvam mâm - ananya parâyamân. 5.
 dyumatsênasutamî sîramî satyavantam - anuvratam
 sâvitrim - iva mâm vidhi tvam - âtmavasâvartinîm. 6.
 na - tv - aham manasâpy - anyam drashtâsmi tvad - vitê nâgha.
 tvayâ râghava gâhthâyam yathânyâ kulapânsanê. 7.
 svayam tu bhâryam kâumarîm chiram - adyushitâm satim
 sailusha iva mâm râma parêbhijō datum - icchasi. 8

yasya pathyam̃ cha rāmat̃ha yasya chārthē varudhyasē
tvāñ tasya bhava vaśyas'cha vidhēyas'cha sadānagha. 9
~~tapyō vā yadi vā rājyaṃ swargō vā syāt trayā saha~~
sa mānānādāya vandañ na tvāñ prasthātum-ashasi
tapyō vā yadi vā rājyaṃ swargō vā syāt trayā saha. 10.
na cha mē bhavitā tatra kaschit pathi parisramah
prishthatas-tava gachhantya vihārasāyanēshu-iva. 11.
kusākasāsarēshikā yē cha kaitākinō drumnāh
tūlājinasamasparsā mārgē mama saha trayā. — 12.
mahāvātasnuudbhūtāñ yan-mām-avaharishyati
rajō ramaniā tan-manyē parārthyam-iva chāndanam̃. 13
sūvalēshu yadā śishyē vanāntē vanagōcharā
kuthāstaraniā talpēshu kiṃ syāt sukhataram̃ tatah. 14.
patraṃ mūlāñ phalāñ yat tu alpāñ vā yadi vā bahu
dāsyaśē svayam-āhrītya tan-mē mritarasopamanā. 15.
na mātur-na pitus-tatra smarishyāni na vēsmanah.
ārtavāny-upabhunjanā pushpāni cha phalāni cha. 16
na cha tatra tatah kiñchit drashtūmarhasi vipriyāñ.
mathritē na chātē śōhō na bhavishyāni durbhārā. 17

yas-trayaḥ saha sa svargō nirayō yas-trayaḥ vinā
 iti jānan parāṁ prītim gachha ^{rāma} mayā saha. 18.
 atha mām-ēvam-avyagrām vanam naiva nayishyati.
 visham-adyaiva pāsyāmi mā vasam dvishatāṅgamam. 19.
 paschād-api hi dukkheṇa mama naivāsti jīvitam
 ujjhitāyās-trayaḥ nātha tadaiwa maraṇam vasam. 20.
 imāṁ hi sahitum śokam muhūrtam-api nōtsahē
 kimpunar-dasavarshāni trīni chaikāṁ cha dukkhita.
 iti sā śokasantaptā vilopya karuṇam bahu 21
 śukrōśā patim-āyastā bhṛisām-ālingya sasvaram. 22.
 sā vidhā bahubhir-vāhyair-digdhair-iva gajāṅganā.
 chirasanniyatam vāshpam munōchāgnim-ivāraṇih. 23.
 tasyāḥ sphatikāsāṅkāsām vāri santāpasambhavam.
 nētrābhyām parisūśrāva pañkajābhyām-ivēdakām. 24.
 taḥ-chairāmala chandrābham mukham-āyatatoṭhauam
 paryasushyata vāshpēna jaloddhritam-ivāmbujām. 25.
 tām parishvajya vāhubhyām viśāṅgnām-iva dukkhitam
 wācha vaihanam rāmah pariviśvāsayan-tadā. — 26

Smṛti
 na chit?
 chīn.

na dēvi tava dukkheṇa svargam apy-abhīrochayē.
na hi mē' stī bhayaṃ kūrīchit svayambhōr-iva sarvatah. 27.
tava sarvam-abhīprāyam-avijñāya subhānanē
vāsāṃ nārochayē raṅyē śaktimān-āpi raxaṇē. — 28. emend.
yat sriśtāsi mayā sārchaṃ vanavāsāya maithili
na vihātum mayā sahyā prītir-ātmavata yatha. — 29.
dharmaś-tu gajānāsōru sadbhir-ācharitah purā
taṃ chāham-anuvartishyē yathā sūryaṃ suvarchola. 30.
na khalv-aham tu gachchēyaṃ vanaṃ janakanandanī.
vachanaṃ tad nayati māṃ pituh satyōsavriṇhitam. — 31.
ēsha dharmas' cha susrōṇi pitur-mātus' cha vas'yatā
ājñāṃ-aham vyatikramāmya ^{mya} ~~na~~ naira jēvitum utsahē. 32.
asvādhināṃ kathāṃ daivāṃ prakāśair-abhirādhyatē
svādhināṃ samatikramya mātaraṃ pitaraṃ guruṃ 33.
yatra trayāṃ trayō lōkāḥ pavitraṃ tatsamaṃ bhuvī
nānyad-asti subhāpāngē tēnēdam-abhirādhyatē. 34.
na satyaṃ dānamānau ~~ta~~ va yajñā vāpy-āptadaxiṇāḥ
tathā balakorāḥ sītē yathā sevā pitur-matā. — 35.

svargô dhanam va dhanyam vidyâh putrah sukhâni cha,
 guruvrittejanurodhena na kinchid - api durlabham. 36.
 devagandharvagolokân brahmalokânś - tathâ parân
 prâpnuvanti mahâtinânô mâtṛipitṛiparâyânâh — 37.
 samâm pitâ yathâ sâsti satyadharmapathê sthitah
 tathâ vortitum - ikkhâmi sa hi dharmah sanatanah. — 38
 mama sannâ matih sîtê nêtum tvam daidâhâvanam,
 vasishyamiti sâtvam nam - anujâtum sunishchitâ. — 39.
 sâ hi dîkshânavadyângi vanâya madhurexanê
 anugachhasva mam bhîru sahacharmacharîbhava. — 40.
 sarvathâ sadvîsâm sîtê mama svasya kulasya cha
 vyavasâyam - anukrântâ kântê tvam - atisobhanam. 41.
 arabhava gurusthânî vanavâsaxamâh kriyâh
 nêdânim tvadvitê svargô pi mama rohatê. — 42
 brâhmanêbhyas' - cha ratnânî bhixubhyas' - cha bhojanam
 prayachhasansamânêbhyah santvarasva cha mâchiram. 43
 bhûshânânî mahârthânî varavastrânî yâni cha
 ramanîyâs' - cha yê kēchit kṛidârthâs' - châpy - upashkarâh. 46.

sāyanīyāni yānāni mama chānyāni yāni cha
clēhi svabhūtyavargasya brāhmanānām-anantaram. 47.
anukūlam sātubhastur-jnātvā gamanam-ātmanah
xipraṁ pramuditā devī dātum-ēvōpachakramē. 48.
sītābhyanujuā.

Caput XXXI.

ēvam sūtva tu saṁvādam laxmanāh pūrvam-āgatah
vāshparyākūlamukhah sōkām sōdhum-asaknuvan. 1.
sa bhrātus-charanau gādham nispēdya raghunandanah
sītām-uvāhātijasā ragharān cha mahāvratam. 2.
yadi gantum kṛitā buddhir-vanam gajamrīgāyutam
aham-apy-anuyāsyāmi tvām-agrē dya dhanurdharah. 3.
~~mad-dvityo~~ mad-dvityo hy-aranjāni bahūni vicharishyasi.
paxibhir-mrīgayūthais-cha sanghushtāni samantatah. 4.
na devatōhākramānām nāmaratvam-aham vrinē.
aiśvaryam chāpi lokānām kāmāyē na trayā vinā. 5.

êvam̃ bruvānah saumitrir- vanavāsāya niśchitah
 rāmēna bahubhih sântvair-nishiddhah punar-abravīt. 6.
 anujnātas-tu bhavatā pūrvam-ēva yad-asmy-aham̃.
 kim-idānēm̃ punar-idam̃ kriyatē mē nivāranām̃. 7.
 na nivartayitavyō ham̃ jīvantaṁ māṁ yadīkhasi
 saraṇam̃ tvam̃ prapanno'smi prasīdānya naya svamām̃. 8.
 tato'bravīn-mahātejā rāmō laxmaṇam-agratak
 sthitam̃ pragāminam̃ dhūram̃ yāchamānam̃ kṛitānjaliñ.
 snigdhō dharmaratō virah satatam̃ satpāthē sthitah. 9.
 priyah prāṇasamō vasijō bhṛatā chāsi sakhā cha mē. 10.
 mayāditya saha saumitrē trayi gāikhati tad-vanam̃
 kō bhariśhyati kausalyām̃ sumitrām̃ va ejaśvinim̃. 11.
 abhivarshati hāmair-yah parjanyaṁ prithivim̃-iva
 sa hāmapāsāparyastō mahātejā mahīpatih. — 12.
 sā hirājyam-idam̃ prāpya vṛipasyāśvapateh sutā
 dukkhitānām̃ sapatnīnām̃ na karishyati sōbhanam̃. 13.
 na smarishyati kausalyām̃ sumitrām̃ cha sudukkhitañ.
 bharatō rājyam-āsādyā kairkējyam̃ paryavasthitah. 14.

ex Bengal

ex B.

tām-āryām svayam-ēveha rājānugrahanēna vā
saumitrē bhara kausālyām-uktam-artham-imān chara. 15
ēvām mayi cha tē bhaktir-bhaviṣhyati sudarsitā.
dharmajna gurupūjāyām dharmas'chāpy-atulō mahān. 16.
ēvām kuruṣva saumitrē matkṛitē raghunandana
asmābhir-viprahīṇāyā mātur-nō na bhavēt sukham. 17.
ēvam-uktaṣ-turāmēna laxmaṇah śāxmayā girā.
pratyuvācha tatō rāmaṁ vākyaṁ vākyaḥ koridam. — 18.
tarsiva tējasā vira bharataḥ pūjāyishyati
kausālyām cha sumitrām cha prayatō nātra saṁśayah. 19.
yadi duṣhṭō na raxēta bharatō rājyam-uttamam
prāpya durmanasā vira garvēna cha viśēhataḥ. 20.
tam-aham durmatin hrūram badhiṣhyāmi na saṁśayah.
tadpaxān-apitan sarvaṁs-trailōkyam-api kintu sā. 21
kausālyā bibhrīyād-āryā sahasram-api madvidhān.
yasyāḥ sahasraṁ grāmānāṁ sāmprāptam-upajīvanam. 22.
tad-ātmabharaṇē chaiva mama mātus-talhaiva cha.
paryāptā madvidhānāṁ cha bharaṇāya manusvinī. — 23

C. 31, b.

Kurushva mām-anuhasam vaiikharmyam ucha vidyate. ²⁷
Krihārtho ham bhavishyāmi tava chārthah prakalpyate. 24.
dhanur-ādāya sasāsam Khanitrapitākādharah
e Bemj. agratas-tē gamishyāmi panthānam parisodhayan. 25.
āharishyāmi tē nityam mūlāni cha phalāni cha.
vanyāni yāni chānyāni svāhārāni topasvinām.
bhavānstu saha vaidēhyā giri sānuṣhu mānsyate. — 26.
aham sarvam karishyāmi jāgratah swapataś-cha tē. — 27.
rāmas-tv-aneṇa vākijēna supritah pratyuvācha tam.
vrajāprichhasva saumitrē sarvam-ēva suhrijjanam.
yē cha rājūḥ dadau divyē mahātmā varuṇah swayam. — 28.
janakasya mahāyajuḥ dhanushī roudradarsanē. — 29.
abhēdyē kavaiḥ divyē tūni chāyayya sāyakau
ādityavimalau chōbhau khadgāu hēmaparishkritau. 30.
sa tvam-āyudham-ādāya yipram-āvraja laxmanā.
sa suhrijjanam-āmantrya vanavāsāya nishkitah. — 31.
iṣvākugurum-āgamya jāgrāhāyudham-uttamam. 32.

tad-dīvyān̄ raghusārdūlah sathritān̄ mālyabhūshitān̄
rāmāya darsayāmāsa saumitrih sarvam āyudhān̄. — 33.

tam-uvāchātmanavān̄ rāmah prītyā laxmanam āyatān̄
kālē tvam-āgatah saumya kṛāṅxatō mama laxmanā.
aham̄ pradātum-icchāmi yad-idañ māmakān̄ dhanam

brāhmanēbhyas-tapasvibhyas-traya saha parantapa.
ye chāsmāsu sadā bhaktā nivasantiha laxmanā.
tēshām-api pradēyān̄ mē sarvēshām-upajīvinām. — 34 e Beng.

vasishthaputrān̄ tu surajnam-āryān̄
tvam-ānayaśū pravarañ dvijānām
abhi^hprāyāsyāmi vanān̄ samastān̄
abhyarēhya śishtān̄ dvijātīn̄.

laxmanābhyanu^hjnā. — 35.

36 Beng

Cap. XXXII.

tatah sāsanam-ājñāya bhrātuh priyākaram hitam
gatvā sa pravivēśāśu suyajñasya nivēśanam. — 1.
tam vipram-agnyagāraṣṭhām vānditvā laxmanō bravit,
sakhē bhyaḡachha rāmasya vēśma duṣṭhara kārīṇah. 2.
tatah sandhyām-upāsthāya gatvā saumitrīṇā saha
juktām tat prāviśat-laxmyā rāmyām rāmanivēśanam. 3.
tam-āgataim vedavidām prānjaliḥ sītayā saha
suyajnam-abhichakrāma rāghavō gṛim-ivārchitam. 4.
jātarūpamayair-~~muti~~ mukhyair-aṅgadair-kundalair-sūbhair
sahēmasūtrair-manibhibhēyūrair-balayair-~~api~~ — 5.
anyais'cha ratnair-bahubhibhāktisthah pratyapūjayat.
suyajnam sa tadōvācha rāmah sītāprachōditah. — 6.
hāraṇī cha kēmasūtraṇī cha bhāryāyai saumya hāraya.
rasanāṇī chātha sāsītā dātum-icchati tē sakhē — 7.
aṅgadānī cha chitrāṇī hēyūrāṇī sūbhānī cha
prayachhati sakhē tubhyām bhāryāyai gachhati sanam. 8.

paryāṅgam-agryāstarāṅgāṁ nānāvratna vibhūṣhitāṁ
tam-apīkṣhati vaidhī prātiśtṭhāpayitum trayi. — 9.
nāgah sāturuṅjāyō nāma matulō yaṁ dadau mama
ity-uktah taṁ tē nishkhasahasrēṇa dadāmi dvijapungava. 10.
ity-uktah satu rāmēṇa suyajñah pratigrīhya tat.
rāma laymanāsītānāṁ prajuyōshāsishoh sāt sīvāh. 11.
atha bhṛātaram-avyagrāṁ priyāṁ rāmah priyam vadaḥ.
saumitrīm tam-uvāchēdāṁ brahṁēva tridāsēśvarāṁ. 12.
agaṣṭyāṁ kausīkāṁ chaiva tāv-ubhau brāhmanōttamau
arhajāhūya saumitrē ratnaih sasyam-irāmbubhiḥ. 13.
tarpayasva mahāvāhō gōsahasrēṇa rāghava
suarṇarajatais'-chaiva manibhis'-cha mahāṣhanaih. 14.
kausālyāṁ cha ya āsībhir-bhaktah paryupatishṭhati
āchāryas-taittirīyānām-abhirūpas'-cha vēdavit. — 15.
tasya yānāṁ cha dāsīs'-cha saumitrē saṁpradāpaya
kausīyāni cha vastrāni yāvat tushyati sadvijah. — 16.
sūtas'-chitravathas'-chāryah saṁivah suhīrōshṭah
koshayaināṁ mahārṇais'-cha ratnair-vastrair-dhanais-tathā.
17.

Cap. 32, 6. *ye cheme katalapsa bahavo daidamanavah*
nityasvādhyāyasīlatvān-nānyat kurvanti kinchana. 18
alasaḥ svādūhāmās'cha mahatām chaḥpi saimnatāh
kēshām-asīti yānāni ratnapūrnāni dāpaya. — 19.
Sālivāhasahasraṇ cha dvē sate bhadrakāṅs-tathā
vyāñjanārthan cha saumitrē gōsahasram-upākuru. 20.
mēkhalinām mahāsaṅghah kausālyām samupāsthitaḥ.
kēshām sahasram saumitrē pratyekām sampradāpaya. 23.
ambā yathā nō naudech-cha kausālyā mama dāyinaḥ.
tathā dvijātīṅs-tān sarvāḥ-laymanārchaya sarvasah. 24
athābravid-vāshpaḥalāṅs-tiṣṭhatō raghunanandanah
sampradāya bahudravayam-ēkaiḥasyōpajīvanam. 25
laymanāsya cha yad-vēśma gṛihāṇ cha yad-idaṁ + mama
asūnyām kāryam-ēkaiḥam yāvad-āgamanaṁ mama. 26.
ity-uktvā dukkhitām sarvām janām tam-upajīvinām
uvāchēdām dhanādhyayaṁ dhanam-anīyatām-iti. 27

ex emend

ex emend

f. l. vanat

tato'sya dhanam-ajahruh sarva evopajivinah,
sa rasih samahans-tatra darsaniyo hi-adrisyata. — 28
tatah sa purushavyaghras-tad-dhanam sahalaymanah
dvijebhyo balavridhibhyah kripanebhyo hy-adapayat. 29.
tatrasi pingalo gargyas-trijato nama vai dvijah
Iatarvittir-vane nityam phalakiud'atalangali. — 30.
tam vridham taruni bharyā balan adaya darahan
abravid-brahmanam vakyam darydryenabhipidita. 31.
apasya phalakiud'alam kuruśva vaihanam mama.
raman darsaya dharmajnam yadi kinchid-avapsyasi. 32.
bharyaya vachanam sruva satim-aksadya dus'chhadam.
sa pratishthata panthanam yatra ramaniwesanam. 33.
bhriqvangirahsamam diptya trijatom janasañsadi
a panthamayah kaxaya nainam kaschid-avarayat. 34.
~~sa raja putram-asat~~
sa ramam-aksadya tada trijato vakyam-abravat.
daridro'smy-asamarthas'cha bahuputras'cha raghava. 35.
unihavrittir-vanaharshah pratyapvexasva mam-api.
tam-uvaha tato ramah parihasa samanvitam. — 36.

gavām sahasram-asty-ēhām yad-avisrānitām mayā
 parixipasi dandēna yāvat tāvad-avāpsyasi. — 37.
 sa sātīm paritah katyām sambhrāntah/parivēshitya tām
 āvidhya dandē~~na~~ām chixēpa sarvaprānēna vēgatah. 38.
 sa tīrtvā sarayūpsaram dandās-tasya karāch-ichyutah.
 govrajē bahusāhasrē papātoxnān cha sannidhau. 39.
 tām parishvajya dharmātmā ā tasmāt sarayūtātāt.
 ānayāmāsa tā gāvas-trijata syāsrāmān prati. 40.
 wācha cha tadā rāmas-tām gārgyam-abhisāntvayan.
 manyur na khalu kartavyah parihāsō hy-ayām mama. 41.
 ētach-chaiva sahasrām ite gavām gopair-ahām saha
 dadāmi bhūyas-cha dhanām yāvad-ichhasi sādhi wām. 42
 ity-uktaḥ-trijato vavrē yajeyam-iti rāghava
 tasmāi sāmō dadau dravyām prabhūtām yajnasiddhaye. 43.
 chitravisrānikah.

e Benyas

Cap. XXXIII.

datvā tu saha vāidehyā brāhmaṇebhyaḥ dhanam̄ bahu.
jagmatuḥ pitarām̄ draṣṭūm̄ sītayā saha rāghavam̄. 1.
tato grīhītē prēshyābhyām̄ - aśōbhētām̄ ~~svatantā~~ tadāyudhī
mālādāma bhīr - āsavitē sītayā samalan̄krītē — 2.
tataḥ prāsādaharmyāni vimānasikharāni cha
abhiruhya janak sīmān udāsīnō vyalokayat. — 3.
na hi rathyāḥ susāhyantē gantuḥ bahujanākulān
āruhya tasmāt prāsād - dīnāḥ paśyanti rāghavam̄ 4.
padātīm̄ varjita chhatraim̄ rāmaḥ drishtvā tadā janāḥ
ūchur bahuvīdhā vāchāḥ sōkōpahata chētasaḥ. — 5.
yam̄ yāntam̄ - anuyāti sma chaturāṅgabalam̄ mahat.
tam̄ - ekām̄ sītayā sārḍham̄ - anugaikḥpati laymanāḥ. 6.
aiśvaryasya rasajnah san kāmānān̄ + chaiva kāmādaḥ.
nētkḥaty - evānritām̄ vaichanaḥ dharmagauravāt. — 7.
yā na sāhyā purā draṣṭūm̄ bhūtair - ākāsāgair - api
kām - adya sītām̄ paśyanti vājānārgagatā janāḥ. 8.

aṅgarâgôchitâṁ sîtaṁ rakitachandanasêvinîṁ
 varsham-ushnâṁ cha sîtaṁ cha nêshyaty-âsu vivarnîtatîṁ. 9.
 adya mînâṁ daśarathah sattvam-âvisîya bhâshate
 na hirâjâ priyam putram vivâsayetum arhati. — 10
 nirgunâsyâpi putrasya katham syât vipravâsanâṁ
 kîṁpunar-yasya lohôyam jîto vrittêna kēvalam. — 11.
 ânrîsânśyam-anukrôsah srutam sîlam danah samah
 râghavam sôbhayanty-êtê shad-gunâh purusharshabham. 12.
 tasmât tasyôpaghâtêna prajâh paramapîditâh.
 andakârîva sattvâni grîshnê salilasanyayât. — 13.
 pîdayâ pîditam sarvam jagad-asya jagatpatêh
 mûlasyêvôpaghâtêna vrixah pushpaphalôpagah. — 14
 mûlam hy-êsha manushyânâṁ dharmasârê mahâdyutih.
 pushpam phalam cha patram cha sâkhâs-chaîsyêtarê janâh. 15
 gâthantam-anugâthâmô yêva gâthati râghavah. 16.
 udyânâni parityajya xêtrâni cha grîhâni cha
 êkadubkhasukhâh rânam-anugâthâma dhârnîkâm. 17

samuddhata nichhānāni paridhvastājirāni cha,
upāttadhana dhānyāni hrītasārāni sarvasah. — 18.
rajasābhyava kirnāni parityaktāni daivataih,
mūshakaih paridhāvadbhir-udvilair-āvritāni cha. — 19
apētōdakadhūmāni kīnasāmmārjanāni cha
pranastābaliharmējyāmantrahōmajapāni cha. — 20
dushkālēnēva bhagnāni bhīma bhajānavanti cha
asmattyaktāni vēsināni kayhōjī pratipadyatām. — 21.
vanām nagaram-ēvāstu yēna gachhati rāghavah.
asmābhis'-cha parityaktām purām sampadyatām vanam. 22.
vilāni dānshtrīnāh sarvē sānūni mrigapayināh
tyajantu-asmadhrayād-bhītā gajāh सिंहā vanāny-
api. 23.
asmattyaktām prapadyantu sevyamānān tyajantu cha
rāghavēna vayan sarvē vanē vatsyāna nirvritāh. — 24.
ity-ēvām vividhā vāchō nānājanasamirītāh.
sūsra va rāghavah śrutvā navichakrē'sya mānasām. 25.
sa tu vēsina pitur-dūrāt kailāsa śikhara prabhām.
abhichakrāna dharmātmanā mattamātanga vikramah. 26.

vinitavirapurusham pravishya tu nripatalayam
 dadarsavaasthitam dinam sumantram-aviduratah. 2)
 pauravakyam.

Caput XXXIV.

tatah kamalapatrayah syamo nirupamo mahān
 wācha ramas-tam sūtam pitur-ākhyāhi nam-iti. 1.
 sa rāmaprēshitah xipram santāpakalushēndriyam
 pravishya nripatim sūto nisvasantam dadarsaha. — 2.
 uparakitam-ivādityam bhasmachhannam-ivanalam
 tadāgam-iva nistoyam-apasyaj-jagatipatim. — 3.
 ālōkiya tam mahāprājñah paramākulachetasam.
 rānam-ēvānusōchantam sūtah prānjali-āsadat. — 4.
 tam vardhayitvā rājānam pūrvam suto jayāsishe
 bhayaviklavayā vāihā mandayā glāxnam-abravīt. 5.
 ayam sa purushavyāghrō dvāri tishthati tē sūtah.
 brāhmanēbhyō dhanam datvā sarvam chāivōpajivīnam. 6.
 sa tvām pasyatu bhadrān tē rāmah satyaparākramah.
 sarvān suhrūda aprīchhya tvām hīdānīm didrixatē. — 7.

- gamishyati mahārāṇyaṁ tām paśya jagatīpatē
vṛitāṁ rājagunāih sarvair-ādityam-iva rasūbhik. — 8.
- sa satyavādī dharmātmā gāmbhīryāt sāgarōpamaḥ.
ākāśa iva niṣpāntō narēndrah pratyuvāha tām. — 9.
- sumantrānaya me dārān ye kēchid-itha māmakāh
darāih parivṛitah sarvair-draṣṭūm-ukhāmi rāghavaṁ 10.
- sō 'ntahpuram-atityaiva strīyas-tā vākyam-abravīt
āryō hwayati vō rājā gamyatām tatra māchirām. — 11.
- evam-ukthāh strīyah sarvāh sumantrēṇa nrīpājñayā
prachakramus-tad-bhavanam bhartur-ājñāya śāsanām. 12.
- ardhasaptaśatās-tās-tu pramadās-tāmratochanāh
kauśalyāṁ parivāryātha śanair-jagmur-dhṛitavratāh. 13.
- āgatēshu cha dārēshu samāvēxya mahīpatih.
uvāha rājā tām sūtām sumantrānaya me sutam. — 14.
- sa sūtō rāman-ādāya laxmanāṁ maithilām tatha
jagāmābhimukhas-tūrnām sakāśam jagatīpatēh. — 15.
- sa rājā putram-āyāntām drishtvā durāt kṛitājalīm
utpapātāsanāt tūrnām-ārtāstrījanasamvṛitah. — 16.

e Beng

sô bhīdudrāva vegēna rāmanī dṛiṣṭvā visāṅpatih.
 tam-asāṅprāpya veg. sām̄bhṛāntah papata bhuvimūrchhitah.
 tam rāmo bhīyapatat xipraṁ laymanāś'cha mahārathah 17
 visanjanam-iva dukkhēna sasōhām nripatiṁ tathā. — 18
 strīśahasraṁnādaś'cha sañjajñe rājavēśmani.
 hā hā rāmēti sahasā bhūṣhaṇadhcamimīritah. — 19.
 tam pariśwajya śāhubhyāṁ tāv-ubhou rāmalaxmanāu
 paryankhē sitayā sārđham rūdantah samavēsayan. 20.
 atha rāmo mukūrtāt tam labdhasanjanāṁ mahīpatiṁ
 wācha prāñjalir-bhūtvā sōhārnava-pariplutam. — 21.
 āprīkṣē tvāṁ mahārāja sarvēśhām-īśvarō' sinah
 praśthitam dandāhāraṅyāṁ pasya tvāṁ kusālcna māṁ. 22.
 laymanāṁ chānujānīhi sitā chānvētu māṁ vanāṁ
 hāraṅgir-bahubhir-tathyaṁ vāryamāṇau na chētkṣatah 23
 anujānīhi sarvān nah sōhām-utbrījya mānada
 laymanāṁ māṁ, cha sitāṁ cha prajāpatiṁ-iva prajāh. 24.
 pratixamāṇam-avyagram-anujnāṁ jagatīpatih.
 wācha rājā samprēxya vanavāsāya rāghavam. — 25

- aham̃ rāghava Kaikeyyā varadānēna mōhitah
ayōdhyājām̃ tvam-ēvādya bhava rājā nigrihya mām̃. 26.
ēvam-ukto nr̥patinā rāmō dharmabhritām̃ varah
pratyuvāchānjālūñ hr̥tvā pitaram̃ vākya kōvidah. — 27.
rājā varshasahasrāya bhavān-astu ēvāstu nah pure
aham̃ tv-aran̄yē vatsyāmi namē rājyasya hān̄xitā. — 28.
nava pañcha cha varshāni vanavāsē nihritya tē
punah pādau grahishyāmi pratijnāntē narādhipa. — 29.
rudann-ārtah priyam̃ putram̃ satyapāsēna sam̄yutah
Kaikeyyā chōdyamānas-tu mithō rājā tam-abravīt. — 30.
śrēyasē vridhayaē tāta punar-āgamanāya cha
gaihhasvārishtham-avyagram̃ panthānam-akutōbhayam. 31.
na hi satyātmanas-tāta dharmābhimanasas-tava
sannivartayituiñ budhish s'akhyatē raghunandana. — 32.
adya tv-idānūñ rajanūñ putramā gaihha sarvathā
ēhāham̃ darsanēnāpi sādhu tavaich-charāmy-aham. 33
mātaram̃ mān̄ cha sampasīya vasēnām-adya sarvarīm̃.
tarpitah sarvakāmais-tvam̃ svah Kālyē sādho yishyasi. 34.

dushkaram kriyatē putra sarvathā rāghava trayā
 # mat priyārtham priyānśtyakṭvā yad-yāsivijānam vanam. 35.
 na chaitan-mē priyam putra śapē satyēna rāghava
 chhannayā chalitas-tv-asmi striyā bhasmāgnihālpayā. 36.
 vanchanā yā tu labdhā mē tām tvām nistartum-icchasi.
 anayā vṛttasādhinyā kairhēyyābhūpraehōditah. — 37.
 na chaitad-āscharyatamaṁ yat tvām jyēsthah suto mama
 apānṛitakātham putra pitaraṁ kartum-icchasi. 38.
 atha rāmas-tadā śrutvā pitur-ārtasya bhāshitam
 laxmanēna saha bhṛātrā dīnō vacchanam-abravīt. — 39.
 prāpsyāmi yān adya guṇān hō mē svas-tān pradāsyati.
 apakramānam-ēvātha sarvakāmar-aham vrinē. — 40.
 vijam sarāshtrā sajanā dhanadhānyasamākulā
 mayā viśrištā vasudhā bhavatāya pradīyatām. — 41.
 yas-tushtēna varō dattah kairhēyyai varada trayā
 diyatām nihhilēnairiva satyas-tvām bhava pārthiva. 42.
 ahām vidēsām bhavato yathōktam-anupālayan
 chaturdasā samā vatsyē varē vanācharaih saha. 43.

na hi me kṛāṅgītāṁ rājyaṁ sukham - ātmāni vā priyāṁ,
 yathā nidēsāṁ kartum tē tvāṁ mē vāghūnāndana. — 44.
 apagairhsatu tē ~~duḥkha~~ duḥkhaṁ mā bhūr vāshpaparipṛutah.
 na hi subhyati durdharshah samudrah saritāṁ patih. 45.
 naivāhaṁ rājyaṁ - icchāmi na sukham na cha mēdīnīn
 naiva sarvaṁ imān kāmān na sargaṁ na cha jīvitam. 46.
 tvāṁ - ahaṁ satyam - icchāmi nānṛitāṁ puruṣharshabha.
 pratyayaṁ tava satyēna sukṛitēna cha tē śapē. — 47.
 na cha sāhyaṁ mayā tāta sthātum xāṁam - api prabhō. 47.
 sa śōhāṁ dhārayasvēmāṁ na mē śti viparyayah. — 48.
 arthito hy - asmi kairhēyajā vanāṁ garbhētī vāghava.
 mayā chōhtāṁ vrajāmiti tat satyam - anupālayē. — 49.
 ma chōthānkhāṁ kṛithā dēva vanē vāṅsyamahē vayasū:
 prasāntaharīnākirnē nānāsakunīnādītē. — 50.
 pitā daivatam hi tāta dēvatānām - api smṛitāṁ
 tasnād - daivatam - ity - ēva karishyāmi pitur - vaishah. — 51.
 chaturdasāsu varshēshu gatēshu narasattama
 punar - dravyasi mām prāptāṁ sātājō yāṁ vimuchyataṁ. 52.
 yēna sāmstambhaniyō sarvō vāshpakalō janah
 sa tvāṁ puruṣha sārḍūla kim - artham vitriyāṁ gatah. — 53
 rāmapravēśah.

Cap. XXXV.

tato niradhiya ~~sirata~~ sahasa sira nih's'asya chasakrit.
 panim panau vinishpishya dantan katatapatya cha. — 1.
 lohanē kopasanrahte varnam purvochitam jahat.
 kopabhūtah sahasa santapam-asubham gatah. 2.
 manah samiyamānas' cha suto dasarathasya + sah
 kampayann-iva kaitheyya hridayam vaksaraih silaih. 3.
 vakyavajrair-anupamair- nirbhindann-iva chasugaih
 kaitheyyah sarvamarmāni sumantrah pratyabhāshata. 4.
 yasyas-tava patis-tyakto raja dasarathah swayam
 bharta sarvasya jagatah sthavarasya charasya cha. — 5.
 na hy-akaryatamam kinchit tava devcha vidyate
 patighnim tvam-aham manye kilaghnim-api chāntatah. 6.
 yan-mahendram-ivajayyam dushprahampyam-ivachalam.
 mahodadhim-ivachobhyam santapayasi karmabhih. — 7.
 navamanstha dasaratham bhartaram varadam patim.
 bhartur-ikkahi narinam putrakotyā visishyate. — 8.

Lög. 5.

+

- yathāvayō hi rājyāni prāpnuvanti nrīpaxayē
ixvāhukulanāthē smīntal-lōpayitum-ichhasi. — 9.
rājā bhavatu tē putrō bhāratah sās̄tu mēdinim
vayam tatra gamishyāmō yatra rāmah gamishyati. — 10.
na hi tē vishayē kās̄chid-brāhmaṇō vastum-arhati.
tādriśāṁ tvam-amaryādām kārma kartum chikīrshasi. 11.
āścharyam-iva pasyāmi yasyās-tē vrittam-īdrisāṁ
ācharantya na vivritā sadyō bhavati mēdinē. — 12.
mahābrahmarshisrīśhtāvā jvalantō bhīmadarsanāh
dhigvāgdandā na hinsanti rāmapravrajane sthitām. 13.
āmrām chpittvā kuthareṇa nimbām paricharēt tu yah.
yas'chainām payasā sinchēn-naivāsya madhuō bhavēt. 14.
ābhijātyām hi tē manyē yathā mātus-tathaiwa cha
na hi nimbāt sravēt xaudrām lōkē vigaditam vaitah. 15.
tava mātus-asagrāha vighnapurvām yathā sūtām ex emend.
pitus-tē varadah kās̄chid-dadan vavam-anuttamām. 16.
sarvabhūtārutām tasmāt sañjajñē vasudhādipah
tēna tiryaggatānām-cha bhūtānām viditām vaitah. 17.

tato jimbhasya sajanē virutaḥ bhūrivarchasah
pitus-tē vidito bhavah sa tatra bahudhāhasat. — 18.

tatra tē janani kruḍhā mṛitupāsān-abhispati
hāsām tē nrīpatē saumya jijnāsāmīti chābravit. 19.

nrīpaś' chovāha tam devīm hāsām sānsāmi tē yadi.
tato mē maraṇam sadyo bhaviṣhyati na sansāyah. 20.

~~Sānsa mē jīva vā mā vā na mān apahasiṣyasi~~
mātā tē pitaram devī punah kēkayam-abravīt
Sānsa mē jīva vā mā vā na mān-apahasiṣyasi. — 21.

priyayā cha tathōktah sa kēkayah pṛithivīpatih
tasmai tam varadāyārtham kathayām-āsa tattvatah. 22.

tatah sa varadah sādhu rājānam pratyabhāshata.
mriyatām dhrāṇsatām veyam mā krithās-tvam mahīpatē
sa tach-akrutvā vaihas-tasya prasauramanasō nrīpah. 23.

mātaram tē nirasyāsu vijahāra kuvēravat. — 24.

tathā tvam-api rājānam durjanācharitē pathi
asadgrāham-īnam mōhāt kurushē pāpadasinī. — 25.

satyaś' chātra pravado yam laukikah pralibhāti mān
pitrīm samani jāyante narā mātaram-anganāh. 26.

f.l. hā

naivam bhava grihāñcām yad-āha vasudhāchīpāh,
bhartur-icchām-upāsyeṇa janasyāsya gātir-bhava. 27.

mā twam prōtsāhitā pāpāir-ḍēvarājasamaprabhām
bhartāram lōkabhartāram-asadoharinam-upādadhāh. 28.

na hi mithyā pratijñātām karishyati tavānaghah
śrīmān dasārathō rājā dēvi rājīvalōkhanah. — 29.

śyēsthō vadānyah karmānyah svadharmasyāpi rayitā.
rayitā jīvalōkasya balī rāmō bhishichyatām. — 30.

parivādō hi tē dēvi mahāl-lōkē charishyati
yadi rāmō vanam yāti vihāya pitarām nrīpām. — 31.

~~Svarājyam rāghavād-anyaḥ kamah puravo~~
Svarājyam rāghavah pātu bhava twam vigatajvarā
na hitē rāghavād-anyaḥ kamah puravarē vasēt. — 32

rāmē hi yauvarājyasthē rājā dasārathō vanam
pravēxyati mahēshvāsah pūrvavrittam-anusmaran. — 33.

iti sātvaish-cha tīxnaish-cha. Kaihēyīm rājasansadi
bhūyah lobhayām-āsa sumantras-tu kṛitānyalīh. — 34

naiva sā subhyatē dēvi na cha sma pariduyatē
na chāsya mukhavarṇasya laxyatē vikriyā tadā. — 35.

Kaihēyīgarhanam.

Cap. XXXVII.

37

tatah sumantram aivakam piditah swapratijnaya
savashyam-atinikshasya jagadecam punar-vachah. 1.
Suta ratnasusampurna chaturvidhabala chamuh
raghavasyanuyatrartham xipram pratividhiyatam. 2.
rupajivas-cha vadinyo vanijas-cha mahadhanah.
sobhayantu kumarasya vahinuh suprasaritah. — 3.
tat tesham bahu dhanam datva tan apy-atra ~~vija~~ niyojaya. 4.
ayudhani cha mukhyani nagarah sakatani cha
anugachhantu kaktstham vyadhah-charanyakovidah. 5.
nadis-cha vividhah || pasyan na rajyam san-smarishyati. 6.
dhanyakoshah-cha yah kaschid-dhanakoshah-cha manohah:
tau ranam-anugachhetam vasantam nirjanam vanam. — 7.
yajam punyeshu deseshu visrijans-chapta doxinah.
vishubhis-chabhisanjanya pravatsyati sukham vanam. 8

bharatas'cha mahāvāhur-āyōdhyāṁ pālayiṣhyati,
sarvāhānaiti punaḥ śrīman rāmah saṁsādhyatām-iti. 9.
ēvaṁ bruvati kākūtsthē kākīkēyā bhayam-āgatam
mukham chāsāgamaiti-ekbōsham svaras'chāpi vyarudhyata. 10.
sā vishannā cha saṁtrastā mukhēna parisūshyatā
rājānam-ēvābhimukhī kākīkēyūvākyaṁ-abravīt. — 11.
rājyaṁ gatājanam sādho pītamaṇḍam surām-iva
nirāsvādyatamam ~~et~~ sūnyam bharatō nābhispatsyate. — 12.
kākīkēyām muktalajjāyām vadantyaṁ-atidarunām
rājā dasārathō vākyaṁ-uvachāyatatoḥhanām. — 13.
vahantam kīṁ tudasi māṁ nijujya dhuri mā hite
anāryē krityam-ārabham kīṁ na pūrvam-uparudhak. 14.
tasyaaitat krodhasānyuktam-uktam śrūtva varānganā.
kākīkēyī dvigunām krodhā rājānam-idam-abravīt. 15.
tavaiiva vāṁsē sa garō jyeṣṭham putram-uparudhat.
asamanja itī khyātām tathāyām gantum-arhati. — 16.
ēvam-ukto dhig-ity-ēva rājā dasārathō bravīt.
vrīditas'cha janah sarvah sācha taṁ nāvabudhyata. 17.

tatra vridhō mahāmātrah sidhāṛthō nāmanānatah.
 suchir-bahumatō rājnah kaikēyīm-idaṁ-abravīt. 18.
 asamanjō grihītvā tu kṛidātah pathi dārahān.
 sarayvām̃ praxipam-apsu ramatē tēna durmatih. — 19
 tam drishṭvā nāgarāh sarvē kṛudhā rājanam-abruvan.
 asamanjām̃ vṛiṣṭhvaikam-asmān vā rāshṭravardhana. 20.
 tām uvācha tato rājā kin̄nimittam-idaṁ bhayam̃.
 tās-~~cha~~chāpi rājñā samprishṭā vākyam̃ prakṛitayō bruvan. 21.
 kṛidātas-tv-ēshannah putrām̃ bālām̃ utthṛāntaichētasah
 sarayvām̃ praxipam maurkhād-atulām̃ prītim-asrute. 22.
 sa tāsām̃ vachanam̃ śrutvā prakṛitūnām̃ narādhipah.
 tam̃ tatyajāhitām̃ putrām̃ tāsām̃ priyachitirshayā. — 23.
 tam̃ yānam̃ sighrām-arōpya sabhāryam̃ saparishṭadām̃
 yāvajjīvam̃ vivāsyō yām̃ iti svān anvasāt pitā. — 24.
 saphālapitākām̃ grihya giridurgany-alōkayat
 disah sarvās-tv-anutharan sa yathā pāpakiarmakṛit. — 25.
 ity-ēnam-atyajād-rājā sagarō vai sudhārmikah
 rāmah kin-akarōt pāpam̃ yēnāvam-uparudhyotē. 26.

na hi kanchana pasyāmo rāghavasyāgunāṃ vayan
dur labhō hy-asya nirayah sāsānkasyēva kalmasām. 27.

atha vā dēvi dōshāṃ tvāṃ kanchit pasyasi rāghavē
tam-adya brūhi tattvēna tadā rāmo vivāsyatē. — 28.

aduṣhtasya hi santyāgah satpathē bhīratasya cha
nirdahēd-api sākṛasya dyutiṃ dharmavirōdhanāt. — 29.

tad-alāṃ dēvi rāmasya sriyā vihatayā tvayā
lokatō 'pi hi tē raxyah parivādō subhānanē. — 30.

Siddhārthavākyaṃ.

eyomen

30.

Cap. xxxvii.

mahāmātravachah śrutvā rānō dasārathān tadvā
 abhyabhāshata vākyān tu vinayajuō vinitavat. — 1.
 tyaktabhōgasya mē rājan vanē vanjēna jīvatah.
 Kiō Kāryam-anuyātrēna tyaktasangasya sarvatah. 2.
 yō hi datvā dvipasrēshthān Kāyān kurutē manah
 rajju snēhēna Kiñ tasya tyajatah Kiñ jarōttamam. 3.
 tathā mama satān śrēshtha Kiñ dhvajīnyā jagatpatē.
 sarvam-ēvānujānāmi chūranī-ēvānayanu mē. — 4.
 Khanitrapitākē chōbhē samānayatā gaitkpatāh.
 chaturdasā vanē vāsān varshānī vasatō mama. — 5.
 atha chūrānī Kaikeyī swayam-āhritya rāghavam
 uvācha paridhatsvēti janaughē nirapatrapā. — 6.
 sa chūrē purushavyāghrah Kaikeyyāh pratigrīhyatē
 suxnavastram-avaxipyā munivāstrānī-avastaha. 7.
 laxmanās' chapi tatraiva vihāya vasanē śubhē
 tēpasāchhadanē virō jāgrāha pitur-agratah. — 8.

e Beng.

athâtmâparichhânârtham sîtâ kâññ kausâyavâsinî
samprêxya chîram saûtrastâ prishati vâgurâm-iva. 9.

vyapatrapamânêva pragrîhya cha sudurmanâh
kâikéyyâh kusâchirê tē sîtâ sâsrâvilêyanâ. 10

lajjamânâ sthitâ pârsvê râmasya subhadarsânâ
gandharvarâjâpratimâm bhartarâm-ivam-abravît. 11

kâthau nu chîram badhnanti munayo vanavâsinah
iti hy-akusâlâ sîtâ sâ munôha mukur-mukuh. 12

kritvâ kânthê sma sâ chîram-êham-âdâya pâninâ
tasthau tu vyâkulâ tatra vrîditâ janakâtmajâ. 13. ex emend.

tasyâs-tat xipram-âgamyâ râmô dharmabhritâm sarah
chîram babandha sîtâyâh kausâyasyôpari swayam. 14.

râmam prêxya tu sîtâyâ badhnantâm chîram-uttamam
antahpuracharâ nâryô munurukur-vâri nêtrajam. 15.

ûthus-cha paramâyastâ râmam jvalitatêjasam
vatsa manam niyuktêyam vanavâsê manasvinî. 16

pitur-vâkyânurôdhêna gatasya vijnam vanam
tâvad-darsanam-asyâ nah saphalam bhavatu prabhô. 17.

e Beng.

ex emend.

laxmanēna sahāyēna vanam̄ gathasva putrakā
nēyam̄ - arhati Kalyānī vastum̄ tāpasavad - vanē. — 18.

Kuru nō yātsnam̄ rāma sītā tishthatu bhāmīnī
dharmanityah svayam̄ sthātum̄ na hīdānūm̄ tvam - utbasi.

chirē grīhītē tu tayā samīxya nripatēr - guruh 19.

nivārya sītām̄ Kalkējūm̄ vasishthō vākhyam - abravīt. 20.

atipravrittē durmedhē Kalkēji kulapānsani

vanēhajitvā tu rājānam̄ saprāmānēva tishthasē. — 21.

na gantavyam̄ vanam̄ dēvyā sītayā sīlavarjitē.

anusht'hāsyati rāmasya sītā prakritam - āsanam. — 22.

ātma hi dārā sarvēshām̄ dārasaṅgrahavartinām.

ātmēyam - iti rāmasya rāmasya pālayishyati mēdinūm. 23.

atha yāsyati vaidēhī vanam̄ rāmēna sangatā

antahpālās' cha yo

vayam - atrānu jāsyāmah puram̄ chēdam̄ gamishyati. 24.

antahpālās' cha yāsyanti sadārō yatra rāghavah.

sahōpajūyam̄ rāshtrān̄ cha purān̄ cha saparichhadān̄. 25

bharatas' cha sas'atrughnas - chūravāsā vanecharah

vanē ~~vayam~~ vasantam̄ Kākutstham̄ anuvatsyati pūrvojām.

J. Kékaya

tatak sūnyāṁ gatajanāṁ vasukhāṁ pādapaṅkṣaḥ saha.
 tvam-ēkā sādhī durvritā prajānām-ahitē ratā. — 27.
 na hi tad-bhavitā rāshtrāṁ yatra rāmō nivatsyati na bhūpatih.
 tad-vanaṁ bhavitā rāshtrāṁ yatra rāmō nivatsyati. — 28.
 na hy-adattāṁ mahīm pitrā bhārataḥ sāsṭum-icchati
 twayī vā putravād-vaṣṭum yadi jāto mahīpatēh. — 29.
 yady-āpi tvam-icititālāb-gaganāṁ utpatisthīyasi.
 pitrīvāṁsachāritrajñēh sō nyathā na karishyati. — 30.
 tat twajā putragarbhinyā putrasya kṛitam-apriyam.
 lohē na hi sa vidyēta yō na rāmam-anuvratah. — 31.
 dravyasy-adyaiva kairhēyī pasūvyālamrīgadvijān
 gachchatah saha rāmēna pādapaṅkṣha tad-unmukhān. 32.
 Chūraparigrahaḥ

{cha
 omis
 sum e
 conjet.

Cap. XXXVIII.

ey emend.

- tasyaṁ chīraṁ vabānāyāṁ nāthavatyāṁ-anāthavat.
 prachukrōśā janah sarvō dhik' tvāṁ dāśarathāḥ tv-iti. 1.
 tēna tatra pranādēna ~~duḥ~~ duḥkṛitah samahīpatih.
 chikḥēda jūvitē śrādhāṁ dharmē yasasi chātmanah. 2.
 sa nih svasyōshnām-aiśvākaś-tāṁ bhāryāṁ-idam-abravīt
 kaitḥēyi kusāhiraṇa na sitā gantum-arthati. — 3.
 sukumārī cha bālā cha satatāṁ chu sukḥōchitā
 nēyāṁ vanasya yōgyēti satyam-āha gurur-mama. — 4.
 iyāṁ hi kāsyaṁ pakarōti kinichit
 tapasvinī rājavarasya putrī.
 yā chīram-āsādya janasya madyē
 sthitā viśāñjā śramanīva kīchit. — 5.
 chīraṅy-apāśyāj-janakasya putrī hanyā
~~yathā~~ nēyāṁ pratijñā mana dattapūrvā. 6.
 yathāsukhāṁ yachhatu rājaputri
 vanāṁ samāgrā saha sarvaratnaih. — 6.
 ajīvanārḥēna mayā nrīśānsā
 kṛitā pratijñā niyamēna tāvat.

tvayâ hi balyât pratipannam-êtat.

tan-mâm dehêd-venum-ivâtmapushpam. 7.

râmêna yaditê pâpê kinchit kṛitam-asôbhanam.

apakârah ka iha tē vaidēhyâ darsitô dharmē. — 8.

mrigivôtsphullanayanâ mridusîlâ manasvinî.

apakâram kam-iva tē karoti janakâtinajâ. — 9.

nanu paryâptam-êhâm tē pâpê rânavivâsanam

kim-êbhik kṛipânair-shūyah pâpakair-api tē kṛitaih. 10.

pratijnâtam mayâ tâvat tvayôktam dēvi sṛivata

râmam yad-abhishêkâya tvam-ihâgatam-abravih. 11.

tat tv-êtat samatikramya nirayam gantum-ichhasi

maithilin-api ya hi tvam-ixasê chûravâsinim. — 12.

evam bruvantam pitaram râmah samprasthito vanam

avâksirasam-âsinam- idam vaichanam-abravêt. 13.

iyam dhârmikâ kausalyâ mama mâtâ yasasvinî

vṛiddhâ châyudrasîlâ cha na cha tvam dēva garhatē. 14.

mayâ vihînam varada propannam sôhasâgaram.

adrishatâpûrvavyasanam shūyah sainmantum-arkasi. 15.

42
putrasōkām yathā narībēt trayā puṣyina pūjita
mām hi sanchintayantiyam mayi jīvēt tapasvini. 16.

imām mahēndrōpama jātagardhinīm
tathā vidhātūṁ jananiṁ manārhasi.

yathā vanasthē mayi sōkākarsitā
na jūvitām nyasya yamaṣayam vrajēt. — 17.
Kausalyāprasauṣā.

?

Cap. XXXIX.

- rāmasya tu vacchah s'rutvā munivēsāccharam̄ cha tam̄.
samixya saha bhāryābhi rājā vigatachētanaḥ. — 1.
nainam̄ dukkhēna santaptah pratyavaiyata ^{prāghavam.} durmanah.
na chainam - abhisam̄prexya pratyabhāshata durmanāḥ. 2.
sa mukūrtam - ivāsanjñō dukkhitas'cha mahīpatih
vilalāpa mahāvāhū rāman - evānu chintayan. — 3.
^{manyē} ~~mayā~~ khalu mayā pūrvam̄ vivatsāḥ bahavaḥ kṛitāḥ.
prāninō hinsitā vāpi tasmād idam - upasthitam̄. — 4.
na tv - evānāgatē kālē dehāth - chyavati jīvitam̄.
kaikeyyā klisyamānasya mṛityur - mama na vidyatē. — 5.
yō hām̄ pāvakaśāṅkāsām̄ pasyāmi purataḥ sthitam̄.
vihāya vasanē sūxmē tāpasācchādām - ātmajām̄. — 6.
ēkasyāḥ khalu kaikeyyāḥ kṛitē yam̄ khidyatē janah.
svārthē prayatamānāyāḥ sansṛitya nikṛitō tv - imām̄. 7.
evam - ukṛtvā tu vacchanam̄ vāshpēna pihitēndriyah.
rāmēti sakṛid - evōkṛtvā vyāhartum na śāsāṅhā sah. — 8.
sanjñām̄ tu pratilabhyātha mukūrtāt sa mahīpatih.
neṭrābhyām - asrupūruābhyām̄ sumantram - idam - abravīt. 9. e Beng.

- aupavāhyam̄ ratham̄ yōjya tvam-āyāhi hayōttamaih
 prāpayainam̄ mahābhāgam-ito janapadāt param̄. — 10.
 evam̄ manyē guṇavatām̄ guṇānām̄ phalam-uchyatē.
 pitrā mātṛā cha yat sādhuḥ-virō nirvāsyatē vanam. — 11.
 rājñō vachanam-ājñāya sumantrah siḅhravikramah.
 yōjayitvā yayau tatra ratham-asvair-alaṅkṛitam̄. — 12.
 tam̄ ratham̄ rājaputrāya sūtah kanakābhūshitam̄
 āhathayē njatim̄ kṛitā yuktam̄ paramavājibhih. — 13.
 rājā satvaram-āhūya vyāpṛitam̄ vittasarchayē
 wācha dēsākālajñō nisṅhitam̄ sarvatah sūchim̄. — 14.
 vāsāṅsi cha mahārḅhāni bhūshānāni varāni cha. — 15.
 varshāny-ētāni saṅkhyāya vaidēhāh xipram-ānaya. 15.
 narēndrēnaivam-ukitas-tu gatvā kōsāgrīham̄ tatah.
 prāyachhat xipram-āhritya sītāyai sarvam-eva tat. 16.
 sa sujātā sujātāni vaidēhī prasthitā vanam̄.
 bhūshayāmāsa gātrāni tair-vichitrait-vibhūshānaih. 17.
 vyarājata vaidēhī vēsma tat suribhūshitā.
 udyatō n̄sumatah kālē kham̄ prabhēva vivasvatah. 18.

tām bajābhyām parishvajya ~~tu~~ ⁺svāsrū-vaçhanam-abravīt.
anācharantīm kṛipānām mūrdhny-upāghrāya maithilīm. 19.
asatyah sarvalōkē smin satatam sathritāh priyāh
bhartāraim nānumanyantē vinipātāgataim striyah. — 20.
ēsha svabhāvō nārīnām-anubhūya purā sukham
alpām-apy-āpādām prāpya duṣhyanti prajāhaty-api. — 21.
asatyasitā vikṛitā durgrāhya hṛidayāh sadā
~~ya~~ yuvatyah pāpasankalpāh xānamātrād-viranjitāh 22. *excellent*
na kulam na kṛitam vidyā na dattam na cha sangrahaḥ.
~~strī~~ strīnām grīhṇāti hṛidayam-anityahṛidayā hitāh. 23.
sādhvīnām tu sthitānām tu sitē satyē sṛutē sthitē
strīnām pavitrām paramām patir-ēhō viśiṣhyatē. — 24.
sa trayā nāvamanantaryah putrah pravrajito vanam.
tava devasamas-tu-ēsha nirḥanaḥ sadhanō pi vā. — 25.
viñāya vaçhanam sitā tasyā dharmārthasankhitam
kṛitānjalir-uvāçhedaīm svāsrūm-abhinukhē sthitām. 26
karishyē sarvam-ēvāham-āryā yad-anusistimām
abhyñāsmi yathā bhartur-varṣitavyam sṛutam cha me 27.

na mām - asajjanēnāryā samānuyitum - arhati
dhamād - vichaliturā nāham - alām chandrād - iva prabha . 28.

e Beng.

nātāntrī vādyatē vīnā nāchakrō vartatē rathah.
nāpatih sukham - ēdhēta yā syād - api sātāt naja . — 29.

mitam dādāti hi pitā mitam bhrātā mitam sutah.
amitasya hi dātāram bharāram thā na pūjayēt . — 30.

sāham - evaṅgatā śrēṣṭhā śrutadharmaparivāsa
āryē kim - avamanjeyam striyā bhartā hi daivatam . — 31.

sītāyā vachanam śrutvā kausalyā hridayaṅgamam
suddhasattvā mumōchāśru sahasā duḥkhaśhajam . — 32.

tām prānjali - abhikramya mātrīmadhyē tisathritām
rāmā paramādharmātmā mātaram vākyam - abravīt . — 33.

amba mā duḥkhitā bhūtvā paśyēs - tvam pitaram mama.
xayō pi vanavāsasya xipram - eva bhaviṣyati . — 34.

suptāyās - tē gamiṣyanti navavarshāni pañcha cha.
sā samagram - iha prāptam mām draxyasi suhrideritam . 35

ētāvād - abhinītārtham - ukṭvā sva janam vachah.
e Beng. { dādarsābhyētya mātrīnām - arḥa saptasātāni sah . — 36.

tās' - chāpi sa tathai vārtā mātrīr - dasārathātmanjah
dharmanuktam - idam vākyaṁ nijagāda kṛitānjaliḥ. — 37.

saṁvāsāt parusham kīṁchid - ajñānād - opiyat kṛitam.
tan - me samanjānīta sarvās' - chāmantrayāni vah. — 38.

jajñē 'tha tāsāṁ saṁnādah kṛauncchinām - iva nisvanah.
mānavēndrasya bhāryānām - evaṁ vadati rāghavē. — 39.

murajapaṅ'avavēṣūnāditaṁ
dasārathavēśīna babhūva yat purā
vilapita parivēdita svanair - ~~vyasanabhavais~~
vyasanabhavais - tad - abhūd - vināditaṁ. — 40.
sītā samādēśah.

Cap. XL.

- atha rāmas'cha sītā cha laxmanas'cha kṛitānjālih
 upasangrihya rājānān chakrur-dīnāh pradayinām. — 1.
 tam chāpi samanujnāpya dharmajñāh saha sītayā
 rāghavah sōhasān^{chārājān}mūdhān janānīm-abhaya^{sumitra}vādajāt. 2.
 tatō mātuh sumitrāyāh pādau jagrāha laxmanāh
 tam vandanānām ~~mātā~~ ^{putrān} ~~samuruktam~~ ^{abravīt}. — 3.
 śrīstās-tvān vanavāsāya svanuroktaḥ subhrijjanē
 rānē pramādaṁ mā kārshih putra bhratari gaitḥpati. 4.
 vyasanū vā samvidhō vā gatiḥ-ēsha tavānagha
 ēsha lōkē satām dharmō yaj-jyēsthavasagō bhavēt. 5.
 idam ki vṛittam-uchitam kulasyāsya sanātanaṁ
 dānam diyā cha yajñēshu tanutyāgō mṛidhēshu cha. — 6.
 rāmanān dāsaratham vidhi mān vidhi janakātmanjām
 ayodhyām-atāvīm vidhi gaitḥba tāta yathāsukham. 7.
 laxmanām tv-ēvam-uktrāsā sansiddhīm priyarāghavam.
 sumitrā gaitḥba gaitḥbēti punah punar-uvācha tam. 8.
 gamyatām-arthalābhāya xēmāya vijāyāya cha
 sātṛupayavināśāya punah sandarsanāya cha. — 9.

ex com.

e Beng.

e Beng.

- tatah sumantrah kâkûstham prâñjalir-vâkhyam-abravît.
vinîto vinayajñas' cha mâtalir-vâsavam yathâ. — 10.
- ratham-arôha bhadrân tē rājaputra mahayasah.
xiprân tvâm prâpayishyâmi yatra mām rāma vasyasē. 11.
- chaturdasā hi varshāni vastavyāni tvanē trayā.
tāny-upakramitavyāni yāni dēvyāsi chōditah. — 12.
- tām ratham sūryasāñhāsām sītā hrishṭēna chētasā
ârurôha varârôha hrivâlanhâram-atmanah. — 13.
- athōjjvalanasāñhāsām chāmihâravibhûshitam
tav-ârurukatus-tūriam bhratarau rāmalaymanau. 14.
- vanavāsām hi sañkhyāya vasānsy-âbharānāni cha
bhartāram-anugachhyantyai sītāyai svāsuro dādan. 15.
- tathavâyudhajātāni bhrâtribhyām kavāihāni cha
rathōpasthē pratinyasya sacharma kathinam cha yat. 16.
- sītâtritiyān ârûshān drishtvâ ratham-achōdayat
sumantrah sammatan asvān vâyuvegāsamān javē. — 17.
- prayâtē tu mahārānyām chirarâtrāya râghavē
babhûva nagarē mûrchhâ balamûrchhâ janasya cha. 18.

46

tat samākula-saṁbhṛāntāṁ matta-sankūpitādvipāṁ,
haya-sinjita-nirgōṣhāṁ puṣpa-āsīn mahasvanāṁ. — 19.
tataḥ sabālavriddhā sā purī paramapīditā
rāmam-ēvābhidudrāva gharṁārtāḥ salilam yathā. 20.
pārsvataḥ prīṣṭhataḥ-chāpi lambamānās-tadunmukhāḥ
vāshpapurīamukhāḥ sarvā tam-ūchur-bhrīśānisvanāḥ. 21.
sānyachha vājināṁ rāsmīn sūta yāhi sānaih sānaih.
mukhāṁ drakṣyāma rāmasya durdarśāṁ nō bhaviṣhyati. 22.
āyasaṁ krīdayaṁ nūnam rāmamātur-asāṁśayāṁ.
yad-dēvagarbhāpratinē vanāṁ yāti na bhidyatē. — 23.
krīta krītyā hi vaidēhī ~~chāy~~ chhoyēvānuyatā patīm.
na jāhāti ratā dharmē mērum-arthāprabhā yathā. 24.
ahō laxmaṇa siddhārthāḥ satatāṁ prijavādināṁ
bhrātarāṁ dēvasāṅkāsāṁ yas-tvaṁ pariharīṣhyasi. 25.
mahaty-ēshā tē buddhir-ēsha chābhyudayo mahān.
ēsha svargasya mārgas'cha yad-ēnām-anugachhasi. 26.
ēvāṁ vadantas-tē sōdhum na sēhur-vāshpam-āgataṁ.
narās-tam-anugachhantah priyam-ikvākunandanāṁ. 27

atha rājavritah strībhir-dīnābhir-dīnachētanah.
nirjagāma priyam̄ putram̄ draxyām̄ti bruvaṇ grīhāt. 28.
susruvê chāgratah strīnām̄ rudantīnām̄ mahāswanah.
yathā nādah kārēnūnām̄ badhē mahati Kūnyarē. — 29.
pitā hi rājā kākūtsṭhah sṛimān sannas-tadā babhau
paripūrṇah sāsī kālē grahēnōpapṭutō yathā. — 30.
sa cha sṛimān aihintyātma rāmō dasārathātma jah.
sūtām̄ sañchōdayāmāsa tvaritam̄ vāhyatām̄ - iti. — 31.
rāmō yahēti tam̄ sūtām̄ tishthēti sa janas-tadā
ubhayaṁ nāsākat sūtah kartum-ādhvani chōditah. — 32.
nirgachhati mahāvāhau rāmē paurajanāsrubhik
patitair-abhyavahitam̄ prasāsāma mahīrajah. — 33.
sūsrāva nayanaik strīnam-~~asram~~-asram-āyāsasambhavam̄
mēnasānyōbhachalitaih salilam̄ pankajair-iva. — 34.
drishṭvā tu nrīpatih sṛimān ēhachittagatam̄ puram̄
nirapataiva dukkhēna kṛittamūla iva drumah. — 35.
tatō halahalāsābdō jajñē rāmasya prishṭhatah
narānām̄ prēyya rājānam̄ sīdantām̄ bhṛisādubhṛitam̄. 36.

- hâ râmêti janâh kēchid-rânamâtêti châparê
 antahpuram samriddhan cha krosantah paryadēvayan. — 37.
 anvīxamānō rāmas-tu vishanīnam bhrântathētasam
 rājānam mataram chaiva dadarsānugatau pathi. — 38.
 nibaddha iva pāsēna kīśorō mātaram yathā
 dharmapāsēna saṅxiptah prakāśam nābhyudaiyata. 39.
 padātinau cha yānārthā-~~ad~~adubkharhau sukhoচিতau
 drishtvā saṅchōdayām-āsa sīghram yāhīti sāratham. — 40.
 na hi tat purushavyāghrō dubkharjām darsanam pituh
 mātus-cha sahitum śaktas-tōtrair-nunna iva dvipah. 41.
 pratyagāram-vāyānti vatsalā vatsakāranāt
 badbhavatsā yathā dhēnū rānamātābhyadhāvata. 42.
 krosantim rāma rāmēti hā sitē laxmanēti cha
 asakrit praiyata sa tām nrityantim-iva mātaram. 43.
 tishthēti rājā chukrōśa yāhi yāhīti rāghavah.
 sumantrasya ~~bhat~~ babhūwātma chakrayōr-iva chāntarā. 44.
 nāśraugham-iti rājānam-upalabdhō pi vaxyasi.
 chiram dukkhasya pāpistham-iti rāmas-tam-abravit. 45.

sa rāmasya vacchah kurvanu-anujñāpya cha tam janam,
vrajatō pi hayān śighram chōdayāmāsa sārathib. — 46.

nyavartata janō rājnō rāman kṛtvā pradaxinām.
manasāpy-asṛuvēgais'cha na nyavartata mānusham. — 47.

yam-ichhēt punar-āyāntam nainam dūram-anuvrajēt
ity-amātyā mahārājām-ūchur-dasāratham vacchah. — 48.

keśhām vacchah sarvagunōpapanam
prasvinnagātrah pravishannīarūpah
nisāmya rājā kirīpānah sabhāryah
vyavasthitas-tam sutam-īyamānah,
rāmanirjānam.

Cap. XL.

- tasmiñs-tu purushavyāghrē nishkramati kṛitānjalan
ārtasābdō hi sañjājnē strīnām antakṣpurē mahān. — 1.
anāthasya janasyāsya durbalasya tapasvinaḥ.
yō gatiḥ saraṇām chāsīt sa nāthah kiva nu gachhati. 2.
na kṛudhyaty-abhisāptō'pi kṛōdhanīyāni varjayan.
kṛuddhān prasādayan sarvān samadubkhaḥ kiva gachhati. 3.
kausalyāyām mahātejā yathā matari vartatē
tathā yō vartatē smāsu mahātmā kiva nu gachhati. 4.
~~hāyke~~ haikēyā klīyamanēna rājā sañchōditō vanaṁ
paritrātā janāsyāsya jagataḥ kiva nu gachhati. — 5.
akō nischētanō rājā jwālōhasya sanbrayāṁ
dharmaśatyavratāṁ rāmaṁ vanavāsē pravatsyati. — 6.
itī sarvā mahishyas-tā vivatsā iva dhēnavah
surudus'-chaiva dukkhārtāḥ sasvarām cha vichukrusuh. 7.
sa tam-antakṣpurē nādaṁ śrutvā tāsāṁ mahīpatih,
putrasōhāguisāntaptah sasāda gatachētanah. — 8.

ex emend.

e Beng.

- nâgnihôtrâny-ahûyanta sûryas'-chântaradhûyata.
 vyasrijan Kavalân nâgâ gâvô vatsân na pâpayan. — 9.
- trisankur-lôhitângas'-cha vrihaspati budhân-apî
 dârunâh sôman-abyêtya grahâh sarvê vyavasthitâh. — 10.
- naxatrâni gatârchiñshi grahâs'-cha gatachêtasah
 visâkhâs'-cha sadhûmâs'-cha nobhasi prachahâsire. — 11.
- kâlikânîlavêgêna mahôdadhîr-ivôthitah.
 râmê vanam pravrajitê nâgarâm prachahâla tat. — 12.
- ahasmân-nâgarah sarvô janô daingam-upâgamat
 âhârê vâ vihârê vâ na kâschid-akarôn-manah. — 13.
- vâshparyâkûlamukhê râjamargam gatô janah.
 na hrîshthô labhyatê kâschit sarvah sôhaparâyânah. — 14.
- na vâti pavanah sîto na sâsi sumyadarśanah.
 na sûryas-tapatê lokam sarvam paryâkulam jagat. — 15.
- anarthinah sutâh strînam bhartâvô bhrataras-tadâ.
 sarvê sarvam parityajya râmam-êvanvachintayan. — 16.
- yê tu râmasya suhrîdah sarvê tē mûdhachêtasah.
 sôhâbhârêna châkrântâh sayanam naiva bhêjirê. — 17.

tatas-tv-ajōdhyā rahitā mahātmanā
purandarēnēva mahī saparvatā.

chathāla ghōraṁ bhayaśōkapiditā
sanāgayōdhāsivaganā nanāda cha.
pura janavitāpak.

Cap. XII.

yāvat tu niryatā-tasya rajō rūpam-adrīśyata
naivēxvāhuvaras-tāvat sanjāhārāt machayushī. — 1.

ex emend. yāvad-rajā priyam putram pasyaty-atyantadhārmikam
tāvad-vijavardatēvāsyaṁ dharaṇiyāṁ putradarsanē. — 2.

na pasyati rajō py-asya yadā ramasya bhūmipak
tadārtas'cha vishai'ās'cha papāta dharaṇitālē. — 3.

ex emend. dāxiṇam-anvagāt tasya kauśalyā vāhum-anganā
vāmanā chāsyaṁvagāt pārśvam kākīkēyī bharatapriyā. — 4.

tām nayēna cha sampannō dharmēna vinayēna cha
uvācha rājā kākīkēyīm samīxya vyathitēndriyah. — 5.

kākīkēyī māmahāngāni mā sprāxīh papānis'chayē
na hi tvām draśhtūm-icchāmi na bhāryā na cha bāndhavī. 6.

- yē cha tvām-anujīvanti nāhām tēshām na tē mama
 kēvalārthaparām hi tvām tyaktadharmām tyajāmy-aham. — 7.
 agrīhṇām yach-cha tē pānim-agnim paryanayām cha yat.
 anujānāmi tat sarvam-asmin lokē paratra cha. — 8.
 Bharataś' chēt pratitah syāt prāpyai syād-rājyam prāpyaitad-aryayam.
 yan-mē sa dadyāt pitrārtham mā mām tad-dattam-āgamat. ^{ey emud} 9.
 atha rēnusamudbhvastaṁ samutthāpya narādhipam
 nyavartata tadā devī Kausalyā sōhikarsitā. — 10.
 hatvēva brāhmaṇam hāmāt spriṣhtvāgnim-iva pāninā.
 anvatapyata dharmātmā putram sanhintya tapasām. — 11.
 nivrityaiva nivrityaiva sidatō rathavartmasu
 rājnō nātibaḥau rūpam graṣṭasyānsunatō yathā. — 12.
 imāni hayamukhyāni vahatām tam
 vilalāpa sa dukhārtah priyam putram-anusmaran
 nagarāntam-anuyāptam buddhvā putram-athabravīt. — 13.
 imāni hayamukhyānām vahatām tam mamātmajam
 padāni pathi drīsyantē samahātmā na drīsyatē. — 14.
 yah sukṣhēshūpadhānēshu sētē chandanarūshitah
 vījyamānō mahārkhābhīh Strībhir-mama sutōttamah. 15.

- 50
- sa nūnam kvachid-ēvādya vṛixamūlam-upāśritah
 kāshtham va yadi vāsmānam-upādhyaya śayishyate. — 16.
- utthāsyati cha mēdinyāh kṛipānah pānsugūthitah
 viniḥśvasan prasravanāt karēnūnam-ivarshabhab. — 17.
- draxyanti nūnam purushā dhīrgavāhūm vanēcharāh
 rāmam-utthāya gachchantām lōkanātham-anāthavat. — 18.
- sā nūnam janakasyēshṭā sutā sukhasadōchitā
 kāntākākramaṇāklāntā vanam-adya gamishyati. — 19.
- anabhijñā vanānām sā ~~gambhīr~~ mīnam bhayam-upaishyati
 svāpadānarditam śrutvā gambhīram rōmaharshaiam. 20.
- sakāmā bhava koihēyi vidhavā rājyam-āvasa
 na hi tam purushavyāghram vinā jīvitum-utsahē. — 21.
- ity-ēvam vilapan rājā janaughēnābhisaṁvṛitah
 apasnāta ivārishtām pravivēśa grīhōttamam. — 22.
- ~~Iti~~ Sūryachatvaravēśmāntām sāṁvritāyanadēvatām
 klāntadurbaladubkḥartām nātyākīrṇāmahāpathām. — 23.
- vilapan prāvīśad-rājā grīhām sūrya ivāmbudām. — 24.

mahāhradam-ivāxōbhyaṁ sapsarnēna hrītoragam
rāmēna rahitam vēsma vaidēhyā laxmanēna cha. — 25.

atha gādgadas'abdas-tu vilapan vasuchāhipah
uvāchaḥ mridumandārtham vachanam dinam-asvaram. — 26.

kāusalyāyā grīham sīghrām rāmanātur-nayantu mān,
na hy-anyatra mamāśvāsō hrīdayasya bhaviṣhyati. — 27.

iti bruvantam rājānam-anayan dvāradarsinah
kāusalyāyā grīham tatra nyavēśyata vinitavat. — 28.

tatas-tatra pravishṭasya kāusalyāyā nivēśanam
adhirukhyāpi śayanam babbhūva tulitam manah. — 29.

tatra sma rājā sōhārtō bujāu-udyamya dukkhitah
sukhitas'chukrōśa karunam hā rāma prajāhāsi mām. — 30.

sukhitā vata tam kalam jivishyanti narottamāh
pratisravāntē ye rāmanam draxyantī punar-āgatam. — 31.

atha rātryām prapannāyām kalarātryām-ivātmanah.
archarātrē dasarathah kāusalyām-idaṁ abravīt. — 32.

na tvām paśyāmi kāusalyē sādhu mām pāninā spriśa.
rāmanam me nugatā drishtiḥ-adyāpi na nivartatē. — 33.

dasarathavilāpah.

Ze Benz

Cap. XLIII.

e Beng.

- tatah samixya sayane sannam sohena karsitam.
 Kausalya putrasoharta tam - uvacha mahipatim. — 1.
- raghava narasardule visham xiptvahi jihatam
 vicharishyati kaitheya nirmukiteva hi pannage. — 2.
- vivasya ramam subhaga labdhakama samahita
 trasajishyati nam bhuyo dushtair - iva vesmani. — 3.
- athasmin nagare ramas - charan bhairyam grihe vaset.
 kamakaro varam datum - api dasam mamatmajam. — 4.
- patayitva tu kaitheyya ramam sthanad - yatheshtatah.
 praviddho roxasam bhagah parvanivahitagnina.
 nagarajagatir - vira mahavapur - dhanurdharah
 vanam - avisate nunaim sabharyah sahalaxmanah. — 6.
- vanete - adrishtadupkhanam kaitheyanumatetvaya
 tyaktanam vanavasaya ka nu - avastha bhavishyati. — 7.
- te ratnahinas - tarunah phalakatle vivasitah
 katham vatsyanti kripanah phalamulaih kiritasanah. — 8.

- apicānūṁ sa kālāḥ syān-mama śōkaxayah sīrah
 sabhāryam yat saha bhrātrā pasijēyam-ihavāghavam. — 9.
 śrutvavōpasthitau vīrau kadāyodhyā bhaviṣhyati
 yaśasvinī hrīṣṭajānā sūchbrītaadhvajamātinī. — 10.
 kadā prēxya naravyāghrāv-aranyāt punar-āgatau
 nandiṣtyati purī ranyā samudra iva parvanī.
 kadāyōdhyān mahāvāhuk purīm vīrah pravēxyati.
 puraskrītya rathē sītām vriṣabhō gōbadhūm-iva. — 11. e Beng.
 kadā pravisahasrānī rājamārgē mamātmanajau
 lājair-avakarīṣhyanti pravīsantāv-arindamanau. — 12.
 kadā sumanasah kanyā dvijātīnām phalāni cha
 pradīśantyah purīm hrīṣṭāḥ karīṣhyanti pradaxīnām. — 13.
 kadā parinatō budhyā vayasā chāmaraprabhah
 adhyupaīṣhyati dharmātinā trivarṣha iva tālayau. — 14. e Ser.
 nīḥ sansāyam mayā manyē purā vīra kadaryayā
 pātukāmēshu vatsēshu mātṛīnām sātītāḥ staniāḥ. — 15.
 sāham gaur-iva sūhēna vivatsā vatsalā kṛitā
 kairhēyyā purushavyāghra balavatyaiva daurpalāt. — 16.
 — 17.

e conj. d. Lassen.

52
na hi tavad-guṇair-yukhtāṃ sarvasāstravisāradāṃ
ēka-putrā vinā putram-aham-jīvitum-utsahē. — 18
na hi me jīvitē kinchit-sāmarthyam-icha kalpyatē
apasyantyaḥ priyam-putram-laxmanāṃ cha mahābalam. 19.
ayam hi māṃ tāpayatē ~~putrā~~ samutthitah.
tanūjasōka-prabhavō hutāsānah
mahim-inām-rasībhir-uddhataprabhō
yathā nidāghē bhagavān-divākaraḥ. — 20.
Kausalyāvilāpah.

Cap. XLV.

vilapantiṃ tathā tām tu Kausalyāṃ pramadōttamāṃ
ivāṃ dharmē sthitā dharmyam-śūmitrā vākyam-abravīt. 1.
tavāryē sadguṇair-yukhtah sa putrah puruṣhōttamah.
kinṃ tē vilapitēnāvāṃ kripānāṃ ruditēna cha. — 2.
yas-tavāryē gatata-putrah-putras-tyaktvā rājyam-mahābalah
sādhu-kurvan mahātmanāṃ-pitarāṃ satyavādināṃ. — 3.
śiṣhtair-ācharitē samyak-sasvat-prētyaphalōdayē
rāmō dharmē sthitah śreṣhtō na sa soḥyah ~~hi~~ kadāhina. 4.

- vartatē chōttamāṁ vṛittim laxmanō smin sadānaghat
dayāvān sarvabhūteṣhu lābhas - tasya mahātmanah. — 5.
- aranjāvāsē yad-duḥkham jananti vai sukhōchitā
anugachhati vaidēhi dharmātmanāṁ tavātmanāṁ. — 6.
- kīrtibhūtāṁ patāhāṁ ~~te~~ yō lohē bhṛāmayitā prabhuh
damasatyavrataparah kiñ na prāptas - tavātmanah. — 7.
- vyakṛitāṁ rāmasya vijñāya sauchāṁ mahatmyam - uttamam
na gātram - anubhuh | sūryah santāpajitum - arhati. — 8.
- sivah sarveṣhu kālēshu kānanēshu viniḥsritah
rāghavam yuktasītōshnah sevishyati sukhō nilah. — 9.
- sāyānam - anagham vātrau pitevābhi parishvajan
rasnibhuh sansprisan sītāis - chandramā hlādayishyati. — 10.
- dadan chāstrāṇi divyāni yasmai brahmā mahaujāsē
dānavēndram hataṁ dṛishtvā timidhvajasutam ranē. — 11.
- sa sūrah purushavyāghrah svavāhubalam - āsritah
asantrastō hy - aranjē sau vēśmanīva nivatsyate. — 12.
- yasyēshupatham - āsādya vināsāṁ yānti sātravah
katham na prithivī tasya sāsanē sthātum - arhati. — 13.

C. 4A, 6.
AS, a.

- 53
- ya¹ s¹rih sauryam¹ cha rāmasya¹ ya¹ cha kalyāṇasattvata¹
nivṛttāvaṇyavāśah sa xipraṁ rājyam-avāpsyati. — 14
- prithivyā saha vaidēhyā s¹riyā¹ cha purusharshabhah
xipraṁ t¹s¹ribhir-ētābhīh saha rāmo¹ bhishēxyatē. — 15.
- duḥkhajam¹ vis¹rijaty-asru nishkrāmantam-udīxyayam¹
ayōdhyayām janah sarvah sōhāvēgasamāhatah. — 16.
- kusāichiradhavam¹ vīram¹ gachhantam-aparājitam¹
sītēvānugatā laxmīś-tāsya kim nāma durlabham. — 17.
- dhanurgrahavarō yasya vānakhaḍgāstra bhrit swayam¹
laxmanō vrajati hy-agrē tāsya kim nāma durlabham. — 18.
- nivṛttavanavāśam¹ tam draśhtāsi punar-āgatam¹
jahi sōham¹ cha mōham¹ cha dēvi satyam¹ bravīmi tē. — 19.
- sīrasā charaṇāv-ētau vandamānam-aninditē¹
punar-drayyasi kalyāṇi putram¹ chandram-ivōditam. — 20.
- punah pravīṣhtam¹ drīṣhtvā tam-abhishiktam mahāsviyam¹
samutsrayyasi nētrābhyām¹ sīghram-anandajam¹ jalam. — 21.
- tvayā sēshō janas¹-chāyam¹ samāsvāsyō yatō¹ naghē¹
kim-īdānīm-īdam¹ dēvi karōṣthi hridi vikṣavam¹. — 22

abhivādya namasyantam sūram sasukrīdam sutam
mudāsraih prōxyasi punar-mēgharājir-ivāthalam — 23.

asvāsayanti vividhais'cha vākyaair-
vākhyōpachārē kuśalanavadyā.
rāmasya tām mātaram-ēvam-uktvā
dēvī sumitrā virarāma rāmā.

nisāmya tal-laymanā mātrivākyaam — 24.
ramasya mātur-naradēvapatnyāh.
sānaih sarirē vinanāśa sōkah.

saradgatō mēgha wālpatōyah. —
sumitrā vākyaam. — 25.

e Beng.
25

Cap. XLV.

- anuraktā mahātmānam rāman satyaparākramam
 anujagmuh prajāntām tam vanavāsāya mānavāh. — 1.
- nivartitē pi cha balāt sukhrīdvargēna rājāni
 naiva tē saṅgyavartanta rāmasyānugatā ratham. — 2.
- ayōchyānilayānām hi purushānām mahāyasāh
 babhūva guṇasampannāh pūrṇa chandra iva priyāh. — 3.
- yāchyamānō pi hāhūtsthāh svābhīh prakṛitibhis-tadā
 kūrvaṅāh pitarām satyam vanam-ēvānvapadyata. — 4.
- avēxamānah saśnēhām chaxuṣhā prapivann-iva
 uvācha rāmō dharmātma tāh prajāh svā iva prajāh. — 5.
- yā prētir-bahunnānās-cha mayy-ayōchyānīvāsīnām
 matpriyārtham-asēshēna bharatē sa vidhīyatām — 6.
- sa hi kālyānāchāritrah kākēyyānandavardhanah.
 karishyati yathāvad-vaḥ priyāni cha hitāni cha. — 7.
- jnanavridhō vāyōkātō mridur-viryaguṇānvitah.
 anurūpah sa vō bhartā bhavishyati bhayāpahah. — 8.
- sa hi rājaguṇair-yuktō yuvarājah samīyitah

e Beng.

e Beng.

api chāpi mayā śiṣṭaiḥ kārjān vō bhātrīśāsanaṁ. — 9
na santapyēd-yathā chāsau vanavāsān gātē mayi
mahārājas-tathā kārjō mama priyachikīrṣhayā. — 10.
yathā yathā dāsārathir-dharmam-ēvasthitō bhavot.
tathā tathā prahrītayō rāman patim-akhānayan. — 11.
vāshpēna pihitān dēdīnān rāmah saumitrnāśaha.
śakārshēva guṇair-baddhān jānān puranivāsīnam. 12.
tē dvijās-trividhān vridhā jnanēna vayasaujasā
vayahprahampasīrasō durād-ūchur-īpān vachah. — 13.
vahantō jāvanā rāman bhō bhō jātyās-turangamāh.
nivartadhvanā na gantavyān khitā bhavata bhartari. — 14.
karnāvanti hi bhūtāni viśēṣkēna turangamāh.
yūyam tasmān-nivartadhvanā yāchanān prativēditāh. 15.
dharmatah sa visūdhātma virah subhadrihāvratāh.
upavāhyas-tu vō bhartā nāpavāhyah purād-vanān. — 16.
ēvam-ārtapralāpān stān vridhān pralapatō dvijān
avēxya sahasā rānō rathād-avatātāra ha. — 17

C. 45, b.
C. 46, a.

55

padbhyām - ēva jagānātha sasītaḥ sahalaymanāḥi.
sannikṛṣṭapadanyāsō rāmō vanaparāyanaḥ. 18.
dvi-jātīn hi padatīns-tān rāmas'-chāritravatsalah.
na śāsāḥa ghṛīnā'chaxuh parimōktum rathēna sah. 19.
gachchantam - ēva tam dṛiṣṭvā vanam sambhrāntamānasāh.
ūchub paramasantaptā rāmam vākyam - idam dvi-jāḥ. 20.
brāhmanyam kṛtsnam - ēva tvām brahmanyam - anugachhate
dvi-jāshandhēvūdhās - tvām - agnayo'py - anuyānty - amī. 21.
vay vājapeyasamutthāni chattrāny - etāni paśya nah.
prishthato'nu-prajātāni meghān-iva jalātyayē. — 22.
anavāptātapatrasya ras̄misanāpitasya tē
#ēbhis'-chpāyām karishyāmah swais-chattrair-vājapeyohāi.
yā hi nah satatam buddhir - veda-mantrānusārīnī 23.
tvathkr̄itē sā kr̄itā vatsa vanavāsānusārīnī.
hr̄idayēshv - iva tishthantē veda'yē nah param dhanam. 24.
vatsyanty - api gr̄ihēshv - ēva dārās'-chāritraraxitāh.
na punar - nischayah kāryas - tava tvādgatau swhr̄itā matih 25.
tvayi'chharmanavyapēṣē tu kim syād - dharmapathē sthitam. 26

- yâchitô nô nivartasva hañsasûkla sîrôruhah
 sîrôbhîr-nibhvitâchâra mahîpatanapânsulaih, — 27.
 bahûnâm vitatâ yajnâ dvijânâm ya ihâgatah
 teshâm samâptir-âyattâ tava vatsa nivartanê, — 28.
 bhaktimantîha bhûtâni jangamânîtarâni cha
 yâchamânêshu têshu ~~tu~~ tvam bhaktim bhaktêshu darsaya, 29.
 anugantum-asaktâs-tvâm mûlair-udhatavêginah,
 unnatâvâyuvêgêna vikrôsântîva pâdapâh, — 30.
 nis'chêsh'tâhârasañ'hârâ vrixaihas'thânâvish'thitâh
 prayinô'pi prayâchantê sarvabhûtânêkâmpanân, — 31.
 êvâm vikrôsâtâm teshâm dvijâtânâm nivartanê
 dadrîsê tamasâ tatra vârayantîva râghavam, — 32.
 tatah sumantro'pi rathâd-vimukhya
 srântân kayân samparivartya sîghram
 pitôdakân's-toyapariplutângân
 aihârayad-vai tamasâvidûram, — 33.
 Tamasâdarsanam.

Cap. XLVI.

tatas tu lamasâ tiraiñ ramyam-âsritya râghavah
 sitâm-udvîxya saumitrim-idañ vaihanam-abravît. 1.
 iyam-adya nisâ pûrvâ saumitrê prahitâ vayam
 vanavâsasya bhadrâñ tē sa nōthant'hitumarhasi. — 2.
 pasya sūnyāny-aranijāni rudantiva samantatah.
 yathānilayam-āyadbhir-nilināni mrigadvijaih. — 3.
 adyāyōdhyā tu nagarî rājadhānū pitur-mama
 sastrīpūnsā gatān asman's-ckhothi'shyati na san'sayah. 4.
 anuraktā hi manujā rājānam bahubhir-gunaih
 tvāñ cha mām cha naravyāghra sātughna Bharatau tathā. 5.
 pitaram tu-anusōchāmi mātaram cha yasāsvinim
 apī nāñcha bhavētām nau rudantau tāv-abhīgnāsah. — 6.
 Bharatah khalu dharmātunā pitaram mātaram cha mē
 dharmā~~r~~rthahāmasalutair-vāliyair-āsvāsayishyati. 7.
 Bharatasyanrī sansatvam san'chintyāham punah punah
 nānusōchāmi pitaram ~~laxman~~ mātaram chāpi lagmanā. 8.

e Beng.

tvayā hāryam naravyāghra mān-anuvrajatā kṛitam,
anvṛtavyā hi vaidēhyā ~~tham~~ raxanārtham sabhāgatā. 9.
adbhir-ēva tu saumitrē vatsyāmy-atra nisam-inām,
ētaḍ-dhi rōhatē mahyam vanyē pi vividhē sati.
ēvam-uktvā tu saumitriṁ sumantram-apyi rāghavah. 10.
apramattas-tvam-asvēshu bhava saumyēty-uvāiha ha. 11.
sō svām sumantrah saṁyamya sūryē stam samyagatē
prabhūtayavasān kṛtvā babhūva pratyauantaroh. 12.
upāsya tu svām saṁdhyām drishtvā vātrīm-upasthitām
rāmasya sayanām cha krē sūtah saumitriṁ sāha. 13.
tām sayjām tamasātirē vṛixadalaik kṛitām tadā
rāmah saumitriṁ-āmantrya sabhāryah samvivēśa ha. 14.
sabhāryam samprasuptām tu bhrītarām prēxya laxmanāh.
kathayāmāsa sūtāya rāmasya vividhān guṇān. 15.
jāgratō hy-ēva tām vātrīm saumitrē-uditō ravih
sūtasya tamasātirē rāmasya bruvatō guṇān. 16.
gōkulākulatirāyās-tamasāyā vidūratah.
avasat tatra tām vātrīm rāmah prakṛitibhih sāha. 17.

C. 46, b.

C. 47, a.

utthāya tu mahātēgāh prakrītis-tā nisāmya cha
abravīd-bhrātarām rāmō laxmanām puṇyā laxanām. — 18.
asmadvyapēxān saumitrē nirvyapēxān grīhēshu-inān
vriyamūlēshu sansuptān pasya laxmanā sāmpratam. — 19.
yathaitē nijamām paurāh kurvanty-asmannivartanē
api prānān nyasishyanti na tu tyajanti nisichayām. — 20.
yāvād-ēva tu sansuptās-tāvād-ēva vayām laghu
ratham-āruhya gachchāmah panthānam-ahutō bayām. 21.
~~svapēyur~~ anurāktā mān vriyamūlēshu sansritāh. 22.
paurā hy-ātmakrītād-dubhkhād-vipramōthyā nrīpātmanajaih.
na tu khalv-ātmanā yojyā dubhkhēna puravāsinah. 23.
abravīd-laxmanō rāmām sāxād-dharmam-iva sthitām
rōchate mē tathā prājā vipram-āruhyatām-iti. — 24.
athā rāmō bravīd sūtām sumantra yujyatām vathah
gamishyāmi tato rānyam ^{gachchah} Sighram-gachcha itah prabhō. 25.
sūtas-tatah santvaritah syandanām tair-hayōttamaih
yojayitvā tu rāmasya prānjaliḥ pratyavēdayat. — 26.

ayam yukto mahāvāho rathas-tē rathinām vara
varayārōha bhadrān tē sasītaḥ sahalaymanāḥ. — 27.
tām syandanam-adhīsthāya rāghavaḥ saparichhadah
śīghragām-ākūlavartām tamasām-ataran-nadūn. — 28.
sa santīrya mahāvāhuk sṛimān śivam-akantakām
prāpadyata mahānārgam-abhayaṁ bhayadarśinām. — 29.
mōhanārtham tu paurāṇām sūtām rāmo bravīd-vaiḥah.
udaṅgmukhaḥ prayāhi tvām ratham-āsthāya sarathē. — 30.
muhūrtam tvaritam gatvā nivarṭaya ratham punah.
yathā na vidyuh paurāṇām tathā kuru samāhitah. — 31.
rāmasya tu vacah śrutvā tathā chakrē cha sārathih.
pratyāgamyā cha rāmasya syandanam pratyavēdayat. 32.
tau samprayuktaṁ tu ratham samāsthitaṁ
tadā sasītau raghuvaṁsavardhanau.
prathīdayām-āsa tatas-turaṅgamān
sa sārathih-yēna pathā tapovanam.
tamasātira nivāśah. — 33.

Cap. XLVII.

- prabhātāyām tu sarvāryām paurās-^{te} vāghavām vinā
sōkōpahatanischedhā tābhūvur-hatachētasak — 1.
sōkajāśruparidyūnā vīyamānās-tatas-tatah.
ālōkam-^{api} rāmasya na paśyanti sma dukkhitāh. — 2.
tē vishādārtavadanā rahitās-^{tēna} dhūmatā
krīpanāh karunā vāchō vadanti sma manishināh. — 3.
dhig-^{astu} khalu nidrām tām yayāpahritachētanāh
nādyā paśyamahē rāmām prithūrasthām mahābujam. — 4.
katham rāmō mahāvāhuk sa tathā vitathakriyah
bhaktām janam-abhiprētya pravāsām tapasō gatah. — 5.
yō nah sadā tālayati pitā putrām-ivaurasām.
katham raghūnām sa śrēshthas-tyaktvā nō vipinām gatah. 6.
ihaiiva nidhanām yāmō mahāprasth-prasthānam-ēva vā.
rāmēnā rahitānām hi kimartham jivitām hi nah. — 7.
santi sūshkāni kāshtāni prabhūtāni mahānti cha.
taih prajvalya chitām sarvē pravīśāmō 'tha pāvānām. — 8.

- Kim vasyamō mahāvāhur-anasūyah piti priyam vada
 nitah sa rāghavō smābhīr-iti vaktūn katham xamam. 9.
 sā mūnam nagarī dīnā dṛishtvāsmān rāghavam vīnā
 bhaviṣhyati mirānandā sastrī bālavayō dhikā. 10.
 niryātās-tēna vīrēna saha nityam mahātmanā
 vīhīnās-tēna cha punah katham drasyāma tam purim. 11.
 itīva bahudhāvāchō vāhūn-udyamya tē jānāh
 vilapanti sma dukkhārtā vivatsā iva dhēnavah. 12.
 tato mārgānusārēna gatvā kinchit tatah xamam
 mārganāsād-vishādēna mahatā samabhiplutāh. 13.
 rathasya mārganāsēna nyavartanta manasvinah
 kim-idaṁ kim karishyamō daivēnōpahatā iti. 14.
 tadā yathāgatēnaiva mārgēna klāntaichētasah
 ayōchyām-agaman sarvē purim vyathitasajjanām. 15.
 alōhiya nagarim tam cha xayaoyākulamānasāh
 avartayanta tē srūni nayansih sohapiditaih. 16.
 ēshā ramēna nagarī rahitā nātisōbhate
 āpagā garudēnēva hrādiny-udhata paimagā. 17. e conj.

C. 47, b. Chandrahīnam - ivāhāsāṃ tōyahīnam - ivānavāṃ
C. 48, a. apasyan nihatanandam nagaram tē vihētasaḥ. — 18.

tē tānivēsmāni mahādhanāni
duḥkhēna duḥkhōpahatā viśanti.

naiva prajagmuḥ svajanaṃ param vā
nirīyamānāḥ pravānaprakarshāḥ.

pauranivartanaṃ. — 19

Cap. XLVIII.

anugamya nivṛttānāṃ rāmanāṃ nagaravāsinaṃ
udgatanīva bābhūvur - amanasvināṃ.

svaṃ svaṃ nilayam - āganya putracāraih samāvṛitāḥ
abṛūṇi munucituh sarvē ~~ḥ~~ vāshpēṇa pihitānanāḥ. — 1.

na thākrishyan na chānōḍan vanijō na prasārayan
na chāśobhanta pañyāni nāpāthan grīhamēdhinah. — 2.

labdham dṛiṣṭvā nābhyanandan vipulāṃ vādhanāgamāṃ
putraṃ prathamajam labdhvā janani nābhyanandata. — 3.

putraṃ prathamajam labdhvā janani nābhyanandata. — 4.

e Beng.

- grihē grihē rudantyas'cha bhartāraṃ griham-āgatam.
 vyagarkhyanta duḥkṛtā vāgbhis-tōtrair-iva dvipān. — 5.
- kin̄ nu tēshāṃ grihair-kāryam̄ kin̄ ~~ch~~ dāraih kin̄ chānēna vā.
~~putraih~~ putrair-vā kin̄ sukhairvapi yē na pāsyanti rāghavam. — 6.
- ēhāh satpuruṣhō lohē laxmanāh sahasītayā
 yō 'nugamishyati kākūtsthāṃ rāmaṃ paricharan vanē
 āpagāh kṛitapunyās-tāh padminyas-cha sarāṃsi cha
 yēshu yāsyati kākūtsthō vigāhya sailam̄ suhi. — 7.
- sōbhayishyanti kākūtstham-atāvyo ramyāhānanāh
 āpagās-cha mahānūpāh sāmuntas-cha parvatāh. — 9.
- kānanam̄ vāpi sailam̄ vā yam̄ rāmo 'nugamishyati
 priyātithim-iva prāptam̄ nainam̄ sakē sāsyaty-anarikitum. 10. c Beng
- vichitrakusumāpidā bahumanjārīchārīnāh.
 pādapāh parvatāgrēshu ramayishyanti rāghavam. — 11. } c Beng
- akālē chāpi mukhyāni mūlāni cha phalāni cha
 darsayishyanti sāmūni girīnām̄ rāman-āgatam — 12
- pravravishyanti tōyāni vindāni mahādharāh
 vidarsayantō vivīdhān bhūyas'-chitrāṅs'-cha nirjharān. 13

- yatra rāmo bhayam tatra nāsti tatra parābhavaḥ
 sa hi nātho 'sya jagataḥ sa gataḥ sa parāyanaḥ. — 14.
- purā bhavati nō dūrād-anugachhāma rāghavaḥ
 pādachhāyā sukho darhā tādriśasya mahātmanah. — 15.
- vayam pariharishyāmo sītāḥ yūyam cha rāghavam.
 iti paurastriyō bhartṛin dukkhārtāḥ tat-tad-abruvan. 16.
- yushmākaḥ rāghavo rāṅyē yōgayēmaḥ vidhāsyati
 sītā nārījanasyāsyā yōgayēmaḥ karishyati. — 17.
- ko nu-anēnāpratitēna sōthānt~~th~~ thitajanēna cha
 sampriyētāmanōjñēna vāsēna kṛitaihētāsā. — 18.
- Kaikēyyā yadi chēd-rāṅyāḥ syād-adharmyam-anāthavat.
 na hi nō jīvitēnārthah kutah putrah kuto dhanaih. — 19.
- yayā putras-cha bhartācha tyaktāv-aiśvaryaḥāraṅāt
 kaḥ sā pariharēd-anyam Kaikēyī kulapāṅsanī.
 Kaikēyyā na vayam rāṅyē bhṛitakā hi vāsēmahī
 jīvantyā jātu jīvantyah putrair-apsi śayamahē. — 20.
- upadrutam-idaḥ sarvam-anālabham-anāyakaḥ
 Kaikēyyās-tu kṛitē vipraḥ vināsam-upayāsyati. — 22.

- na hi pravrajite rāme jīviṣhyati mahīpatih.
 mṛite dasārathē vyaktāṁ vilōpas-tadanantaram. — 23.
- tē viṣhāṁ pivatāloḍya śināpunyāḥ sudukḥhitāḥ
 rāghavam vānugaikḥadhvam-asrutim vāpi gairbhata . — 24.
- mithyā pravrajitō rāmah sabhāryah sahalaxmanah.
 bharatē sannibaddhāḥ sma ~~sa~~ saunihē pasavō yathā. 25.
- ity-ēvāṁ vilapantīnāṁ strīnāṁ vēśmasu rāghavam
 jāgāmāstāṁ dinaharō rajanī chābhyavartata. — 26.
- nashtā jvalanasampātā prasāntāśhyāya sathathā
 timirēnānuliptēva tadā sā nagarī babhau. — 27.
- tathā strīyō ramanimittam-āturā
 yathā sutē bhrātari vā vivāsītē
 vilapya dinā vuruḍur-vichētasah
 sutair-hi tāsām-adhikō pi sō bhavat. — 28.
- prasāntagītōtsavanrītyavādanā.
 vibhrashtāharshā pihitāpanōdayā.
 tadā hy-ayōdhyā nagarī babhūva sā
 mahārnavaḥ sanxayitōcakā yathā. — 29.
- nagarastrīvilāpsah.

C. 49.
C. 50, a.

Cap. XLIX.

61

1. rāmō pi rātrisēshēna tēnāiva mahad-antarām
jagāma purushavyāghrah pituro-ājñām-anusmaran.
2. tathāiva gachchatas-tasya vyapāyād-rajani siva
upāsya tu sivaṁ sandhyām viśhayāntām vyagūhata.
gramān vikrīṣhtasīmāntān puṣhpitāni vanāni cha
paśyann-atijayau sīghram saraiv-iva hayōttamair.
3. sṛīnivan vāchō manushyānām grāmasamvāsavāsīnām
rajānām dhig-dasāratham kāmasya vasam-āsthitam.
4. dhing nṛisānsām cha kākēyūn pāpām papānuvartīnām
tīrṇām sambhinuamaryādām krīvakarmānusēvinām.
5. yā putram-īdrisām rājnah pravāsayati dhārmikam
vanavāsē mahāprājñām sāmkrōsām jitēndriyam.
6. ahō dasārathō rājā nīksnēhah svasutam prati
prajānām-anagham rāmam parityaktum-ichchasi.
7. ētā vāchō manushyānām grāmasamvāsavāsīnām
sṛīnivan-atijayau vīrah kōśalān kōśalēsivarah.
8. tatah vēdasrutim nāma sīvavāri vahām nadinām
uttīryābhimukhah prāyād-agastyādhyushitam disām.
- 9.

e Beng.

- gatvâ tu sushiram kâlam tatak sîtavahâm nadim
 gômatim gôyutanûpsam - atarat sâgarângamam. — 10.
 gômatim châpy - atikramya râghavah sîghragair - hayair
 mayûrahansâbhirutam tatâra syandikâm nadim. — 11.
 sa mahim manunâ râjûâ dattam - iṣvâkavê purâ
 sphitam râshtrâvritam râno vaidêhîm - anvadarsayat. — 12.
 sîta ity - êva châbhâshya sârathim tam - abhixiasah
 mattahansa svarah srimân - uvâcha purushottamah. 13.
 kadâham punar - âgamyâ sarayvâh pushpitê vanê
 mrigayâm paryatishyâmi mâtrâ pitrâ cha saṅgatah. — 14.
 atyartham - abhikâṅsâmi mrigayâm sarayûvanê
 ratir - hy - êshâtulâ lôkê rajarshigânâsammatâ.
 sa tam - adhvânâ - aṣvâkâh sûtam madhurayâ girâ.
 tam tam - artham - abhijrêtya yasyau vâkhyam - udîrayan. 16.
 nâditaranam.

Cap. 2.

- visālān kōśālān yātvā ramyān laxmanāpūrvajān
 ayodhyābhimukhō dhūmān prānjali-vākyam-abravīt. 1.
 āprūhē tvām puri svēshthē kākutsthaparipālītē
 daivatāni chāyāni tvām pālayanti-āvasanti cha. — 2.
 nivrītavanavāsas-tvām-anūnō jagatīpatēh
 punar-drayāmi mātṛā cha pitṛā cha saha saṅgatah. — 3.
 tato rudhiratām vāxō bhujām-udyamya dāxiṇām
 asrupūrnā mukhādūnō bravīj-jānapadām jānām. — 4.
 anukrośō dayā chāiva yathārham mayi vah kṛitah
~~chirīm dūshhasya pāpīyō~~ gamyatām arthasiddhaye.
 tē bhivādya mahātmānām kṛitvā chāpi pradāxiṇām. — 5.
 vilapantō narā ghōraṁ vyatishthanta kvachit kvachit. — 6.
 tathā vilapatām tēshām-atrīptānām cha rāghavah
 achaxur-vishayam prāyād-yathārkaḥ sanādāmukhē. 7.
 tato dhānyachanōpētān dānasīlajānān sūvān
 akutaschidbhayān ramyāns'-chaityoryūpasamāvritān — 8.
 udyānāmravanōpētān sampannasalitāsāyān.
 tūshṭāpushtājānākīrnān gōkulākūlamanditān. — 9.

- raṣanīyān narēndrānām brahmaghōshābhinādītān
 rathēna puruṣavyāghrah Kōśalān-atyavartata. — 10.
 tatra tripathagām divyām sītatoyam-asaibalām
 ādarsā rāghavō gangām ramyam-rishinishēvitām — 11.
 tām-ūrnikalilāvartām-anvavēya maharathah
 sumantram-abravīt sūtam-ichaiwādya vasāmahē. — 12
 avidūrād-ayam nadyā bahupushpaprabālavān
 sumahān ingudīvriyō vasāmō traiva sārathē. — 13.
 prēxāmi saritām śrēṣṭhām saṁmānyasalitām sūvam
 dēvādānavagandharvamrīgapanagapaxinām. — 14.
 laxmaṇas'cha sumantras'cha vādham-ityēva rāghavam
 ukṭvā tam-ingudīvriyam tadōpayayatur-hayaiḥ. — 15.
 rāmō bhīyāya tam ramyam vriyam-ivāḥunandanah,
 rathād-avātarat tasmāt sabhāryah sahalaxmaṇah. — 16.
 sumantro py-avatiryātha mōchayitvā hayōttamān
 vriyamūlagatām rāmām-upatasthē kṛitānjaliḥ. — 17.
 tatra rājā guhō nāma rāmasyātmasamah sahitā
 nishāda jātyō balavān sthapatī-ṭhēti visrūtah. — 18.
 sa sṛtvā puruṣavyāghraṁ rāmām viṣhayam-āgatam.
 vridhah parivṛitō mātyair-jnātibhis'chāpy-upāgamat. 19.

e Benz

tatō nishādādksipatim drishtvā dūrād-upasthitam
saha saumitrinā rāmah samagachhad-guhēna sah. — 20

tam-ārtah samparishvajya natvā tatpādapanthajam
karau nichāya sīrasā guhō rāghavam-abravīt. — 21.

yathāyōdhyā tathēdām tē rāma kim karavānī tē
tatō gurāvad-annādhyam-upādāya prithagvidhas

īdrisām hi mahāvāhō kah prāpsyaty-atithim priyam. 22.

tatō gurāvad-annādhyam-upādāya prithagvidham
arghyam chōpanayach-ichhigrām vākhyam chēdam-wāiha ha.

svāgatam tē mahāvāhō tavēyam-akhilā matī 23.

vayam prēshyā bhavān bhartā sādhu rājyam prasādhinoh. 24.

bhaxyam bhōjyam cha pēyam cha lēhyam chaitad-upasthitam.

sayanāni-cha mukhyāni vājinām khādanam cha tē. — 25.

guham-ēvam bruvānam tu rāghavah pratyuvātha ha

architās'-chāiva hrishṭās'-cha bhavatā sarvadā vayam. — 26.

padbhyām-abhigatam chainam snēhasandarśanēna cha

bhujābhyām sādhuvrittābhyām pīdāyan vākhyam-abravīt. 27.

dishtyā tvām guha pasyāmi hy-arōgam saha bāndhavaih
api tē kusalam rāshtrē mitrēshu cha śhanēshu cha. — 28

- yat tvidaṁ bhavatā kīñchit prityā samupakalpitaṁ
sarvaṁ tad-anujānāmi na hi vartē protigrahē. ————— 29.
- kusāchirājina dharaṁ phalamūlāsanaṁ cha mān.
viddhi pranīhitaṁ dharmē tāpasāṁ vanagōcharaṁ. ————— 30.
- asvānāṁ khādanēnāham - arthi nānyēna kēnachit
ētāvata tra bhavatā bhavishyāmi supūjitaḥ. ————— 31.
- ētē hi dayitā rājnah pitur - dāśarathasya mē
ētaih suvhitair - asvair - bhavishyāmy - aham pūjitaḥ. ————— 32.
- asvānāṁ pratysānaṁ cha khādanāṁ chaiva sō' nvasāt
guhā - tatraiva purushāṁs - tvaṛitaṁ dīyatāṁ - iti. ————— 1? 33.
- tataś - chīrōttarāsaṅgah sandhyāṁ - anvāsya paschimāṁ
jalām - evādadē rāmo laxmanēnāhrītaṁ svayāṁ. ————— 34.
- tasya bhūmau sayānasya pādau praxālyā laxmanah
sabhāryasya tato bhyētya tathauvriyam - upāsritah. ————— 35.
- guhō' pi saha sūtēna saumitrim - anubhāshya cha
anvajāgrat tato sāmam - apramattō dhanurdharah. ————— 36. ?
- tathā sayānasya tato sya dhūmatō
yasāvino dāśarathēr - mahātmanah
adrīhtādupkhasya sukho chitasya sā
tadā vyatīyāya sukheṇa sarvaṁ.
ingūdīvriyanivāśah. ————— 37.

Cap. 21.

e Beng.

tam jāgratam - adambhēna bhṛātur - arthāya laymanam.
gnirīxya guhah santaptō vākyaṃ - ētad - uvācha ha. — 1.

e B.

iyam tāta sukṣhā sayyā tvadartham - upakālpitā
pratyasvasihi śāchv - asyām rājaputra nisām - imām. — 2.

e B.

uhitō yam janah sarvah klēsānām tvam sukṣhōchitah
guptyartham jāgarishyāmah kākūtsṥasya vayasīm nisām. 3.

na hirāmāt priyatamō mamāsti bhūvi kaschana
bravīmy - ētad - aham satyam vira satyēna tē śapē. — 4.

asya prasādād - āśānsē lōkē smin sumahat - yasah
dharma vāptim cha vipulam - arthakāmau cha pushkhalau. 5.

sō hām priyam sakham rāmaim sayānam saha sitayā
rayishyāmi ekhanushpānih sarvathā jñālibhik saha. — 6.

na mē sty - aviditam kinchid - vanē smin charatāṃ sadā
chaturangam hy - api balam sumahat prasahē mahi — 7.

laymanāste - tam tadōvācha sayyamānās - tvayānaya
nātra bhūtāvayam sorvē dhormam - evānupasyatā. — 8.

katham dasārathau bhūmau sayānē saha sitayā
śakyā nidrā mayā labdhum jivitam vā sukṣhāni vā. — 9

- yô na devâsuraih sarvaih sâkhyah prasahitum yudhi
 tam pasya sukhasansuptam trinêshu saha sitayâ — 10.
 yô mantratapasâ tabdhô vivichais'cha parâkramaih.
 êhō dasarathasyaisha petrahi sadrisâ laxanah. — 11.
 asmin pravrajitê rājā na chiram vartayishyati
 vidhavâ mēdini nūnam xipram ēva bhavishyati.
 vinadya sumahānādām sramēnōparatāh strīyah.
 nirghōshōparatām tāta manyē rājanivēsānam. — 12.
 kausalyā chāiva rājā cha tathāiva jānamānāma
 nāsansē yadi jīvanti sarvê tē sarvarim - unām — 13.
 jivēd - api hi mē mātā sâtrughnasyanvavēxayâ
 tad - dukkham yadi kausalyâ vīrasūr - vinasishyati. — 14.
 anuraktajānâkīrnâ sukhâ lokapriyâvahâ.
 rājavyasanasansrīktâ sâ puri vinasishyati. — 15.
 atikrântam - atikrântam - anavāpya manōratham.
 rājyē vīnam - anixēpya pitā mē vinasishyati. — 16.
 sidhârthāh pitarām vrittām tasmin kâlē hy - upasthitē
 prētakāryēshu sarvēshu sansharishyanti rāghavam. — 17.
 api jivēd ~~dasarathō vanavāsāt pousar - vajam~~ — 18.

C. 51, b.

C. 52, a.

65

api satyapratijñena sārḍham kusālinō rayam
nirittē vanavāṣē smim - ayōdhyām pravīṣēmahī. — 19.

paridēvayatasyaivam dukkhārtasya mahātmanah.
tishthātō rājaputrasya sārvarī sātjavartata. — 20

tathā hi tathyaṁ bruvati prajāñtē
narēndrasūnau gurusauhṛidāḥ - gukah.
mumōiha ḥ vāshyaṁ vyasanābhipēditō
jvarāturo nāga iva vyathāturah. — 21.

Saunivritivilāpah.

Cap. 211.

e Beng.

prabhātāyam tu sārvarjyām prithuvayā mahāyasāḥ
uvācha rāmah saunivritim laxmanam subhalaxanām. — 1.

asau sukriṣṇō vihagah kōkūlas - tāta kūjati.
varhinānām cha nirghōshah śrūyatē nadatām vanē. — 2.

e B.

tarāma jāhuavim saumya śighragām sagarāṅgamām. — 3.
~~vijñāya rāmasya matām saunivriti - mitranandanah.~~
~~gubau āmantrya sātām cha sō tishthad - bhṛātur - āgrat.~~ — 4.

- sa tu rāmasya vāhanam nisāmya pratigrīhya cha
 śthapatis-tūnam-āhūya sachivam-idam-abravīt. — 5.
 asya vāhanasāmyuktām karnagrāhavatīm śubhām.
 supratārām drīdhām tūthē śīghram nāvam-upāhara. — 6.
 tām nisāmya guhādēsām guhāmatyagaṇō mahān
 upōhya rucīrām nāvam guhāyā pratyavēdayat. — 7.
 tatah sa prānjāliḥ bhūtvā guhō rāghavam-abravīt.
 upasthitēyam naur-dēva bhuyah kim karavānīti. — 8.
 tavāmarasuta prakhyā kartum sagaragām nādīm
 naur-ijām puruṣhavyāghra śīghram-ārōha swrata. — 9.
 athōvācha mahātejā rānō guham-idam vaihak
 kṛitānāmō smi bhavata śīghram-ārōpyatām-iti. — 10.
 tatah kalāpān sannahya khadgāu baddhvā chadhāvināu.
 jāgnatur-yēna tām gangām sītayā saha rāghavau. — 11.
 rāmam-ēva tu dharmajnam-upāgamyā vinitavat.
 kim-aham karavānīti sūtaḥ prānjāliḥ-abravīt. — 12.
 tato'bravīd-dāsārathih sumantram
 sprīśan karēnōttama dāxinēna.
 sumantra śīghram pumarēva jāhi
 rājnah sahasē bhava chāpramattah. — 13.

nivartasvety-uvāhainān-ētāvad-^{hi}krītaṁ mama
 ratham vihāya padbhyāṁ tu gamishyāṁō mahāvanam. — 14.
 ātmānam tu-abhyamujñātam-avēyārthah sasārathih
 sumantrah purushavyāghram-aihvāham-idam-abravīt. 15
 nātikrāntam-idam lōkē purushēṅcha kēnashit
 tava sabhrātibhāryasya vāśah prākṛitavad-vanē. — 16.
 na manyē brahmacharyē vā svadhītē vā phalōdayah
 mārḍavārjavayōr-vāpi tvāṁ chēd-vyasanam-āgatam. 17.
 sahā rāghava vaidēhyā bhrātrā chaiva vanē vasaṁ
 tvāṁ gatiṁ prāpsyasē vīratrīṅ lōkān nirjayaṁ-iva. — 18.
 vayan khalu hatā rāma yat tvayā hy-upavanāhitāh
 kaitheyyā vasaṁ-ēshyāmah pāpāyā dukkhabhāginah — 19.
 iti bruvāṁ-ātmasamāṁ sumantrah sārathis-tadā.
 drīshṭvā dūrगतान् रामान् दुःखहतो रुरुदं दुरान्. — 20.
 ततः तु विगतं वाश्यं सूतान् प्रीशित्वोदकान् सुभि
 रामाह सुमधुरान् वाक्यानि पुनः पुनः उवाच हा. — 21.
 इवाकुनान् त्वया तुल्यां सुहृदान् नोपालयये
 यथा दशरथो राजा माम् ना सोऽहं तथा कुरु. — 22
 सोऽप्यकतचैतस-cha vridhas-cha jagatipatih
 Namabharāvasannas-cha tasmād-ēvad-bravīmi tē. — 23.

e Beng.

e B.

- yad-yathājnāpayaēd kīncit sa mahātmā mahūpatih
 kaitkēyāh priyāhāmārtham kāryaṁ tad-avikāṅxayā. 24.
 ētadartham ki rājāni prasāsati narādhipātih
 yad-ēshām sarva krītyēshu manō na pratihanyatē. 25.
 yad-yathā sa mahārājō nālīkām-adrūgābhīpati
 na cha tāmyati sōhēna sumantra kuru tal tathā. 26.
 adrūhitādubkham rājānam vridham-āryam jītēndriyam
 brūyās-tvam-abhivādyaiva mama hētōr-idaṁ vaihak. 27.
 na chāham-anusōchāmi laymanō na cha maithilī
 ayōdhāyās'-chyutās'-chēti vanē vatsyāmahēti vā. 28.
 chaturdasāsu varshēshu nivrittēshu punah prabhō
 laymanām mām cha sītām cha draxyasi xipram-āgatām. 29.
 ēvam-uktvā tu rājānam mātaram, cha sumantra mē
 anyās'-cha dēvīh salitāh kaitkēyūm cha punah punah. 30.
 ārogyam brūhi kausalyām-atha padābhivandanam
 sītāyāh sūta mama cha vaichanāl-laymanāsyā cha. 31.
 brūyās'-chāpi mahārājām bharatām sīghram-ānya
 āgatas'-chāpi bharatoh sthāpyō nrīpamatē padē. 32.
 bharatām ki parishvajya yauvarājyē bhūshūhya cha
 asmat-santāpajām dubkham na tvām-abhithaviṣhyatē. 33.

67

Cap. 52, 6. Bharatas' chāpi vaktavyō yathā rājani vartasē
 tathā mātrīshu vartēthāh sarvāsu. ēvāvisēshatah. — 34.
 tātasya priyākāmēna yauvarājyam. apēxatā
 lōkayōr-ubhayōh sākhyam nityadā sukham. ēdhitum. — 35.
 nivarthyamānō rāmēna sumautrah pratibodhitah
 tatsarvavachonam sruvā snēhāt kākutsthah. abravīt. — 36.
 yad-aham nōpachārēna brūyām snēhād-aviklavam
 bhaktimān. iti tat tavad-vākhyam tvam santum. arhasi. 37.
 katham nu tvadvikīnō ham pratyāsya mi tam purim
 tava tātā vijōgēna putrasōhāturām. iva. — 38.
 dainyam hi nagarī gachcēd-drishtvā sūnyam. imam ratham.
 sūtāvasēsham svam sainyam hataviram. ivāhavē. — 39.
 dūrē 'pi nivasantam tvam mārasēnāgratah sthitam
~~at~~ chintayantyo 'dya nūnam hi nirāhārāh kṛitāh prajāh. 30.
 ārttanācō hi yah paurair-unmuktas-tvatpravāsanē,
 saratham mām nisamyaiham kuryuh sātagniam tatah. 31.
 aham him chāpi vasyāmi dēvīm tava sutō mayā
 nītō sau mātulakulām santāpām mā kṛithā iti. — 32.
 asatyam-apsi nāvīham brūyām vachanam. idṛishām
 katham-apsi priyam. evāham brūyām satyam. idam vacham. 33.

mama tavan-niyogasthas-twadbandhujanavahinah
Katham ratham trayahinam pravayyanti hayottamah. 43
tan-na sayyam-aham gantum-ayodhyam tvadrite' nagna
vanavāsānujānāya mam-anujātum-ashasi. — 44
yadi me yathamānasya tyāgam-ēva karishyasi
saratho' gnam pravexyam tyaktamātra iha trayā. — 45
bhavishyanti vanēyāni tapōvighnakarāni tē
rathēna pratibā^{dh}ishyē tani sarvāni rāghava. — 37
tvatkrītēna mayā prāptam rathacharyākrītam sukham
āsānsē tvatkrītēnāham vanavāsakrītam sukham. — 38
inē'pi cha hayā vira yadi tē vanavāsina
paricharyām karishyanti prāpsyanti paramām gatiṁ. — 39
tava sūbrūshanam mūrdhna karishyāmi vanēvasan
ayodhyām dēvalōkam vā sarvathā prajāhamy-aham. 40
na hi sākyā pravēshantū sā mayāyodhyā trayā vinā
rājadhāni mahēndrasya yathā dushkrītakarmanā. — 41. 50
vanavāsē xayam prāptē mamaisha hi manōrathah
yad-anēna rathēnāiva tvām vabēyam purīm punah. — 42. 51
chaturdasā hi varshāni sahitasya trayā vanē
sānabhūtāni yāsyanti sātāsas-tu tatō' anyathā. — 48. 52.

bhṛityavatsala tishthantam bhātrīputragatē pathi
 bhaktam bhṛityam sthitam sthityam namāntvam hētam - arhasi
 evam bahuvidham dīnam yāchamānam punah punah. 53. (44.)
 rāmo bhṛityānukampitū sumantram-idaṁ-abravīt. 54.
 jānāmi paramām bhaktiṁ mayi tē bhātrīvatsala
 sūnu chāpi yadārtham tvam prēshajāmi purīm-itah. 46. 55.
 nagarīm tvam gatam drishtvā janani mē yavīyasī
 kaitheyī pratyayam gaithēd-iti rāmo vanam gatah. 47.
 paritushṭā hi sā devī vanavāsam gatē mayi
 rājānam nātisankhēta mithyāvādīti dhārmikam. — 48.
 ēsha mē prāthamaḥ kalpō yad-ambā mē yavīyasī
 bhāratāvaxitam sphitam putrarājyaṁ-avāpnuyāt. — 49.
 mama priyārtham rājnascha sumantra tvam purīm vṛjā
 sandishtās-chāpi yān-arthāns-tānstān brūyās-tathā tathā 50.
 ity-uktvā vaihanam sūtam sāntvayitvā punah punah
 guham vahanam-aklīvam rāmo hētumad-abravīt. — 51.
 nēdānīm guha yōgyō mē yam vāsō mē sajanē vanē
 avasyām hy-āśramē vāśah kartavyas-tadgatō vidhih. — 52.

sō ham grīhītvā niyamam tapasvijana bhūshanaim
jātāh krītvā gamiṣhyāmi nyagrōdhayīram - ānaya. — 52. 62.
tat xīram rājaputrāya guhaḥ xīram - upāharat.
laymanasyātmanas' chaiva rāmas - tenākarōj - jātāh. — 54 63.
tau tadā chīravasanau jatāmaṅdāladhārīnau
asōbhētām - rīshisamau bhrātaranu samalaymanau. — 55. 64
tato vai khānasam mārgam - āsthāya ~~rāman~~ ~~abravīt~~ sahalaymanah
vratam - ādīshṭvān rāmah sahāyam guham - abravīt. — 56. 5.
apramattō balē kōshē durgē janapadē tathā
bhavēthā ~~ke~~ guha rājyam hi durārayatamam mataim. 57. 66.
tatas - tam samanujjāpya guham - ixvāku nandanah
jagāma tūriyam - avyagrah sabhāryeh sahalaymanah. 58. 67
|| sa tu drīshṭvā nadītīrē nāvam - ixvāku nandanah 173.
tīrīshuk sīghrayām gangām - idam laymanam - abravīt. 59.
arōha tvam naravyāghra sthitām nāvam - imām śanaih
sītām chārōpayānvayam parigrīhya manasvinim. — 60.
sa bhrātuh sāsanam śrūtvā sarvam - apratikūlayan
ārōpya maithilim nāvam - arurōhātmanavāns - tatah. — 61.
ath arurōha tējasvī swayam laymanā pūrvajah
tato nishādā dhīpatir - guhō jnātīn aśōdayat. — 62.

C. 52, c.
C. 53, a.

69

rāghavō jī mahatējā nāvam - āruhya tām tatah
brahmarat Kātravach - chaiva jajāpa hitam - ātmanah.
āchamya cha yathāśāstram nadin tām saha sitayā.
prānamat prītisanhrīktō laymanās - cha mahārathah.
anujnāya sumantram cha sabalam chaiva tam guham
āsthāya nāvam rāmas - tu chōdayāmāsa nāvikān.
tatas - tais - chōditā naukā Karnadhārasamāhitā
bahūmi vēgābhikhitā gangāsalilam - atyagāt.
madhyam tu samauprāpya bhāgīrathyā aninditā
vaidēhī prānjāli - bhūtvā tām nadim - idam - abravīt.
putrō dasārathasyāyam mahārājasya dhīmatāh
nidēsām pātaya pālayatv - enām tvadabhirayitah.
chaturdasā hi varshāni samagrāny - ushya kānanē
bhrātrā saha mayā chaiva punah pratyāgamishyati.
tatas - tvām dēvi subhagē xēmēna punar - āgatā
yasyē pramuditā gangē sarvāhāmapradāyini.
tvām hi tripathagē dēvi brahmalōkham samayasē
bhāryā chōdadhirājasya lōkē smim sampradrishyasē.

72.
63.

64

65.

66

67.

68.

69.

70.

71.

W3

- sâ tvâm dēvi namasyāmi prasānsāmi cha sōbhanē*
prāptarājyē naravyāghrē siveṇa punar-āgatē. — 72
- gavām sata sahasraṁ cha vastrāṅy-amaṁ cha pēsālaṁ*
brāhmaṇēbhyah pradāsyāmi tavapriyachikīrshayā. — 73.
- surāghatā sahasrēṇa mānsabhūtōdanēna cha*
yasyē tvām prayatā dēvi purīm punar-upāgatā. — 74
- yāni tvattīravāsāni daivatāni cha santi hi*
tāni sarvāni yasyāmi tīrthāṅy-āyatanāni cha. — 75.
- punar-ēva mahāvāhur mayā bhrātrā cha sangatah*
ayōdhyāṁ vanavāsāt tu pravisatv-anaghō naghē. — 76
- tathā sambhāshamānā sâ sītā gangām-aninditā*
daxiṇā daxiṇāṁ tīraṁ xipraṁ-ēvābhyupāgamat. — 77.
- tīraṁ tu samanuprāpsyā nāvāṁ hitvā nararshabhabh*
prātishthata saha bhrātrā vaidēhyā cha parautapsah. — 78
- athābravīd-mahāvāhuh sumitrānandawardhanāṁ.*
bhava gāṁraṣānārthāya sajanē vijanē pi vā. — 79
- agrato gachha saumitrē sītā tvām-anugāthhatu*
prishthato nūgamishyāmi sītāṁ tvām chānupālayan. — 80.
- na hi tāvad-atikrāntā sukharā kāchana kriyā*
adya dubkham tu vaidēhū vanavāsasya vētsyati. — 81.

pranāshṭājanasamvādhāṁ xētrārānavivarjitāṁ
viśhamāṁ cha prapātāṁ cha vanam-adya pravēṣyati. — 82.

śrutvā rāmasya vaihanāṁ pratasthē laxmaṇō gratah
anantarāṁ cha sitāyā rāghavō raghunandanah. — 83.

~~gṛtām tu gangāparapāram-āṣu
rāmāṁ sumantrah satatāṁ nirīṣya,
adhva prakarshād-vinivrittāpishṭir-
mumōcha vāshpaṁ vyathitas-tapasvī.~~ — 84.

~~sa lōhapālapratina prabhāvas-
tīrtvā mahātmaṁ varadō mahānadīm
tatah samriddhāṁ śubhasāsyamālinah
xanēna vatsyāṁ muditāṁ upāgamat.~~ — 85.

~~tataḥ tau tatra hatvā chaturō mahāmṛigāṁ
varāham-rīshyaṁ prīshatāṁ mahārurum
ādāya mēdhyāṁ tvaritāṁ bubhuxitau
vasāya hātē gayatur-vanaspātīm.
gangā santaranām.~~ — 86.

*
Hier mit demselben Satz im Original
eingesetzt.

Cap. LIII.

avalôkayamâncu tu sumantro yatra tam disam
tau jagmatur-dhauushpânû sitayâ saha tad-vanam. — 84.

adarśanagatau jnâtvâ bhrâtarau pārthivâtmajau
sûtaiv saha guhênâtha vanât tasmân-nyavartata. — 85

supushpitâgrais-tarubhir-tatâ vitâpâsankhatâm
nânâvihagasanghushtâm-agâhêtâm tato vanam. — 86

sudûram-atha gatvâ tau bhrâtarau râmalaymanau
avarôhasâtâkûriam vatâm-âsâdya tasthatuk. — 87

tau tatra sukham-âsîtau nâtidûrê hy-apasyatâm
sudarsanâm-iti khyâtâm padminîm padmasankhatâm. — 88

hansakârâudâvâkûriam chakravakûpasobhitâm
darsayâmâsa kakutsthô vaidêhyâ laymanasya iha. —

pasya laymanâ padminyâ yathêdâm sobhitâm sarah — 89.

tatra tau pitâpânîyau kutavakam prishatam mîgam
jvâlayitvâ kutavakam pēchatus-tau nararshabhu. 90

tau bhaxayitvâ tan-mânsam sitayâ saha râghorau
nyagrôdham-ēva vâsârthē kalpayâm-âsatustadâ. 91.

gangâsantaranam.

Cap. LIII.

- sa tam vṛijam samāsadya sandhyām-anvāsya paschinām
 rāmō ramayatām śrēṣṭha iti hōvāha laxmanām. — 1
 adyēyam prathamā rātrir-yātā janapadāc-rahit
 yā sumantreṇa rahitā tām nōthanthitum-arhasi. — 2.
 jāgartavyam-atandrikyām-adya prabhṛiti rātrishu
 yōgayēmō hi sītāyā vartatē laxmanāvayoh. — 3.
 rātrim kathamchid-ēvēmām saumitrē vartayāmahai
 upāvartāhvahai bhūmāv-āstīrya swayam-arjitaih. — 4.
 sa tu samvīśya mēdinyām mahārhasayanōchitah
 imāh saumitrayē rāmō vyājahāra kathāh śubhāh. — 5.
 dhruvam-adya mahārājō~~h~~ dukkham śvapiti laxmanā,
 kṛitakāmā tu kairkēyī tustitā bhavitum-arhati. — 6.
 sā hi dēvī mahārājām kairkēyī rājayakāranāt
 api na chyāvayēt prānān drīṣṭvā bharatam-āgataim. 7.
 anāthas-cha hi vṛidhas-cha mayā chaiva vinākṛitah
 kim karishyati kāmātmā kairkēyā vasam-āgatah. 8.
 idam vyasanam-ālokyā rājnas-cha mativibhramam
 kāsna ēvārthadharmābhyām garīyān-iti mē matih. 9.

ey emend.

- kō hy-avidvān api pumān pramādāyāh kṛitē tyajēt
 śhāndānūwartinān putram tātō mān-iva laxmaṇa. — 10.
- sukṣhī vata sabhāryasī-cha bhāratah kaikeyīsutaḥ
 muditān kōśalān ēhō yō bhōxyaty-adhirājavat. — 11.
- sa hi rājyasya sarvasya mukham-ēhō bhaviṣhyati
 tātē tu vayasātītē mayi chāraṇyam-āsritē. — 12.
- arthadharmau parityajya yah kāmam-anūwartinē
 ēvam-āpadyatē yiprān rājā dasārathō yathā. — 13.
- manyē dasārathāntāya mama pravrajānāya cha
 kaikeyī saumya saṁprāptā rājyāya bhāratasya cha. — 14
- apidānīm tu kaikeyī saubhāgyamādamōhitā
~~kauśalyān cha sumitrān cha sa prabādhēta mathritē.~~ — 15.
- na prabādhēta māddvēshāt kauśalyān mādvinaḥkritān. — 15
- matpaxagrāhimīm nityān sumitrān vā tapasvinīm.
 ayōdhyān-ita ēva tvān kālē pravīsā laxmaṇa. — 16.
- aham-ēhō gamiṣhyāmi sītayā saha dāndākān
 anāthāyā hi nāthas-tvam kauśalyāyā bhaviṣyasi. — 17.
- sūdrakarmā hi kaikeyī dvēshād-anyaṁ-ācharēt
 paribhavēd-dhi rājyasthē bhāratē mama mātaram. — 18.

ex emend

nūnām jātyantarē tāta strīyah putrair-vijojitāh
jananyā mama saumitrē tad-adyaitad-upasthitam. 19.

mayā hi chira pushtēna dukkhasamvardhitēna cha
viprāyujyata kausalyā phalakhilē dhig-astu mān - 20.

māsma simantini kachij-janayēt putram-īdrisām
saumitrē yō ham-ambāyā dadmi sōham-anantakām. 21

manyē prītivisiṣhtā sāmāto laxmaṇa sārīkā
yasyās-tāh-ekhrūyatē vākyaṁ sukhā pādau-arē-dasā. 22

ey emend.

* yāvād-ēhas-cha khashtas-cha yāvau-nāsya mukhē vayan.
* tāvad-ātmavinūṣārttham sukhā pādau-arē-dasā. 23.

sōchantyās-chālpabhāgyā na kinchid-upakurvata
putrēna him-aputrāyā mayā kāryam-arindama. 24.

alpabhāgyā hi mē mātā kausalyā rahitā mayā
sētē paramādukkhārtā patitā sōhasāgarē. 25.

ēhō hy-aham-ayōdhyam cha prīthivīm chāpi laxmaṇa
tarēyam-ishubhit krodhō nanu vīryam-akāraṇam. 26.

adharmabhayaabhītas-cha paralōkāsya chānagha
tēna laxmaṇa nādyāham-ātmānam-abhishēchayē. 27.

- êtad- anyach-cha karunam vilapya vijanê bahu
 asrupûrnamukhê dînô nisi tûshnîn- upavisât. ————— 28.
 vilâpôparatam râmam gatârchisham- wânalam.
 samudram- iva nirvêgam- âsvâsayati laxmanah. ————— 29.
 dhruvam- adya purî râjam- ayodhyâyudhinâm vara
 nishprabhâ trayi nishkrântê gatachandrêva sarvarî.
 naitad- aupayikam râma yad- idam paritapyasê
 vishâdayasi sitâm cha mâm chaiva purusharshabha.
 na cha sitâ trayâ bhînâ na châham- api râghava
 mukhûrtam- api jîvēva jalân- matsyân- ivôdhatam.
 na hi tâtam na sâtrughnam na sumitrâm parantapa.
 drashtum- icchêyam- adyâham swargam vâpi trayâ vinâ. 32. *cyren*
 tatas- tatra sukhâsinam nâtidûrê nirîyâ- tam
 nyagrôdhê sukritam sayyam kē bhêjâtê dharmavatsalam. — 34.
 ३३
Srîrâma vilâpah

tē tu tasmin mahāvriṣe uṣhitvā rajanīm sūbhāim
 vimatē bhyudite sūrye tasmād-dēsāt pratasthire. — 1.
 yatra bhāgirathīm gangāim yamunābhipravartate
 jagmus-tām dēsām - uddisya vigāhya sumahad-vanam. 2.
 tē bhūmibhāgān vividhān dēsānś-chāpi manoharān
 adriṣhtāpūrvān sampasyan tatra tatra yasāvinah. — 3.
 yathā xēmēnā pasyānścha puṣpitan vividhān drumān
 nirittamātrē divasē rāmah saumitrim-abravīt. — 4.
 prayāgam-abhitah pasya saumitrē dhūmam-uchchhritāim
 agnēr bhagavatah kētum manye sansukhitō munih. — 5.
 nūnām prāptā sma sambhēdāim gangāyamunayōr-vayam.
 tathā hi srūyate śabdō vāriṇō vāriḡharśhajah. — 6.
 dārūni paribhinnāni vanajair-upajivibhih
 bharadvājāśramē chaitē drīṣyantē vividhā drumāh. — 7.
 dhanvinau tau sukhaṅ gatvā lambamānē divāharē
 gangāyamunayōh sānchāu prāpatur-nilayāim munēh. — 8.
 rāmas-tv-āśramam-āsādya trāsayan mṛigapayināh
 gatvā muhūrtam-adhvānāim bharadvājam-upāgamat. 9

ey emam.

zu Subroto

sa pravisiya mahatmanam - rishim sisnyaganair - vritam
sansitavrata - chagran tapasa labhachayusham. — 10.
hutagni hotram drishtvaiva mahabhagah kritanjali
ramah saumitri na sartham sitaya chabhyavadayat. — 11.
nyavedayata chatmanam tasmai laymanapurvajah.
putrau dasarathasyavam bhagavan ramalaymanau. 12.
bharyamameyam kalyani vaidhi janakhatmajah.
mam chanyata vijanam tapovanam - anindita. — 13.
pitra pravrajyamana mam saumitri - anyate priyah
ayam - anvagamad - bhrata vanam - eva dhritavratah. — 14.
pitra niyukta bhagavan pravasyamas - tapovanam
dharma - eva charishyamas - tatra mulaphalasanah. 15.
upanayata tasya tad - vachanam srutva rajaputrasya dhimatah
upanayata dharmatma gam - arghyam - udakam tatha. — 16.
nanavidhan annarasam vanyamulaphalashrayam
tebhyo dadau taptatapah vasam chapy - abhyakhalprayat. 17.
mrigapaxibhir - asino munibhis - cha samantatah
ramam - agatam - abhyarchya so bhyanandata tam munih? 18. Je Beng
parigrhya tu tam - archam - upavishitam sa raghavam
bharadvajo bravid - vakyam dharmayuktam - idam tadā 19

chirasya khalu kâkûstha pasyâmi tvâm - ihâgataim
 s'rutaim tava mayâ chaiva vivâsanam - akâranam. — 20.
 avakâsô vivikto'yam mahânadyôh samâgamê
 punyas'cha ramânîyas'cha vasato-ihâ bhavân sukham. 21.
 évam-uktas-tu vachanam bharaadvâjêna râghavah
 pratyuvâcha s'ubham vâhijam râmah sarvavitê vatah. 22
 bhagavann-ita âsannah paurâjânâpadô janah
 sudarsam-ihâ mâim prêxya manyê ham-imam-âsvramam. 23
 âgamishyati vaidêhim mâim châpi prêyako janah.
 anêna kâranênâham-ihâ vâsam na rôthayê.
 êkântê pasya bhagavann-âsramasthânam-uttamam
 ramêta yatra vaidêhi s'ukhârkhâ janakâtinajâ. — 24.
 ey emend. e Beng. { iti rânavachah s'rutvâ bharaadvâjô mahâmunih
 dhyâtvâ mukûrtam-êhâgrô râmânî vachanam-abravît. 25.
 dasâkrôsâ itas-tâta girir-yasmin nivatsyasi
 maharshisêvitah punyah sarvatah s'ubhadarsanah. — 26.
 gôlângulânucharito vânararajanishêvitah
 chitrakûtâ iti khyâto gandhamâdana sannibhah. — 27.
 yâvatâ chitrakûtâsya narah s'ringâny-avêyatê
 kalyânâni samâdhattê na papê kurutê manah. — 28.
 — 29.

- 'rishayas-tatra bahavô vihritya sâradâm sâtam
 tapasâ divam-ârûdhâh kapâlasirasâ saha. ————— 30.
 praviviktam-aham manye nivâsam bhavatah sukham
 iha vâ vanavâsâya vasa râma mayâ saha. ————— 31.
 ity-uktvâ sarvakâmais-tam bhavadvâjah priyâtithim
 sabhâryam cha saha bhrâtrâ pratijâgrâha dharmavit. — 32.
 tasya ~~râmasya~~ prajâgê râmasya tam maharshim-upâyushah.
 prapannâ rajanî punya chitrâh kathayatah kathâh. — 33.
 sitâtrityah kâkûtsah parisrântah sukho chitah
 bhavadvâjâsramê ramye tam râtrim-avasat sukham. 34.
 prabhâtayam tu sarvaryam bhavadvâjam-upâgatah
 wâcha nara sârdûlo munim jvalitatêjasam. ey emen
 sarvarim bhagavan-adya satyasîla tavâsramê
 ushitah snêhavasatim-anujânâtnô bhavân. ————— 35.
 râtryam tu tasyam vyushtayam bhavadvâjô bravîd-idam
 madhumûdaphalôpêtam chitrakûtagirim vraja. — 36.
 vâsam-aupayikam manye tava râma mahâbala
 gamyatam bhavatâ sailas-chitrakûtah sa visrutah. 37.
 tatra kunjarayûthani nrîgayûthani châiva hi
 viharanti vanânteshu tani draxyasi râghava. ————— 38.
 39.

C. 54, b. saritprasavaṅaprassthān gubhāḥāndaranirjharān
C. 55, a. charatah sūtayā sārḥamān nandishyati manas-tava.

75

prahrishṭāhōyashṭibhahōhitasvanair-
vinōdayantān vasudhādharam sivaṅ.

40

mṛigais'-cha mattair-bahubhis'-cha Kunjarair-
suramyam-āsādya samāvasāśramān.

bharadvājaśramanivāśah.

41.

Cap. LV.

ushitrā rajanīm tatra rājaputrān-ariṇḍamanau

maharshim-abhivādyātha jagmatuḥ-tam girim prati. — 1. 42.

tēshām svastyayanam chaiva maharshih sa chakāra ha

e Bong. prasthitāns-tān abhiprexya pitā putrān-ivaurasān. — 2.

tatah prachakramē vaktum vachanān sa mahāmuniḥ

bharadvājō mahātējā rāman sadyaparākramān. — 3.

gangāyamunayōh sandhim-āsādya manuarshabhau

kāliṇḍīm-anugachhētām nadiṅ paschān-mukhāsritām. 4.

tasyās-tīrthān pracharitān prakāmanān prexya rāghava

tatra yūyam plavam kṛitvā taratānsūmatim nadiṅ. 5.

5.

tasya nadyah paré paré nālidūre mahādrumah.
satyābhīyāchanah sūmān nyagrōdhō haritāksodah. — 6. Ze Beng.
nānā sattvagānāvāsas syāma ityo ity- abhivisrutah.
~~sāyām tām namashrītya samabhyaśheya cha pādapanam.~~ 4.
abhīyāchēta kālyānī varām yathyaḍ abhikāṅxotām.
tasmin sītānjalinī kṛitvā prayujitāśishah sīvāh. 7.
krōsamātram tatō gatvā nilām draxyatha kānanām
śallakīvadārimīstrām rāma vansaiścha yāmunaik. — 8.
sa panthās' chitrahūtāsya yātah subahusō mayā
rāmyō mārḍavayuktas' cha dāvaiś' chaiva vivarjitah. — 9.
iti panthānam-ādisya maharshih sa nyavartata
ramēna laxmanēnāpi sītayā chābhivādītah. — 10. Ze Beng.
upavrittē munau tasmin rāmō laxmanānam-abravīt
kṛitapunyāh sma saumitrē munir-yan-nō nūkaṅpatē. 11.
iti tau purushavyāghrau mantrayitvā manasvinau
sītām-ēvāgratah kṛitvā kalindīm jagmatur-nadīm. 12.
athāsādya tu kalindīm śighrasrotasam-āpagām
chintām-āpēdirē sadyō nadījala titīśhavah. — 13.
tau kāśkhasaṅghātām chakīratuh sumahāplavam
sushkair-vānsāih samākūriām- usīrais'cha samāvritām. 14.

76

tatō vaitasasākhās'cha jambusākhās'cha vīryavān
chakāra laymanās'chitvā sītāyah sukham-āsanam 15
tatra sriyam-ivāchintyām rāmō dāsārathih priyam
ishat samlajjamānām tām-ādhyārōpyata plavam 16.
pārsve tatra cha vaidēhyā vasanē bhushanāni cha
plavē kāthina kājam cha rāmas'chakrē sahāyudhaih 17.
ārōpya sītām prathamām sanghātām parigrhya cha
tatah pratēratu-yattau virau dāsārathātma jau. — 18.
kalindimādhyaṃ-āyātā sītā tv-ēnām-anandata
svasti devī tarāmi tvām pārayēn-mē patir-vratam. — 19.
yakhē [gōsahasrēna] [tvām] surāghatāsātēna cha.
svasti pratyāgatē rāmē purim-ivāhu pālitaṃ. — 20.
kalindim-atha sītā tu yāchamānā kṛitānjalih
tīram-ēvābhisaṃprāptā dāyinaṃ varadarsini. — 21.
tē tīrnāh plavam-utsrija prasthāya yamunāvanāt
sīyāmām nyagrōdham-āsēdhuh sītalam karitachhadam 22.
nyagrōdham tām-upagomya vaidēhī tv-idam-abravīt
namas-tē stu mahāvriṣē pārayēn-mē patir-vratam. 23
kausalyām chaiva paśyēma sumitrām cha yasasvinīm
iti sītānjalin kṛitvā paryagachhad-vanaspatiim. — 24

avalokhya tatah sitam-ayachantim-anuditam
dayitam che vidheyam cha ramam laxmanam-abravit. — 25.

sitam-adaya gachha tvam-agrat bharatamujā
prishthato nugasishyamī sayudhō dvipadam vara. — 26.

yad-yat ^{phalām} prarthayate pushpam janakatmajā
tat tat prayachha vaidēhyā yatrāsya ramate manah. — 27.

gachhatos-tu tayor-madhye babhūva janakatmajā
matangayor-madhyagatā subhā nāgabadhūr-iva. — 28.

ekaiham padapam gulmam latam vā pushpasalinim
adrishtarūpam pasyantī ramam paprachha sibalā. — 29.

ramanūyam bahuvidham padapam kusumothhatam
sitavaihanasamrabha anayamāsa laxmanah. — 30.

vichitrabalukajalam hansasarasanaditam
remē janakarājasya sutā prēya tadā nadim
krōsamātram tatō gatvā bhōtarau rimalaxmanau — 31.

bahūn medhyam mrigam hatvā chēratur-yamunāvanē.
vihritya tē varhināpūganādite — 32

subhē vanē varanarānarāyutē.
samam nadivapram-upētya satvaram
nivāsam-ājagmur-adinadarśanah. — 33

yante yamunātaramam.

Cap. LVII.

- atha râtryâm vyatitâyâm - avasuptam - anantaram
 prabôchayâmâsa Janair - laxmanâm raghusuṅgavah. — 1.
 saumitrê sriṅgu vanyânâm valgu vyâharatâm svanâm
 sampratishtâmahê kâlah prasthânasya parantapa. — 2.
 sa suptas - tu tatô bhrâtrâ samayê pratibôdhitah
 jahau nidrâm cha tandrâm cha prasaktâm cha parisramam. 3.
 tata utthâya te sarvê sprishtvâ nadyâh sivam jalam
 panthânam - rishinôddishtâm chitrahûtasya tam yayuh. 4.
 tatah samprasthitah kâlê râmah saumitrinâ saha.
 sitâm kamalapatrayim - idam vaahanam - abravît. — 5.
 âdîptan iva Vaidêhi sarvatah pushpitân nagân
 svaih pushpaih kinsukân pasya mâlinah sisirâtyayê. 6.
 pasya bhallâtakân vilvân narair - anupasêvitân
 phalapushpair - avanatah nûnam sâryâma jîvitum. — 7.
 pasya drônâpramânâni lambamânâni laxmanâ
 madhûni madhukaribhih sambhritâni nagê nagê. — 8.
 êsha krosâti dâtyûhas - tam sikhî pratikujâti
 ramanîyê vanôddêsê pushpasanstarasankatê. — 9.

- mātanga yūthānusritam paṅsānghanunāditam
 chitrakūtām-umam paśya pravṛddhaśikharām girim. 10.
 samabhūmitalē ramyē drumair-bahubhir-āvṛitē
 puṅye rāṅsyāmahē tāvach-chitrakūtāsyā kānanē. — 11.
 tatas-tau pādachārēṇa gachhantau saha sītayā
 ramyam-āsedatuh sālām chitrakūtamanoharam. — 12.
 (Val folyunda in Klammern; zuerst des Brunnens
 zwei Verse mit Punkt beigefügt.)
 * manōjñō yam girih saumya nānādrumalatāyutah 13.
 * bahumūlaphatō ramyah svājīvak pratibhāti mē. 14.
 * munayas'cha mahātmanō vasantya-asmin sītōchchayē
 * ayam vāsō bhavēt tāvad-atra saumya ramēmahi. — 15.
 * iti sītā charāmas'cha laymanas'cha kṛitānjaliḥ
 * abhigamyāśramam sarvē vālmīkim-abhivādayan. — 16.
 * tān maharshih pramuditah pūjyamāsa dharmavit
 * āsyatām-iti chōvācha svāgatām tam nivedya cha. — 17.
 * * rāghavam priyasanyuktam-idaṁ vachanam-abravīt
 * * jñatām mayā raghusrēṣṭha tvadāgamana kāraṇam
 * * atra vāsam-rishūnām cha sakāśē rōṭhaya prabhuh.
 * * iti tēna samājñaptah priyamānō mahārathah

** tathēti pratijagrāha rishinoktānū kritānjalīh

** sannivēdyā yathānyāyam - ātmānam - rishayē prabhuh.]

~~tato bravīd~~ tato bravīn-mahāvāhur-laxmanānī laxmanāgrajāh.

laxmanānaya dārūni drīdhāni cha varāni cha — 14.

Kurnishvāvasathām saumya vasē mē bhīratām manah

tasya śailasya pādē smin vivikṭē salitāritē. — 15.

tasya tad-vāhanam sṛtvā saumitrī-vivīdhān drumān

ājāhāra tatāśchakrē parnāsālām - arūdamah. — 16.

tām nishkhitām badhakatām drishtvā rāmah sudarśanām

sūśrūshamānam - chāgram - idam vāhananam - abravīt. 17.

ainēyam mānsam - āhṛitya sālām yayjāmahē vayam.

Kartavyam vāstusamānam saumitrē chira jīrbhīh. — 18.

~~Chratu vāhanam ājñāya laxmanāh parivīrahā~~

~~chakrācha yathoktām sa~~

urīgam katvānaya sūpram laxmanēcha subhēṣanā.

Kartavyah sāstradrishṭō hi vidhir - Dharmam - anuṣṭhāra. 19

Chratu vāhanam ājñāya laxmanā parivīrahā

chakrācha yathoktām sa tam rāmah punar-abravīt. 20

add
e Beng
ex emind

- cinēyam śrapayasvaitat śālām yajyamahē vayan
 trava saumya mukūrto 'yam dhruvas' cha divasō hy-ayam. 21.
 sa laxmanah krīṣṇāmrīgām hatvā mēdyam pratāpavān
 atha chixēpa saumitrah samiddhē jātarēdasi. — 22.
 tam tu pakvam samājnāya niṣṭaptam ihinnasōnitam
 laxmanah purushavyāghram - atha rāghavam - abravit. — 23.
 ayam sarvah samastāngah sritah krīṣṇāmrīyō mayā.
 dēvatā dēvasankhāsā yajasva kusalo hy-asi. — 24.
 rāmah snātvā tu niyatō yajna~~kō~~ḥ ~~g~~unāvān yajna~~kō~~ḥ ~~g~~vidah
 sangrahēnākarōt sarvān mantrān satrāvasānikān. — 25.
 drishṭvā dēvānān sarvān vivēsāvasatham suthih
 babhūva cha manōhlādō ramasyāmitatējasah. — 26.
 vaisvādēvābalim kṛtvā raudram vaiṣṇavam - eva cha.
 vāstusansamanīyāni mangalāni pravartayan. — 27.
 jāpam cha nyāyatah kṛtvā snātvā nadyām yathāvidhi
 pāpasansamanām rāmas' - chakāra balim - uttamam. 28.
 vēdiṣṭhalavichānāni chaityāny-āyatanāni cha
 āśramasyānurūpāni sthāpayamāsa rāghavah. — 29

C. 56, b.
C. 57, a.

vanyair-mālyair-pholair-mulair-pakvair-mānsair-yathā-
adbhair-jāpāis'cha vēdōktair-darbhais-cha sasamidganāih. 30.

tau tarpayitrā bhūtāni rāghovau saha sītayā
tadā vivisātuh sātām susubhām subhalaṣanām. — 31.

tam vriyaparnākhadanām manōjnām
yathāpradēsām sukrītām nivātām,
vasāya sarvē vivisuh samētāh
sabhām yathā dēvaganāh sudharmām. — 32.

suramyām-āsādya tu chitrakūtām
nādim cha tām mālyavatīm sutīrthām
nananda rānō vivigapayijūstām
jahau cha dukhān dukhām puravipravāsāt. 33
et' chitrakūtānivāsah.

Cap. LVII.

- Kathayitvâ sudukhârtah sumantrenâ chiram saha
 râmê daxinâ kûlasthê jagâma svagrham guhah. — 1.
- * Bharadvâjâ bhigamanam prayâge cha sabhâjanam
 * â girêr-gamanam teshâm tatrasthair-abhilaxitam. 2.
- aujnatâh sumantro' tha j- yôjayitrâ hayôttamân
 ayôdhyâm-êva nugarâm prayayau gâdhâdurmanâh. 3.
- sa vanâni sugandhini saritas' cha sarânsi cha
 pasyann-atiyayau sîghram gramâni nagarâni cha. — 4.
- tatah sayâhna samayê tritîyê hari sârathih
 ayodhyâm samanu prâpya nirânanâm darsâha. — 5.
- sa sūnyâm-iva nîp'sabdâm drishtvâ paramâdurmanâh
 sumantrâs'-chintayâmâsa sôhâvêgasamâhatah. — 6.
- kachhin-na sagajâ sâsîvâ sajanâ sajanâdhipâ
 râmâ santâpaduplîhêna dagdâ dagêhâ sôhâgninâ purî. 7.
- iti chintâparah sûtô vâjibhih sîghrayâyibhih.
 nagarâdvâram-âsâdya tvaritah pravvêśâha. — 8.
- sumantram-abhichâvantah sâtasô' tha shasrasâh
 kva râmâ iti prîchbantah sûtam-abhyadvayan narâh. 9.

- tēsham sāsāusa gangāyām - ahām - āprihbya rāghavam.
 anujnātō nivṛittō smi dhārmikēna mahātmanā. — 10.
- tē tīrnā iti vijñaya vāshpapūrnāmukhā narāh
 ahō dhig-iti nihsvasya hā rānēti vichukrusuh. — 11
- sūsrāva cha vachas - tēshām vrīndām vrīndām cha tishthatām
 hatā sma khalu yē nēha pasyāma iti rāghavam. — 12.
- dānaya jñavivāhēshu samājēshu mahatsu cha.
 na draxyāmah punar-jātu dhārmikām rāman - antarā. 13.
- kim samartham janasyāsya kim priyam kim sukthārahām
 iti rāmēna nagaram pitrēva paripālitam. — 14.
- vātāyana gāṭānām cha strīnām - anvantarāyanam
 rāman - evābhītāstānām sūsrāva paridēvanam. — 15.
- sa rājamārgamādhyaena sumantrah pihitānanah
 yatra rāja dasārathas - tad - evōpayayanugriham. — 16.
- sō vatīrya rathāch - chhigraam rājavēsma pravisiya cha
 kasyāh sapta bhichakrāma mahājanasamākulāh. 17.
- ~~kāhāhāra kṛitā nāryō rāmādarśana karsitāh.
 āyatair - vimalair - nētrair - āruvēgapariplutāh
 anyōngam abhivixantē vyaktam āttatarāh strīyah. 19.~~

- tato dasarathastrinam prasadebhyas-tatas-tatah
 ramasokahhitaptanam mandam susrava jalpitam. — 20.
- saha ramena niryato vina ramam-ihagatah
 sutah kin nama kausalyam krosantim pratirasyati. — 21.
- yatha cha manye durjivam-eva na sukaram dhruvam
 achhidyate putre niryate kausalya yatra jivati. — 22.
- satyarupam tu tad-vakyaam rajastrinam nisamayan.
 pradipta iva sokena vivesa sahasa griham. — 23.
- sa pravisyashtanam kasyam rajanam dinam-aturam
 putrasokaparidyunam-apasyat pandure grihe. — 24.
- abligamya tam-asenam rajanam-abhivadya cha
 sumantro ramavahanam yathoktam pratyavedayat. — 25.
- sa tushnim-eva tach-ihprutva raja vidrutam anasah
 murchhito nyapata - Bhūmau ramasokahhitapitah. — 26.
- tato ntahpuram-avidham murchhite prithivipatau
 utxipya vahni chukrosa nripatau patite sitau. — 27.
- sumitraya tu sahita kausalya patitam patim
 utthapayamasa tada vacanam chedam-abravit. — 28.
- inam tasya mahabhaga dutam dushkara karishah
 vanavasad-anupraptam kasman-na pratibhashe — 29.

C. 57, b.
C. 58, a.
ex emend.

21

- adyemam-anayam kṛtvā vyapatrapasi rāghava
uttishtha sukṛitam te 'stu sōhē nah syāt sahāyatā. — 30.
dēva yasyā bhayād-rāmanam nānuvriṭhasi sārathin.
nēha tishthati kaitheji visrabham pratibhāshyatām. — 31.
sa tathōktvā mahārājam kausalyā sōhalālasā
dharanyām nispapatāsū vāshpaviplutabhāshinī. — 32.
vilapantīm tathā drishtvā kausalyām patitām bhūvi
patim chāvēya tāh sarvāh samantād-ruruduh striyah. — 33.

Sumantrōpāvartanam

Cap. LVIII.

- pratyāsvastō yadā rājā mōhāt pratyāgatasmṛitih.
athājukhāva tam sūtam rānavrittāntakāraṇāt. — 1.
tadā sūto mahārājam kṛtānjali-upasthitah
vridham paramasantaptaṁ navagraham-ivadviṣm. — 2.
rājā tu rajasā sūtam dhvastāngam samupasthitam
asrupūrnāmukham dīnam-uvācha paramārttavat. — 3.
kva nu vatsyati dharmātmā vṛyamūlam-upāsrītah
sō'tyantasukhītah sūta kim-asishyati rāghavah. — 4.

- dubkhasyânuchitô dubkham sumantra sayanôchitah
bhûmipâlâtmapô bhûmanu sêcê katham-anâthavat. — 5.
- yam yântam-anuyânti sma padatirathakunjarah
sa vatsyati katham râmô vijanam vanam-âsritah. — 6.
- sukumâryâ tapasvinyâ sumantra saha sitayâ
râjaputrau katham padair-avarukhya rathâd-gatâh. — 7.
- siddhârthah khatu sûtâ twam yena drishtau mamâtmanau
vanam tat pravisantau tautav-asvinâv-iva mandaram. — 8.
- kim-uvâcha vachô râmah kim-uvâcha cha laxmanah
sumantra vanam-âsâdya kim-uvâcha cha maithilî. — 9.
- âsitam sayitam bhuktum sûtâ râmasya kirtaya
jivishyamy-aham-êtêna yayâtir-iva sâdhusku. — 10.
- iti sûtô narêndrêna chôditah sajjamânayâ.
uvâcha vâchâ râjânam sa vâshpaparibaddhayâ. — 11.
- abravid-mê mahârâjadharmam-êvânupâlayan
anjaliin râghavah kirtvâ sirasâbhiprananya cha. — 12.
- sûtâ madvachanât tasya tâtasya viditâtmanah
sirasâ vandaniyasya vandyau padau mahâtmanah. — 13.

- mātā cha mama kausalyā kusālam chābhivādanam
 apramādam cha vaktavyā brūyās'-chānam-idaṁ vachah. — 14.
 dharmanityā yathāhālam - agnyāgāraparā bhava
 dēvi dēvasya pādau cha dēvavat pariśālaya. — 15.
 abhimānam cha mānam cha tyaktvā vartasva mātrīshu
 anu rājānam - āryām cha kairhēyūm - amba kārāya. — 16.
 kumārē bharatē vrittir- vartitavyā cha rājavit.
 atha jyēsthā hi rājānō rāja charnam - anusmara. — 17.
 bharatah kusālam vāchyō vāchyō madvachanēna cha
 sarvās-ēva yathānyāyam vrittīm vartasva mātrīshu. — 18.
 vaktavyās'-cha mahāvāhur- iṣvākuhulanandanah
 pitarām yauvarājyasthō rājyastham - anupālaya. — 19.
 atikrāntavayō rājā māsmainam - avarōrudhah.
 kaumārarājyē jīvasva lasyavājūā pravartatām. — 20
 abravīch- chāpi mām bhūyō bhriśam - asrūni vartayan
 mātēva mama mātātē drashtavyā putragardhinī. — 21.
~~ta~~ laxmanas-tu susankrudhō nih svasan vākyam - abravīt.
 kēnāyam - aparādhēna rājāputrō vivāsitah. — 22

- rājñā tu khalu kairhēyyā laghu chāsṛitya sāsanaṁ
 kṛitaṁ kāryam-ahāryam vā vayanṁ yēnābhīpīditāḥ. ————— 23
- yadi pravrajitō rāmo lobhakāraṇā kṛitaṁ
 varadānanamittam vā sarvathā duṣhkṛitaṁ kṛitaṁ. ————— 24.
- idam tavad-~~kāraṇam~~ yathā kāmam - iśvarasya kṛite kṛitaṁ
 rāmasya tu parityāgē na hētun-^upalayayē. ————— 25.
- asamīxya samārabodham viruddham buddhilāghavāt
 jānayishyati saṅkrōśam rāghavasya vivāsanam. ————— 26.
- aham tavad tavan - mahārājē pitṛitvam nōpalayayē
 bhrātā bhartā cha bandhus-cha pitā cha mama rāghavaḥ. — 27.
- sarvalōkaprīyam tyaktvā sarvalōkahitē ratam
 sarvalōkō nūvajyēta katham tvanēna karmanā. ————— 28.
- sarvaprajābhīramam hi rāmam pravrajya dhārmikam
 sarvalōkavirōdhēna katham rājā bhaviṣhyati. ————— 29.
- jānati tu mahārāja niḥśvasantī tapasvinī
 bhūtōpahata chittēva viśkhitā vismṛitā sthitā. ————— 30.
- adrīṣṭāpūrvavyasanā rājaputrī yaśasvinī
 tēna duḥkheṇa rudatī naiva mānī kīncid-abravīt. ————— 31.
- udvīyamānā bhartāram mukheṇa parisīshyatā
 mumōcha sahasā vāshpam prajāntam-^uparīxya sā. ————— 32.
- rāmasandēsā khyānam.

Cap. LIX.

- iti bruvantam sandesam sumantram mantrisattanam
 brūhy- asēsham punar- iti rājā vaichanam- abravīt. ——— 1.
- tasya tad- vaichanam śrūtvā sumantro vākhyaviklavah
 Kathayāmasa bhūyō pi rāma vrittānta vistarām. ——— 2.
- jatāh kṛtvā mahārāja chīravalkhalādhārīnau.
 gangām- uttīrya tau vīrau prayāgābhimukhaugatau. ——— 3.
- agratō laymanō yātah pālayan raghunandana
 tān stathā gachhatō dṛishtvā nivrittō smy- avasās- tadā. ——— 4.
- mama tv- asvā nivrittasya na prāvartanta vartmani
 ushmām- asru vinunichantō rāmē saṁprasthite vanām. ——— 5.
- ubhābhyām rājaputrābhyām- otha kṛtvāham- arijalīm
 pro prasthito ratham- āsthāya tad- ~~at~~ dukkham- apidhārayau. 6.
- e Beng. { guhēna saha kṛtsnam tu tatraiva divasām sthitah
 āsayā yadi mān rāmah punar- sōbdāpayēd- iti. ——— 7.
- vishayē tē mahārāja rāma vyasana karsitāh
 api vṛixāh parimlānāh sapushpānkura kōrahāh. ——— 8.
- upataptō dhā nadyah palvalāni sarāṁsi cha
 parisūshka palāsāni vanāny- upavauāni cha. ——— 9.

- na cha sarpaṅti sattvāni vyāṭā na prasaraṅti cha
rāmasōkābhībhūtāṃ tad-nishkūjāṃ-iva kānanāṃ . — 10. e Beng
- jāṭajāni cha puṣhpāni mālyāni sthalaajāni cha
nātibhāṅty-alyagaṅdhīni phalāni cha yathā purā . — 11.
- atrōḍyānāni sūnyāni pratīnavihagāni cha
na chābhīrāmān-ārāmān paśyāmi puruṣharṣhabha . — 12.
- praviśāntam-ayōḍhyāyāṃ na kaśchid-abhinandati
narā rāmam-apasyāntō niḥśvasanti muhur-muhuh . — 13.
- dēva rājaratham dṛiṣṭvā vinā rāmam-ihāgatam
dūrād-asrūmukhaḥ sarvō rājamargagatō janah . — 14.
- harṃyaih vinānaih prāsādair-avēya ratham-āgatam
hāhāhāra kṛitā nāryō rāmādarśana karsitāh . — 15
- āyatair-vimalair-nētrair-asrūvēga pariplutaih
anyōnyam-abhivīṅantē vyaktam-ārtatarāh striyah . — 16.
- nāmitrānāṃ na mitrānāṃ-udāsīnjānasya cha
aham-artatayā kañchid-visēṣhāṃ nōpalaxayē . — 17.
- nirānandā mahārāja rāmāpravṛājanāturā
kaṃsālya putrahīnēva ayōḍhyā pratibhāti mām . — 18.
- sūtasya vachanam śrutvā rājā paramadīnavat
vāṣhpōpahatayā vāchā tam sūtam-idam-abravīt . — 19

- Kaihēyyā viṇiyuktēna pāpābhijñānasya cha
 mayā na mantrakusālair-vrīdhair saha sumantritaṁ. — 20.
 na suhrīdbhir-na chāmātyair-mantrayitvā na naigamair
 mayāyam-arthah samuohāt strihētōh sahasā kritah. — 21.
 bhavitavyatayā nūnam-idam vā vyasanam mahat
 kulasyāsya vināsāya prāptam sūta yadvichhaya. — 22.
 sūta yady-asti tē kinchin-mayāpi sukṛitam kritam
 tvam prāpayāśu mām rānam prānāh santvarayanti mām. 23.
 yady-adyāpi ~~mamā~~ mamavājinā nivartaya tu rāghavam.
 na saxyāmi vinā rānam mahūrtam-apy jīvituṁ. — 24.
 athavāpi mahāvrāhur-gatō dūram bhaviṣhyati
 mām-ēva ratham-ārōpya śighram rāmāya darsaya.
 sinhaśkandhō mahēshvāsah kvāsu laxmanāpūrvajāh. — 25.
 yadi jivāmi ~~pasjeyam~~ sādhw-ēnam pasjeyam saha sitayā. — 26.
 hā rāma rāmanuja hā hā vaidēhi tapasvini
 na mām jānita dukkhēna mriyamānam-anāthavat. — 27.
 * sa tēna rājā dukkhēna bhriṣam-arpitachētanah
 * avagādhah suduṣṭhparam sōhasāgarān-abravīt. — 28.
 * rāmaśohamahāvēgah sitāvirahapāragah
 * svāsitaōrmi mahāvartō vāshyaphēna jalāvitah. — 29.

* vāhuvixēpaniṅō 'sau vikrāṇḍitamahāsvarāḥ

* prakīrṇākhēśāsāivālah kākīyē vādāvāmukhah.

30

* mānāśruvēgāprabhavah kūbjāvākyamahāgrahah

* varavēlō urisānsāyā rāmapravrajānāyutah.

31.

* yasmin vata nimāgnō 'ham kausālyē rāghavaṁ vinō

* duṣṭarō jīvātā dēvi mayāyam sōkāsāgarah.

32.

asōbhanam yō 'ham - ihādya rāghavaṁ

didrīksamānō na labhē salaymanam

itīva rājā vilāpan mahāyāśāh

papāta tūrnām sayanē sumūrchhitah.

33.

Dasārathavilāpanah.

- tato bhūtopasrīṣṭēva vēpamānā punah punah
dharanyāṁ gatasattvēva kausalyā sūtam-abravīt. ————— 1.
- naya mānū yatra kakutsthabh sītā yatra cha laymanān
tān vinā xānam-apy-adya jīvitūn uōtsahē hy-aham. ————— 2.
- nivartaya ratham sīghram daidāhān naya mān-apy
atha tān nānugachhāmi gamiṣhyāmi yamayayān. ————— 3.
- vāshpavēgōpahatayā sa vāthā sajjamānāyā
idam-āsvasayan dēvīm sūtabh prāñjalir-abravīt. ————— 4.
- tyaja sōkham cha mōham cha sambhramam durbhājam tathā.
vyavadhūya hi santāpam vanē vatsyati rāghavah. ————— 5.
- laymanāś-chāpīrāmasya pādau pariharan vanē
ārādhayati dharmajnah paralōkam jītēndriyah. ————— 6.
- vijanē pi vanē sītā vāsam prāpya grīhēshu-iva
vīrambham labhatē ~~at~~ bhītā rāmē vinyastamānasā. ————— 7.
- nāsyā dainyakrītām kinchit susūxman-apy layyatē.
utritēva pravāsānām vaidēhī pratibhāti mē. ————— 8.
- nagarōpavanam gatvā yathā sma ramatē purā
tathāiva ramatē sītā nirjaneshu vanēshu-apy. ————— 9.

e Beng

- bâlêva ramatê sitâ bâlachandranibhânânâ
 râmârâmê hy-adinâtmâ ~~vij~~ vijanê pivanê satî. ————— 10.
- tâdgatam̃ hrîdayam̃ yasjâs-tadadhînam̃ cha jîvitam̃
 ayôdhyâ hi bhavêt tasyâ râmahînâ tathâ vanam̃ . ————— 11. *Cy. C. m. 11.*
~~idam-êva smarâmy-asyâh sahasaivôpajalpîtam̃~~
 Kaihêjîsansrîtam̃ jalpam̃ nêdânîm̃ pratibhâtîmām̃ . ————— 12.
 pariprîkshati vaidêhî grâmanîs'cha nagarâni cha
 gatiñ dṛishtvâ nadinâm̃ cha pādapañ vividhân-*api*. ————— 13/12
 râmanî vâ laxmanam̃ vâpi prîshvâ jânôti jânakî
 ayôdyâkrôsâmatrê tu vihâram-iva sansrîtâ . ————— 13
 idam-êva smarâmy-asyâh sahasaivôpajalpîtam̃
 Kaihêjîsansrîtam̃ jalpam̃ nêdânîm̃ pratibhâtîmām̃ . ————— 14.
 dhvanîsayitvâ tu tad-vâkyam̃ prânâdât paryupasthitam̃
 hlâdamam̃ vaichanam̃ sîto dēvyâmadhurasam-abravît . ————— 15.
 adhvanâ vâtavêgēna sambhramēnâtapēna cha
 na vigacchati vaidêhyâ chandrânîsûsadrîsî prabhâ . ————— 16
 Sadrîsîm̃ sâtapatrasya pûrnâchandraśamadyuti . *e Beng*
 vadanam̃ tad-vadânyâyâ vaidêhyâ na vikampatê . ————— 17.
 alakitarasarakîtabhân-*alakita* rasavarjitau
 âdyâpi charanau tasyâh padmakôśâ samaprabhau ————— 18.

nîpurodghushtâhêlêva khêlanî gachpati bhâmîni
idânîm - api vaidêhî tadrâgân - nyastabhûshanâ. ————— 19

gajân vâ vîrya sînkam vâ vyâghraîm vâ vanam - âsritâ
nâhârayati sautrâsam vâhû râmasya sansritâ. ————— 20.

na sôchyâs - tē na châtmanâ tē sôchyô nâpsî narâdhipah
idânî hi charitam lōhē pratishthâsyati sâsvatam. ————— 21.

vidkûya sôkâm parikrîshitamânasâ

maharshiyâtē pathi svyavasthitâh

vanê ratâ vanyaphâsanâh pituh

sûbham pratijñâm paripâlayanti tē. ————— 22.

tathâ hi sûtēna suyuktavâdinâ

nivâryamânâ sutasôkâkarsitâ

na chaiva dēvî virarâma kûjitât

priyēti putrēti cha râghavēti cha. ————— 23.

Kausalyâ samâsvâsah.

Cap. LXI.

- vanam gatē dharmaratē rāmē ramayataim varē
kūsalyā rudatī svārtā bhartāram-idam-abravīt. ————— 1
- ~~kyady~~-api trishu lōkēshu prathitam te mahad-yasah.
sānukrōṣō vādānyas-cha priyavādi cha raghavah. ————— 2
- Katham naravarasrēshtha putrau tau saha sītayā
dubhkitau ~~dubh~~^{su} kha samvridhau vanē dubhham sahishtyatah. ————— 3
- sā nūnam tarunī syāmā sukumārī sukhōchitā
Katham-ushnām cha sītām cha vaidēhī st viśahishtyati. ————— 4
- bhuktvāsānam viśālāxi sūpadaṅśānvitam sūbhām.
vanyam naivāram-āhāram katham sītōpabhōjyati. ————— 5
- gitavāditranirghōsham śrutvā sūbhasamanvitā
Katham kavyādasiṅhānām śabdām śrōshyaty-asōbhanām. ————— 6
- mahēndradhvaja-sāṅkhāśoh kva nu sētē mahābhujah.
bhujam parighasankhāsam-upadhāya sahānujah. ————— 7
- padmavarṇām sukheśāntām padmanibhāsāsam-uttamām
kadā drakhyāmi rāmasya vadanām pushkarēyanām. ————— 8
- vajrasāramayām nūnam hridayam mē na sansayah.
apasyantyā na tam yad-vai phalatiḍam sahasradhā. ————— 9

C. 61, b. yat trayā karuṇāṃ karma vyapohya mama ~~et~~ bāndhavāh
 C. 62, a. nirastāh parichāvanti sukhārthāh kṛipānā vanē. — 11.
 ex emend. yadi pañchadaśē varshē rāghavāh punar-ēshyati
 jahyād-rājyam cha kṛtām cha bhārato nōpalayyātē. — 12
 bhōjayanti kila śrāddhē hēchit svān ēva bhāndavān
 tatah paschāt ~~tē~~ samixantē kṛitakāryā dvijarshabhān. — 12 x
 tatra yē guṇavantas'-cha vidvāṅsas'-cha dvijātayah
 na paschāt tē bhimanyantē sudhām-apī suvōpamāt. — 14.
 brāhmanēshu-apī trīptēshu bhuktasēshām dvijōttamāh
 nābhyupaitum-alāṃ prājñāh śrīngachhēdam-ivārshabhāh. 15.
 ēvām kaniyasā bhrātrā bhuktām rājyam visāmpatē
 bhrātā jyēsthō varishthascha kimartham nāvamanayātē. 16.
 na parēnāhrītam bhayam vyāghrah ~~ke~~ khādītum-ūkhati.
 ēvam-ēva naravyāghrah parilēchām na manyatē.
 havir-ājyam purōdāsāh kusā yūpās'-cha khādirāh
 naitāni yātayāmāni kalpyantē punar-adhvarē. — 17.
 e Beng. tathā hy-āttam-idaṃ rājyam hrītasāram surām-iva
 nābhiantum-alāṃ rāmō nashitasōman-ivādhvarām
 nāivamvidham-asatkāram rāghavō marshayishyati
 balavān-iva sārḍūlō bhaladhēr-abhimarsanam. — 20.

- naitasya sahita loka bhayam kuryur-mahamridhe
 adharmam tv-ihadharmatma lokam dharmena yojayet. — 21.
- nam-asau kanhanait vana-ir-mahaviryo mahabhujah
 yuganta iva bhutani sagaran- api nirdahet. — 22.
- sa tadrisah sinhabalo vrishabhaxo narashabhat
 svayam-eva katak pitra jalajnatmajo yatha. — 23.
- * dvijatihalitō dharmah sastradrishthah sanatanah
 * yadi te dharmamirate putre trayā putre vivasite.
 gati-eka patir-naryah dvitaya gati-atmajah — 24.
- tritaya jnatayo rajan chaturthi naina vidyate.
 tatra tvam mama uivasi rama-cha vanam-asritah — 25.
- sarvatha hitvaghata trayā.
 Kausalya vitapah. — 26.

Cap. LXII.

- evam tu krodhaya raja ramamatra sasohaya.
 sravitah parusham vakyam chintayama sa dukkhitah. — 1.
 chintayitva sa cha vriso mohavyakulitendriyah
 atha dirghena khalena sanjanam - apa parantapah. — 2.
 sa sanjanam - upalabhava dirgham - ushnam cha nihivasan
 kausalyam parsvato drishtva tatas' chintam - upagamat. 3.
 tasya chintayamasya pratyabhāt karma dushkritam
 yad - anena kritam purvam - ajnanat - chhabdavedhinā. 4.
 amanas - tena sohena ramasohena cha prabhuh
 dvabhyam - api maharajah sohābhyam - abhitapyate. — 5.
 dahyamānas - tu sohābhyam kausalyam - aha bhūmipah.
 vepamano njalim kritva prasādārtam - avāngmukhah. — 6.
 prasādaye tvam kausalye rachito yam mayā njalih
 vatsalā chānrisānsā cha tvam hi nityam parēshu - api. — 7.
 bhartā tu khalu narinām gunāvan nirguno 'pi vā
 dharmam vūnrisānānām pratyaxam devi daivataim. — 8.
 sā tvam dharmaparā nityam drishtaloka parāvarā
 nārhasē vipriyam vaktum dukkhitāpi sudukhitam. — 9.

- tad-vâhîyam karunâm rājnah s'rutvâ dīnasya bhāshitam
 kauśalyâ vyaśrijad-vâshpam pranātiva navōdakam. — 10.
- sambhramād-abravīt trastā tvaramānāxaram vachah. — 11
 prasīda sīrasā yāchē bhūman nīpatitāsmi tē
 yathitāsmi hatā dēva xantavyāham na hi tvayā
 naiśhā hi sâ strī bhavati ślāghanīyena dhūmatā — 12
 abhayōr-lōhayōr-lōkē patyā yā samprasādyatē.
 jānāmi dharmam dharmajna tvam jānē satyavādinam — 13.
 putrasōhārttayā tat tu mayā kimapi bhāshitam
 sōhō nāsāyatē ~~dhairyam~~ sōhō nāsāyatē s'rutam. — 14.
 sōhō nāsāyatē sarvam nāsti sōhasamō ripuh.
 sāhya āpatitah sōhūm prahārō ripuhastatah — 15.
 sōhūm-āpatitah sōhah susūxmō pi na sāhyatē. — 16. ex emend
 vanavāsāya rāmasya pañcharātrō dya gānyatē.
 yah sōhahataharshāyāh pañchavarshōpanō mama. — 17.
 tam hi chintayamānāyāh sōhō yam hridi vardhatē
 nādīnām-iva vīgīna samudrasalilam mahat. — 18.
 ēvam hi kathayantyas-tu kauśalyāyāh sūbhām vachah
 mandarasmir-abhūt sūryō rajanī chābhyasartata. — 19

C. 62, b. atha prahlādītō vākyair- dēvyā kausalyayā nrīpāh

C. 63, a. śōhēna cha samākrāntō nidrāyā vaśam-ēyivān. — — — 20.

dasārathaprasādanam.

Cap. LXIII.

pratibuddhō mubhūstēna śōhōpahatachētanaḥ
atha rājah dasārathah sa chintām-abhyapadyata. — 1.

rāmatalaymanāyōś'chāiva vivāsād-vāsavōpamān
āvivēśōpasargas-tam tamah sūryam-wāsuraīm. — 2.

sa rājā rajanīm shashtīm rāmē pravrajitē vanam
ardharātrē dasārathah saṁsmaran dushkrītān krītān. — 3.

kausalyōm śōhārttam-idaīm vaihanam-abravīt.
yadi jagarshi kausalyē s'riīu mē āvahitā vacah. — 4.

yad-ācharati kalyāni subhān vā yadivāsūbhān
tad-ēva labhatē bhadrē kartā karmajam-ātmanah. — 5.

gurulāghavam-arthānām-ārambhē karmānām phalam
dōṣhām vā yō na jānāti sa bāla iti hōchyatē. — 6.

kas'chid-āmravanām chhittvā palāsānś'cha nishinchati
pushpam drishtvā phalē grīhnuh sa śōchati phalāgamē. — 7.

avijñāya avijñāya phalam yō hi karma-tv-ēvānudhāvati.
sa śōhet phalavēlāyām yathā kinsukiasēvakah. — 8.

- sō ham-āmravanām chhittvā palāsānscha nyashēchayam.
 rāmanī phalāgamē tyaktvā paschāch-chhōthāmi durmatih. — 9.
- labdhasābdēna kausalyē kumārēna et dhanushmata
 kumārāh sāvāvēdhitī mayā papam-idaṁ kṛitam. — 10.
- tad-idaṁ mē nusaṁprāptam dēvi dukkham swayam kṛitam
 samūhād-ihā bālēna yathā syād-bhoxitam visham. — 11.
- yathānyah purushah kaschit palāsair-mōhitō bhavet
 evam mayāpy-avijnātam sāvāvēdhyam-idaṁ phalam. — 12.
- dēvy-anūchā tvam-abhavō yuvarājō bhavāmy-aham.
 tatah prāvriḍ'-anuprāptā mama kāmavivardhinī. — 13.
- apāsya hīrasān bhāumān taptvā cha jagad-ansūbhih
 parētācharitām bhūmām ravir-āvisatē disam. — 14.
- udhnam-antardadhē sadyah et snigdha dadrishirē ghanāh
 tato jahrishirē sarvē bhēhasārangavarhinah. — 15.
- klinnapaxōltarāh snātāh kṛichhrāc-iva patatrīnah
 vrishtivātāvadhūtāgrān pādapsān-abhispēdirē. — 16.
- patitēnāmbhasā chhannah patamānēna chāsakrit
 āb-ābābhau mattasārangas-tōyavāsir-ivāhalah. — 17.
- pāndūrarunāvarnāni srōtānsi vimalāny-āpi
 sūsrūvar-girichātubhyah sabhasmāni bujāngavat. — 18.

- tasminn - atisukhê kalê dhanushman ishuman rathê
 vyâyâmakritasân kalpah sarayum - anvayâm nadim. — 19
 nipânê mahisham râtrau gojam vâbhyâgatam nadim
 anyad - vâ svâpadam kinchij - jighâmsur - ajitêndriyah. — 20.
 athândhakârê tv - asrausham jalê kumbhasya pûryatah
 achayurvishayê gôsham vârasiasyêva nardatah. — 21.
 tatô ham saram - udhritya dîptam - âsivishôpsamam
 sâbdam prati gajaprepsur - abhilasyam - apâtayam. — 22.
 tatra vâg - ushasi vyaktâ prâdur - âsîd - vanaukasah
 ha kêtî patatas - toyê vâvâd - vyathitamarmamah. — 23.
 tasmin nîpatitê vanê vâg - abhût tatra mânuškî
 katham - asmadvîdhê sâstram nîpatêt tu tapasvini. — 24.
 pravivâ praviviktâm nadim râtrau udahârô ham - âyatah
 ishunâbhihatâh kênâ kasya vâpakritam mayâ. — 25.
 rishêr - hi nyastadandasya vanê vanyêna jîvatah
 katham nu sâstrêna badhô madvidhasya vidhîyatê. — 26.
 jêtâbhârâdhavasyaiva valhalâjinavâsatah
 kô bhâd badhêna mamârthî syât kim vâsyâpakritam mayâ. — 27.
 êvam nîshphalam - ârabham kēvalânarthasankritam
 na kâshît sâdhu manyêta yathâiva guruta prajam. — 28.

- nēnamāṁ t̄ tathānusōchāmi jīvitayayam - ātmunah
mātarām pitarām chōbhā^{av} - anusōchāmi madbadhē. — 29.
- tad-ētan-mithunām vridhām chīrakālabhritām mayā.
mayi panchatvam - āpannē kām vrittīm vartayishyati. — 30.
- vridhau cha mātāpitarāv - aham chaitkēshuā hotah.
kēna sma nihatah sarvē subalēnā kṛitātmanā. — 31.
- tām girām karunām sūtrā mama dharmānukāṅgīnāh
kārābhyām sāsaram chāpām vyathitasyāpatad - bhuvī. — 32.
- tām dēsam - aham - āgamyā dīnasattvāh sudurmanāh
apasyam - ishuniā tirē sarayvās - tāpasam hatam. — 33.
- avakīrṇājatābhāram praviddhākalasōdakam
pāṅsūsonitadigdhāngam sayānam sālyapīditam. — 34.
- sa mām - udvīgya nētrābhyām trastam - asvasthāhētanam
ity - uvācha vachah krūrām didhayan - iva tējasā. — 35.
- kim tavā kṛitam rājan vanē nivasatā mayā
jihirshur - ambhō gurvartham yad - aham tāditas - twayā. — 36.
- ēkēna khalu vānēna marmany - abhikatē mayi
dvāv - andhau nihatau vridhau mātā janayitā cha mē. — 37.
- tau nūnam durbalav - andhau matpratīxau pipāsitau
chiram - āsā kṛitām kashatām trishniām sandharayishyatah. — 38.

- C. 6b, b. na nūnam tapasō vāsti phalayōgah śrutasya vā.
- C. 6A, a. pitā yan-mām nā jānītē sayānain patitain bhuvī. — 39.
- jānann-āpi cha kim kuryād-asaktas'-chāparikramah
bhidyamānām-ivāsaktas'-trātum-anyō nagō nayam. — 40.
- pitus-tvam-ēva mē gatvā śighram-āchayva rāghava
na tvām-anudahēt kṛuddhō vanam-aguir-ivaidhitah. — 41.
- iyam-ēkapadī rājan yatō mē pitur-āśramah
tām prasādaya gatvā tvām na tvām sa kṛpsitah śapēt. — 42.
- visālyam kuru mān rājan marma mē uśitah śarah
ruñādōhi mṛidu sōtsēdham tiram-amburayō yāthā. — 43.
- sasālyah klisyatē prānair-visālyō vinabishyati
iti mām-avisāch-chintā tasya sālyāpakarshanē — 44.
- dubkhitasya cha dīnasya mama sōhāturasya cha. — 44.
- layayāmāsa hrīdayē chintām munisutas-tadā. — 45.
- tāmyamānā^h sa mām kṛichhrād-uvācha paramārttavat
śīdamānō vivrittāngas'-chēsht'amānō gatah yayam. — 46.
- sañstabhya sōham dhairyēna śthirachittō bhavāmy-aham.
brahmahatyākrītām pāpām hrīdayād-apānīyatām. — 47.
- na dvijātir-aham rājan mā bhūt te manasō vyathā
sūdrāyam-asmi vaiśyēna jātō janapadādhipa. — 48.
- itīva vadatah kṛichhrād-vānābhikhatamarmānah
vighūrn'atō vichēsht'asya vēpamānasya bhūtālē. — 49.

tasya tv-âtâmyamânasya tam vânam-udham-uddharâm
samâm-udvîxya santrastô jahau prâniânâs-tapôdhanah. — 50.
muni putrabadhah.

Caput LXIV.

- badham-aprati-rûpani tu maharshês-tasya râghavah
pralapann-êva dharmâtmâ kausalyâm-ida-m-abravît. — 1.
tad-ajûânân-mahat pâpam kîrtvâham vyâkulêndriyah
êkas-to-achintayam ~~et~~ buddhyâ katham nu sukritam bhavêt. — 2.
tatas-tam ghatam-âdâya pûrnâm paramavârînâ
âsramam tam-aham prâpya yathâkhyâtapatham gatah. — 3. *ey emu*
tatvâham durbalâv-andhau vridhâv-aparinâyakau
apasyam tasya pitarau tûnapayâv-~~iva~~ iva dvijau. — 4.
tannimittâbhir-âsinau kathâbhir-aparisramau
tam-âsam mathritê kinâv-upâsinâv-anâthavat. — 5.
padasâbdam tu me sruvâ munir-vâkyam-abhâshata
kin chiryasi me putra pânîyam xipram-ânaya. — 6.
yan-na dattam-ida-m-tata salitê kriditam trayâ.
uthanthitâ tē mâtēyam pravisa xipram-âsramam. — 7.
yad-vyalikam kritam putra matrâ tē yadi vâ mayâ
na tan-manasi kartavyam trayâ-tata tapasvinâ — 8.

- tvam gatis-tv- agatnam cha charyus-tvam hinacharyusham
 samasaktas-tvayi pranah katham tvam nabhihastase. — 9.
- munim-avyaktaya vacna tam-aham sajjamanaya
 hinavyanjanaya preyaya bhita chitta wabravam. — 10.
- manasah karmacheshhtabhir-abhisanstabhya vagbalam
 aho charye te ~~am~~ tv-aham tasmai putravysarajam bhayan. 11.
- xatriye ham Dasaratho naham putro mahatmanah
 sajjanavamatam dukhham- idam praptam svakarurajam. 12.
- bhagavan's-chapahasto ham sarayutiram- agatah
 jighansuh svapadam hindim- nipane vagatam gajam. — 13.
- tatak sruto mayā sabdō jalē kumbhasya puryatah.
 dripō yam- iti matvā hi vānēnā bhihatō mayā.
- gatvā nadyās- tatas- tiram- apasjam- ishucā krīdi
 vinirbhinnam gatapranam sayanam bhuvitāpasam. — 14.
- tatas- tasyaiva vachanād- upetya paritapyatah
 sa mayā sahasā vāna udhritō marmatas- tadā. — 15.
- sa chōdhrītēna vānēna tatraiva swargam- āsthīta
 bhagavantā- ubhau sōchan vridhāv- iti vitapya cha. — 16.
- ~~sa tach- chbrutvā vachah krāram mayōktam- aghasānsinā~~
~~nāskat tiram- ājāsam- aghastvā bhagavān- vishit.~~ — 17.
- sēst sēsham- evāngatē ye
 ājnānād- bhavatah putrah sahasā bhihatō mayā
 sēsham- evāngatē yat syāt tad tat prasīdatu me munih. — 18.

- sa tatā-ekbrutvā vachah kūrān mayōktān-aghāsānsinā
 nāsakat tūram-āyāsam-ahartūn bhagavān-rishih. — 19.
- sa vāshpapūrnāvadano nishvasan⁴⁴ sōkāmūrēkhitah
 mām-uvācha mahātējāh kṛitānjālim-upasthitān. — 20.
- yady-ētad-aśubham karma mā na sma mē kathayah swayam
 phalēn-mūrdhā sma tē rājan sadyah sātāpahasradhā. — 21.
- xatriyēnā badhō rājan vānaprasthē visēshatah
 jñānapūrvakṛitah sthānāih-ahyāvayēd-āpi vajrinām. — 22.
- saptadhā tu phalēn-mūrdhā munau tapasi tishthati
 sa jñānād-visrijatah sāstrām tādrisē brahmachārīn. — 23.
- ajñānād-dhi kṛitām yasmād-idam tēnāiva jīvāsi
 āpi hy-adya kulām na syād-rāghavānām kūtō bhavān. — 24.
- naya nau nrīpa tam dēsām-iti mān chābhyabhāshata
 ādya tam drashtūm-ūbhāvah putram pāshchinādarsānam. — 25.
- rudhirēnāvāsiktāngām prakīrnājina vāsasām. + + +
 sāyānam bhūvi nishānjnam dharmarājavasām gataim. — 26.
- athāham-ēhās-tam dēsām nītvā tau bhṛisādupkhitau
 asparsayām ~~aham~~ ^{hatam} putram tam munim saha bhāryayā. — 27. e conj.
- tam putram-ātmanah ~~putram~~ tam ^{prishitvā} tam ~~tasādyā~~ ^{āsajya} tapassinau e conj. cl.
 nipētateh sarirē sya pitā chainam-uvācha ha. — 28. lassen.
- nābhivādayasē mādyā na cha mām-abhibhāshasē
 kim cha sēshē tu bhūmau tvān vatsa kim kuyitō hy-asi. — 29.

- C. 64, 6. 93
- nanu-aham tē priyāḥ putra mātarām paśya dhārmikā
 kīn-nu nālingasē putra sukumāravaiḥō vada. ————— 30.
- kasya vāpararātrē haṁ śrośhyāmi hrīdayaṅgamāṁ
 adhīyānasya madhurāṁ sāstrāṁ vānyad-viśēḥkataḥ. ————— 31
- kō māṁ sandhyāṁ-upasyaiva smātvā hutahutāśanah
 ślāgayiśhyaty-upāśnāḥ putrasokhabhayārditāṁ. ————— 32.
- kandamūlaphalāṁ hrītvā kō māṁ ~~prī~~prīyam-ivātithiṁ
 bhōjayiśhyaty-akarmānyam-apragrahām-anāyakaṁ. ————— 33.
- imāṁ-andhāṁ cha vridhāṁ cha mātarām tē tojassviniṁ
 katham ^{vatsa}putra bhariśhyāmi kṛipānāṁ putragardhiniṁ. ————— 34.
- te tishtha mā mā gamah putra yamasya sadanāṁ prati
 svō mayā saha gantāsi jananyā cha samēdhitah. ————— 35.
- ubhāv-~~api~~ cha sōhārttāv-anāthau kṛipānau vanē
 xipram-ēva gamiśhyāvas-tvayā hīnau yamaśyayāṁ. ————— 36.
- tatō vaivasvatāṁ drishtvā tāṁ pravaxyāmi bhāratīṁ
 xamatāṁ dharmarājō mē bibhrūjāt pitarāv-ayam. ————— 37.
- dātum-arhati dharmātmanā lōkapālō mahāyasūh.
 idriśasya mamāśyayāṁ-ēhāṁ-abhaya-dayiniṁ. ————— 38.
- apāpō 'si yathā putra nihataḥ pāpakarmanā
 tēna satyēna gachchāsū yē lōkah sāstrayōdhināṁ. ————— 39.
- yāṁ hi sūrā gatīṁ yānti sangramēshu-anivartinah
 hotās-tv-abhimukhāḥ putra gatīṁ tāṁ paramāṁ vraja. ————— 40

- yām gatim sagarah śaivyō dilipō janamējayate
 mahushō du dhundhumāras'cha prāptās-tām gachha putraka. 41.
- yā gatih sarvasādhuṇām svādhyāyāt lapasas'cha yā
 bhūmidasyāhitāgnēs'cha, ēhapatnīvratasya cha. 42.
- gōsahasrapradātrīṇām gurusevābhritām - api
 dēhan yāsakrītām yā cha tām gatim gachha putraka. 43.
- na hi tv-asmin kulē jāto gachhaty - akusālām gatim
 sa tu yāsyati yēna tvam nihato mama ~~bandha~~ bandhasah. 44.
- evam sa kripāṇām tatra paryadēvayatāsakrit
 tato smai kartum - udakam pravrittah saha bhāryayā. 45.
- sa tu divyēna rupēna muniputrāḥ - vakarmabhik
 ----- pitarau vākyaṃ abravīt. 46.
- sthānam - asmi mahat prāpto bhavatoḥ parihāraṇāt
 bhavantāv - api cha xipraṃ mama mūlam - upaiśhyathah. 47.
- evam - uktvā tu divyēna vimānēna vapushmatā
 svargam - adhyaruhat xipraṃ sakrēna saha ^{dharmaavit} ~~tapasah~~. 48.
- sa kṛtvāthōdakam tūrnām lapasah saha bhāryayā
 mām - uvācha mahātējah kṛitānjalin - upasthitam. 49.
- adyaiva jahi mām rājā maraṇē nāsti mē vyathā
 yah sarēnaikāputraṃ mām tvam - akārshī - aputrakam. 50.
- tvayā tu yad ~~avij~~ yad - avijñānān - nihato mē sa bālakah
 tēna tvam - api sapsyē hām suduhkham - atidāruṇam. 51.

- putravijasanajam durbhikam yad-etan-mama sampratam
 evam tvam putrasokhena rajan kalam karishyasi. ————— 52.
- ajnanat-tu hato yasmat xatriyena trayamunih
 tasmat tvam navisatv-asu brahmahatya naradhija. ————— 53.
- tvam-apy-eta driso bhavah xipram-eva gamishyati
 jivitantakarō ghoro dataram-iva dāyina. ————— 54.
- evam sapam mayi nyasya vilasya karunam bahu
 chitam-aropya deham tan-mithunam svargam-abhyayāt. ————— 55.
- tad-eta ch-chintayana^{ena} smritam papam mayā svayam
 tadā balyāt kṛitam devī śabdavēdhyanusixina
 tasyāyam karmanō devī vipāka^{ka} samupa sthitā. ————— 56.
- apathyai saha sambhukte vyādhir-annarasē yathā.
 tasmān-mām-āgatam bhadrē tasyōdarasya tad-vachah
 yad-aham putrasokhena santyajishyami jivitam. ————— 57.
- ity-uktvā sa rudanś-trastō bhāryām-āha tu bhūmipah
 chaxurbhyām tvam na pasyami kausalyē śādhu mām sprīśa. ————— 58.
- yadi mām sam sprīśēd-rāmah sakrid-anvārabhēta vā
 dhanam vā yauvarājyam vā jiveyam-iti me me matih. ————— 59.
- na tan-me śādrisām devī yan-mayā rāghavē kṛitam
 śādrisām tat tu tasyaiva yad-anēna kṛitam mayi
 durvrittam-api kaḥ putram tyajēd-bhuvi vitaxanah
 kas'cha pravrajamanō vā nāsūyēt pitaram sutah. ————— 60.
- 61.
- 62.

- chaxushâ tvâm na pasyâmi smritir-~~na~~ ^{olupyate}
 dûtâ vaivasvatasyaitê kausalyê tvary. iti mâm. — 63. 1
 atas-tu kîm dukhatarâm yad-aham jivitayayê
 na hi pasyâmi dharmanâm râmanâm satyaparâkrmanâm. — 64.
 tasyâdarsanajah sôhah sutasyâpratikarmanâh
~~uchchhroy uchchhoshayati vai prânân varistôham-ivâtapah.~~ — 65.
 na tē manushyâ dēvas-tē yē chāru subhaktundālām
 mukham drasyanti rāmasya varshē pañchadashē punah. — 66.
 kausalyê chittamôhina hrīdayam sidatīva mē
 vēda yēna cha samyuktân śabdasparsasân-aham. — 67.
 chittanâśād-vipadyantē sarvān bīndriyāni mē
 xīnasnehasya dīpasya saṁsaktâ rasmayō yathâ. — 68.
 ayam-âtmabhavah sôhō mām-anâtham-achētanam
 saṁsâchayati vēgēna yathâ kûlām nadīrayah. — 69.
 hâ râghava mahāvâhō hâ mamâyâsanâśana
 hâ pitripriya mē nâtha hâ mamâsi gatah suta. — 70.
 hâ kausalyê na pasyâmi hâ sumitrê tapasvini
 hâ vrisâṁsē mamâmitrê kâikēyi kulapâṁsani.
 iti mātus-cha rāmasya sumitrâyâścha saṁnidhan
 rājâ dasârathah sôihan jivitântam-upâgamat. — 71.
 dasârathaprânâtyâgat. — 72.

Capitulum XV.

- atha rātryāṁ vyatitāyāṁ prātar-ēvapare hani
vandinah paryupātiśthāṁs- tat pāṛthivanivēśanāṁ. — 1.
- sūtāḥ paramasaṁskārā māgadhās- chōttamasrūtāḥ
gāyakhāḥ stutisīlās- cha ninadantah prīthakī prīthakī. — 2.
- rājānāṁ ~~tata tatas~~ ta stuvatāṁ tēshāṁ- sūta uttamābhikṛitāsishāṁ
prāsādābhōgavistīrṇāḥ stutisābdō bhūyavartata. — 3.
- tatas- tu stuvatāṁ tēshāṁ sūtānāṁ pānīvādākhāḥ
apadānāny- udāhṛitya pānīvādāny- avādayan. — 4.
- tēna śabdēna vihagāḥ prāt- dhās- cha sasvanuh
sākhāsthāḥ pañjarāsthās- cha yē rājākhudagōcharāḥ. — 5.
- vyāhṛitāḥ puñyaśabdās- cha vinānāṁ chāpi nisvanāḥ
āśirgēyāṁ cha gāthānāṁ pūrayāṁ- āsa vēsma tat. — 6.
- tataḥ sūkisamāchārāḥ paryupasthānakovidāḥ
strīvarshadhara bhūyishthā upatasthur- yathā purā. — 7.
- harichandanasamprīktam- udakam kanchanair- ghataih
āninyuh snānaśixājīnā yathā kālām yatnānrihi. — 8.
- mangalālamthanīyāni prāsānīyāny- upashkarān
upānīnyus- tathā puñyāḥ kumārībahulāḥ strīyāḥ. — 9.
- sarvalaxanāsampannāṁ sarvāṁ vidhivad- arhitāṁ
sarvāṁ saquā laxmīvat tad- abhūd- ābhikārikāṁ. — 10.

- tat tu sūryōdayam yāvut sarvam vidhāy parisanutsūkām
 tathāv-anupasamprāptam kūrvid-ity-upasānkhitam. — 11.
- atha yāh kōśalēndrasya śāyanam pratyānantarāh
 tāh strīyah strīyas-tu samāgamya bhartāraim pratyabōchayan. — 12
- na hy-asya śāyanam sprīshtvā kūrvid-apy-upalēbhire
 tāh strīyah ~~sp~~ svapnasīlajñās'-chēshṭāsanthalanādīshu. — 13
- tā vepāthuparītās'-cha rājnah prānēshu śānkhitāh
 pratīrōtas-trināgrānām sadrīśam sauchakāsire. — 14.
- atha sandēhamānām strīyam drīshṭvā sprīshṭvā cha pārthivam e. Bang.
 yat-tad-āsānkhitam pāpam tasya ~~sp~~ jājñē viniśchayah. — 15.
- kauśalyā cha sumitrā cha putrasōh vibhrājite
 prasuptē ~~cha~~ na prabudhyētē yathā kālāsamanvitē. — 16.
- nishprabhā cha vivarnā cha sammā sōhēna sannatā
 na vyārājata kauśalyā tārēva timirāvritā. — 17
- Kauśalyānantaram rājnah sumitrā tadanantaram
 na sma vibhrājatē devī sōhāsrululitānanā. — 18.
- tē cha drīshṭvā tadā suptē ubhē dēvyau cha tam nrīpam cha tam
 suptam-ēvōdgataprānam-antahpuram-adrīśyata. — 19.
- tatah prachutīrusur-dīnāh sasvaraim tā varānganāh
 karēnava ivārañyē sthānaprachyutayjūthapāh. — 20
- tāsām-ākhrāndasābdina sahasōdbhrānta lōchanāh
 kauśalyā cha sumitrā cha tyaktānidvē babhuvātuh. — 21

- Kausalyā cha sumitrā cha drishṭvā sprishṭvā cha pāṁthivam
 hā bhartṛe, parikṛṣṭya pṛpatuḥ dharanītalē. ————— 22.
- sa kōśalēndraduhitā chēṣhtānānā mahītalē
 na ~~Abhrāntē~~ rajōdhvastā tārēva gaganaachyutā. ————— 23.
- nripē sāntagunē jātē kausalyām patitām bhūvi
 apasyāntāḥ striyah sarvā hatām nāgabadhūm-iva. ————— 24.
- rudantyah sōhasantaptā nispētur-gatachētānāḥ.
 tābhik sa balavān nādaḥ kīrōsantūbhīr-amudrutah
 yēna sphīṭīkṛitō bhūyas-tā vīhām samanādayat. ————— 25.
- tat paritrastasambhrāntam, aryutsukajānākulām
 sarvatas-tumulākrandām paritāpārttabhāndavam. ————— 26.
- sadyō nipatitānandām dīnavīklavadarsānām
 babhūva naradēvasya sadma dīstāntam. ————— 27.
- antahpara krandanam. ————— 28.
- Eyyushah.
 Eyyushah.

Caput XLVI.

1. tam-agnim-iva sansantam-ambuhinam-ivarnavam
gataprabham-ivadityam svargasthanam prexya bhūmipam.
2. Kausalyā vāshpapūrnāxi vividham sōhakarsitā
upagrīhya sūrō rājnah kaihēyīm pratyabhāshata.
sahāmā bhava kaihēyi bhunxvā rājyam-ahantākam
tyaktvā rajānam-ētiagrā nrisansē dushāchārini.
3. vikāya mām gatō rāmō bhartācha svargatō mama
vipathē sārthokineva nāham jiv-utsahē.
bhartāram tu parityajya kā strī dāvatam-ātmanah
ichchēj-jīvitum-anyatra kaihēyyās-tyaktadharmānah.
4. na lubdhō budhyatē dōshān kimpākam-iva bhayyan
kubjānimittam kaihēyyā rāghavānam kulam hatam.
5. aniyogē niyuktina rājnā rāman vivāsitam
sabhāryam janakah sruvā paritapsyaty-aham yathā.
6. sa mām-anātham vidhavām nādya jānāti dhārmikah
rāmah kamalapatrayō jivanāsam-itō galah.
7. vidharājasya sutā tathā dīnā topasvinī
duklhasyānuhitā duklham vanē paryudvijishyati.
8. vadatām bhūmagōshānām nisāsu mrigapayinām
nisāmya nādām santrastā rāghavam sansrayishyati.
9. 10.

- 97
- Cap. 66, 6. vridhas' chavālpaputras' cha vaidhīm - anukhintayan
 sō' pi sōhasamāvishtō' uūnam tyaxiyati jivitam. — 11
- sāham - adyaiva dishtāntam gamishyāmi pativrata
 idam sariram - ālingya pravēxyāmi hutāsānam. — 12
- tām tatah samparishvajya vilapantim tapasvinim
 vyapaninyuh sudukkhāntām kausalyām vyavahārikāh — 13
- tailadronyam tadāmātyāh samvēsya jagatipatim
 rājūah sarvāny - athādishtās' chakruh karmāny - anantaram. — 14
- na tu sañhalanam rājūo vinā putrēna mantrinoh
 sarvajnāh kartum - īshus - tato rayanti bhūmipam. — 15
- tailadronyam tu sachivaih sāyitam tam narādhipam
 hā mrito' yam - iti jñātvā striyas - tāh paryadēvayan. — 16
- e Beng. { urah sivas' cha jānūni jannuh karatalair - mukhāih
 hā mahārāja rāmēna satatam priyavādina
 vikināh satyasandhena kum - artham vijahāsi nah. — 17
- kaikeyyā dushitābhāvāyā rāghavēna vivarjitāh
 katham sapatnyā vatsyāmah samipē vidhavā vayan. — 18
- yayā tu rājā rāmas' cha laxmanas' cha mahābalah
 sitayā saba santyakitāh sā kam - anyam na hāsyati. — 19
- tā vāshpēna cha samvitāh sōkēna vipulēna cha
 vyachēstanta nirānandā rāghavasya varastriyah. — 20
- 21.

gatē tu sōkāt tridivam̄ narādhiṣē
mahī talasthāsu nr̄pāṅganāsu cha
nivrittachārah sahasā gatō ravih
pravrittachārā rajanī hy-upasthitā.

dasārathasankramānam.

22

nisā nayatrahinēva strīva bhartṛivarjitā
purī nārājatāyōdhyā hinā rājñā mahātmanā. 22.)

dasārathasankramānam.

cf. d. I. C.
XXIX, 4.

- vyatitāyām tu sarvāyām - ādityasyōdayē tatah
samētya rājyākhartārah sabhām - iyur - dvijātayah. ————— 1.
mārkaṇḍēyō 'tha māṇḍalyō vāmadēvas' - cha kāsīyapah.
kātjāyanō gautamas' - cha jāvātis' - cha mahāyasāh.
ētē dvijāh sahāmātyaih prithagvācham - udīrayan
vasiṣṭham - ēvābhimukhāh śrēṣṭhām rājapurōhitām. ————— 2.
atitā sarvarū dukkhām yā nō varṣasatōpaniā
asmin pañchatvam - āpannē putrasōkēna pārthivē. ————— 3.
svargasthas' - cha mahārāj - rāmas' - chārānyam - āśritah.
laymanas' - chāpi tējasvī rāmēnāvā gatah saha. ————— 4.
ubhau bhārata sātughnau kēkayēshu parantapan
purē rājagrīhē ramyē mātāmahanivēsānē. ————— 5.
ixvākūnām - ihādyaiva kāsīd - rājā vidyātām
arājāhānī hi nō rāshtram vināśānī samavāpnuyāt. ————— 6.
nārājāhē janapadē vidyunmāti mahāswanah.
abhivarshati parjanyaḥ mahīm divyēna vāriṇā. ————— 7.
nārājāhē janapadē vijamushṭih prakīry prakīryatē
nārājāhē pituh putrō bhāryā vā vartatē vasē. ————— 8.
nārājāhē janapadē kārāyanti sabhānī narāh
udyānāni cha ramyāni hrīṣhtāh puñyagrīhāni cha. ————— 9.
nārājāhē janapadē yajnasīlā dvijātayah
sātrāny - upāsātē dāntā brāhmaṇāh sansītavratāh. ————— 10.
————— 11.

nārājakē janapadē prabhūtanatānartakāh utsavās' cha samājās' cha vartantē janaharshai'ch.	_____	12.
nārājakē janapadē siddhārthā vyavahārini'ah kathābhū- abhirajyantē kathās'ilāh kathāpruyaiti.	_____	13.
nārājakē janapadē udyānāni samāgatāh sāyāknē kṛiditūn yānti kumāryō kēnabhūshitāh.	_____	14.
nārājakē janapadē vahanaiti sīghragāmibhih narā niriyānty- aranyāni nārībhih saha kāmīnāh.	_____	15.
nārājakē janapadē dhanavantāh suraxitāh sēratē vivṛitadvārāh kṛishīgōraṇajīvināh.	_____	16.
nārājakē janapadē baddhagan'tāvis' sūnīnāh atānti rājamārgēshu kunjarāh shastitihāyanāh.	_____	17.
nārājakē janapadē so sarān santatam - asyatām sūryatē talanirghōsha ishvastrānām - upāsane.	_____	18.
nārājakē janapadē banijō duragāmīnāh gachhanti xēnam - adhvāna i bahupānyasamāhitāh.	_____	19.
nārājakē janapadē charaty- ēharasōvasi bhāvayann-ātmanātmānām yatra sayangrihō munibh.	_____	20.
nārājakē janapadē yōgayēnām pravartatē na chāpy- arājakē sēnā s'atrūn vishahatē yudhi.	_____	21.
nārājakē janapadē narāh sāstravis'aradāh samvadantō pratishthantē vanēshūpavanēshu cha.	_____	22.

Yellow

- nārājakē janapadē mālyamōḍakadaṣṭināh
 dēvatābhyaṛchanārthāya kalpyantē niyatair- janair — 23.
- nārājakē janapadē ~~vasanta iva sākṣināh~~ chandanāgurubhūṣhitāh
 rājaputrā virājantē vasanta iva sākṣināh. — 24.
- yathā hy- anudakā nadyō yathā vāpy- atīriṇām vanau
 agōpālā yathā gāvas- tathā rāshtram- arājakām. — 25.
- dhvajō rathasya prajñānam ~~tu~~ dhūmō jñānam vibhāvasōh
 tēshām yō nō dhvajō rājā sa dēvatvam- itō gotah. — 26.
- nārājakē janapadē svakām bhavati kasyachit
 matsyā iva janā nityam bhayayanti parasparam. — 27.
- yē tu sambhinnamaryāda nāstikās- chhinnasānsayāh
 tē pi bhāvāya kalpyantē rājadanīdanipīditāh. — 28.
- yathā drīṣṭih śarīrasya nityam- ēva pravartatē
 tathā narēndrō rāshtrasya prabhavaḥ satyadharmayōh. — 29.
- rājā satyam cha dharmas- cha rājākulavatām kulam.
 rājā mātā pitā chaiva rājā hitakarō nrīnam. — 30.
- e. Veng.* anchaṁ tama ivēdam syān- na prajñāyētā kīnchana
 rājā chēn- na bhavēt- tōhē vibhajan sādvasāchunī. — 31.
- jīvaty- api mahārājē tavaiiva vaihanam varjam
 nātīkramāmakē sarvē vėlām prāpyēva sāgarah. — 32.
- sa nah samīxya dvijavarya vrittam
 urīpam vīuā rāshtram- arānyabhūtam.

Kumâram - iyvâkusutam tathânyam
tvam - eva rājānam - ihābhūshincha,
rājaprasānsā

38.

Cap. XXVIII.

- tēshān tad - vachanam śrutvā vasishthah pratyuvācha ha
mitrāmātyajanān sarvān brāhmanāns - tān - idam vaihah. 1.
yad - asau mātulakulē purē rājagrīhē sukthi
bharatō vasati bhrātrā śatrughnēna samanvitah. 2.
tat śighram ~~st~~ javanā dūtā gathbantu tvaritair - hayair
ānētūn bhrātarau virau kim samīyamahē sayam. 3.
gathbantu - iti tatch sarvē vasishtham vākyaṁ - abruvan.
tēshān tu vaihanam śrutvā vasishtho vākyaṁ - abravīt. 4.
ēhi siddhārtha vijaya jayantās'ōkhanandana
śrūyatām - iti kartavyam sarvān - eva bravīmi vah. 5.
puram rājagrīham gatvā śighram śighrajavair - hayair
tyaktasōkair - idam vāchyah śāsanād - Bharatō mama. 6.
purōhitas - tvām kusālam prāha sarvē cha mantrin'ah
tvaranānas' - cha nirjōhi kṛityam - ātyayikān trayā. 7.
mā chāsmai prēshitam rānam mā chāsmai pitarān mṛitam
bhavantah śansishur - gatvā raghavānām - itah sayam. 8.

- Cap. 68, 6. Kausēyāni cha vastrāni bhūthānāni varāni cha
 C. 69, 41 Xipram-ādāya rājnascha bhāratasya cha gāthāta. — 9.
 dattapathyāsānā dūtā jagmur swām swām nivēsanaṁ.
 kēkayāns-tē gamishyānto hayān-ārūhya sammatān. — 10.
 tatah prāsthānikāṁ kṛtvā kāryasēsham-anantaram
 vasīsthēnabhyānujñātā dūtā sautraritāṁ yayuh. — 11.
 nyantēnāparatālasya pralambasyōttaram prati
 nishēvamānās-tē jagmur-nadīm madhyēna mālinīm. — 12.
 tē hāstinapurē gangām tīrtvā pratyangmukhā yayuh
 panchālādēsān-āsādya madhy madhyēna kurujāngalam. — 13.
 sarāṁsi cha suphullāni nadīs-cha vimalōdakāh
 nirīyamānā jagmus-tē dūtāh kāryavāsā-drutaṁ. — 14.
 tē prasannōdakāṁ divyāṁ nānāvihaga sevitaṁ
 upātijagmur-vēgēna saradāndāṁ jalāhulāṁ. — 15.
 nihūlavriṣam-āsādya divyāṁ satyōpayāchanāṁ
 abhigamyābhivādyāṁ tam kulingāṁ prāvisān purīm. — 16.
 abhikālam tato prāpya tato yōdhivanāch-chyutāh
 pitripaitāmahīm punyām tēsur-ixumatīm nadīm. — 17.
~~at~~ avēxyānjalipānāns-cha brāhmanān vēdapāragān
 yayur madhyēna bahīkān sudāmānāṁ cha parvatān. — 18.
 vishnōh padāṁ prēyamānā vipāsāṁ chāpi salināṁ
 nadīn-~~et~~ vāpīs-talākāni palvalāni sarāṁsi cha. — 19.

e conjunct.

pasyānto vividhāns'chāpi sinhavayāghramrīgadvipān-
 yayuh pathātimahatā sāsanān bhārtur-īśavah. ——— 20.
 saptarātrēna gatvā vai dūtā tē śrāntavāhanāh
 girivrajān puravarām sīghrām-āśēdur-anjasā. ——— 21
 bhārtuh priyārthān kularaxanārthān
 bhārtus'cha vānsāsya parigrhārtham.
 ahēdamānās-tvarayā sma dūtā
 ratryān tu tē tat puram-ēva yātāh. ——— 22.
 dūtaprasthānam.

Cap. LXX.

yām-ēva rātriṃ tē dūtāh pravīśanti sma tām purīm
 bhāratēnāpi tām rātriṃ swapnō drishtō'yam-apriyah. — \$1.
 anishtāvēdinān swapnān drishtvā cha bhāratas-tadā
 saṃsmaran pīlaram vridhān subhrīśān paryatopyata. \$2. e Beng.
 tapyamānān tam-ājñāya vayasjāh priyavādinah
 āyāsān vinayishyantah sabhāyān chakrīrē kathāh. — \$3.
 vādāyanti tadā sāntiṃ lāsāyanty-aparē tathā
 natāhāny-aparē prāhur-hāsyāni vividhāni cha. — \$4.
 sa tair-mahātmā bhāratah sakhibhin priyavācibhūh
 goṣṭhīhāsyāni kurvādbhir-na prāhrīshyata rāghavah. — \$5.

- tam abravīt priyasakhō bharatām & sakhibhir. vritām
 suhrīd̄bhīḥ paryuṣāsīnah nīm̄ sakhē nānūmodasē. — 6.
 ēvām̄ bruvānām̄ suhrīdām̄ bharatāḥ pratyuvāchaha
 s̄rīnū tvām̄ yan-nimittām̄ mē daiṅyam-ētad-¹¹ upāgatām̄. — 7.
 svapnē pitarām-adrāyām̄ malinām̄ muktasūrdhājām̄
 patantām̄-adrīśikharāt kaluṣhē gōmayē hrādē.
 plavamānas'-cha mē drīṣṭah sa tasmīn gōmayē hrādē — 8.
 pīvam-anjalīnā tailām̄ hasann-iva mukur-mukuh. — 9.
 tatas-tilōdanām̄ bhuktvā punah punar-adhah s̄irāḥ
~~lit~~ tailēnābhyaktasarvāṅgēs-tailām̄-ēvāvagāhata. — 10.
 svapnē pi sāgarām̄ sūshkām̄ chandram̄ patitām̄ bhūvi
 aparudhām̄ cha ^{jāgatīm} tamasēva samāvritām̄. — 11.
 avadīrnām̄ cha p̄r̄thivīm̄ sūshkāns-cha vividān drumān
 akām̄ paśyāmi vidhvastān sādhumāns'-chaiva parvatān. — 12.
 aupavāhyasya nāgasya viśhānām̄ sakhālīkrītām̄
 sahasā chāpi saṁsāntā jvalitā jātavēdasah. — 13.
 p̄r̄thē kārshnāyāsē chānām̄ nishānām̄ k̄r̄shnāvāsasām̄
 praharanti sma rājānām̄ pramadāḥ k̄r̄shnāpingalāḥ. — 14.
 tvaramānas'-cha dharmātmā rakitamālyānūlēpanah
 rakitē rathēna kharayuktēna prayātō dāyīnamukṭah. — 15

- pot prahasantiva rājānam pramadā raktavāsini
 prakāśhanti mayā drīṣṭā rāyasi vikrītānanā. — 16.
 évam-étan-mayā drīṣṭām-imām rātriṁ bhayāvahanā
 aham rānō 'tha vā rājā laxmanō vā marishyati. — 17.
 narō yānēna yah svapnē kharayuktēna yāti hi
 achirāt tasya dhūmāgram chitāyām sāmpradrīśyate. — 18.
 & étannimittān dīnō 'ham na vaichah pratipūjayē
 sūshyati va cha mē kanthō na svastham-iva mē manah. — 19.
 bhraśhās-cha svarayōgō mē chhāyā chōpahatā mama
 jugupsāmēva chātmanān na cha paśyāmi kāraṇān. — 20.
 imām hi dupsvapnagatīm nisamya tām
 anēharūpām-avitarhitām puśā
 bhayān māśad-madchridayān na yāti vai
 vīhīntya rājānam-āhīntya darsānam. — 21.
 Bharatasvapnadarsānam.

- bharatē bruvati swapnam dūtās-tē klāntavāhanāh
praviśyāsaluyaparikhān vanyān rājagrīhān purān. — 1.
samāganyā cha rājñā tē rājaputrēna chārchitāh
rājñah pādau grīhītvā cha tam-ūhur-bharatām vāchob. — 2.
purōhitas-tvānī kusālainī prāhasarvē cha mantrināh
tvaramānas-cha niryāti kṛityan-ātyayitānī tvayā. — 3.
imāni cha mahārkhāni vastrāny-ābharanāni cha
pratigrīhya viśālāya mātulasya cha dāpaya. — 4.
atra vīnsati kōtyas-tu nripotē-mātulasya tē.
dasākōtyas-^{cha sampūrnās} ~~tu~~ tavemā nrivarātmanaja. — 5.
pratigrīhya tu tat sarvam-amurakṭah subhijjanē
dūtān uvācha bharatah kāmāih sampratipūjya tām. — 6.
kacchit sa kusāli rājā pitā dasarathō mama
~~kacchit kacchit-cha~~
kacchid-arōgyatā rāmē laymanē vā mahātmani. — 7.
kacchid-ambā kusālinī kausalyā dharmacharinā
mātā rāmasya dharmajñā bhātrivrataparāyanā. — 8.
kacchit sumitrā dharmajñā janani laymanasya yā
śatrughnasyāpi vīrasya śarōgā chāpi madhyamā. — 9.

e Wemy.

- ātmahānā sādā chāidi krodhanā prājñamānini
 arōgā chāpi kairhēyī mātā me kim-uvācha ha. — 10.
 ēvam-uktās-tu tē dūtā bharatēna mahātmanā
 ūchuh samprasūtām vākyaṁ-idaṁ tām bharatām tadā. — 11.
 kusālas-tē naravyāghra yeshām kusālam-ukhasi
 sris'cha tvām vrinute padmā yujyatām chāpi tē rathah. — 12.
 idy-ukto bharatō dūtaih pratyuvācha vachas-tadā
 ēvām bhavatu gaibhāmi muhūrtām paripālyatām — 13. e Beng.
 ēvam-uktvā tu tām dūtām bharatah pārthivātinajah
 dūtaih sanchōditō vākyaṁ mātā maham-uvācha ha. — 14.
 rājan pitur-gamishyāmi sahāsām dūtāchōditah
 punar-apy-aham-ēshyāmi yadā me tvām smarishyasi. — 15.
 bharatēnāivam-uktās-tu nrīṣō mātāmahas-tadā
 tam-uvācha subhām vākyaṁ sīrasy-āghrāya rāghavam. — 16.
 gaibha tātānujānē tvām kairhēyī suprajās-tvayā
 mātaram kusālam brūyāh pitaram cha parantapa. — 17.
 purōhitām cha kusālam ye chānyē dvijasattamān
 tau cha tāta mahēshvāsau bhātarau rāmalagmanau — 18.
 tasmai hastyuttamāns'chitrān kambalān-ajināni cha
 satkritya kēhājō rājā bharatāya dadau dhanām. — 19.
 rukmanishka sahasrē dvē shōdasās'vasatāni cha
 satkritya kēhājōputrām kēhājō dhanam-ādīsat. — 20.

- tathāmātyān-abhiprētān viśvāsyānś'cha guṇān vitān
 dadāu- aśvapatih śighraṁ bharatāyānuyāyinah. — 21.
- airāvatān- aindrasirān vai nāgān vai priyadarśanān
 kharān śighrān susāmyuktān mātulo 'smai dhanam dadau. 22.
- antahpurē tisamvridhān vyāghravīrya balān vitān
 dānśtrāyudhān mahākāyān sunas- chōpāyanān dadau. 23.
- sa dattam kēkayēndrēna dhanam tan- nābhyanandata
 bharatāh kēkayīputrō gamanatvarayā tadā.
 babhūva hy- asya hridayē chintā sumahatī tadā
 tvarayā chāpi dūtānām svānasyāpi darsanāt. — 24.
- sa svavēsīmābhyatikramya naranāgāsvasān kulam
 prapēdē sumahatī- chhṛīmān rājamārgam anuttamam. 25.
- abhyatitya tatō pasyad- antahpuram- anuttamam
 tatas- tad- bharatāh sīmān- āvivēsānivaritah. — 26.
- sa mātāmaham- āprīhṣya mātulanī cha yudhājitam
 ratham- āruhya bharatāh śātrughna sahito yayau. — 27.
- rathān mahādalachakrānś'cha yōjayitvā param śatām
 ushtragō svakhorair- bhṛityā bharatām yāntam- anwayuh. 28.
- balēna guptō bharatō mahātmā
 sahāryakasyātmasamair- amātyaih
 ādāya śātrughnam- apētasatruṁ
 grīhād- yayau siddha ivēnoralōkāt.
 & bharataprayānām

e Beng.

Cap. LXI.

- sa prāṅmukhō rājagrihād-abhiniryāya rāghavaś
tatah sudāmān dyutinān santīryāvēxya tām nadīm. — 1
hrādinīm dūrapārām cha pratyakṣrōtastaranginīm
sātadrūm-atarakḥ-~~ch~~prīmān nadīm-ixvākunandanah. — 2.
ailādhānē nadīm t^{va} prāpya chāparaparyatān
sītām-ākūrvatīm tīrtvā āgnēyam sālyakartanam. — 3.
satyasandhah suthir-sīmā bhūtvā prēyamānah sītāvahām
atyayāt sa mahāsailān vanām cha rāraatham prati. — 4
sarasvatīm cha gangām cha yugmēs^ā pratipadya cha
uttaram vīramatsyānām bhārunḍām prāvisād-vanam. — 5
vēginīm cha kati^ā dākhyām hrādinīm parvatāvritām
yamunām prāpya santīrno^o balam-āsvāsayat tadā. — 6. ey emend
sītīhrītvā tu gātrāni klāntān āsvāsya vājinaś
tatra snātvā cha pītvā prāyād-ādāya chōdakām. — 7.
rājaputrō mahārānyam-anabhūy nōpasēvitām
bhadrō bhadrēna yānēna mārutah kham-ivātyayāt. — 8.
bhāgirathīm dushpratarām sō nśudhānē mahānadīm
upāyād-rāghavas-tūrnām prāgvatē visrūtē purē. — 9.
sa gangām prāgvatē tīrtvā samāyāt kutikōshthikām
sabalas-tām sa tīrtvātha samāyād-dharmavardhanām. — 10.

- 104
- Cap. 71, b. tōraṇāṁ dāxinārdhīna jē mbuprastham-upāgamat.
 vāruthaṁ cha yayau ranyāṁ gramāṁ dasārathātṁ jah. — 11.
 tatra ranyē vanē vāsāṁ kṛtvā sau prāṅmukhō yayau
 udyānam-ujjihānāyāḥ priyāḥā yatra pādapāḥ. — 12.
 sa tāṁs-tu priyāḥāṁ prāpya sīghrāṁ-āsthāya vājīnāḥ.
 anujñāpyātha bhāratō vāhinīm tavaritō yayau. — 13.
 vāsāṁ kṛtvā sarvatīrthē tīrtvā chōttānikāṁ nadīm
 anyā nadīs-cha vivichāḥ pārvatīyais-turāgamāḥ.
 hastipriṣṭhāḥam-āsādyā kūtīkām-atyavartata
 tatāra cha naravyāghrō lohīṭē sa kapivatīm. — 14.
 ēkasālē sthānumatīm ^{vi} ~~su~~ ^{te} gomatīm nadīm. ^F vinatē
 Kalinga nagarē chāpi prāpya sālavanāṁ ~~adā~~. — 15.
~~bhāratāḥ pīpāsāṁ agratō~~ ~~suprasāntā~~ ~~vanāḥ~~. — 16.
 vanāṁ cha samatītyāsu sarvāryām-arunōdayē. — 17.
 ayōdhyāṁ manunā rājñā nirmitāṁ sa dadarsā ha. — 17.
 tāṁ purīm ^{purushavyāghrah} agratē drīṣṭvā saptarātrōshītāḥ pāthi
 ayōdhyāṁ-agratō drīṣṭvā rathē sārathīm-abravīt. — 18.
 ēshā nātipratītā mē punyōdyānā yasasvinī
 ayōdhyā drīṣyatē dūrāt sārathē pāndumrītīkā.
 ayōdhyāyām purā śabdāḥ srūyatē tumulō mahān
 samantān-narānārīmāṁ tam-adya na śrīṇōmy-aham. — 20.

- na hy-atra yānair-Drīśyantē na gajair-na cha vā jibhīh
niryāntō vā bhīyāntō vā naramukhya yathā purā. — 21.
- udyanāni purā bhānti mottapramuditāni cha.
janānām ratīsam yōgeśhu-atyantagūṇavanti cha. — 22.
- tāny-ētāny-adya paśyāmi nirānandāni sarvasah
srastaparnair-anupatham vikrōśādbhir-iva drumair.
nādyāpi śrūyatē śabdō mattānām urigapaxinām
suraktām madhurām vānīm kalām vyāharatām mukut.
chandanāgurusāmprikto dhūpak sam mūrckhitō Tuloh
pravāti pavanah śrīmān kinu rādya yathā purā.
bhērīmrīdangavinānām kōṇasāy pītāh punah.
kimadya śabdō viratah sadācānagatih purā.
anīstāni cha pāṇi paśyāmi vivīdhāni cha
nimittāny-amanōjñāni tēna sīdati mē manah.
sarvathā kusalam sūta durlabham mama bandhushu
tathā hy-asati sam mōhē hīdayam mē vāsīdati.
vishannah srāntahridayas-trastah sam lūlitēndriyah.
bharatah pravivēsāsū purūm iṣvākiupālitām.
dvorēna vaijayantēna prāvīśah-ēhbrāntavāhanah
dvāhsthair-utthāya vijayam-uktas-taih sahito yayau.
sa tv-anēhāgrahīdayō dvāhstham pratyarchya tam janām
sūtam-īsvapatēh klāntam-abravīt tatra rāghavah. — 31.

kūn-ahamī tvarayānītaḥ kāraṇīna vinānagha
asubhā'sauki hrīdayam sūtaṁ cha patatīva me. 32.

śrutā nō yādriśāḥ pūrvam nripatinām vināsanē
ākāraṁs-tān-ahamī sarvān-cha paśijāmi sārathē. 33.

sāmānjānavihīnāni parushāṅy-upalayaṅyē
asāmyata kavātāni ~~dhūpasammodanēna cha~~
śrīvihīnāni sarvasāḥ. 34.

ex emend. anāsita kutumbāni kutumbibhavanāni vai.

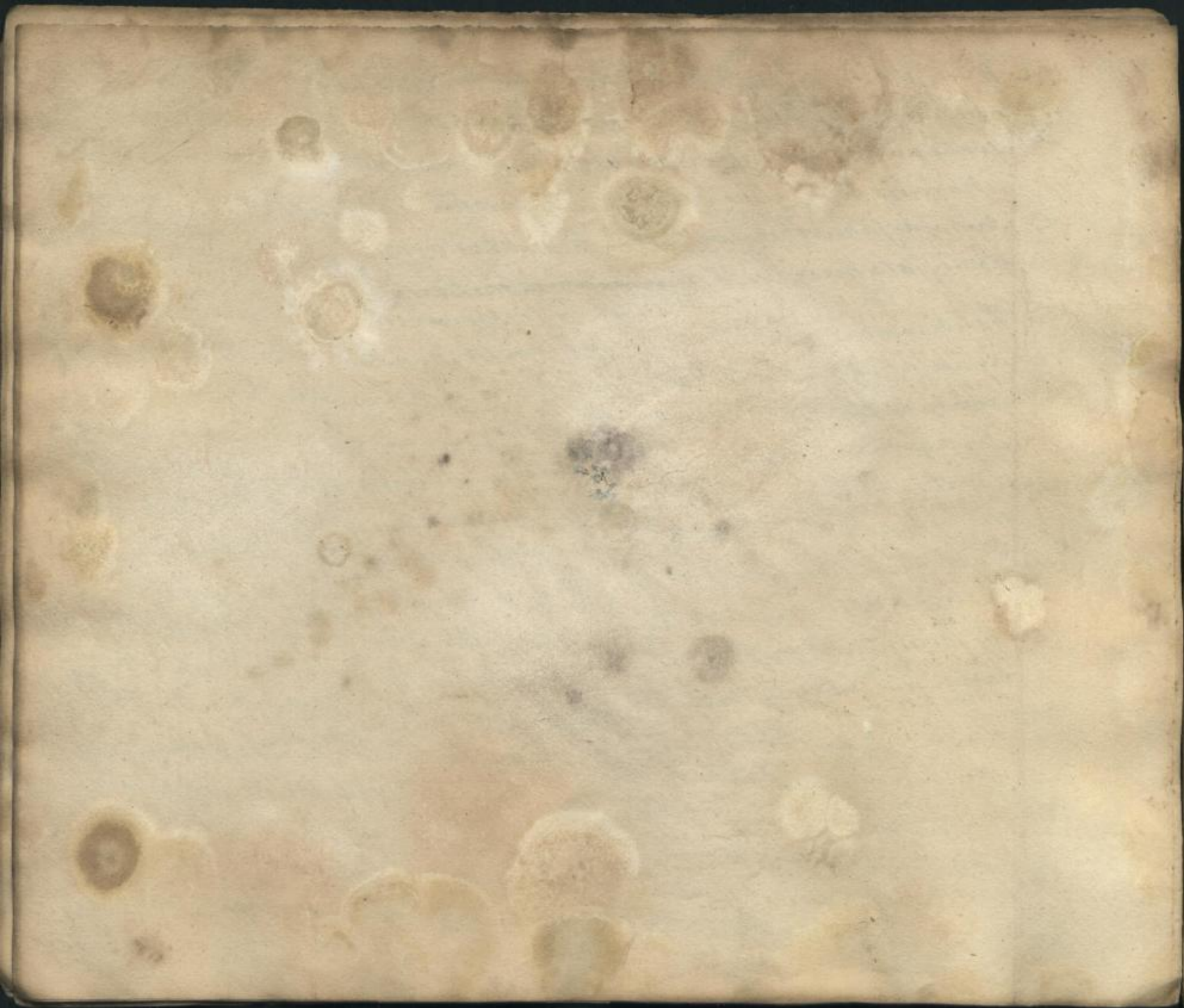
apētamālyasōbhāni asāmrishṭā'jirāni cha
dēvāgārāni sūnyāni na śrīntīha yathā purā. 35.

ex emend. devatārihāḥ praviddhās-cha yajnaḡōshṭhyas-tathaiiva cha.
mālyāpanē'shu rājantē nādya paṅyāni vai tathā. 36.

malinām chāsrupūrnāyam dīnam dhyānaparām hrīsam.
sastrīpūnsām cha paśijāmi janam-utkāntḥitām purē. 37.

ity-ēvam-ukṭvā bhārataḥ sūtaṁ tam dīnamānasah
tāny-anishṭāny-ajōdhyāyām prēxya rājagrīhām yayau. 38.

bhāratapratyāgamah. 39.

Cap. XXXII.

- apasīyāns-tu tatas-tatra pitaram pitur-ālayē
 jagāma bharatō drashtūm mātaram mātur-ālayē. — 1.
 anuprāptam tu tam drishtvā Kaikeyī proshitam sutam
 utpapāta tadā hrīṣṭā tyaktvā sauvarnam-āsanaṁ
 sa pravīśyāwa dharmātmā svagrīham sūvivarjitakṛm
 bharatam pratijagrāha jananyās-charānam Subham. — 2.
 tam mūrḍhni samupāgrāghrāya parishvajya yasāsvinam
 ankē bharatam-ārōpya proshntum samupachakramē. — 3.
 et adya tē hatihid-rātrya chyutasāryakavēśmanah
 apī nādhwāśmanah sīghram rathēnāpatatas-tava. — 4.
 āryakas-tē tu kusālī yudhājīn-mātulas-tathā
 pravāsāch-cha sukham putra sarvam mē vaktum-arthasi. — 5.
 evam prīṣṭas-tu Kaikeyyā priyam pāthivonandanah
 āchastā bharatam sarvam matrē rājīvalōchanah. — 6.
 adya mē saptamū rātris-chyutasāryakavēśmanah
 ambāyāh kusālī tātō yudhājīn-matulas-cha mē. — 7.
 yan-mē dhanam cha ratnam cha dadau rājā parantapah
 parivrāntam paṭhy-abharat tato ham pūrvam-āgatah. — 8.
 rājāvākyakharair-dūtair-trayamāno ham-āgatah. — 9.
 yad-aham prashntum-icchāmi tad-amba vaktum-arthasi. — 10.

- sūnyō 'yam sāyanīyas - tē paryankō hēmabhūṣhitah,
 na chāyam - izvākūjanah prahrīṣṭah pratibhāti mē, 11
 rājā bhavati bhūyīṣṭam - ihāmbāyā nivēsanē
 tam - ahām nādya paśyāmi draṣṭum - iṣṭham - ihāgatah, 12.
 pitur - grahīṣṭyē pādau cha tam mamābhūyāhi prīṣṭatah,
 ahōvid - amba jyēṣṭhāyāh kausalyāyā nivēsanē, 13.
 tam pratyuvācha kākēyī priyavad - ghōram - apriyam
 ājam ajānantam prajānanti rājyalōbhēna mōhitā,
 yā gatih sarvabhūtānām tam gatiṁ tē pitā gatah, 14.
 rājā mahātmā tējasvī yāyajūkah satām gatih,
 tach - chkrutvā bharatō vākyaṁ dhā - nābhijanavān sūkṭih 15.
 papāta sahasā bhūmanu pitriśōkabalārditah,
 hā hatō smṛti kṛpānām dīnām vāham - udīrayan, 16.
 nipapāta mahāvāhur - vaku vixipyā vīryavān,
 tatah śōkēna samvignah pitur - maraṇādubhīṣhitah 17.
 vilalāpa mahātējā bhrāntāhulitachētanah,
 état suruchiram bhāti pitur - mē sāyanam purā 18.
 sāsīnēvāmalām ratrau gaganām toyadātyayē,
 tad - idam na vibhāty - adya vibhīnam tēna dhīmatā 19.
 vyomē ^{va} sāsīnā hīnam sūshkāpa iva sāgarah 20.
 ----- 21.

vāshpam - utsrijya kantihena svātmanā paripīditah,
prachādya vadanaṁ śrīmad - vastrēna jay jayatām varah. 22.

e Paris. G. { utthāpayanti kairkēyī putraṁ vachanam - abravīt; — 23.

tvadvadhā na hi śochanti santah sadasi sammatah,
pālayitvā matuṁ samyag - iṣṭvā datvā cha tē pitā
disthāntāṁ samanyaprāptas - tāṁ na śochitum arhahi. — 24

e Beng. { sa rudivā chiram kalam bhūmau viparivritya cha
jananiṁ pratyuvāchedaṁ śokair - bahubhir - āvritah. — 25

e Beng. abhishēxyati rāmaṁ nu rajā yajnaṁ nu yasyatē
ity - ahaṁ kṛitasankalpō hrishṭō yātrām - ayāsisham. — 26.

tad - idam ky - anyathā bhūtuṁ vyavācīrṇaṁ manō manā
pitaraṁ yō na paśyāmi nityaṁ priyahitē ratāṁ. — 27.

amba kēnātyagād - rajā vyādhinā mayy - anāgatē
dhanyā rāmādayah sarvē yaiḥ pitā saṁskṛitah swayam. — 28.

na nūnaṁ māṁ mahārājah prāptāṁ jānāti kṛtinān
upajighrēd - dhi māṁ mūrōhni tātah sannamya satvasam. — 29.

kva sa pānih sukhasparsas - tātasya kṛitākarmanah
yō u yēna māṁ rajasā dhvastam - abhūnam parimarjati — 30.

31.

- yò mē bhrātā pitā tanohur-yasya dāsō smi sammatah
 tasya mām sīghram-ākhyāhi rāmasyāklishtākarmānah. 32
 pitā hi bhavati jījēshthō dharmam-āryasya jānatah
 tasya pādau grīhīshyami sa hīdānīm gati-mama. 33.
~~Dharmavid~~ ^{Dharmavid} dharmavid-dharmasīlas-cha mahābhāgō drīdhavratah.
 āryē him-abravīd-rājā pitā mē satyavikramah. 34
 paschimām sādhu sādēsām-ichhāmi srotum-ātmanah. 34
 iti prīshṭā yathātattvam kaithejē vākhyam-abravīt. 35.
 rāmēti rājā vilapan hā sitē laxmanēti cha
 sa mahātmā param lōkām gatō gatimatām varah. 36.
 sidhārtas-tu narā rāmam-āgatai sitayā saha
 laxmanān cha mahāvāhūn draxyanti punar-āgataim. 37.
 itimām paschimām vāchām vyājāhāra pitō tava
 kālādharmaparixiptah pāsāv-iva mahāgajah. 38.
 taih-ckrutva viśhasādaiva dvitūyāpriyasansanāt
 viśhanāvadanō bhūtvā bhūyoh paprakṣa mātarām. ^{ex emend.} 39.
 kva nu-idānīm sa dharmātmā kausālyānandaradhonah
 laxmanēna saha bhrātrā sitayā cha samāgatah. ^{ex emend.} 40.
 tathā prīshṭā yathātattvam-ākhyātum-upaīhokramē
 mātāsya yugapad-vākhyam-apriyam priyasansayā. 41.
 sa hi rājasutah putra chīravāsā mahāvanaam
 dandākān saha vaidēhyā laxmanānuharō gatah. 42.

- 108
- Cap. 72, b. tach-^{ch}rutvā bhāratas-^{tr}astō bhṛātus-^{ch}āritrasankhyā
 Cap. 73. ^{sv}asya vāṁśasya māhātmyāt praśktum samupathakramē. 43.
 Kachhin-na brāhmaṇādhanān hrītam rāmēna kasyachit
 Kachhin-nādhyō daridrō vā tēnāpāpō vikiṁsitah. — 44.
 Kachh kachhin-na paradārān vā rājaputrō bhimanyatē
 Kasmāch-cha dandākāraṅyē bhrūnahēva vivāsitah. — 45.
 athāsya chapalā mātā tat svakarma yathātatham
 tēnāiva strīsvabhavēna vyāhartum-upaihakramē. — 46.
 Kachhin-nādhyō daridrō vā tēnāpāpō vikiṁsitah. — 47.
 na rāmah paradārānś-cha bhayurbhīyām-apī pasyati.
 yāchitas-tē pitā rōgyam rāmasya cha vivāsanaṁ
 sa svavrittīm samāsthāya pitā tē tat tathākarōt
 rāmas-tu sahasaamitrah prōshitah sahasītayā. — 48.
 tam-apasyan priyam putram i mahāpālō mahāyasāh
 putraśōkha paridyūnah panthavam-upapēdivān. — 49.
 tvayā tv-idānīm dharmajña rājātvam-avalambyatām. — 50.
 tvat-kṛitē hi mayā sarvam-idam-ēvānvidham kṛitam. — 51.
 mā śōham mā cha santāpam dhairyam-āśraya putrakas.
 tvad-ādhiṇā cha nagarī rājyam chaitad-anāmayam. — 52.

tat putra s'ighram vidhinā vidhijnair-
vasistha mukhyaish sahito dvijendraish
sankalpya rājānam-adinasattraim
ātmanam-uroyam-abhishēchayasva.
Bharataprasnah.

53.

Cap. LXXIII.

- śrutvā cha pitaram vrittāim bhātarau cha vivāsita
Bharatō dukkhasantaptā idāim vaihanam-abruvan. — 1.
kinnu kāryāim hatasyēha mama rōjēna sōhatah
vihinasyātra pitrā cha bhātrā purisamēna cha. — 2.
dukkhē mē dukkham-~~akarō~~ akarō-vranē xāram-ivādāhāh
rājānam prētabhāvastham kṛtvā rāmanā cha tāpasam. — 3.
kulasya tvam-abhāvāya Kālarūtrir-ivāgatā
angāram-upagūhya sma pitā mē nōrabudhavan. — 4.
mrityum-āpādito rājā trayā mē pāpadasini
sukham parikṛitāim mōhāt kulē smin kulapāsini.
tvāim prāpya hi pitā mē dya satyasandhō mahāyasāh
tivrādukkhābhisanaptō vṛitto dasarathō nrīpah. — 5.
Kausalyā cha sumitrā cha putrasōhābhispiditē
dushkaram yadi jivētāim prāpya tvāim janāim mama.
nanu te-āryō pi dharmātma trayi vṛittimanuttamāim
vartatē guru vṛittijñō yathā matari vartatē. — 8.

8

- tathā hi jyēsthā hi mē mātā kausalyā dirghadarsini
 trayi dhare sū samāsthāya bhaginyām - ira vartatē. — 9
- tasyāh putram mahātmanām chīravalkavāsasam
 prasthāpya vanavāsāya katham pāpē na śochasi. — 10.
- lubdhāyā viditō manyē natē ham rāghavam yathā
 tathā hy-anasthō rājyartham trayā nitō mahār-ayam. — 11.
- aham hi purushavyāghrav- apasyan rāmalaxmanau
 kēna śaktiprabhāvēna rājyam rasitum- utsahē. — 12.
- tām hi nityam mahārājō balavantam mahaujasam
 upāsritō bhūḍ-dharmātmā mēruv- mēruvanam yathā. — 13.
- sō ham katham- inam bhāram mahāduryasamudyatam
 danyō dhuram- iwāsūdyā ~~suta~~ sahēyam kēna vaujasā. — 14.
- athavā mē bhavēch- chaktir- yōgair- buddhibalēna cha
 sakāmām na karishyāmi tvām- aham putragardhinim. — 15
- na mē vikāṅṣā jāyēta tyaktum tvām pāpaniśchayām
 yadi rāmasya nāvēṣā trayi syān- mātrivat sadā.
 utpannā tu katham buddhis- tavēyam papadarsini — 16.
- sādhu chōritravibhrastē purvēshām nō vigachitā.
 asmin kulē hi pūrvēshām jyēsthō rājyē bhishkihyatē — 17.
- ~~apare bhātaras tasmim pravartantē sanōhitān.~~ — 18
- rājnam- ētat samam tat syād- izvākūnām viśēshatāh.
 tēshām dhormaitkarāṅām kulachōritrasōbhinām — 18
- adya chōitra saundēryam tvām prāpya vinivartatē. — 19

tavāpi sumahābhāgē janēndrāh tū 'apūrvagāh
buddhimōhakā kathā u - ayaṁ sambhūtas - trayi ga - itah. — 20.

na tu kāmān karishyāmi tavākaṁ pāpaniśchayē
yayā vyasanam - ārabhān jūvitāntakāsam mama. — 21.

ēsha tv - idānūn - evākaṁ - apriyārthān tavānagham
nivaratayishyāmi vanād - bhrātaram svajanapriyam. — 22.

nivaratayitvā rāmanā cha tasyākaṁ dīstatējasah
dāsabhūto bhavishyāmi sūsthitēnāntarātmanā.
Kaikeyīvigarhanām. — 23.

tāni tatha garhasthā tu mātarāni bhārataḥ - tadā
 rōshēna mahatāvishṭāḥ punar-ēvābravīd-va choti. 1.
 rājyād-bhrāṇśāsva kaitheṣi nrisansē dushṭāchoriṇi
 parityaktā hi dharmēna māni mṛitāni rudatī bhava. 2.
 kiṃnu tē dūshayad-rājā rāmo vā bhrisā dhārmikah
 yayōr-mṛityur-vivāsascha tvathritē tulyam-āgatau. 3.
 bhrumahatyām-asi prāptā kulasyāsya vināsanāt
 kaitheṣi narakāni garhasthā mā cha bhartuh solohatām. 4.
 yat trayā hīdrisāni pāpāni kṛitāni ghōrēna karmānā
 sarvāni sarvaloka priyāni hitvā mamāpy-āpāditaṃ bhayam. 5.
 tvathritē mē pitā vṛittō rāmas-chāranīyam-āsrītaḥ
 ayasō jūvalōkē cha trayāhāni pratipāditaḥ. 6.
 mātrirūpē mamāmitrē nrisansē du-rajyāhāmukhē
 na tē ham-abhibhāshyō smi durvṛittē patighātini. 7.
 na tvam-abvapatēh kanyā dharmarājasya dhūmatāh.
 rāyasi tatra jātāsi kulapradhvānsiṇi pituh. 8.
 kausalyāni sūddhasvabhāvāni sadvṛittāni
 sūddhasvabhāvāni sadvṛittāni kausalyāni putralālasāni
 vivatsāni utsalāni kṛitvā hān loṅāns-tvaṅgamisthyasi. 9.

e Beng

- nāvabudhyasē hrūvē niyatānī bandhusamsraḥ mī
 jyēsthānī pitṛisamo n rāmanī kausalyā-jā tmasambhavanī. 10.
- aṅgapratyaṅgajahī putrē hrīda śāhī-chāpi jāyati
 tasmāt priyatarō mātuh priyā ēva tu bhāndavāh. 11.
- anyadā hīla dharinajñā surabhīhī surasānimatā
 vahamūnau dadarsōrvyāmī putrau vigṛtāchētasau. 12.
- tāv-~~ar~~ ardhadivasānī sṛāntau drīshṭvā putrau mahūtālē
 rurōda putrasōhēna p vāshpāparyāh kulēxanā. 13.
- ~~ada~~ adhasthāc-vrajatas-tasyāh surarājñō mahātmanah
 vindavah patitā gātrē sūxmanāh surabhīgandhinah. 14.
- * ~~indrō py āsrupitām tām suragātrē pūnyagandhinānī~~
 * ~~surabhīnī manyatē drīshṭvā bhuvānī sītām-ivēsvarah,~~ 15.
- nirīxamānas-tām sākṛō dadarsā bhṛit surabhīnī sthitānī
 āhāsē viśthitānī dīnām rudantīm bhṛisādubhṛitānī. 16. 15.
- tām drīshṭvā sōhasantaptām vājrapānīr-yasāsvinīm
 indrah prāñjalīr-udvignah surarājō bravīd-vachah. 17. 16.
- bhayaṁ kīñchīn na chāsūnāsu kutaschid-vidyatē mahat
 kūtōnimittah sōhas-tē brūhi sarvahitāishini. 18. 17.
- ēvam-ukṭā tu surabhīhī surarājēna dhīmātā
 pratyuvācha tatō dhīrā vākyaṁ vākya viśārada. 19. 18.
- sāntām pāpām na vah kīñchit kutaschid-amarāchipsa
 aham tu magnau sōchāmi svāputrau viśhamē sthīrau. 20. 19.

- ex emend. ito drishtvā kṛisāu tināu sūyārasīni vcatāpītau
badhyamānau balivardhau karshakēna durātunā. 20
mama kāyāt prasūtau hi dukhītau bhārapīditau
yau drishtvā paritapyē hām nāsti putrasamāh priyah. 21.
~~yasyāh putranipātām tām svagātrē puṇyagandhinām~~
yasyāh putrasahasraīśta kṛitsnam vyāstam - idam jagat
tām drishtvā rudatīm śakrō na sutān - manyatē param. 22.
* indrō hy - asrunipātām tām svagātrē puṇyagandhinām
* surabhim manyatē drishtvā bhūyasīm tām - ihēsvarah. 23.
yasyāh putrasahasraīś sām sōchati hāmadhuk
kūṁpunar - yā vinā rāmanā kausalyā vartayishyati.
* ekaputrā cha sadhvī cha vivatsā yat tvayā kṛitā. 24.
tasmat tvām sātatām dukhīnām prētya chēha cha lopsyasē. 25.
aham tv - apachitīm bhrātuh pituś - cha sakalām - imām
vardhanām yasasas - chāpi karishyāmi na sansāyah.
ānāyya cha mahāvāhūm kōśalīndram mahādhyutiīm. 26.
swyam - ēva pravēxyāmi vanām munirishēvitām. 27.
na hy - aham pāpasankalpē pāpē pāpam tvayā kṛitam
śakto dhā - arjitum pavair - asrukanthair - nirixitah.
sā tvām - a - gnīm pravisa vā swyam vāvisa dandakām
rajjuīm l. dhvāthavā l. antē na hi tē nyat parāyanām. 29.

aham-apy-avanim, ^{urpē rē} sathyaparākrāmē
krīta krītyō bhavishyāmi viprasitakalmashah.

30.

iti nāga ivāraṅyē tomārānkusā tōditah
papāta bhuvī sanhrudhō nisvasaun-ivapannagah.

— 31.

bharatavilāpah.

gab

Cap. 2. 34

- dīrghakālāt samutthāya sa jñānāṁ labhvā cha vīryavān
 nētrābhyaṁ - asrupūrnābhyaṁ dīnām - udvīgya mātaraṁ — 1.
- sō matyē madhyē bharatō bhya kutsayat
 rājyaṁ na kāmāyē jātu mantrayē nāpi mātaraṁ. — 2.
- abhishēkām na jānāmi yō bhud - rājā samīhitah.
 viprakrīṣṭē hy - aham dēśē sātughnasahitō vasaṁ. — 3.
- vanavāsaṁ na jānāmi rāmasyāham mahātmanah.
 vivāsanāṁ cha saumitrēh sītāyāsīcha yatrābhavat. — 4.
- tathāiva hr̥satas - tasya bharatasya mahātmanah
 kausalyā sādām - ājñāya sumitrām - idam - abravīt. — 5.
- āgatah hr̥urakarmānyāh kairkēyyā bharatah sutah
 tam - aham drashtum - icchāmi bharatam dīrghadarśanam. — 6.
- ēvam - ukṭvā sumitrām sā vivarṇā malināambarā
 pratasthē bharatō yatra vēpamānā vicchētānā. — 7.
- sa tu rāmānujas - chāpi sātughnasahitas - tadā
 pratasthē bharatō yēna kausalyāyā nivēsanām. — 8.
- tatah sātughna bhartau kausalyām prēxya dukkhitam
 paryasvajētām dukkhārttam patitam nashṭāchētānām. — 9.
- rudantau r. datī dukkhāi kausalyā bhriṣā
 samētyāryā marasvini
 bharatam pr. yuvāchēdān kausalyā bhriṣā dukkhitāḥ. — 10.

e Beng.

e Beng.

e Seramp.

- idam tē rājya kāmasya rājyam prāptam - ahantāham.
 samprāptam vata kairhēyyāh sūghram hrūrāna karmānā. — 11.
 prasthāpya chūravasanam putram mē napa kārīnām
 kairhēyē hām gunām tatra pasyati hrūrā darsinē. — 12.
 xipram mām - api kairhēyē prasthāpayitum - arhati
 hirañyanābhō yatrāste suto mē sumahāyasāh. — 13.
 athavā swayam - evāham sumitrānuharā sukham
 agnihōtram puraskrītya prasthāsye yatra rāghavah. — 14.
 idam hi tava vistīrñam dhanadhānyasamāchitam
 hastyasivarathasampūrñam rājyam nishpātitam tayā.
 ityādi bahubhir - vāhyaih hrūrāih sambhastitō naghah
 vivyathē bharatō tva vranatudēva sūchinā. — 15.
 papāta charanau tasyās - tadā sambhrāntaichētanah.
 vilapya bahudhāsanjñō labhasanjñō bhavat punah. — 16. *ex emend.*
 evam vilapanmānām tām prāñjalir - bharatah sthitah
 kausalyām pratyuvāchēdām sōhair - bahubhir - āvritām. — 17. *ex emend.*
 āryē kasmād - ajānantām garhasē mām - atāhilvisham
 vipulām tu mama prītiñ sthirām jānāsi rāghavē. — 18.
 kṛitasāstrānugā buddhir - mā bhūt tasya kadāchana
 satyasandhah satām śrēshthō yasyāryō numatē gatah. — 19.
 praishyam pāpīyasām yātu sūryam cha - ratimchatu
 hantu pādēna gām sūptām yātū yāryō numatē gatah. — 20.
 hantu pādēna gām sūptām yātū yāryō numatē gatah. — 21.

ex emend.

ex emend.

- e. Beny { paripālayamāncūya rājñē bhūtāni putravat
 tasmai sa drukyatām pāpō yasyāryō numatē gatah. — 22.
 balishad bhāgam-udhritya nriṣa syārayituh prajāh
 adharmō yō sya sō syāstu yasyāryō numatē gatah. — 23.
 sansrutyā cha tapasvibhṛgah yajñē satrē vai yajnadaxinān
 tām chāpalapatām pāpām yasyāryō numatē gatah. — 24.
 hastyasvarathasamvādhe yudhē sāstrasamākulē
 māsmā kārshīt satām dharmam yasyāryō numatē gatah. — 25.
 upadishām susūxmārtham sāstrām yatnēna dhimata
 sa nāsayatu duṣhātātmā yasyāryō numatē gatah. — 26.
 visvāsāt kathitām kinchit parivādam mithal kvachit
 vivrinōtu sa ^{duṣhāt} ~~duṣhāt~~ātma yasyāryō numatē gatah. — 27.
 aprāpya sadrisān dārān-anapatyah pramiyatām
 anavāpya kriyām dharmyam yasyāryō numatē gatah. — 28.
 sangrānē samupōdhē tu sātṛupaxē bhayamkharē
 palāyamānō badhyēta yasyāryō numatē gatah. — 29.
 kṣapālapānibh prithivīm-atātām tūrasamvritah
 bhixamānō yathōnmattō ~~yas~~ yasyāryō numatē gatah. — 30.
 ubhē sandhyē sāyanasya yat pāpām parihalpātē
 tair-cha pāpām bhavēt tasya yasyāryō numatē gatah. — 31.
 yad-agnidāpakhē pāpām yat pāpām gurutalpagē
 mitradrōhē cha yat pāpām tat pāpām pratipadyatām. — 32.

- dēvatānām pitṛiṇām cha mātāpitṛōs-tathaiwa cha
 māsmā hārshīt sa sūsrūshām yas yāryō 'numatē gatah. 33.
- satām lohāt satām kīrtiyāh sajjushāt karmānas-tathā
 bhraśyatām bhraśyatu xipram-adyaiwa yas yāryō 'numatē gatah. 34.
- āsām-āsansamānānām dīnānām-~~ū~~ dha chaxushām
 arthiṇām vitathām kuryād- yas yāryō 'numatē gatah. 35.
- rituśnātām satīm bhāryām ritukātānurōdhinīm
 atiwartēta duṣhātānā yas yāryō 'numatē gatah. 36.
- dharma dārān parityajya paradārān nishēvatām
 tyahitadharmarati- mūdho yas yāryō 'numatē gatah. 37.
- pāniyadūṣhāṅ pāpām tathaiwa vishadāyāṅ
 yat tad-ēhāh sa labhatām yas yāryō 'numatē gatah. 38.
- ~~evam āsvāsayam-ēva dukkhar~~
 evam-āsvāsayam-ēva kausalyām pāṛthivātīnājāh
 vihinām patiputrābhūyām dukkhārtō nipapāta ha. 39.
- tathā tu śapathāih kashṭāih śapamānam-aihetā
 bharatām śokāśantapstā kausalyā vākyam-abrav
 mama dukkham-idaṁ putra bhūyāh samupajāyot-ūt. 40.
- śapathāih śapamānō hi prānān uparunātsi me ha
 diṣṭiyā na chalitō dharmād-ātina^āte sahalay unah 41.
- vatsa satyapratijñō hi satām lohān-~~avā~~syasi. 42.

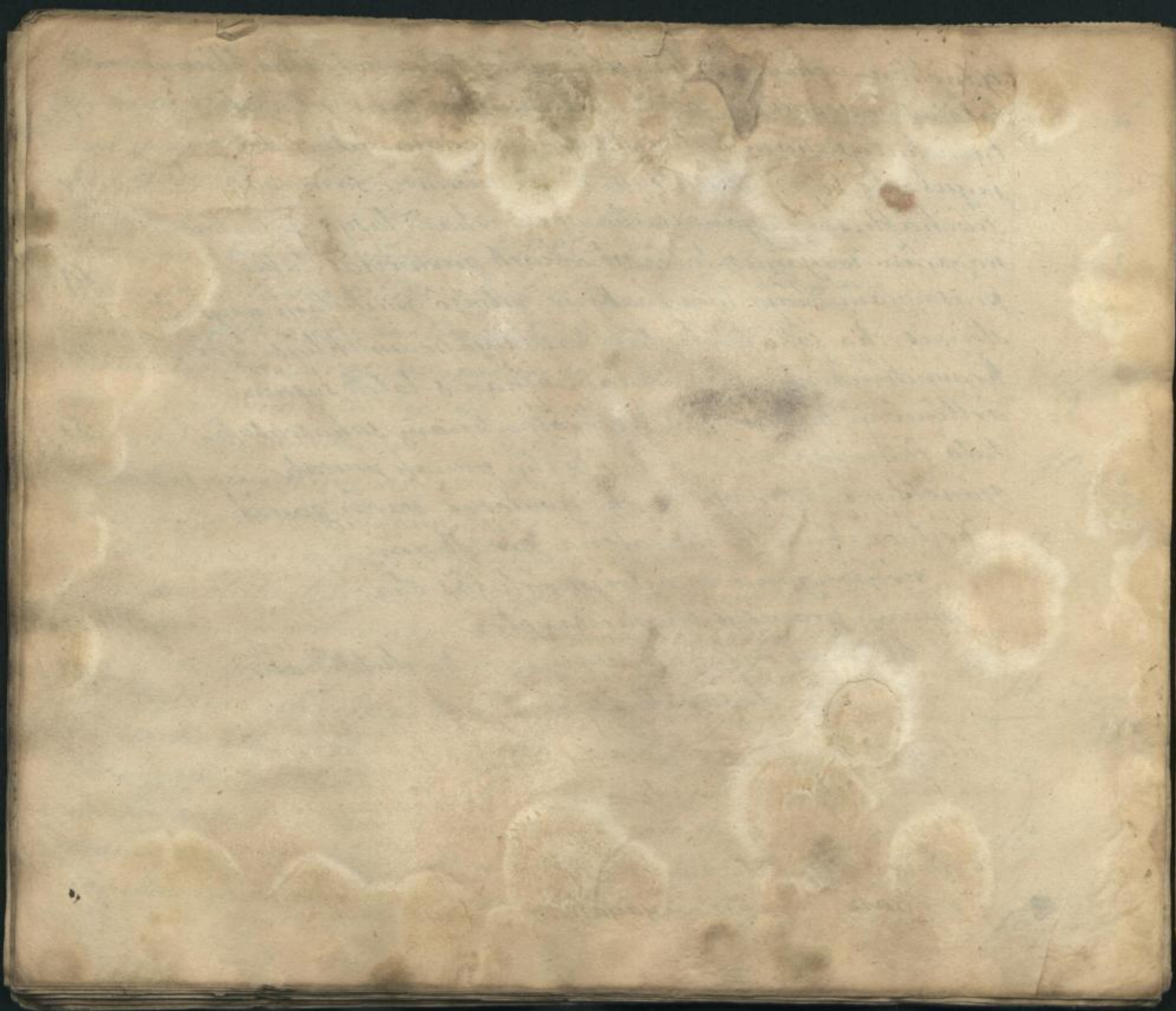
Cap. 75, b. ity-uktvā chānkam-aniya bhāratam bhātrivatsalān
C. 76, a. parishvajya mahāvāhūn rāva rōdā bhṛiśā duḥkhitā. — 43.
ēvām vilapamānasya duḥkhitasya punah punah
mōhāch-cha sōkāsānrambhād-babhūva tulitām manah. — 44.
lālapyamānasya vitētanasya
pranāstābuddhēh patitasya bhūman
muhur-muhur-niḥśvasatas-cha gharman
sā tasya sōhēna jagāma rātrih.
bhāratasāpathah.

Cap. LXXVI.

tam-ēvām sōkāsāntaptam bhāratam kairāyēsutam
uvācha vadatām srēṣṭhō vasisthah srēṣṭhāvāg-rishih. — 1
alam sōhēna bhadrām tē rājaputra mahāyasah.
prāpta ālam narapatēh kuru sāmyānam-uttamam. — 2
vasisthaya vacnah sruvā bhāratō dhāraṇām gatah
prētakurāni sarvāni kārāyāmāsa dharmavit. — 3
udhritya vāsanklēdāt sa tu bhūman nivēsya tam
āpitavarnā vādanam prasuptam-iva bhūmipam. — 4
sannvēsya sayanē chāgrī. Inānāratnaparishkrītē
tatō dasaratham putrō vilalāpa suduḥkhitah. — 5.

- Kim tē vyavasitam rājan prōshite mayy-anāgatē
 vivāsyā rāmam dharmajñān^{am} laxman^{am} laxmanam cha mohābalam. 6.
- ~~Kva yāsya mahārāja rāmēnā klishtā karmānā~~
 Kva yāsya mahārāja hitvēmam dukkhitam janam
 hīnam purushasinhēna rāmēnā klishtā karmānā. 7.
- yōgaxēmam tu tē vyāgram hō smim kalpayitā purē
 tvayi prayātē svas-tāta rāmē cha vanam-āsrītē. 8.
- vidhavā prithivī rājan tvayā hīnā na rājatē
 hīnāchandrēva rājanū nagarū pratibhātī mām.
 evam vilapamānam tam bharatam dinamānasam
 abravīd-vachanam bhūyō vaśīsthō bhagavan-rishih. 9.
- prētākāryāni yāny-asya kartavyāni visāmpateh
 tāny-adya tu mahāvahō kriyantām-avichāritām
 tathēti bharatō vākyam vaśīsthasyābhīpūjya tat
 ritvīh purōhitāchāryāns-tvarayām-āsa sarvasah. 10.
- yē tv-agnayō narendrasya agnyāgārād-bahishkrītāh
 ritvīg bhūv-yājāhais'chaiva tē hūyantē yathāvidhi
 sivkāyam-athārōpya rājānam gatachētanam
 vāshpakānthā vimanasas-tam-ūhuk parihāraty. 11.
- hiranyam cha suvarnam cha vāsānsi vividhāni
 prakirantō janā mārge nripatēr-agratō yayuh
 chandanāguruniryāsān saralam padmakām tathā
 devadārūni chāhritya xēpayanti tathāparē. 12.
13. Sign
 15
 14.
 15.
 16.

- gandhân-uchhâvachân'schânyân's tatra gatvâtha bhûmipân
 tatah samvêsoyam-âsus'-chitâmadhyê tam-ritvijah. — 17.
 tadâ hutâsanam hutvâ jêpus-tasyêdam-ritvijah
 jagus'-cha tē yathâsâstram tatra samâni samagâh. — 18.
 sivihâbhis'-cha yânais'-cha yathârham tasya yôshitah
 nagarân-niryayus-tatra vridhah parivritâs-tathâ. — 19.
 prasavyam châpi tam chakrur-ritvijô'gnihitam uripam
 striyas'-cha sôhasantaptâh kausalyâpramukhâs-tadâ. — 20.
 kraunchinân-ivanârînâm ninâdas-tatrâ susruvê
 ârttânâm karunâm kâlê krosântinâm sahasrasah. — 21.
 tato rudantyo vivasâ vilapya cha punah punah
 yânêbhyah sorayûtîram-avatêrus-varânganâh. — 22.
 Krittôdaham tē bharatēna sardham
 uripânganâ mantripurôhitâs'-cha
 puram pravisyâstupa ritânêtrâ
 bhûmou dasâham vyanayanta dukkham. — 23.
 dasavathasân'sharah.

Cap. LXXVII.

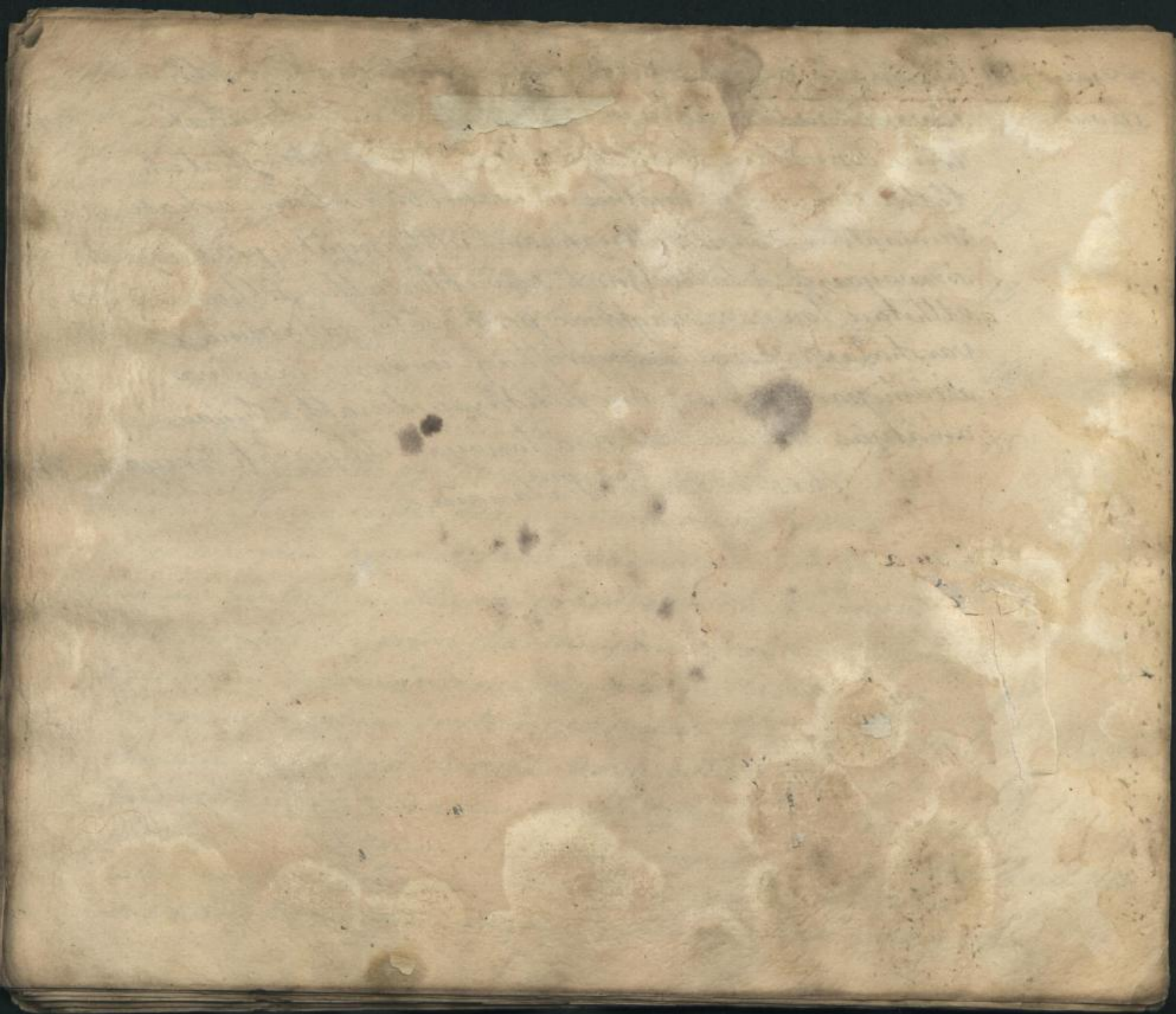
116

- tatō dasāhē 'tigatē kṛitasaucho nṛipātmaḥ
dvādaśē 'hani sāmprāptē śrāddhakarmāny-akārayat. — 1.
bṛāhmaṇēbhyō dadau ratnam dhanam - annam cha puṣṭhalam
vāstikam̃ bahu sūktam̃ cha gās'chāpi sataśas-tathā. — 2.
dāsīdāsam̃ cha yānam̃ cha vēsmāni sumchānti cha
brāhmaṇēbhyō dadau putrō rājnas-~~cha~~ ^{† tatr} shvādēhikam̃. 3.
tatah prabhātasamayē divasē 'tha trayōdaśē,
vilāpa mahāvāhur - bhāratah sōhamūrchhitah. — 4.
śabdāpīṭakāntas'cha śōdhanārtham - upāgatav.
chitāmūlē pitur - vākyam - idam - āha suduhkhitah. — 5.
tāta yasmin niśṛiṣṭō 'ham̃ trayā bhrātari rāghavē.
tasmin vanam̃ pravrajitē sūnyē tyaktō 'smy - aham̃ trayō. 6.
yasyā gaur - anāthāyāh putrah pravrajitō vanam̃.
tām - ambāñ tāta kausalyām̃ tyaktvā tvam̃ kva gatō nṛipa.
drīṣṭvā bhasmārūnam̃ taish - cha dagdhāsthīsthānamāndalam̃
pituh śarīranirvānam̃ niśṭānan viśhasāda ha. — 7.
sa tu drīṣṭvā rudan dīnah papāta dharaṇītālē
utthāpyamānah śākrasya yantradvaja iva chyutah. — 9.
abhipṛtus - tatah sarvē tasyāmātyāh sūhivratam̃.
antakālē nipatitam̃ yayātim - rīshayō yathā. — 10

10

- sātrughnas' - chāpi bhāratam drishitvā sō' upariplutam
visanjñō nyapata - bhūmaū bhūmispālam - anusmaran. 11.
unmatta iva nischētā vilalāpa sudukhitah.
smritvā pitur - gusiāngāni tāni tāni tadā tadā. 12.
mantharāprabhavas - tūrah kākēyīgrāhasankulah.
varadānamayō' xōbhyō' majjayati - chāsōhasāgarah. 13.
sukhūmāram cha bālam cha satatam lālitam trayā
Iva tāta bhāratam hitvā vilapantam gamishyasi. 14.
nanu bhōjyēshu pānēshu vastrēshu - ābhāranēshu cha
pravārayasi nah sarvāns - tan - nah kō' dya karishyati. 15.
avadāranā kālē tu prithivī nāvādiryatē
vihinā yā trayā rājnā dharmajñēna mahātmanā. 16.
pitari svargam - āpannē rāmē chāraṇyam - āsritē.
kūn mē jīvitasāmarthyam pravēxyāmi hutāsanam. 17.
kūnō bhrātrā cha pitrā cha sūnyam - ixvākupālitam
ayōdhyām na pravēxyāmi pravēxyāmi tapōvanam. 18.
tayōr - vilapitam smritvā vyasanam chāpy - avēxya tat.
bhōisām - ārttatarā bhūyah sarva evānugāminah. 19.
tato' vishannāu srāntau cha sātrughnabharatau - ubhau
dharāyam sma vyatheshētām baguaśringāv - ivarshabhau. 20.
tatah prakrītimān vaidyah pitur - ēshām purōhitah
vasishthō bhāratam vākyaṁ - utthāpya tam - wācha ha. 21.

ex emend. pro: trayōdasō' yam̄ divasatī pitur- vṛittasya tē vibhō
sāva " sāvasēshāsthinichayē kim-cha tvam̄ vilambasē. 22
trīni dvandvāni bhūtēshu pravṛittāny-avisēshatah
tēshu chāparihāryēshu naivam̄ + bhavitum- arhasi. 23.
sumantras'-chāpi s'atrughnam- utthāpyābhi prasādyā cha
srāvayāmāsa tattvajñāh sarvabhutabhavābhavam̄. 24
utthitau tau naravyāghrau prakāśētē yasāsvinau
varshātapapariglānau prīthag- indradvajāv-iva. — 25
asrūnī parimrīdnantau rakṣāyau dīnabhāshināu
amātyās- tvayaranti sma tanayau chāparāh kriyāh. 26
dasārathasēnkālanam̄.

Cap. LXXVIII.

148
athā yātrām samīhantām śātrughnō laxmanānujāh.
bharatām śōhasautaptam-īdām vaihanam-abravīt. — 1
gatir-yah sarvabhūtānām dukkhēna punar-ātmanoh
sa rāmāh sattvasāmpannāh strīyā pravrajitō vanām. 2.
balavān viryasāmpannō laxmanō yō py-asau
kīn na mōchayātē rāmām kṛitvāpi pitṛinigrāhām. 3.
pūrvam-ēva tu nigrahya samavēxya nayānayan
utpathām yah sainārūdhō nāryā rājā vasāngatah. 4.
ite sma bhāshamānē tu śātrughnē laxmanānujē
igdvārē bhūt tadā kubjā śubhrābharanābhūshitā. 5.
liptā chandanasārēna rājavāstrāni bibhrati.
vividham vividhais-tais-tair-bhūshanais-cha vibhūshitā.
mēh-ādāmbhis-chitrair-anyais-cha varabhūshanaih
babhāśē bahubhir-baddhā rajjubhir-iva vānarī. — 6
tām samīxya tadā dvāsthō bhṛisān pāpasya kārinīm
grihītvākāruṇām kubjām śātrughnāya nyavēdayat. — 7
yasyāh kṛitē vanē rāmō nyastadēhas-cha vah pitā.
sēyam pāpā nṛisānsā cha tasyāh kuru yathāmātī. — 9.

- 's'atrughnas'-cha tad-âjnâya vachanam bhrisâdukkhita
 antahpuracharân sarvân-ity-uvâcha drutam vaihak. 10.
 tivrâṃ-utpâditam dukkham bhrâtrînâm mē tathâ pituh
 yayâ sēyam nrisansasya karmânah phalam-asnutam. - 11.
 evam-uktâ cha tēnâsû sakhîjanasamâvritâ
 grihitâ balavat kûbjâ grutam-griham-anâdayat. — 12. e. Beun.
 tatas-tu bhrisâsântastas-tasyâh sarvah sakhîjanah
 krodham-âjnâya 's'atrughnam vyapatâyata sarvasah. 13. ex. em. u.
 amantrayata krichhras'-cha tasyâh sarvah sakhîjanah
 yathâyam samupakrânto nih'sēsham nah karishyati. 14
 sânukrôsâm vadânyân cha ~~cha~~ dharmajñân cha yas'svinim.
 kausâlyâm sâranâm yâmah sâ ~~hi~~ nô 'stu dhruvâ gatih. 15
 sa cha roshēna tamrâyah 's'atrughnah 's'atrutâpanah
 vichakarsha tato kûbjâm krôsatum prithivitalē.
 tasyâs-tu krishyamânâyâ mantharâyâs-tatas-tatah. — 16.
 chitram bahuvîdham bhâudam prithivyâm tad-vyâsîryata.
 tēna bhândēna sâstîrnâm sîmad-râjanivēsânâm 17.
 asobhata tadâ bhûyô sâradam gaganam yathâ.
 sa balî balavat krôhâd-grihitvâ purusharshabhah 18.
 kaitheym-abhinirbhartsya babhâshē parusham vachah. 19.

tair-vākyaih parushair-dukḥkḥair-kaiḥēyī bhṛisādukḥkḥitā
sātrughnabhayaśantrastā putraṁ saraṇam-āgatā. — 20.
tam prēya bharatāh kṛuddhāṁ sātrughnam-idam-abravīt,
abādhyāh sarvabhūtānāṁ pramadāh samyatām trayā. 21.
hanyām-aham-imāṁ pāpāṁ kaiḥēyīṁ dūṣṭāchārinīm.
yadi māṁ dhārmikō rāṁō nāsuyēn-mātrighātakam. — 22.
imām-āpi hatām kṛbjām yadi jānāti rāghavaḥ
tvāṁ cha māṁ chaiva dharmātmā nābhībhāshisyatē dhruvam.
bharatasya vaichah sṛtvā sātrughnō laymanānujah. 23.
nyavartata tadā roṣhāt tam munōcha cha mūrḥhitām.
sā pādāmūlē kaiḥēyyā mantharā nipapāta ha
nīsvaṣanti sudukḥkḥarttā kṛpāṇām vitalāpa cha. — 24
sātrughnavixēparvimūḥhasanjnām
samīyā kṛbjām bharatasya matā.
sānāih samāsvāsayad-ārttarūpām
kṛaunchīm vitagnām-iva vīxamānām. — 25
kṛbjākarṣhāṇam. — 26

e Beng

ex cm.

Cap. LXXIX.

tatah prabhâtasamayê divasê tha chaturdasê
samêtya râjâ kartârô bharatâm vâkya^m - abruvan. 1.
gatô dasârathah swargam yô nô gurutarô guruh.
râmanâ pravrajya vai jyêsththam laymanân cha mahabalâm
tvam - adya bhava nô râjâ râjâputra mahayasâh. 2.
sangatyâ nôparâdhnôti râjyam - êtad - anâyaham. — 3.
abhishechanikam sarvam - idam - âdâya râghava
pratixatê twam svajanah srênayas' - cha mahâb
râjyam grîhâna bharata pâhi châsmân ^{nripâtmaja}. 4.
râjyam grîhâna bharata pitripaitamaham dhruvam.
abhishechaya châtmanam pâhi châsmân nararshabha.
abhishechanikam bhândam kirtvâ sarvam pradaxinam 5.
bharatas - tam jnam sarvam pratyuvâcha dhritavratah. 6
jyêsththasya râjatâ nityam - uhitâ hi kulasya nah
naivam bhavantô mām vaktum - arhanty - akusâlâ iva. 7.
râmah pûrvô hi nô bhrâtâ bhavishyati mahîpatih
ahan tv - aranyê vatsyâmi varshâni navapaniha cha. 8.

e Beng.

yujyatām mahatī senā chaturangamahābalā
 ānayishyāmy-aham jyēshtham bhrātaram vāghavam vanat. 9.
 abhishchānikam chaiva sarvam-ētaḍ-upashrītām
 purashrītya gamishyāmi rāmahētor-vanam prati. — 10.
 tatraiva taṁ naravyāghram-abhishchītya purashrītām
 ānayishyāmi vai rāmaṁ havyavāham-ivādhuvarāt. — 11.
 na sakāmām karishyāmi svām-inām mātṛigrīhṁinīm
 vanē vatsyāmy-aham durgē rāmō rājā bhavishyati. — 12.
 kriyatām silpibhiḥ panthāḥ samāni vishamāni cha
 rakṣās-chaṁuśāmyāntu pathi durgavichārakāḥ. — 13.
 evam saṁbhāshamānam taṁ rāmahētor-nrīpātmanam
 pratyuvācha janah sarvāḥ śrīmad-vākyaṁ-anuttamam. 14.
 evam tē bhāshamānasya padmā srī- upatishthatām
 yas-tvam jyēshthē nrīpasutē pṛithivīm dātum-
 anuttamam tad-vachanam nrīpātmanaja-
 prabhāshitam saṁśravaṇē nīsamya cha
 maharshajāḥ-tam prati vāshpavīndavo
 nipētur-āryānananētra sambhavāḥ. — 16.
 Bharatasamādesāḥ.

Cap. LXXX.

- atha bhūmipradēsājñāh sūtrakarmavisārādāh
svakarmānirātāh paurā kṣhanakā yantrakās-tathā. 1.
Karmāntikāh sthapatayah puruṣhā yantrakōvidāh
tathā vardakayas'-chaiva mārgiṇō vṛixatayakāh. — 2.
Kūpakārāh sudhākārā vaṅśākarmakṛitas-tathā
samarthā yē cha drashtārah puratas-tē pratasthirē. — 3.
sa tu harshāt tam-uddēsām janaughō vipulāh prayān
asōbhata mahāvēgah samudra iva parvāni. — 4.
tē svavāram samāsthāya vartmakarmāni kōvidāh
~~paranair-vividhāni yuktāh~~ purastāt saupratāh
karanair-vividhōpētair-^{puras'-chakramirē janāh. 8.} purastāt saupratasthirē. 5.
latā vallīś-cha gulmāṅścha sthānūn-asṁanaēva cha
janās-te chakrirē mārgaṅ chhindantō vividhān drumān. 6.
avṛixēshu cha dēśeshu kēchid-vṛixān-arōpayān
kēchit kuthāraishṭānkais'-cha dātrāis'-chhindan kvachit kvachit.
āparē vīraṅastambān balinō balavattarāh 7.
vidhamanti sma durgāni sthālāni cha tatas-tatah. 8.
aparē pūrayān kūpān pānsubhik svabhramāyataim
nimnabhāgāṅs-tathā kēchit samāṅś'-chakrug-tatas-tatah. 9

babandhur - bandhanīyāns' cha xōdyāu sanchuyudus - tathā
bibhidur - bhēdanīyāns' cha tānstan dēsāns - tatas - tatah. 10.
achirēnaivā kālēna parivāhān bahūdāhān
chakrur - bahuvīdhāhārān sāgarapratimān bahūn. — 11.
nirjalēshu cha dēśēshu khānayām - āsur - uttamān
udapānān bahuvīdhān vēdikāprīmanīdītān. — 12.
rasudhāhuttimatālah prapushpītamahīruhēh.
mattōdghushtādvijagānah patāhābhīr - alānkrītah. — 13.
chandanōdakāsansiktō nānākusumabhūshītah
bahū sōbhata sēnāyāh panthāh svargapathōpanah. — 14.
ājñāpyātha yathāklīpti yukthās - tē' dīkrītā narāh
ramanīyēshu dēśēshu bahūsvādūpat phalēshu cha. 15.
yō nivēsās - tv - abhimatō bhāratasya mahātmanah
bhuyas - tam sōbhayām - āsur - bhūshābhīshāpy - abhūshayan. 16.
naxatrēshu prasāstēshu mūhūrtēshu cha tadvidah
nivēsān sthāpayām - āsur - bhāratasya mahātmanah. — 17.
bahupānsūchayās'chāpi parīkhā parivāritāh
tatrēndrahīlapratimāh pratōlīvarasōbhītāh. — 18.
prāsādāmātā sānyukthāh sandhāprāhārasāmōritāh
patāhāsōbhītāh samyakh sunimītamahāpathāh. — 19.

C. 80, b. visarpadbhir-ivāhāsē vitān Nāgrā vimānākaich. 122
 C. 81. samuchchkritair-nivēsās tē babhuh sahrapurōpanāh. 20.
 C. 82, a. sachandra tarāgaṇa maṇḍitān yathā
 nabhah xapāyām-amalān virājatē
 narēndramārgah sa tathā vyarājata
 kramēṇā ramyah sūbhasilpinirmitah. — 21.
 mārgasānshārah.

Cap. XXXI.

tatō nāndimukhīm rātrim bharatān sūtamāgadhāh
 tushṭuvuh vāgvisēshajñāh manstavair-mangalasanhitāh. 1.
 suvarnakōṇābhūhatah prāwadaḍ-yāmādundubhit
 dadhmuh sankhāns-cha sātāsah vādyaṅschōchchāvachasvarān
 sa tūryaghōshah sumahān divam-āpurayann-iva. 2.
 bharatān sōhasantaptān bhūyah sōhāir-~~ava~~ arandhayat. 3.
 tatah prabuddhō bharatas-tān ghōshān sannivartya cha
 nāhān vājēti chāpy-uktvā sātughnau-īdam-abravīt. 4.
 pasya sātughna kaitheyyā lōhasyāpakrītān mahat
 sisrijya mayi ~~tat~~ dukkhāni rājā dasarathō gatah. 5.
 tasyaishā dharmarājasya dharmamūlā mahātmanah
 paribhramati vājasrīr-naur-ivāhanthahā jalē. — 6.

- yô hi nah sunahân nâthah sô pi pravrajitô vanam
 anayâ dharmam - utsrija matrâ me râghavah swayam. 7.
 ity - evam bharatam vîya vilasantam - ahêtanam
 kripahâ ruruDAH sarvâh sasvaram yôshitas - tadâ. 8.
 tathâ tasmin vilapati vasishthô râjadharmavit
 sabham - ivâ kûnâthasya pravivêsa mahâyasâh. 9.
 sâta kumbhamayim divyam manihêmasamâkulam
 sudharmam - iva dharmâtmâ saganah pratyapadyata. 10.
 sa kânchanamayam pitham parârddhâstaranâvritam
 adhyasta sarvavêdajño dûtân - anusâsâsa cha. 11. *exemplum*
 brâhmanân xatriyân yôdhân - amâtyân guîavallabhân
 xipram - ânayatâvyagrâh kṛityam - âtyayikâm hi nah. 12.
 sarâjaputrâm sâtrughnam bharatam cha yasâsvinam
 yudhâjitam sumantam cha yê cha tatra hitâ janâh. 13.
 tato halahalâsâbdô mahân samudapadyata
 rathair - asvair - gajais' - châpi janânâm - upagachhatam. 14.
 tato bharatam - âyântam sâta kiratum - ivâmarah
 pratyamandan prakṛitayô yathâ dasaratham tadâ. 15.
 hrada iva tîmînâgasâmvritas -
 tîmitajalô manîsânkhasârkarah.
 dasarathasutasobhitâ sabhâ
 sada sarathêva babhau yathâ purâ.
 sabhâpravêśah. 16.

Cap. XXXII.

- tām-āryaganāsaṁpūrṇāṁ bharatapragrahāṁ sabhāṁ
dādarśa budhisaṁpānnaḥ pūrṇachandrāṁ nisāṁ-iva. 1.
āsanāni yathānyāyāṁ-āryānāṁ viśatām tadā
vastrāṅgarāga prabhayā || dyōtita sā sabhōttamā. — 2.
rājnat-tu prakrītiḥ sarvāḥ sa sauprēxya cha dharmavit
idāṁ purōhito vākyaṁ bharatāṁ mṛidu chābravit. — 3.
tāta rājā dasarathāḥ svargato dharmam-ācharan
dhanadhānyavatīm sphītāṁ pradāya pṛithivīm tava. — 4.
rāmas-tathā satyadhritiḥ satām dharmam-anusmaran
nājahāt pitur-ādēśāṁ sāsī jyotsnām-ivōditah. — 5.
pitṛā bhṛātrā cha tē dattāṁ rājyaṁ nihatahāntāḥ
tad-bhuxva muditāmātyah xipraṁ-ēvābhiśhēchaya. 6.
udīchyās-cha pratīchyās-cha dāxinātyās-cha kēralāḥ
Kōtyā parāntāḥ sāmudrā ratnāny-upaharantu tē. 7
jagāma manasā rāmaṁ dharmajñaṁ dharmadhānyayā. 8.
sa vāshpa kalayā vāchā kalahānsasvarō yuvā
silalāpa sabhāmadhyē jagarhē cha purōhitaṁ.
charita ~~brah~~ brahmacharyasya vidyāsnātasya dhūmataḥ 9.
dharmē prayatamānasya hō rājyaṁ madvidhō harēt. 10

e. Beng.

katham dasarathaj-jato bhavet - rajyapaharakah.
 rajyam chakram cha ramasya dharmam valitum - iharasi. 11
 jyeshthah srishthas' cha dharmatma dilipanakushopsamah
 labdhum - arhati kakutstho rajyam dasaratho yatha. — 12.
 anarya jushtham - asvargyam kuryam papam - ahain yadi;
 et iva kurnam - ahain loke bhavyam kulapansanah. — 13.
 yad-dhi matra kritam papam naham tad - api rochayē
 ihasho vanadurgastham namasyami kritanjali. — 14
 ramam - evanugachami sa raja dvipadam varah
 trayanam - api lokanam raghavō rajyam - arhati. — 15.
 tad - vakyam dharmasanyuktam srutva sarve sabhasadā
 harshan - mumukshu - asruhi ramē nihatahētasah. — 16.
 yadi tv - aryam na ~~sat~~ sayami vinivartayitum sanāt.
 vanē tatraiva vatsyami yathāryō laxmanas - tathā. 17.
 sarvōpayaam cha vartishyē vinivartayitum sanāt
 samaxam - aryamishranam sadhūnam guṇavartinam. 18.
 vishtīkarmāntikāh sarvē mārgasōdha karayakāh
 prasthāpitā mayā pūrvam yātrā cha mama rochatē. 19.
 evam - ukta tu dharmatma bharatō bhraivātsaloh.
 samēpastham - uvāchedam sumantram mantravidam. 20.
 tūnam - utthāya gachha tvam sumantra mama sāsanāt
 yātram - ajnāpaya ~~te~~ xipram balam chaiva samānaya. 21.

C. 82, b. évam-uktah sumantras-tu bharatēna mahātmanā ¹²⁴
C. 83, a. prahrīṣṭātmādisat sarvaṃ yathā sandiṣṭām-īṣṭavat.
tāh prahrīṣṭāh prakrītayo balādhyaxā balasya cha 22
śrutvā yātrāṃ samājuaptāṃ rāghavaśya nivarṭanē. 23.
ey emend. tatō yōdhānganāh sarvā bhavtrīn swān swān grīhē grīhē
yātrāgamanaṃ-ājñāya tvarayanti sma karṣitāh. 24
e Beng. tā hayair-gōrathair-śighraṃ syandanaischa manōjavair
saha yōdhair-balādhyaxā balāṃ sajjam-avēdayan. 25.
sajjam tu tad-balaṃ drīṣṭvā bharatō gurusaṃnidhan
ratham mē tvarayasvēti sumantraṃ pārsvatō bravīt. 26.
tatah sumantras-tān-ājñāṃ pratigrīhya prakarṣitāh
ratham grīhītvōpayayan yuktāṃ paramavājibhih. 27.
sa rāghavaḥ satyadhritih pratāpavān
vachah suyuktāṃ drīḍhasatyavikramah
gurūṃ mahārāṇyagataṃ yāsāsvinaṃ
prasādayishyan bharatō bravīt tadā. — 28.
e Beng. { yōgaṃ samājuāpaya mē balāṃ
ānētum-icchāmi hi tāṃ vanasthāṃ
prasādya rāmaṃ jagatō hitāya. — 29

sa sūtaputrō bharatēna samyag-
ājñāpitah samparispūrnakāmah,
śasāsa sarvān prakṛitipradhānān
balasya mukhyaṅś-cha sukṛijjanān cha.

ayūyujann- uśtrākharān rathāṅś-cha
nāgān hayāṅś-cha kulaprasūtan

tatah samutthāya kulē kulē tu
rājanyavaiśyā vṛishalās-cha viprah

senāprasthānavi.

30

31.

Cap. LXXXIII.

tatah samutthitah kalyan-âsthâya syandanottamam
prayayau bhavatah sîghram râmadasânakânrayâ. 1.
agratah prayâyus-tasya sarvê mantripurôhitah
adhirukhya kayair-yuktân rathân sûryarathôpamân. 2.
nava nâgasahasrâni kalpitâni yathâvidhi
anvayur-bharatâm yântam-ixvâkukulanandanam. 3.
shashti' rathasahasrâni dhanvino viridhâyudhâh
anvayur-bharatâm yântâm râjaputram yasâsvinam. 4.
sâtam sahasrâny-âsvânâm samârûdhâni dhanvibhih
anvayur-bharatâm yântâm râjaputram yasâsvinam. 5.
kaikeyi cha sumitrâ cha kausalyâ cha yasâsvinî
râmânayana santushtâh yayur-yânena bhâsvatâ. 6.
~~† prayâtâs'cha kâthâs' chitrâh kurovânâ hrishtamârasâh.~~
prayâtâs'châryasanghâtâ râmam drashtum salaymanam.
meghasyâmanam mahâvâhum sthirasattvam dridâvratam. 7.
kadâ draxyâmahê râmam jagatah sôhâ^{nyâ}śânam. — 8.
drishtha eva hi nahi sôham-apaneshyati râghavah
tamah kîrtisnasya lôhasya samudyam-iva bhâsharah. 9

ity-ēvaṁ kāthayantas-tē samprahrīṣhtāḥ śubhāḥ kāthcīḥ
parishrajānās'-chānyōnyam̄ yayur-nāgarikās-ṭadā. 10
yē cha tatrāparē sarvē sammatā yē cha naigamāḥ
rāmam̄ prati yayuh ~~sarv~~ sarvā hrīṣhtāḥ prakrītayas-tathā. 11.
manīkārās'-cha yē kēchit kumbhakārās'-cha sōbhanāḥ
sūtrākarmakritās'-chaira yē cha sāstrōpajīvināḥ. — 12.
suvarṇākārāḥ prakhyātās-tathā kambaladhāvakāḥ
snāpakōśhnōdakā vaidyā dūpakāḥ saundīkās-tathā. 13.
māyurakāḥ krākaṣṭhikā vēdakā rochakās-tathā
dantakārāḥ sudhākārā yē cha gandhōpajīvināḥ. 14.
rajakās-tunnavāyās'-cha grāmaghōṣhā mahattarāḥ.
sāilūṣhās'-cha saha strībhir-yānti kaivartakās-tathā. 15.
samāhitā vēdavidō brāhmaṇiā vrīttasammatāḥ
gōrathair-bharatām yāntam-anujagmuh sahasrasāḥ 16.
suvēsāḥ sudhavasānās-tāmramrīṣhtānulēpināḥ.
sarvē tē vivīdhair-yānaih sānair-bharatam-anwayuh. 17
prahrīṣhtānūditā ~~†~~ sēnā sānvayāt kaikayēsutam̄
bhrātūr-ānayanē yāntām̄ Bharatām̄ bhrātrivatsalam̄ 18.
tē gatvā dūram-adhvānam̄ rāthayānāsāvākunjaraih.
samāsēdus-tatō gangāṁ śīngavērapuram̄ prati. 19.

C. 83, 6.
C. 84.

126
yatra ~~sakthā~~ rāmasakthā virōguhō jñātiganair-urītah
nivasaty-apramādēna dēsām tam paripālayan. 20.
upētya tiram gangāyās-~~chakravā~~chakravāhair-alām kṛitām
vyavatishthata sāsēnā bharatasyanuyāyini. — 21.
nirīxyānugatām sēnām tam gangām cha sivoḍakam
bharatah saihivān sarvān-abravīd-vākya kōvidah. 22.
nivēsāyata mē sainyam-abhiprāyēna sarvatah
visrāntāh pratarishyāmah śva imām sāgarāṅgamām. 23.
dātum cha tāvad-icchāmi svargatasya mahīpateh.
aurōdhwadēhanimittārtham-avatīryōḍakam nadīm. 24.
tasyaivam bruvato mātīyās-tathētijuktvā samatutāh
nyavēsāyanstam ~~am~~ chhandōdēna svēna svēna prīthak prīthak
nivēsya gangām-anu tam mahānadīm 25.
chamūm vidhānāih परिवारहाशोभिनम्
uvāsa rāmasya tadā mahātmanō
vichintayānō bharatō nivartanam. — 26.
bharatānuyānām

Cap. LXXXIV.

- tato nivishitam dhvajinim gangam-anvasritam nadim.
nishadarajō drishtvaiva jnatin santvarito bravit. — 1
- nasya utam —
mahatayam. itah sena sagarabha pradrisyatē
nasya utam — avagachhami manasapi vichintayan. 2
- yathā tu khalu durbuddhir. Bharatah swyam-āgatah.
sa ēsha hi mahākāyah kovidāradvajō rathē. — 3.
- bandhayishyati vā pāsair. — atha vāsmān badhishyati.
anu dāsāratham rāmam pitrā rājyād-vivāsitam. — 4.
- sampūrnam sūyam — ichhan sa tasya rājnah sudurlabham
bharatō kairāyīputrō hantum samadhigachhati. — 5.
- bhartā chaiva sakha chaiva rāmo dāsārathir. — mama
tasyārthakāmāh sannadha gangānūpē tra tishthata. 6.
- tishthantu sarvadāsā — cha gangām-anvasritā nadim
balayuktā nadīrayā mānsamūlaphalāsanāh. — 7.
- nausatanām cha panchānām — ekairāyām sātām sātām. *le Berry
et. coniect!*
kairātanām tathā yūnām tishthatu. — ity-abhyāhodayat. 8.

ex emend.

yady-adushtas-tu bharatō rānasyēha bhaviṣhyati
iyam svastimatī sēnā gangām-adya tarishyati. 9.

ity-uktvōpāyanam grihya matsyamānsamadhūni cha
abhichakrāma bharatam nishādādhipatir-guhah. — 10.

tam-āyāntam tu sauprēya sūtaputrah pratāpavān
bharatāyāchachayē tha vinayajño vinētavat. — 11.

etēsha jñātisahasrēna śhapatih parivāritah
kusālō danḍākāraṇyē vridhō bhṛātus-cha tē sakhā. 12

tasmāt pasyatu kākutstha nishādādhipatir-guhah.
asansāyam vijāntē yatra tau rāmalaymanau. — 13

etat tu vachanam śrutvā sumantrād-bharatah sūbhām
uvācha sāratham śighram guhah pasyatu mān-iti. 14

labdhvānujñām sauprahriṣhṭō jñātiभिः parivāritah
āganya bharatam pravō guhō vachanam-abravīt. 15

nishkūtas-chaiva dēsō yam vanchitās-cha pi tē vayan
nivēdayāma tē sarvam svakē dāsakulē vasa. — 16.

asti mūlaphalam chaitan-nishādaih svayam-arjitam
ārdrām sushkām tathā mānsam vanyam chōchhāvachām tathā

āsansē svāsītā sēnā vasyatūnām vibhāvām.
arçhitō vividhah kāmah sval sasainyō gumishyasi. 17.

guhahkopah. 18.

e Beny

Cap. LXXXV.

128
évan-uktas-tu bharatô nishâdâdhipatim guham
pratyuvâcha mahâprajno vâkhyam hetvarthasankhitam. 1.
ûrjitah khalu tē kṛitô managurôh sakthē
yô mē tvam-idrisim sēnām-ēkô byarchitum-icchasi. 2.
ity-uktvâ sa mahâtejâ guham vaichanam-uttamam
abravic-bharatô srîman panthânâm darsayan punah. 3.
katarēna gamishyâmi bharaadvâstramam pathâ
gahanô'yam bhṛisam dēsô gangânûpô duratyayah. 4.
tasya tad-vachanam srutvâ râjaputrasya dhîmatah
abravit prânjaliḥ- bhûtvâ guhō gahanagōcharah. — 5.
dâsâs-trânugamishyanti dēsâjnâh susamâhitâh
aham chânugamishyâmi râjaputra mahâyasoh. — 6.
karchin-na dushô vrajasi râmasyâ kṛishṭâkarmânah
i-iyam tē mahati sēnâ sânkham janayatîva mē. — 7.
tam-évan-abhibhâshantam-âkâsâ iva nirmalah
bharatah staxmayâ vâihâ guham-vaichanam-abravit. 8.

† mā bhūt sa kātō yat hashtān na mān s'ankitum - arhasi
rāghavē sa himē bhrātā jyēsthah pitrisamō matah. 9. *exemplum*
tam nivartayitum yāmi kākutsthām vanavāsinaim
buddhir-anya na tē kāryā guha satyām bravēmi tē. — 10.
sa tu sañhrīshṭāvadanah śrutvā bhāratabhāshitām.
punar-ēvābravīd - vākyaīm bhārataīm prati harshitah. 11.
dhanyas-tvaīm na tvayā tulyaīm pasyāmi jagatītalē
ayatnād-āgataīm rājyaīm yas-tvaīm tyaktum - icchasi. 12.
sāsvatī khalu tē kīrtir - lōkān - anucharishyati
yas-tvaīm kīrtibragataīm rāmaīm pratyānayitum - icchasi. 13. *e Beng*
ēvān sambhāshamānasya guhasya bhārataīna ha
babhau nashtāprabhal sūryō rajanī chābyavartata. — 14
sannivēśya sa tam sēnāīm guhēna paritōshitah
śatrughnēna samāīm śrīmān śayanaīm samupāvisat. 15.
rāmachintamayah śōhō bhāratasya mahātmanah
upasthitō hy - anarhasya dharmapreksasya tādvisah. 16.
ontardāhēna dahanah santāpayati ~~rāghavē~~ rāghavam.
vanadāhāgnisantaptām gūdhō gnir - yathā pādapaīm. 17.

praśrutah sarvagâtrêbhyah svêdam śohâgnisambhavam
yathâ sūryâgnisantaptô himavân praśruto himam. 18.

vinihśvasan vai bhriśâdurmanâs-tadâ
pramûdhasanjnah paramâpadam gatah.

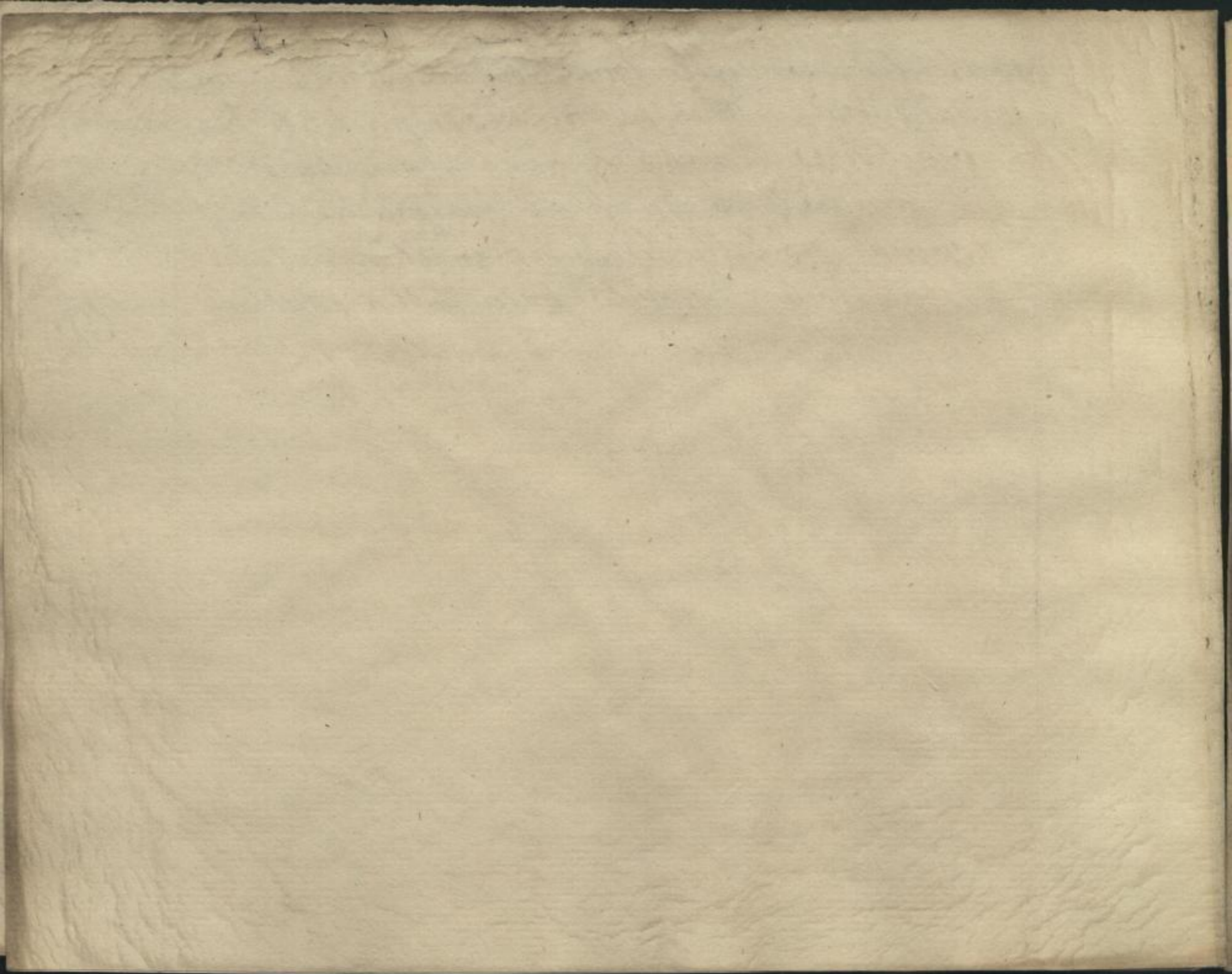
śamam na lêbhê hrîdayajvarditô

nararshabhah yûthahatô yatharshabhah.

guhagamâgamah.

~~18.~~

19.

e Beng.

āchachaxē 'tha sadbhāvam̄ laxmanāsyā mahātmanah
 bharatāyāpramēyāya guhō gahana gōcharah. 1.
 tam̄ jāgratam̄ - adambhēna varachāpēshudhārinām̄.
 bhṛātriguptyartham̄ - atyantam̄ - aham̄ laxmanam̄ - abruvām̄
 iyam̄ tāta sukḥā sayyā tvad - artham̄ - upakalpita 2.
 pratyāśvāsikē śēshvāsyaṁ sukḥam̄ rāghavanandanā. 3.
 uhitō 'yam̄ janah sarvō dukḥkhānām̄ tvam̄ sukḥōchitah.
 dharmātmanstasya guptyartham̄ jāgarishyamahē vrayam. 4.
 na hi rāmāt priyataraō manāsti bhuvī kāsichana
 mōtsukō bhūr - bravīm̄ - ētad - aham̄ satyam̄ tavāgratah. 5.
 asya prasādād - āśansē lōkē 'smin sumahad - yasah
 dharmāvāptim̄ - cha vipulām̄ - arthakāmanā cha kēvalam. 6.
 sō 'ham̄ priyasakḥam̄ rāmam̄ sayānām̄ saha sītayā
 rayishyāmi dhanushpānib sarvān svaiv - jnātibhir - vṛitah. 7.
 na hi mē ~~na~~ viditam̄ kinclud - vanē 'smiṁs' - charatah sadā
 chaturangam̄ hy - api balam̄ prasahēma vrayam̄ yudhi. 8.
 ēvam - asmābhir - ukṭēna laxmanāēna mahātmanā
 anunitā vrayam̄ sarvē dharmam̄ - ēvānuyasyatā. 9.

- Katham̄ dāsarathau bhūmanu sāyanē saha sītayā
 śakya nīdrā mayā labdhvīm̄ jīvitam̄ vā sukhāni vā. — 10.
 yō na dēvāsuraih sarvaih śakyaḥ prasahitūm̄ yudhi.
 tam̄ paśya guha samvishṭam̄ trīcēshu saha sītayā. — 11.
 mahatā tapasā labdhō vividhais̄cha parisramaih.
 ēhō dāsarathasyēṣṭhāḥ putrah sadrisā tayanah. — 12.
 asmin pravrajitē rājā na chiram̄ vartayishyati
 vidhavā mēdinī nūnam̄ xipram-ēva bhavishyati. — 13.
 vinadya sumahānādām̄ sramēnōparatāḥ strīyah
 nirghōṣhō viratō nūnam-adya rājanivēsanē. — 14.
 kausalyā chaiva rājācha tathāiva janani mama
 nāsansē yadi tē sarvē jīvēyuh sarvarim-inām. — 15.
 jīvēd-āpi cha mē mātā śatrughnasyaḥ navaḥ xayā
 dukkhitā yā tu kausalyā vīrasūr-vinasishyati. — 16.
 atikrāntam-atikrāntam-anāvāpya manōratham̄
 rājyē rānam-anixipyā pitā mē vinasishyati. — 17.
 śiddhārthāḥ pitarām̄ vrittām̄ tasmin kālē hy-upasthitē
 prēta kāryēshu sarvēshu saṅskharishyanti bhūmipam̄. 18.
 āpi satyapratijñēna sārddham̄ kusālinō vayam
 nirvritte samayē hy-asminu-ayōdhyām̄ pravīṣemahi. — 19.

e Beng.

paridēvajamānasya tasyaivam sumahātmanah
tisthato rājaputrasya sarvari sāhyavartata. — 20.

prabhātē vimalē sūryē kāravitvā jatāv-ubhau,
asmim bhāgirathitirē sukham santarita mayā. — 21.

jatādhara tau drumachiravāsasau
mahābalau kunjara yūthapōpamau
varēshudhī chāpādhara parantapau
vyapēxamānau saha sitayā gatau. — 22.
guhavākyam.

Cap. d. XXXVII.

guhasya vachanam śrutvā bharatō bhrisāduhkhita
dhyānam jagāma tatraiva yatrāśraushit tad-apriyam.
sa vihvalita sarvāṅgō vivrittavipulēxanah
papāta sahasā bhūmau mūlabhraštā iva drumah. 2.
sukumāram mahāsattvam sihaśhandham mahābhujam
paṇḍarīkapalāsāxam tarunam priyadarśanam — 3.
bharatam murchhitam drishtvā vivarivadanō guhah
babhūva vyathitas-tatra bhūmikaupē yathā drumah. 4

e Beng

- tadavasthām tu bharatām śatrughnō nantarām sthitā
parishvajya rurodōchchair-visanjnah śōkakarśitā. — 5.
- tatah sarvāh samāpētur-mātarō bharatasya tāh
upavāsakrīṣā dīnā bhātrīvyasanakarśitāh. — 6.
- tās' cha tam patitām bhūmau rudantyah paryāvārayan
Kausalyā ~~to~~ tv-abhisrītyainām durmanāh parishasvajē. 7.
- vatsalā svām yathā vatsam-upagūhya tapasvinī
paripapraikha bharatām rudanti śōkulalāsā. — 8.
- putra vyādhir-na tē kachichith-~~ch~~harīram pratibādhatē
asya rājākulasyādya tvadachinām hi jīvitām.
tvām drīṣtvā putra jīvamī rāmē sabhrātrīkē gatē. — 9.
- vritte daśarathē rājñi nātha ēhas-tvam-ādya nah. — 10.
- kachchin-na laxmanē putra śrutam tē hinchid-apriyam
putrē vāpy-ēhaputrāyāh sahabhāryē vanam gate. — 11.
- sa muhūrtaṁ samāsvāsya rudann-ēva mahāyāsāh
Kausalyāṁ parisāntvyēdām guhām varhanam-abravīt. 12.
- bhrātā mē kvāvasad-rātrim kvā sītā kvā cha laxmanah.
asvapach-~~ch~~payanē kasmin kim bhuktvā guha sansa mē. 13.
- śō' bravīd-bharatām hrīṣtō nishādādhipatir-guhāh
yadvīdham pratipēdē hi rāmē priyahitē 'tīhan. — 14.

ex e. c. 13.

C. 87, 6.
C. 88.

annam-uchhāvacham̄ bhaxyam̄ phalāni vividhani cha
rāmāyābhyavahārārtham̄ bahū chōpahritam̄ mayā. 15.
tat sarvam̄ pratyanyujāsīd-rāmah satyaparākramah
na hi tat pratyagrīhāt sa xatradharmam̄-anusmaran. 16
na hy-asmābhīh̄ prati-grāhyam̄ sakhē dēyam̄ tu sarvadā.
iti tēna vayam̄ rājānū-anunitā mahātmanā. — 17
e conj. laxmanēna yad-anītam̄ pōtvā vāri samāhitah
anpavāsyaam̄ tadāhārshūc-rāghavah saha sītayā. 18.
ex omens totas-tajjalasēshēna & laxmanō pyakarōt tathā
vagyatās-tē trayāh̄ sandhyām̄ samuspāsata sūhītah. 19.
saumitris-tu tatah paschād-akarōt svāstarām̄ subham̄
swayam-ānīya varhīnshī xīpram̄ rāghavahārānāt. 20.
tasmin samāvisād-rāmah svāstarē saha sītayā
praxālya cha tayōh̄ pādau vyapākrāmat sa laxmanah.
ētat tad-ingudīmūlam̄-ētat-ēva cha tat trinām̄ 21.
yasmin rāmas-cha sītā cha rātrīm̄ tam̄ sayitāv-ubhau. 22.
nīyanyā prīshthē tu talāngulitravān
saraih̄ supūrnāv-īshuhī parantapah.
mahad-dhanuh sajjām̄-upōhya laxmanō
vīśām̄-atīshthah̄ paritō sya kēvalam̄. — 23

13

23

tatas-tv-aham chottamavānāchāpadhrīh
sthito bhavam tatra sa yatra laxmanāh.
atandribhir-jnātibhir-āttakārmukhaikhair-
mahēndrakalpam parispālayāns-tadā. — 2A
guhakathā,

Cap. LXXXVIII.

tath-chhruvā nipunām sarvām bharatāh saha mantribhir
ingudimūlam-āgamya rāmasayyam-avayata. — 1
abravij-janānīh sarvā iha tēna mahātmanā
sarvarī sayitam bhūmāv-idam-asya ~~va~~ vimarditam. 2.
mahārājākulīnēna mahābhāgenā dhīmatā
jātō dāsārathēnōrvyam na rāmah. ~~scpt~~ svapnam-ashati. 3.
ajinōttarasānsthīnē varāstarānāsanchayē
sayitvā purushavyāghrah kathām sētē mahitalē. — 4.
asradhēyam-idam lōkē na satyam pratibhāti mām
mukhyatē khalu mē bhāvah svapnōyam-iti me matih. 5
na nūnam daivatam kīnchit kālēna balavattaram
yatra dāsārathī rāmo bhūmāv-ēvam-asēta sah. — 6.

yasmin vidēharājasya sutā cha priyadarśinī
dayitā śayitā bhūman snushā dasarathasya cha. 7.
iyam śayyā mama bhṛātur-idaṁ-āvaritām subhām.
sthāndilē kathinē sarvaṁ gātrair-vimṛditām trīṇām. 8.
manyē sâbharaniâ suptâ sitâsmin śayanē tadâ
tatra tatra hi drīśyantē saktāh kânakavindavah. — 9.
manyē bhartuh sukthā śayyā yēna bālâ tapasvini
sukhumârī satī dukkham na vijānāti maitthilī. — 10.
hâ hatô smi nrīsansô hām yat sabhāryā kṛitē mama
idrīśūn rāghavah śayyām - adhiseṭē hy-anāthavat. 11
sārvabhāumakulē jātah sarvalōka-sukthāh
sarvapriyāharas-tyaktvā rājyaṁ priyam-anuttamam.
katham-indīvarasjāmō rakṭāyah priyadarśanah
sukhabhāgī na dukkharah śayitô bhuvī rāghavah. 13.
dhanyah khalu mahābhāgô laxmanah subhalaxanah
bhṛātaram vishamē kalē yô rāmam-anuwartatē. — 14.
sidhārthā khalu vaidēhī patim yānugatā vanam
vayam sansajitāh sarvē hinās-tena mahātmanā.
akarnadhārā prithivī sunyēva pratibhāti mē. — 15.
gatē dasarathē svargam rāmē chāranyam-ābrītē. 16.

na cha prārthayate kṛcchra-manasāpi vasundharāṃ
vanē nivasatas-tasya vāhuvīryābhiraxitāṃ, — 17

sūnyasāṃvaranūraṅgāṃ-ayantrita hayadvipāṃ
anāvṛitapurādvārāṃ rājadhānīm pitur-manu

aprahṛiṣṭābalāṃ nyūnāṃ viṣhamasthāṃ-anāvṛitāṃ

sātravō nābhimananyantē bhaxyan ~~or~~ viṣhakṛitāṃ-^{api}. 19.

adya prabhṛiti bhūman tu śayishyē hām trinēṣṭu vā
phalamūlāśanō nityāṃ jātāchirāṇi dhārayan, — 20.

tasyārtham-uttarāṃ kālāṃ nivatsyāmi sukham vanē
tat pratisrutam-āryasya naiva mithyā bhaviṣhyati. — 21.

vasantāṃ bhrātur-arthē māṃ sātrughnō py-anuvatsyati.
laymanēna sahāyōdhyāṃ-āryō mē pālayiṣhyati. — 22.

abhiṣhēyanti kākutstham-ayōdhyāyāṃ dvijātayah.
api mē dēvatāḥ kuryur-imaṃ satyāṃ manōrathāṃ. 23.

prasādyamānah sīrasā mayā svayāṃ

bahuprakāraṃ yadi na prapatsyate.

tatō 'nuvatsyāmi chirāya rāghoravāṃ

vanē vaṣan nārhati māṃ-upēxītum. — 24.

ingudivṛittam.

17

18 e. Beng.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

vyushya rātrīm tu tatraiva gangāhūle sa rāghavah
 kālyan-utthāya śātrughnam-idaṁ vaihanam-abravīt. 1.
 uttishthōttishtha kīṁ śēshē śātrughna rajanī gatā
 padmabōdhanam-udyantam pasya sūryam tanōundam. 2.
 śīghram-āhvāyaya guham śringavērapurēsvaram
 sa hi gangām-imaṁ vira tarayishyati vāhinīm. — 3.
 jagarmi nāham svapimi tathāivāryam vichintayan.
 ity-ēvam-abravīc-bhrātā śātrughnō viprachōditah. 4.
 iti samvadator-ēvam-anyonyam norasinhayoh
 āgamyā prānjalik kālē guhō vachanam-abravīt. — 5.
 kachchit sukham naditirē vātsih kākutstha sarvarīm
 kachchich-cha sahasainyasya tava nityam anāmayaṁ. 6.
 guhasya tat tu vachanam śrutvā snehād-udīritam
 rāmasyānuvasō vākyaṁ bharatō pīdam-abravīt. — 7.
 sukhaṁ nah sarvarī rajan pūjitās-chāpi tē vayan.
 gangām tu naubhir-vahvībhir-dāsāh santarayantu nah. 8.
 tatō guhah santvaritah śrutvā bharalāsāsanam
 pratipravisya nagaram tāṁ jñātigānam-abravīt. — 9.

e Beng.

uttishthata prabudhyaadhvam jñatayo bhadram-astuvoh
nāvah samupakarshadhvam tāravishyāma vāhinīm. — 10.

tē tathōktāh samutthāya tvaritā rājasāsānāt
pancha nāvām sātāny-eva samāninyuh samantatah. — 11.

* anyāh svastikavijñeyā mahāgandhantā dharāh parāh

* śobhamānā patākīnyō yuktavāhāh susankhatāh. — 12.

tatah svastikavijñeyām pāndū kambalasaṁvritām

sanandigandhōshām kalyānīm guhō nāvam-upāharat. 13.

tām-ārurōha bhāratah sātughnascha mahāyasāh,

kāusalyā cha sumitrā cha yās-chānyā rājayōshitah. — 14.

purōhitascha tatpūrvām guravo ~~tu~~ brāhmanās-cha yē

anantarām rājadārās-tathaiiva sahatāyanah. — 15.

āvāsam-ācīpayatām tīrthām chāpy-avagāhatām

bhāndāni chādādānānām ghōshas-tridivam-asprīsat. 16.

patākīnyas-tu tā nāvah swayam dāsair-adhishthitāh

vahantyo janam-ārūhām tadā saṁpētur-āsūgōh. 17.

nārīnām-abhipūrnās-~~tu~~ kāschtit kāschtit tu vājinām.

kāschtit tatra vahanti sma yānaryuginām mahāchanām. 18.

tās-tu gatvā parām tīram-avarōpya cha tam janam

nivrittāh kāndāchitrāni kriyantē dāsabandhubih. — 19.

savaijayantās-tu gajā gajārohāih prachōditāh
tarantāh sma prakōsantē sapayā iva parvatāh. — 20.

nāvas'-chārurukus-tv-anyē plavais-tērus-tathāparē
anyē kumbhaghatais-tērus-anyē tērus'-cha vāhubhīh. 21.

sā puñyāṁ dhvajinī gangām dāsaiḥ santāritā svayāṁ
maitrē mukhūrtē prayayau prayāgavanam-uttamam. 22.

āsvāsayitvā cha chamūṁ mahātunā
nivēsāyitvā cha yathōpajōsham.

drashtūṁ bhavadvājam-rishipravīram
ritviksadasyair-bharatah pratasthē. — 23.

gangā santaranam

bharadvājāsramam dṛiṣṭvā kṛōśād-ēva nararshabha
balam sarva-avasthāpya jagāma saha mantribhiḥ. 1.
padbhyām-ēva tu dharmajñō nyastasastraparichhadah
vāsānō vāsasi xamne purochāya purohitah. 2.
tatah sandarsane tasya bharadvājasya rāghavah
mantrinās-tān-avasthāpya jagāmanu purohitam. 3.
vasiṣṭham-atha dṛiṣṭvāiva bharadvājō mahātapāh
sanchāhātāsānāt tūriam sishyān-arghyam-iti bruvan. 4.
samāgamya vasiṣṭhena bharatēnābhivādita
abudhyata mahātējāh sutam dasarathasya tam.
tābhyām-arghyam cha pādyaṁ cha datvā paschāt phalanī cha.
ānupūrvyā sa dharmajñah papraichha kusālam kulē. 6.
ayōchyāyam balē kōshē mitrēshu-api cha mantrishu
jānan dasaratham vṛittam na rājānam-udāharat. 7.
vasiṣṭhō bharatāś-chainam paprachatur-anāmayam.
sarirē gñishu sishyēshu vṛixēshu mṛigapaxishu. 8.
tathēti cha pratijnaya bharadvājō mahāyāsāh
bharatam pratyuvāchedam rāghavasuchabandhanāt. 9.

- Kim-ihâgamanê kâryam tava râjyam prasâsatâ
 êtad-âchayva mē sarvam na hi mē sūdhate manah. — 10.
- sushuvē yam-amitraghnam kausalyâ kulavardhanam
 bhâtrâ saha sabharyô yas-chiram pravrajitô vanam. 11.
- niyuktâh strinimittēna pitrâ yô sau mahâyasâh
 vanavâsi bhavasvêti samâh kila chaturdâsâ. — 12.
- Nachchin-na tasyâpâpasya pâpam kartum-ichêchasi
 ahantânam bhoktumanâ râjyam tasyâgrajasya vai. 13. ^{113.} c. Cod. 1/2
- êvam-uktô bhavadvâjam bhâratâh pratyuvâcha ha
 paryâsrumyanô dukhâd-vâchâ sansajjanânayâ. — 14.
- hatô smi yadi mām-êvam bhagavân-âpi manyate
 mattô na dôsham-âsankir-naimam-anusâdhi hi. — 15.
- na chaitad-ishtam matâ mē yad-avôhan-madantaram
 nâham-êtēna tushtâs-cha na tad-vathanam-âdadê. — 16.
- ahâm tu tam naravyâghram-upasjâta prasâdatâh
 pratinetum-ayôdhyam cha pâdau châsyâbhivanditum 17. c. Leumann
- tan-mām-êvangatam matvâ prasâdam kartum-arahasi
 sansa mē bhagavan râmah kva samprati mahîpatih. — 18.
- vasishthâdibhir-rîtvigbhir-yâchitô bhagavân-tatah
 uvâcha tam bhavadvâjam prasâdâd-bharatam vachah. — 19.

tvayy-ētat ~~puru~~ puruṣhavyāghra yuktaim rāghavañśajē
 guruvrittir-damaś'chāiva sādhuñām chānuvāyitā. — 20.
 jānē chaitan-manassthāim tē drīdhīkarañām-astu-iti
 aprīchhan tvām tavātyarthāim kīrtim samabhivardayan. 21.
 jānē cha rāmaim dharmajñāim sasitam sahalaxmanāim
 ayāim vasati tē bhṛatā chitrahūtē mahāgiraui. — 22.
 swas-tu gantāsi tam dēśāim vasādya saha mantribhiḥ
 tvām-abhyarchitum-ichchāmi kāmam-ētāim kuruṣwa me.
 bharaadvājāśramanivāsah. 23.

e Beng. {

Cap. XXI.

kṛitabuddhim nivāsāya tatraiva sa munis-tadā
 bharatāim kākayīputram-ātithyēna nyamantrayat. 1.
 abravīd-bharatas-tvemañ nanv-idam bhavatā kṛitāim
 pādyaam-arghyaam tathātithyam vanē yad-upapadyatē. — 2.
 athōvācha bharaadvājō bharatāim prahasann-iva
 jānē tvām prītisāmyuktaim tushyēs-tvām yēna kēnāhit. 3.
 sēnāyās-tu tavāivāsyāh kartum-ichchāmi bhōjanāim
 mama prītē-yathārūpā ~~tes~~ tvām-arkō manuṣharshabha. 4.

- ~~to~~ kim-artham chāpi nityasya dūrē balam-ihāgatah
Kasmān-nēhōpayātō'si sabalah sahabhāndavah. — 5.
Bharatah pratyuvāihēdam prānjalis-tam tapōdhanam
sasainyō nōpayātō'smi bhagavan bhagavadbhayāt. — 6.
rājñā hi bhagavan nityam rājaputrēnāvāsadā
yatnatah parihartavyā vishayēshu tapasvinah. — 7.
vājīmukhyā manushyās'cha mattās'cha saravāranāh
prachhādya mahatim bhūmim bhagavan-amuyānti mām. 8.
tē vrixān-udakam bhūmim āsramēshū tājāns-tathā
mā hinsyur-iti tēnāham-āyātō gurubhih saha. — 9
ānīyatām-itah sainyam-ity-ādishō maharshinā
tathā chakrē sa bharatah tatah prītō bhavan-munih. 10
aquisātām pravisyātha pītvāpak parimrījya cha
~~ātī~~ ātithyasya kriyāhētōr-visvakarmānam-āhvayat. — 11.
āhvayē visvakarmānam-aham tvashtāram-ēva cha
ātithyam kartum-ichhāmi tatra mē samvidhīyatām. — 12
āhvayē lohāpālānstrin dēvāns'chakramukhāns-tathā
ātithyam kartum-ichhāmi tatra mē samvidhīyatām. — 13.
prāk'srōtasas'cha yā nadyah pratyak'srōtasa ēva cha
prithivyām-antarixē cha samāyānto-adya sarvasah. — 14.

- Cap. 91, 6. anyāh śravantu mairēyam surām - anyāh sunishthitāh
 aparās'-chōdahām sītām - iṣukāndārasōpamām. — 15.
 āhwayē devagandharvān visvāvasukahāhukhūn
 ex emend. tathāivāpsarasō devīr-gandharvīs'-chāpi sarvasāh. — 16.
 ghrītāchīm - atha visvāchīm misrakēsūm - alambushām
 nāgādantām cha kēmām cha bhīmām - adrikritasthālīm. 17.
 sākrām yās'-chōsatishthanti brahmānam cha yās'-cha bhāminih
 sarvās-tumburunā sārḍh sārḍham - āhwayē saparichhadāh. 18.
 vanām kurushu yad-divyam vāsōbhūshānapatravat
 divyanārīphalam sāvāt tat kavēram - ihaitu cha. 19.
 iha mē bhagavān sōmō vidhattām - annam - uttamām:
 bhaxyam bhojyam cha chōshyam cha lehyam cha vividhām bahu
 vichitrāni cha mālyāni pādapaprachyutāni cha (20.
 surādīni cha pēyāni mānsāni vividhāni cha
 ētat samādhinā yuktas - tejasāpratinēna cha
 śixāsvarasamāyuktām suvratas'-chābravīm - munih. 22.
 manasā dhyāyatas - tasya prāṅmukhasya kṛitānjalēh
 ājagmus - tāni sarvāni daivatāni prīthak prīthak. 23.
 malayām dardurām chāiva tatah svēdanudō nilah
 apasprīśya vavau yuktyā supriyātmanā sukham sivat. — 24.

- tato 'bhyavartanta ghanâ divyâh Kusumavrishtayah
 devâdunâpubhigho'shas'-cha dixu sarvasu sûsruvê. — 25.
- pravavus'-chôttamâ vâtâ nanritus'-châpsarogaiâh
 prajagur-devagandharvâ vinâh pramumukh svarân. — 26.
- sa sabdô dyâm cha bhûmim cha prâinâm travanâni cha
 vivêso'chchâritah slaxnah samô layasamânvitah. — 27.
- tasminn-uparatê sâbdê divyê sôtrasukhê nrinâm
 dadarsâ bhâratam sainyam vidhânam visvakarmanah. — 28.
- babhûva hi samâ bhûmih samantât panihayojanam
 sâdvalair-bahubhis'-chhannâ nilavaidûryasannibhah. — 29.
- tasmin Kapitthâ vihâs'-cha panasâ vijapurakâh
 âmalakyo'tha chûtâs'-cha babhûvuh phalabhushanâh. — 30.
- uttarêbhyah Kurubhyas'-cha vanam divyôpabhôgavat
 âjagâma nadê saumyâ tirajair-bahubhir-vritâ. — 31.
- chatu'sâlâni subhrâni sâlâs'-cha gajavâjinâm
 harnyaprâsâdasanghâtâs-tôranâni subhâni cha. — 32.
- sitamêghanibham châpi râjavê'sma sutoranâm
 sûklamâlyakritâkâram divyagandhasamuxitam. — 33.
- chaturasram-asamvâdham sayanâsanavastravat
 divyah sarvarasair-yuktam divyabhôjanapânavat. — 34.

econj.
 transpos.

pravivēśā mahāvāhur-anujātō maharshinā
 vēśina tad-ratnasampūrnām bharatāh kairāyisutāh. — 35.
 anujāgmus'-cha tam sarvē mantrināh sapurōhitāh
 babhūvus'-cha mudā yukitās-tam drishtvā vēśmasānvōdhum. — 36.
 tatra rājāsanām divyam vyajanām chattram-ēva cha
 bharatō mantribhīh sārḍham-abyavartata rāghavah. — 37.
 āsanām pūjāyāmāsa rāmāyābhiprānānya sah.
 bālavyanain-ādāya nyashūdat saihivāsanē. — 38.
 ānupūrvyām nishēdus'-cha sarvē mantripurōhitāh
 tatah sēnāpatih paschāt prasāstā cha nishēdatuh. — 39.
 tatas-tatra mukhūrtēna nadyah pāyasa khardamāh
 upātishthanta bharatam bhavadvājasya sāsauāt. — 40.
 tāsām-ubhayatah kūlam pāndūmrittihalēpanāh
 ramyās'-chāvasathā divyā brāhmaṇasya prasāda^{jāh}. — 41.
 tēnairā cha mukhūrtēna divyābharanābhushitāh
 āgur-viṅśatisāhasrā kuvēraprahitāh striyah. — 42.
 yābhir-grīhitāh parushah sōmāda iva laxyatē
 āgur-viṅśatisāhasrā mandanād-apsarōganāh. — 43.
 nāradaś-tumburur-gōpāh sutanuh sūryavarāhasah
 ctē gandharvarājānō bharatasyāgrātō jaguh. — 44.

ecod. Guz.

- alambuṣā^{ṣh} misrakṣēṣi puṇḍarīkā cha rāmanā
 upānṛityāns-tu bharatam bhavadvājasya śāsanāt. — 45.
 yāni mālyāni devēṣhu yāni chaitrarathē vanē.
 prayāgē tāny-adviśyanta bhavadvājasya śāsanāt. — 46.
 silvā mārḍangikā āsan sāmnyagrāhā vibhītakāh
 asvatthā nartakās-chaśan bhavadvājasya tejasā. — 47.
 tatah saralatalās-cha tilakāh satamālakāh
 prahrīṣitās-tatra sampētuk kubjā bhūtvātha vāmanāh. — 48.
 sīṅṣāpāmatakū jambūr-yās-chaṅyāh kamanē latāh
 pramadāvighrahāṃ kṛtvā bhavadvājāśramē vasau. — 49.
 surām surāpāh pivati pāyasam cha bubhuxitāh
 māṅṣāni cha sumēdhyāni bhayantē yō yad-ichhati.
 utchchādya snāpayanti sma naditirēṣhu valguṣhu — 50.
 apy-ēhām-ēhām puruṣhām pramadāh sapta chāṣṭā cha. — 51.
 samvāhayanty-upāśinā nāryō ruciralochanah
 parimrījya tadānyōnyāṃ pāyayanti varāṅganāh. — v. 1 e Beng.
 hayān-asvatarān-uśtrāns-tathāiva surabhēḥ sutān — 52.
 abhōjayan vāhanapās-tēṣhām bhōjyāṃ yathāvidhi.
 iṣūns-cha madhuṣṭā tājāns-cha bhōjayanti sma vāṣṇān — 53.
 iṣvākuvarayōdhānām chōdayanto mahābalāh. — exc conj.
 — 54.

Cap. 91, c. nāsvabandhō 'svam-ajñāsīd- na gajāñi kunjaragrahah
e Beny.
Cap. 92, a. mattapramattamudita' chamūh sātatra sambabhau. — 55.
tarpitāh sarvakāmais'-cha rakṭachandana rūṣhitāh
apsarōgānāsamīyuktāh sainya vācham-udīrayatⁿ. — 56.
nairvāyōchyāñi gamiṣhyāñō na gamiṣhyāñi dandāhāñ
kūśālam bhāratasyāñtu rāmasyāñtu tathā sukham.
iti padātayōchās'-cha hastyasvarōhabandhakāñ
anāthās-tāñ vidhiñ labdhvā vācham-ētāñ-udīrayan. — 57.
samprahrīṣhtā vinēduḥ-tē narāstatra sahasrasāh
bhāratasyāñyātārāh svargō 'yam-iti chābruvan. — 58.
nrītyantās'-cha hasantās'-cha gāyantās'-chāiva sainikōñ
samanāt parichāvantī mālyōpētāh sahasrasāh. — 59.
tatō bhuktavātāñ tēhāñ tad-annam-amrītōpanam
divyāñ-udvīrya bhayjāñs-tāñ-nābhavad-bhayanē matih. — 60.
prēshyās'-~~cha~~ chētīyās'-cha badhas'-cha balasthās'-chāpi sarvasāh
babhūvus-tē bhṛisāñ triptāh sarvē chāhata vāsasāh. — 61.
nāśuklavāsās-tatrāsīt xudhitō malinō 'pi vā
rajasā dhvastakēsō vā narāh kāsched-adrīṣyata. — 62.
babhūvur-vanapārsvēshu kūpāh pāyasakardamāñ
tās'-cha hāmādughā gāvō drumās-chāsan madhuchyutāñ. — 63.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

66.

vāpyō mairēyapūrnās'-cha mrishṭā mānsachayair-vṛitāh
 prataptapaitharais'-chāpi mārgamāyūrakaukhutāih. 67.
 ājair-āpi cha vārāhair-nishṭhānavarasanihayāih
 phalaniryūhasānsiddhāih sūpair-gandharasānvitāih. } transpos.
 Kalkāns'-chūrṇakāshāyāns'-cha snānāni vividhāni cha } ex auctor.
 dadrīsur-bhājanasthāni tīrthēshu saritāṃ narāih. 68. Beng.
 suklān-ānsūmatas'-chāpi dantadhōvana sanchayān 69.
 suklāns'-choudanakaalkāns'-cha samudgēshu-avatishṭhatah. 70
 darpanān parimrīshṭāns'cha vāsasāṃ chāpi sanchayān
 pādūkhōpanakāṃ chāpi yugmāny-atra sahasrasāh. 71.
 ānjanāih kākhatān kūrṇhāns'-chapatrāni cha dhānūṃshīcha
 marmatrānāni chitrāni sāyanāny-āsanāni cha. 72
 pratipānahrādān pūrnān kharōshṭragajavājināṃ
 avagāhyasutīrthāns'-cha svachikhatōyān sukhāplavān. 73
 nīlavaidūryavarṇāns'-cha mṛidūn yavasasānchayān
 nirvāpārthāṃ paṣūnāṃ tu dadrīsus-tatra sarvasāh. 74
 vyasmayanta manuṣhyās-tē svapnākalpāṃ tad-adbhutāṃ
 drīshṭvātithyāṃ kṛitāṃ tādrig-bharatasya maharshinā. 75.
 ity-ēvāṃ ramānānānāṃ dēvānām-iva nāndanē
 Bharadvājāsvamē ramyē sārātrir-vyativartata. 76.

pratijāgmuṣ' cha tā nadyō gandharvāḥ' cha yathāgatāṃ
bharadvājānujñāpya tās' cha sarvā varāṅganāḥ. 77.

bharadvājātithyāṃ.

Cap. XCII.

- tatas-tāṃ rajanīm vyushya bhārataḥ saparichchadāḥ
Kṛitātithyāṃ bharadvājāṃ Kāmād-abhijāgāmaḥa. — 1.
tam-rishih purushavyāghraṃ prēxya prāñjalim-āgatāṃ
kūtāgnihōtrō bhārataṃ bharadvājō byabhāshata. — 2.
e Beng. Kachhit putra sukhā rātris-tavāsmad-vishayē gatā
samagrās-tē jānah Kachhid-ātithyē sāsa mē kagha. 3.
tam-uvāchāñjalim Kṛitvā bhārato' bhīprañanya cha
āsrāmād-upanishkrāntam-rishim-uttamatējasām. 4.
sukhōshito'smi rajanīm samagrabalavāhanah
balavat tarpitas' chāhām sāmātyō bhagavāns-trayā. — 5.
apētahlamasantāpāḥ subhūyāḥ subhūyāḥ supratīśrayāḥ
api prēshyānupādāya sarvē sma susukhōshitāḥ. — 6.
āmantrayē hām bhagavan Kāmāṃ tvām-rishisattama
Samīpām prasthitāṃ bhṛātur-maitrēnēkasva chaxushā. 7.

- āśramān̄ tasya dharmajña Dhārmikasya - mahātmanah
 ācharva katamō mārgah Niyān - iti cha sānsamē. — 8
- iti prīṣṭās - tu bhāratān̄ bhṛtṛīdarsana lālasam
 pratyuvācha mahātējā bhāradvājō mahātapāh. — 9.
- bhāratārṇhatṛitūyēshu yōjanēshu - ajauē vanē
 chira kūtō giris - tatra ranyanirjharakānanah. — 10.
- uttarān̄ pārsvam - āsādya tasya mandākinī nadi
 pushpitadruma sañchalamā nānāpayini shēvitā. — 11. e Beng.
- tān - antarā cha saritān̄ chitrahūtān̄ cha parvatān̄
 tayōh parvā kūtē tāta tatra tau vasatō dhruvān̄, — 12. e C. Guy
- dāxiṇēna cha mārgēna savyān̄ dāxiṇam - ēva cha
 vāhayaśva mahābhāga tato draxyasi rāghavān̄. — 13.
- prayānam - iti cha śrutvā rājarājasya yōshitah
 kṛtvā yānāni yānārṇhā brāhmaṇān̄ paryavārayan. — 14.
- vēpamānā kṛisā dīnā saha dēvyā sumitrayā
 kausābhyā tatra jāgrāha karābhyān̄ charānān̄ munēh. — 15.
- asamrīḍhēna kāmēna sarvalokasya garhitā
 kairṇēyū tasya jāgrāha charānān̄ savyapatrapā. — 16.
- tān̄ prādāxiṇam - āganya bhagavantān̄ mahāmuniṇ̄
 adūrād - bhāratasyaiva tasthan̄ dīnamasōs - tadā. — 17.

- Cap. 92. b. tatak paprachha bharatam bhavadvâjô dridhavratah.
- Cap. 93. a. visêsha^m jnâtum - icchâmi matrînâm tava râghava. 18.
- êvam - ukta^s - ta bharatô bhavadvâjena dhârmikah
uvâcha prânjalin bhûtvâ vâkya^m vâhana^kôvidah. — 19.
- yâm - imâm bhagavan dînâm sôkânâsanaharsitâm
pitur - hi mahishîm devîm devatâm - iva pasyasi. — 20.
- êsha tam purushavyâghram vyâghravikrântagâminâm
kausalyâ sushuvê râmanâm dhâtâram - aditir - yathâ. — 21.
- asyâ vânam^m bujâm^m slîsh^{tâ} yaishâ tishthati durmanâh.
Karnîhârasya sâk^hhêva sîrnâpushpâ vanantarê. 22.
- iyâm sumitrâ dukkhartâ devî râjnâsⁱ - cha madhyamâ
êtasyâsⁱ - tu sutau devyâh kumârâu devavarînau. — 23.
- yasyâh krite naravyâghrau jivanâsam - itô gatau
râjâ putravihînasⁱ - cha svargam dasarathô gatah. — 24.
- krodhanâm - ahritaprajnâm driptâm subhayamânîm
aisvargakâmâm kâikâyîm - anâryâm - âryarûpîm. 25.
- mamaitâm mâtaram vidhi nrîsantâm pâsanisⁱchayâm
yatômûlam^m hi pasyâmi vyasancâm mahad - atmanah. 26.
- ity - uktvâ narasârdulô vâshpaga^dgadaya^d girâ
sa nih^sâsvâsa tamâyah krodhô nâga iva svasau. — 27.

vs. transp.

bharadvājō maharshis-tam bruvantam bharatam tadā
pratyuvācha mahābuddhir- idam vaichanam- arthavat. 28.

na dōshēnāvagantavyā kairhēyē bharata tvayā.

rāmapravrajānam hij- ētat sukhōdarham bhavishyati. 29.

abhivādyaṭha saasiddhah kṛitvā chainam pradaxinam
amantrya bharatah sainyam yujyatam- ity- achodayat. 30.

tato vajirathan yuktam divyam hemaparishkritam
adhyarohat prayanartham bahun bahuvichojanam. 31.

gajakanyā gajās'chava haimakanyāh patākinah.
jīmutā iva gharmāntē saghōshāh sampratasthirē. 32.

vividhāny- api yānāni mahānti cha laghūni cha.
prayayuh sumahārhanī pādair-ēva padātayah. 33.

atha yānapravēkās- tu kausalyāpramukhāh striyah
rāmadarsanāhānyah prayayur- muditās- tadā. 34.

chandrārkhatarūnābhāsām nriryuktām sivikānū subhām
āsthāya prayayau sṛimān bharatah saparichhadah. 35.

sa prayātā bahau senā gajavajirathākutā
daxinām disam- āvṛitya mahāmegha ivōtthitah. 36.

bharatānujā.

ex emend.

Cap. XCIII.

e Beng.

tayâ mahatyâ yâyinyâ dvajinyâ vanavâsinah
arditâ yûthapâ mattah sayûthâ vipradudruvuh. — 1

riyâh prîshatasanghâs'cha ruravas'cha samantatah
drîsyantê vanarâjîshu girishu-^{opi} nadîshu cha. — 2.

sâgaranghanibhâ sênâ bharatasya mahâtmanah
mahîmâ sancthâdayâm-âsa prâvrîshi dyâm-ivâmbudah. 3.

e Beng. et
cod. Guz.

turangaughair-avatatâ vârahais'cha mahâbalaih
anâlayyâ chiram kâlâm tasmîn dêsê babhûva bhûh. 4

sa yâtvâ dûram-adhvânâm samparîkrântavâhenah
wâcha bharatah srimân vasîsthâm mantrinâm varâm. 5.

e Beng.

yâdrîsâm laxyatê rūpam yathâ chaiva srutam mayâ
vyaktam prâptah sma tam dêsam bhavadvâjô yam-abravîh. 6.

âyam girîs-chitrahûtâ iyam mandâkinî nadî.
êtat prahâsâtê dûram-nîlamêghanibham vanam. — 7.

girêh sânuîri ramjânî chitrahûtâsya sâmpvati
vârahair-avamrîdyantê mâmahaih parvatôpsamaih. — 8.

munchanti kusumân-êtê nagâh parvatasânushu
nîlâ wâtapâpâyê tōyam tōyacharâ ghanâh. — 9.

- kinnarācharitōdēśāṃ paśya śātrughna parvatāṃ
kayair samantāc-ākīrṇāṃ maharair-iva sāgarāṃ. — 10.
- ētē mṛigagāṃ bhānti śighravēgāḥ prathōditāḥ
vāyupravridhāḥ śārādi mēgharājya ~~iva~~ ivāmbare. — 11.
- kurvanti kusumāpīdāṃ sirahsu surabhīn-ami
mēghaprahāśair phalair-dāyinatya narā yathā. — 12.
- nishkūjam-iva bhūtvēdāṃ vancūṃ ghōrapradarsanāṃ
ayōdhyēva janākīrṇā sāmpratam pratibhāti mē. — 13.
- ~~ta~~ tāṃ vahaty-anilah śighrāṃ kurvann-iva mama priyāṃ. 14.
- syandanāṃs-turagōpētāṃ sūtamubhyair-adhishthitāṃ
ētāṃ sampatatah paśya śighrāṃ paśya śātrughna kāvanē 15.
- ētair-vitrāsitāṃ paśya varhīṇāḥ priyadarsanāḥ
manōjuarūpā laxyaṃtē kusumais-~~chitritā~~ iva. — 16.
- mṛigā mṛigībhīḥ salitā bahavah prīṣhatā vanē
ētāṃ-adyāsate sailam-adhivāśāṃ patatrīṇāṃ. — 17.
- atimātram-ayāṃ dēśō manōjuah pratibhāti mē
tapasānāṃ nivāśō yāṃ vyaktāṃ svargapathō yathā. — 18.
- sādhu sainyāḥ pratishthantāṃ vichinvantu cha kāvanāṃ
yathā tau purushavyāghrau drīṣyet drīṣyētē vāmalaxmanāu. 19.

Cap. 93, 6.
C. 94

144

bharatasya vachoh śrutvā puruṣhāḥ śāstrapānīyāḥ
vivīṣus-tad-vachān sūrā dhūmāgrān dadrīṣus-tataḥ. — 20
tē samālōkya dhūmāgrān - ūḥur-bharatam-āgatāḥ
nāmanuṣhyē bhavaty-agnir-vyakṭam-atraiva rāghavau. — 21.
atha nātra naravyāghrau rājaputrau parantapau
anyē rāmōpiamāḥ santi vyakṭam-atra tapasvinau. — 22.
tāch-ckrutvā bharatas-tēṣhām vachānān sādhusammatam
sainyān - uvācha sarvānś-tān-amitrabalamardanaḥ. 23.
yattā bhavantah tiṣṭhantu nēto gantavyam-agrataḥ
aham-ēhō gamiṣhyāmi samantro dhroṣṭir-ēva cha. 24.
ēvam - uktās-tataḥ sainyās-tatra tāsṭhuk samantataḥ
bharato yatra dhūmāgrān tatra drīṣṭim samādadḥau. 25.
vyavasthitā yā bharatēna sā chamūr-
nirīyamānāpē cha dhūman-agrataḥ.
babhūva hrīṣṭā na chivēna jānati
priyasya rāmasya samāgamān tadā
chitrahūtā darsānām. — 26.

Cap. XCIV.

- dirghakālōshitas-tatra girau girivanapriyah
vaidēhyāh priyam-āhānyan swam cha chittam vilobhayan. 1.
atha dāsārathis'-chitraim chitrahūtām-adarsayat.
bhāryām-amarasankāsāh sāitūm-iva purandarāh. — 2.
narājjād-bhrāṅśanam sītē na suhriddhir-vinā bhavah e Beng
manō me bhādatē drīshṭvā ramanīyam-imam vadam. 3
pas'yēmam-athalam bhadrē nānādvijaganāyutam
sikhavaih kham-ivōviddhair-dhātumadbhir-vibhūshitam. 4.
~~te~~ kēchid-rajatasankāsāh kēchit ratajasauubhāh
pītamānjīshṭavarāś'-cha kēchin-marakataprabhāh. 5.
— puṣhpārka kētakābhās'cha kēchij-zyotīrasaprobhāh
virājantē 'chalēndrasya dēsā dhātuvibhūshitāh. — 6.
nānāmrigaganāir-dvīpitaraṣṭrīyaganāir-vritah
aduṣṭāir-bhāty-ayam sātō bakupaxisa māhūlāh. — 7.
āmrajanbvasanair-lōdhraih priyālah panasair-dharaih
ankōlāir-bharyatimisair-vivatiudhāvēnubhīh. — 8
kasmāryarīshṭavarānāir-madhukais-tilakais-tathā
vadaryāmalakāir-nīpāir-vētrādhanavanāvījakāih. 9.

pushpavadbhīḥ phalopētais- chhāyāvadbhīḥ- manōramāih
ēvam-ādībhir-ākīrṇah śrīyāṁ puṣhyaty- ayaṁ girih. — 10
sailaprasthēṣhu ramyēṣhu paśyēṁān kāmoharṣhānān
kinnarān dvandvasō bhadrē ramamānān manasvīnah. 11.
sākhāvasaktān Khadgānś-cha pravaraṅg- ambarānī cha
paśya vidyādharāstrīnān kṛēdōdēsān manōramān. 12.
jalaprapātair- udbhēdair- nīpśyandais-cha Kwachit Kwachit
śrāvadbhīḥ- bhāty- ayaṁ sailah śravansnāda iva dvīpah. 13
guhāsamūraiō ganḥān nānāpuṣṭyabhavān vahan.
ghrāṇātarpṇāṁ- abhyetya hōm narān na praharṣhayēt. 14
yadīha śrādo nēhās- trayā sārḍham- anūdītē
laymanēna cha vatsyāmi na mān sōkhaḥ pradhayati. 15.
bahupuṣṭyaphalē ramyē nānādvijaganāyutē
vīhītāsiḥharē hy- asmin ratavān asmi bhāmini. — 16.
anēna vanavāsēna mayā prāptān phaladvayān
pitus- chānriṅyatā dharmē bhāratasya priyān tathā. 17.
vaidēhi ramasē kachchih- chitrahūtē mayā sāha
paśyantī vivīdhān bhāvān manōvākhāyasāmyatā. — 18.
idam- ēvāmritān prāhū rājni rājāṣṭhāyah parē
vanavāsān bhavārthāya prētya mē prapitāmahāh. — 19.

śīlāḥ śailasya śōbhantē visālāḥ śatasō bhīṭāḥ
bahulā bahulair-varnair-nīlayītasitārūnāih. — 20.

nīsī bhānty-aihatēndrasya kutāsonasikṭhā iva
ōśadhyaḥ svaprabhā laxmyā brājamānāḥ sahasrasāḥ. 21.

kēchid-xayanibhā dēsāḥ kēchid-udyanasannibhāt
kēchid-ōśasītā bhānti parvatāsyaśya bhāmini. — 22.

kusṭhapaunnāgavakulabhūjapatrōttarāchchādān
kāmīnān swāstarānpasya kusēsāyādalāyatān. — 23.

mṛiditās-chāpavidhās-cha drīśyantē kāmalaśrajāḥ
kāmibhir-vanītē pasya pṭhalāni vividhāni cha. — 24.

vasvaukāsārām nalinīm-atītyairōttarān kūrūn
parvatās-chitrakūtō sau bahumūlaphalōdakāḥ. — 25.

inām tu kālām vanītē vijāhrivānīs-
twayā cha sītē saha laxmanēna che
ratīm prapatsyē kulādharmavarādhīnīm
satām pathi swair-niyamaitē paraih sthītāḥ. — 26
chitrakūtavarūcām.

- atha sâitâd - viniṣṭhkranya maithitîm kosalesivarah
 adarsâyaih - chubhajalâm ranyâm mandâkinîm nadîm. 1.
 abravichcha varârôhâm châruchandranibhânânâm
 vidharâjasya sutâm râmô râjêvalôchanah. — 2.
 vichitrapulinâm ranyâm hansa sârasa sêvitâm
 kusumair - upasampannâm pasya mandâkinîm nadîm. 3.
 nânâvidhais - tîvaruhair - vritâm pushpaphaladrumah -
 râjantîm râjarâjasya nalinîm - iva sarvatah. — 4.
 mrigayûthanipîtânî kalushâmbhânsî sâmpratâm
 tîrthânî ramanîyânî ratîm sanjanayanti mē. — 5.
 jatâjinadharaḥ kâlê valhalottaravâsasah
 rishayas - tv - avagâhantē nadîm mandâkinîm priyē. 6.
 a âdityam - upatishthantē niyamâdûrdhvavâhavaḥ
 êtē parē visâlâxi munayah - saṅsitavratâh. — 7.
 mârutôchhûtasikharaih pranrîta iva parvatah
 pādyaish pushpapatrânî srijadbhir - abhitō nadîm. — 8.

Kvachin-maninikāsōdām kvachit pulinasālinīm
kvachit sidhajanākīrnām pasya mandākinīm nadīm . 9.
nirbhūtān vāyunā pasya vitatān puṣhpasanchayān
pōplūyamānān- aparān pasya tvām jalamādhyagān . 10.
pasyaite valguvachasō rathāngāhwayanā dvijāh
adhīrōhanti kālyāni nishkūjantah sūbhā girah . — 11. ex emend.
darsānām chitrahūtāsya mandākinīyas'cha sōbhanē
adhikām puravāsād-Chī manyē tava cha darsānām . 12 ex emend.
vidhūtakahmastrik sidhais-tapōdamaśamānvitaih
nityavixobhitajalām vigāhasva mayā saha . — 13.
sakhivaih-cha vigāhasva sitē mandākinīm-inām
kamalāny-avamajjanti puṣhkarāni cha bhāmīni . 14.
tvām paurajanavad-vyālān-ayōdhyām-iva parvatām
manyasva vanitē nityaīm sarayūvad-imām nadīm . — 15.
laymanās'chāpi dharmātmanā manudēsē vyavasthitah
tvām chānuhūtā vaidēhi prētīm janayathō mama . 16.
upaśprisañs-trishavanām madhumūlaphalāsānsh
nāyōdhyāyai narājyāya sprihayē 'dya tvayā saha . 17.

Beng.
imān hi ^{pasyan} ~~sanjān~~ mṛigayūthaloḍitām
nipītatōyām gajasinhavānaraiḥ
supuṣṭhitaḥ-tīraruhair-alānkrītām
na sō 'stī yō 'syām na gataklamō bhavēt. 18.
itīva rāmō bahusangatām vachoh
priyāsahāyah saritām prati bruvan
chathāraramyam nayanānjanaprabham
sa chitrahūtām raghuvaṅśavarḥanah. — 19.
mandākinīvarṣanā.

* Cap. XCIII.

Das Folgende sind die
Pis in einer Schrift
von ...

rāmas-tu nalinīm ramyaṁ chitrakūṭam cha parvatam
 sutām janakharījasya darsayitvā nyavartata. — 1
 uttarē tugirēh pādē chitrakūṭasya rāghavah
 dadarsa khandaram ramyaṁ silādhatu jamonvitām. 2.
 sukha pravēpais-tarubhih pushpabhāruvatambibhih
 samvritām cha rahasyam cha mattadvijaganāyutam. — 3.
 wācha sītām kakūṭsthō vanadarsānavismitām. — 4.
 vaidēhi ramatē chaxus-tavāsmiṅ girikandarē
 parisramavighātārtham sādhu tavad-ihāsyatām. 5.
 yasyāh pārsvē taruh pushpaih praxiṣṭā iva kēsaram. 6.
 uvācha pranayāt snigdhā-idaṁ ślaxnataram vachah. 7
 avasyakāryam vachanam tava mē raghunandana
 bahusō 'bhrami tē chādya tava chaiva manōrathah. 8.

ex emend.

Daravā
wācha

ex emend.

- ēvam - uk̄tvā varārōhā silām tām - upasarpata
saha bhārtrānavadyāngī rantukāmā manasvinī. — 9.
- tām - ēvam bruvatūṁ sītām vāmō varhanam - abravīt
raṅyam paśyasi bhūtārtham. vanam̄ puṣkita pādapaṁ. 10.
~~paśya devī giram raṅyē raṅyapūṣpāṅkitaṁ imāṁ.~~
gajādantayātāṁ vṛyāṁ paśya niryāsavarshinīḥ. — 11.
jhillikā virutair - dīrghai rudantīva samantataḥ. — 11.
putrapriyō 'sau sākunīḥ putra putrēti bhāshatē
madhurām karunām vācham̄ purēva jānanti mama. 12.
vihagō bhṛīngarājō 'yam̄ sālaskandhasamāsthitaḥ
songitam - iva kurvānīḥ kōkītasyaṅkujātī. — 13.
ayam̄ vā bālakah saukē kōkīlānām̄ vihangam̄
sukhabaddham - asambaddham̄ tathā hy eṣha prabhāshatī. 14.
ēshā kusumitām̄ chūtām̄ puṣpabhāranatā tatā
drīśyatē prānāyāch - chūnyē mām - iva tvam - upāśritā. 15.
ēvam - uk̄tvā priyasānkē maithilī priyabhāshinī
bhūyastarām̄ tv - anindyāngī samārōhata bhūminī. 16.

an^hē tu parivartantī sītā surasutōpamā
harshayāmāsa rāmasya manō manasijāy^hpitām. — 17.
sa nirghr^hishyāngulīm rāmō dhautē manahsilōch^hhayē
chakāra tilakām tasyā talātē ruchiram tadā. — 18.
bālārkasamavar^hēna tēna sā girichātunā
chakāse vinivish^htēna sasandhyēva nisāsītā. — 19.
hēsūrasya cha pushpāni kāsēnā^hntīdya rāghavah
alakhām pūrayām āsa maithilyā^hh pritamānasah. — 20.
abhiramya tathā tasyām silāyām raghunandanah
anvīyamānō vaid^hhyā dēbam-anyam jagāma s^hcha. 21.
vicharantī tadā sītā dadarsa hariyūthapam
vanē bahumrīgā^hhīr^hne vitrastā rāmam-ā^hslīshat. — 22.
rāmas-tām parirab^hhāngū^h parirabhya mahābujā^h
sāntvayāmāsa vānōrūm-avabhartsyātha vānarām. 23.
manahsilāyās-tilakah sītāyā^hh sō^htha vayasī
samadrīśyata sankrāntō rāmasya vipulaujasah. — 24.
prajahāsa tatah sītā gatē vanarapungavē
drishtvā bhartari sankrāntam-apāngam samanahsilam.

- nātidivē tv-asōkhanām pradiṣṭam-iva kṛānam
dadarsā pushpastavakṣais-tarjādbhir-iva vānarait, 26.
vaidēhī tv-abravīd-rāman-asōka kusumārthini
~~sakhe~~ tad-abhigatkhāva vanam-ixvātkunandana. — 27.
sādhu)
tasyāh priyē sthitō rānō dēvyā divyānurūpayā
sahitas-tad-asōkhanām visōkah prayayau vanam. 28.
tad-asōkavanam rāmah sabharyō vyacharat tadā
giriputryā pinākīva saha haimavataim vanam. — 29.
tāv-anyonyam-asokasya pushpaih pallavadhāribhīh
samalaim-chakraturubhau kāmīnau nilatōhitau. — 30.
ābadhavanamālau tau kṛitapīdāvataṅsahau
bhāryāpati tau ahalaim sōbhayām-chakratur-bhīśam. 31.
ēvaim savividhān dēsān darsayitvā priyām priyāh.
ājagāmāśramapadaim susām rīśhīam-alaim kṛitaim. 32.
pratyujjagāma tam bhṛitā laxmanō guruvatsalah
darsayan vividhaim karna saumitrih sukṛitaim tadā. 33.
suddha vānahatāns-tatra mēdhyām kṛishīam rīgān dasā
rāsī kṛitām sūshyamānām-anyām kṛānschana kṛānschana. 34.

C. 93. B. 6. tad-drishtvā karmasamitror-bhrātā prītō bhavat tadā. 150
kriyantām balayas'chēti rāmah sītām-athānvasāt. — 35.
yagram prādāya bhūtēbhyah sītātha varavarṇinī
tayōr-upādādād-bhrātrōr-madhu mānsam cha saṁskṛitam. 36
tayōs-tuṣṭīm-athōtpādya vīrayōh kṛitasāuchayōh
vidhivaj-jānakī paschāch-chakrē sā prānadhāraṇām.
sīhtām mānsam nihrittam yach-chōshaiṇāyōpakālypitām 37.
tad-rānavathanāt sītā kākēbhyah paryarakshata.
tām dadarsa tadā bhartā kākēnāyāsītām drīḍhām — 38.
yah sa dharāntarā ^{chagah} kāmachārī vihangamah. — 39
kākēnārōdhyamānām tām rānō vāhasad-āturām
sā chukhōpānavadyāngī bhatriprānāyadarpitā. — 40.
kōpayām-āsa vaidēhīm paxatundānakhais-tudau.
tasyāh prasphuramān'aushtām bhrūkutīputā sūchitam (yat)
mukham-ātōkya kākutsthas-tām kākām pratyashēdhagat. — 41.
sa dhrishtamānī vihagō rānavākyam-achintayan. — 42.
sītām-abhipapātaiva tatas'-chukrōcha rāghavah. — 43.
sō bhimantrya śaraiṣṭhikām-aishhikāstrēna vīryavān
kākām tam-abhisandhāya sasarjā puruṣharshabhah. — 44.

- sa tenabhidrutah kâkâs-trin lôkân ~~pe~~ paryagât tatah.
 dēvair-dattavarah payi dharāntarāharōḥ laghuh. 45.
 yatra yatrāgamat kâkâs-tatra tatra dadarsâ ha
 ishikâbhutam-âkâsâm sarānam punar-āgamat. — 46.
 sa mūrchnâ nyapatat kâkô râghavasya mahâtmanah
 sītâyās-tatra pasyantyâ mānuṣhîm-airayad-girām. 47.
 prasādām kuru-mē rāma prānē sāmāgryam-astu mē
 astrasyāsyā prabhāvēna sārānam na labhē kvachit. — 48.
 tam kâkām-abravīd-rāmah pādajōh sīrasâ gatām
 sāmukhōsātayâ dhūmān-idaṁ vaihanam-arthavat. — 49.
 mayâ rōshaparitēna sītāpriyakitārhinā
 astram-ētat samādhāya tvadbadhāyābhimantritām. — 50.
 yat tu mē charānau mūrchnâ gatas-tvām jivitēpsayâ
 atrāsty-avēxâ tvayi mē raxyō hi sārānāgatah. — 51.
 anōghām kriyatām-āstram-ēham-angām parityaja
 him-angām sātayatu tē sārāshikhā bravīhi mē. — 52.
 ētāvād-dhimayâ sâkhyām tava kartum priyam khaga
 ēkhangāhinaṁ hy-āstrēna jivitām marānād-varām. — 53.
 evam-uktas-tu rāmēna sampradhārya sa vāyasaḥ
 abhyagachchad-dvayōr-aynōs-tyāgam-ēkasya paṇḍitah. — 54.

Sō' braviḍ-rāghavaṁ kākō nētram-ēhām tyajāmy-aham
ēhanētrō hi jivēyam tvatprasādān-narādhya.
rāmānujātān-astrām tat kākasya nayane patat. 55.
vaidēhī vismitā tatra kākasya nayane hatē. 56.
nipatyā śirasā kākō jagānāsu yathēpsitam
laymanānūcharō rāmas-cha kārānāntarakriyāh. 57.
īshūhāstravisarjanam.
Damm und Dues Sammelwerke die Bruchstücke.

Caput. XCVII.

tām tathā darsāyitrā tu maithilīm girinimnagām
 nishasāda giriprasthē sītāw mānsēna chhandayan. 1.
 idam mēdhyam - idam svādu nishkaptam - idam - agminā
 ēvam - āstē sa dharmātma sītayā saha rāghavah. 2
 tathā tatrāsatas - tasya bhāratasyōpajāyinah
 sainyarēnūś'cha śābdas'cha prādur - āstām nabhahsprisau. 3.
 tēna svanēna mahatā vardhamānēna bōdhitāh
 guhāh santatyajur - vyāghrā nililyur - vilavāsinah. 4
 sam kham - utpetuh khagās - trastā mrigayūthā vidudruvuh
 rixās' - pchōtsasvijur - vrixāh prapēdur harayō guhāh. 5.
 dāvāgnēr - ira ~~da~~ vitrastā dudruvur - gajayūthapāh
 vyaśrimbhanta mahāsindhā mahishās' - cha vyatōhayan. 6.
 tānś' - cha vipradrutān drishtvā tam cha sruvā mahāsvanam
 uvācha rāmah saumitrīm laxmanām dīptatejasām. 7.
 hanta laxmanā pasijēha sumitrā suprajās - trayā
 bhīmastanitagambhīram tumulah srūyatē svauah. 8.
 gajayūthāni vāranijē mahishā vā mahāvanē
 vitrāsitā mrigah sinhaih sahasā pradrutā disah. 9

e. 130

- rājā vā rājaputrō vā mṛigayān-atātē vanē
anyad-vā svāpadaim + kñchit saumitrē jñātum-arhasi. 10.
suduśharō giris-chāyam payūm - apī laymanā
sarvam-ētad-yathātattvam-achirāj-jñātum-arhasi. — 11.
sa laymanāh santvaritah sālām-āruhya puṣhpitām
prēyamānō disah sarvāh pūrvām disām-avaiyata. — 12.
udaṅg-mukhah prēyamānō dadarsa mahatīm chamūm
rathāśvagajasamvādhām yattair-yuktām padātibhih. 13.
tām-asvagajasam pūrvām rathadhvajavibhūṣhitām
śāsansa sēnām rāmāya vaithanam chēdam-abravīt. — 14.
agnīm sansāmayatu-āryah sitā cha bhajatām guhām
rajām kuruśva chōpām cha sarvāṣ-cha kavachām tathā. 15
taim rāmah puruṣavyāghrō laymanām pratyuvācha ha
angāvēṣasva saumitrē haśjēnām manyasē chamūm. 16.
ēvam-uktas-tu rāmēna laymanō vāhyam-abravīt
dichaxann-iva sēnām tām rūṣhitah pāvahō yathā. — 17.
sampannām rājyam-icchāṣ-tu vyaktām prāpejābhishchōnam
ātvām hantum samabhyēti bhavatah kaikayisutah. — 18.
ēsha vai sumahān śrīmān vitāpī samprakāsatē
virājaty-ujjvalaśkandah kōvidāradwajō rathē. — 19

Ē bhajanty-ētē yathāhāmam-asvān-āruhya śighragān
ētē bhvajanti saubhriṣṭā gajān-āruhya śādinah. — 20.
grihitādhanushau chāvān giriṃ vīra śrayāvahē
athavēhaiva tishthāvah sannaddhāv-udyatāyudhau. 21.
api nan vaśam-āgarhēt kōvidārachrajō vanē
api dravyāmi bhāratām yathritē vyasanām mahat. 22.
trayā rāghava samprāptām sītayā cha mayā tathā.
yanūmittām bhavān rājyāch-āhyutō rāghava śāsvatāt. 23
samprāptō yam-arir-vīra bhāratō badhya ēva mē
bhāratasya badhē dōshām na hi paśyāmi rāghava. — 24
pūrvāpāhārīnām hatvā na hy-adharmēna yujyate.
pūrvāpāhārī bhāratas-tyakītādharmaś-cha rāghava. 25.
adya putrām hatām suukhyē kākīkēyī rājyāhāmukhā
mayā paśyēt sudubhārttā hastibhagnam-iva drumām. 26.
kākīkēyīm cha badhishyāmi sānubandhām sabhāndavām
kalushēnādya mahatā medinī parimuchyatām. — 27.
adyemām sānyatām krodham-asathāram cha mānada
mōxyāmi sātṛusainyēshu kaxēshu-iva hutāsauam. — 28.
adyaiva chitrahūtāsya hānanām nisitaih saraih
chhindan sātṛusarīrāni harishyē sōnitōxitām. — 29.

śarair-nirbhinnakrīdayān Kunjarāns-turagāns-tathā
svāpādāh parikāśhantu narāns'cha nihatān mayā. 31.

śarānām dhanuśhaś'-chāham-anrūō Śuin mahāvanē
śasainyam bharatām hatvā bhaviśhyāmi na sauśayah. 32.
laymanā Krōcha.

Cap. XCVIII.

e Beng.

asaṅkruddhas-tu saumitrinī laxmaṇānī kṛcchamūrīkṣitān
 ramah sansāmayān-āsa vaihanān chēdam-abravīt. 1.
 kim-atra dhanuṣhā kāryam-asinā vā saiharmanā
 mahēshvāsē mahāprājñē bharatē svayam-āgatē. 2.
 pituh satyān pratisrūtya hatvā bharatam-āhavē
 kīm kāriṣhyāmi rājyena sāmvaḍena laxmaṇa. 3.
 yad-dravyān & bāndhavān vā mitrān vā rayē bhavēt.
 nāhaṁ tat pratigṛhṇīṣyāmi bhaxjān vishakṛitān-iva. 4.
 dharmam-arthān cha kāmān cha pṛithivīm chāpi laxmaṇa
 icchāmi bhavatām-arthe ētat pratīṣṇōmi tē. 5.
 bhṛātrīnām sangrahārtham cha sukṛārtham chāpi laxmaṇa.
 rāj rājyam-apy-aham-icchāmi satyēnāyudham-ālabhē. 6.
 nēyān mama mahī saumya durlabhā sāgarāmbarā
 na hīchhēyam-adharmēnā sākṛatvam-apy laxmaṇa. 7.
 yad-vinā bharatām tvām cha sātṛughnām chāpi mōṇada
 bhavēn-mama sukṛām kīncid-bhasma tat kṛutām sikkhē
 8.

manjē 'hain-āgato 'yōdhyām bharatō bhrātrivatsalah
mama prānāt priyatarah kuladharmam-anusmaran. 9.
srutvā pravrajitām māmi hi jātāvalkhaladhārinām
jānahyā sahitaīm vira trayā cha purushōttama. 10
snehēnākrāntahridayah sōhenākulitēndriyah.
drashtūm-abhyāgato hy-ēsha bharatō nānyathā gatah. 11.
ambām cha kaihāyūn rūshya parushām chāpriyam vadan
prasādyā pitaram sūmān rājyam mē dātum-āgatah. 12.
prāptakālām yad-ēvāsmān bharatō drashtūm-arhati
asmāsu manasāpyēsha nāhitān kinchid-ācharēt. — 13.
vipriyam kṛitapūrvam tē bharatēna kadānu kim
idrīsam vā bhayam tē 'dya bharatam yad-visankasē. — 14.
na hitē nishthuram vāchyō bharatō nāpriyam vaichah.
aham hy-apriyam-uktaḥ syām bharatasyāpriyē kṛitē. 15.
katham nu putrah pitaram hanyuh kasyāmchid-āpadi
bhrātā vā bhrātaram hanyāt saumitrē prānam-ātmanah. 16.
yadi rājyasya hētōs-tram-imām vācham prabhāshasē
vaxyāmi bharatam drishtvā rājyam pradīyatam. — 17

uchyamāno hi bharatō mayā laxmaṇa tattvatah
rājyam - asmai prayachhēti vādhan - ity - ēva vaxyati. 18.
tathōktō dharmasīlēna bhṛātrā tasya hitē ratah
laxmaṇah pravivēśēva svāni gātrāni lajjayā. — 19
tad - vākyam laxmaṇah śrutvā vrīditah pratyuvācha ha.
tvām manyē drashtum - ājātah pitā dāśarathah swayam. 20.
vrīditam laxmaṇam drishtvā rāghavah pratyuvācha ha
ēsha manyē mahāvāhur - ihāsmān drashtum - āgatah. — 21.
athavā nau dhruvam manyē manyamānah sukhōchitau
vanavāsam anudhyāya grīhāya pratineśhyati. — 22.
imām chāpy - ēsha vaidēhim - atyantasukhasēvinīm
pitā mē rāghavah svīmān vanād - ādāya yāsyati. — 23.
ētāu tau samprahāśētē gōtravantau manōvamau
vāyuvēgasamau vīrau jatharau turagōttamau. — 24.
sa ēsha sumahākāyah kampsatē vāhinimukhē
nāgah sātṛuṅjāyō nāmā vridhas - tātasya dhūmatah. 25.
na tu pasyāmi tach - ~~ch~~ chpatram pānduram lōkavisrutam
pitur - divyam mahābhāga sansāyō bhavatīha mē. — 26.

vriṣṭāgrād-avarōha tvam̄ laxmaṇa madvachah
itīva rāmō dharmātma saumitrim̄ tam-uvācha ha, 27.
avatīrya tu sālāgrāt tasmāt sa samitiṅjāyah
laxmaṇah prānjaliḥ bhūtvā tathau rāmasya pārsivatah 28.
bharatēnātha sandiṣhtā sammardō na bhavēd-ita
samantāt tasya sālasya sēnā vāsam-akalpayat. — 29.
ādhyarḍham-ixvābhuchamūr-yojanam̄ parvatasya sā
pārsivē nyavasād-āvṛitya gajavājināvākulā. — 30.
sā chitrahūtē bharatēna sēnā
dharmam̄ puraskritya vidhūya daspam̄
prasādanārtham̄ raghunandanasya
vivōchatē utīmatā pranītā. — 31
laxmaṇānunaya.

Cap. 99.

Cap. ~~99~~.

IX.
Cap. ~~99~~ XCIII.

156

(100, a, nivishtamâtrê sainyê tu yathôddêsâm vinîtavat
bharatô bhrâtarâm vâhyâm sâtrughnam idam abravî. 1
Xiprâm vanam idam saumya narasanghâih samantatah
lubdhais' cha sahitair-êbhis-tvam-uvêshitam-arahasi. 2
gukhō jñatisahasrêna sârachâpsâsipâninâ
e Beng. vanê mârगतु Kâkutssthâv-asmin parivritah swayam. 3.
amâtyâih saha paurais'-cha gurubhis'-cha dvijâtibhih
saha sarvam charishyâmi padbhyâm parivritah swayam. 4.
yâvan-na râmanâ dravyâmi laymanâm cha mahâbalâm
vaidêhîm vâ mahâbhâgâm na mē sântir-bhaviṣhyati. — 5
yâvan-na chandrasankhâsâm dravyâmi sūbham-ânanam.
bhrâtuk padmapalâsâyâm na mē sântir-bhaviṣhyati. — 6.
yâvan-na charanau bhrâtuk pârthivavyanjânânvitau
sirasâ pragrahîshyâmi na mē sântir-bhaviṣhyati. — 8.
yâvan-na râjyê rajyârhaḥ pitripaitâ mahê sthitah.
abhishêkajalâklinnô na mē sântir-bhaviṣhyati. — 9.

- vaidēhī)
- Kṛitakṛityā mahābhāgā jana-kātmajā
bhartāraṁ sāgarāntāyāḥ pṛithivyā yā mugachhati. 10.
subhagāś-chitrahūtō sa girirājasamō girih,
yasmin vaṣati kākutsthaḥ Kuvēra iva nandanē. — 11.
kṛitakāryam-idaṁ durgam̄ vanam̄ vyālanishēvitam̄
yād-adhyāstē mahātejāḥ ^{rājō} rāmah sāstrabhṛitām̄ varah. 12.
ēvam-uktvā mahāvāhur-bharataḥ puruṣharabhaḥ
padbhyām-ēva mahātejāḥ pravivēśa mahad-vanam̄. 13.
sa tāni drumajālāni jātāni girisānuṣku
pushpitāgrāni mādhyaṇa jagāma vadatām varah. — 14.
sa girēś-chitrahūtasya sānum-āsādya pushpitam̄ e Beng.
rāmāśramagatasya āgnēr-dadarsā dhvajam-uchikṣritām̄. 15.
tām drishtvā bhārataḥ śrīmān munōda sahabāndhavah
atra rāma iti jñātvā gataḥ pāram-ivāmbhasah. — 16.
sa chitrahūtē tu girau nisāmya
rāmāśram̄ puṇyajanōpapaṇnam̄
gubhēna sārōdham̄ tavaritō jagāma.
punar-nivēśya iva chāmūṁ mahātmanā. — 17.
Bharatāgamah.

Cap. ~~XXIX~~.

nivishṭāyām tu sēnāyām - utsukhō bhāratas tadā
jagāma bhṛātaram draṣṭuṁ śātrughnam - anudarsayan
rishiṁ vasishṭhām saṁdisya mātṛr-¹ me śighram - ānaya
iti tvāritam - agrē sa jagāma guruvatsalah. — 1.
sumantras - tv-² api śātrughnam - adūrād - anvavartata
rāmadasānajas - tarshō bhāratasyēva tasya hi. — 2.
gachṭann - evātha bhāratas - tāpasālaya sansthitaṁ
bhṛātuh parivāritūṁ sṛimān - utājāṁ chā dadarsā ha. 4.
sālāyās - tv-³ agratas - tasyā dadarsā bhāratas - tadā
kāstithāni chāvabhagnāni puṣhpāny-⁴ apāhitāni cha. 5.
salaxmanāsya rāmasya dadarsāśramam - eṅushah
krītam vṛjēshu - abhujjānām kushāchiraih kṛachit kṛachit. 6.
dadarsā cha vanē tasmīn mahatah sañchayān krītān
mṛigānām mahishānām cha kārīshaih sītā kārānāt. — 7
gachṭann - eva mahāvāhur - dyutimān bhāratas - tadā
śātrughnam chābravīd - dhṛishṭas - tān - amātyāns - cha suvasāh.
manyē prāptā sma tāṁ dēsāṁ bhāradvājō yam - abravīt
nātidūre cha manyē haṁ nadēm mandākinīm - itah. — 8.
9.

idam chodattadantam kunjaranam tarasvinam
sailaparsve parikrantam - anyonyam - abhigajitam. — 10.

yam - evadhatum - ikhanti tapasah satatam vanē
tasyasau drisyate dhūmah sankulah kṛishnavartmanah. 11.

atrāham purushavyāghram gurusathārahārinam
āryam draxjami sanhrishṭo maharshim - iva rāghavam. 12

atha gatvā mukūrtam tu chitrahūtām samantatah
mandākinim - anuprāptas - tam janam vākyam - abravīt. 13. e Beng.

jagatyām purushavyāghra āste virāsanē ratah
janēndro nirjanam prāpya dhing - me janna sajivitam. 14.

mathritē vyasanam prāpto lōkanātho mahādyutih
sarvān kāmān parityajya vanē vasati rāghavah. — 15.

iti lōkasamāhrushtah pādeshv - adya prasādayan
rāmasya nipatishyami sitāyās - cha punah punah. — 16. e cod. A.

evam savilapanis - tasmin vanē dasarathātmanajah
dadarsa mahatim puṇyam pārnasālam manōramam. 17.

sālatālasvakarīnam pārnair - bahubhir - āritam
visālam mriduvistīrnam kusair - vedim - ivādhvare. — 18.

- Cap. 99, b. 100, b. Sakrâyudhanikâsâis'cha kârmukait-bhârasâdhanaih.
 rukmaprîisht'hair-mahâsâraih sôbhîtâm sâtrubâdhokaih, 19.
 arharasmi pratihâsâir-ghôrais-tûnâgataih sâraih
 sôbhîtâm diptavâdanaih sârpair-bhôgavatim-iva, — 20.
 mahârajatavâsôbhyâm-asibhyâm cha virâjitâm
 rukmaprîisht'hair-mahâsâraih sôbhîtâm sâtrubâdhokaih, 21.
 gôchângulitrair-asaktâis-chitrâih kânc'hauabhûshitaih
 arisanghair-anâchrishtyâm srîgaih sinhaguhâm-iva, 22.
 prâgudâkpravânâm veditâm visâtâm diptavâdhokâm
 dadarsâ bharatas-tatra puñyâm râmanihêtanê, — 23.
 nirâyya sa muhûrtâm tu dadarsâ bharatô gurum
 utâjê râman-âsinâm jatâvalkalachârinâm, — 24.
 sinhasandham mahâvâkuñ ~~brahmânâm-iva sâsvatam~~
 prîthivyâh sâgarântâyâ bhartâram dharmachârinâm, 25.
 mahâtmânâm mahâbhâyâm brahmânâm-iva sâsvatâm
 sarvathôpâsyamânâm cha sîtayâ laxmanênâ cha, — 26.
 tam drishtvâ bharatâh srîmân dukkhamôhâparisrutâh
 abhyadhâvata dharmâtmâ bhrâtarâm kâikâyîsutâh, 27.

e Beng.

e Cod. Guj.

drishṭvairā vilalāpārṭṭō vāshpa sandigdhayā girā
asākhurān dhārayitūm dhairyaṁ vaihanam-abravīt. 28 e Beng
yah sansādi prakṛitibhir- bhavēd-yukta upāsītum
vanyair-mṛigair-upāsīnah sō'yaṁ-āste mamāgrajah. 29
vāsōbhir-bohusāhasrair-yō mahātmā purōchitah
mṛigājine sō'yaṁ-ihā pravastē dharmam-ācharan. — 30.
adhārayad-yō vividhās'-chitrāh sumanasah sadā
sō'yaṁ jatābhāram-imaṁ sahatē rāghavah kathāṁ. 31.
yasya yajñair-yathādishṭair-yukto dharmasya sauchayah
sārīraklēsāsambhūtāṁ sa mārgāṁ dharmāṁ parimārgatē. 32.
chandaneṇa mahārhēṇā yasyāṅgam-upalēpitāṁ
malēṇa tasyāṅgam-idaṁ kathāṁ-āryasya sevayatē. — 33
mannimittam-idaṁ dukṣhīhāṁ prāptō rāmah sukhōchitah
dhig-jīvitāṁ nrīśānsasya mama lōkavigarhitāṁ. — 34
ity-ēvāṁ vilapan dīnah prasvinnamukṭhapanṭhajah
padāv-aprāpya-rāmasya papāta bhavatō rudan. — 35.
vāshpāpīhitakānthās'-cha prēxya rāmaṁ yabāsōināṁ
āryēty-ēvābhisanṭkṛusya vyāhartūm nāsakhat tatah. 36.

sātrughnas'-chāpi rāmasya vavandē charānau rudan.
tāv-ubhau cha samālingya vānō'py-asrūny-avartayot. 37

tatah sumantreṇa guhēna chaiva

sumāyatū rājasutāi-aranīyē.

divākharas'-chaiva ~~ni~~ nisākharas'-cha

yathāmbare' supravrihaspatibhyām, ————— 38.

tān pārthivīn vārahayūthapārthān

samāgatāns-tatra mahaty-aranīyē

vānaukhasas-te' bhīsamīxya sarvā

tv-asrūny-amunchan pravihāya harshām. 39.

bharatasamāgamah.

9

Cap. 01.

160

Kathanchid-abhivijñāya vivarṇavadaṇām kṛśām
bhrātaraṁ bharatām rāmah pratijagrāha pāṇinā. — 1.
āghrāya rāmas-tam mūrḍhni pariśhvajya cha rāghavaṁ
anhe bharatam-ārōpya paryapūhṣata sādaram. — 2.
Kva nu tē bhūt pitā tāta yad-aranyam tvam-āgatah
na hi tvam jīvatas-tasya vanam-āgantum-ashasi. — 3.
yan-nimittam-imam dēśam kṛśhṇājinajātādharah
hivā rājyam pravishṭas-tvam tat sarvam vaktum-ashasi. 4.
ity-uktah kailāyēputrah kākutsthēna mahātmānā
pragrīhya balavad-bhūyah prānjali-vākyam-abravīt. 5.
āryam tātaḥ paritjajya kṛtvā kama sudushkaram
gatah swargam mahāvāhuk putrasōkābhīpīditah. — 6.
striyā niyuktah kailāyēsā mama mātṛā parantapa
chakāra sumahat pāpam-idam-ātmanasōharām. — 7.
sā ~~va~~ rājyaphalam-aprāpya vidhavā sōkākarsitā
patishyati mahāghōrē narakē janamū manā. — 8.

tasya me dāsabhūtasya prasādam kartum - arhasi
abhishinchasva chādyaiva rajyēna maghavān - wa. - 9.
imāh prakrītayah sarvā vidhavā mātaras' - cha yāh
tvatsakāsām - anuprāptāh prasādam kartum - arhasi. 10.
tadānupūrvajā yukitas' - cha yukitām chātmani mānada
rājyam prāpnukī dharmēna sakāmān sukridah Kuru. 11.
bhavatu - avidhavā bhūmih samagrā patinā trayā
śāsina vimalēnēva sārādī rajanī yathā. - 12.
ēbhī - cha sahivaih sārādham śirasā yāchitō mayā
bhrātuh śishyasya dāsasya prasādam kartum - arhasi. 13.
tad - idam sāsvatam pitryam sarvam sahivamañdalan
pūjitam purushavyāghra nātikramitum - arhasi. - 14
ēvam - uktvā mahāvāhuh savāshpak kaithejisutah
rāmasya śirasā pādau jāgrāha bharatah punah. - 15.
tam mattam - iva mātagam nihsvasantam muhur - muhuh
bhrātaram bharatam rāmah parishvajyēdam - abravīt. 16.
kulinah sattvasampannab - tejasvī charitavratah
rājyahētōh katham pāpam - āhatēn - madvidhō janah. - 17.
na cōsham trayi pasyāmi śūy nam - apy - arisūdana
na chāpi janāmīn balyāt tvam vigarhitum - arhasi. - 18.

kāmakārō mahāprājña gurūnām sarvadānagha
upapannēshu dārēshu putrēshu cha vidhiyatē. — 19.

vayam - asya yathā lohē sañkhyātāh saumya sādhuḥkhi
bhāryāh putrās' - cha sishyās' - cha tvam - api jñātum - arhasi. 20
vane vā chūrasanaṁ saumya kṛishnājināmbaram.

rājyē vāpi mahārājō mān vāsajitum - īśvarah. — 21.

e Beng.

yāvat pitari dharmajñē gauravaṁ lohāsathritē
tāvad - dharmakṛitām srēṣṭhā jananyām - api gauravam. 22.

ētābhyām dharmasilābhyām vanaṁ gachhēti rāghava
mātāpitribhyām - uhto' hām katham anyat samācharē. 23.

tvayā rājyam - ayōdhyāyām prīptavyām lohāsathritām
vastavyām daṇḍāhāranyē mayā valhalavāsasā. — 24.

e Beng.

{ evam kṛtvā mahābhāgō vibhāgām lohāsannidhau
vyādisya chatur^{mahātmanā} divam dasarathō gatah. 25.

pitrā dattam yathā bhāgam - upabhōktum tvam - arhasi
sa cha pramānām dharmātmanā rājā lohāgurus - tava

pitrā dattam yathā bhāgam - upabhōktum tvam - arhasi. 26
chaturdasā samāh saumya daṇḍāhāranyam - āśritah

upabhōjyē tv - aham dattam bhāgam pitrā mahātmanā. 27

yad-abravîn-mâm naralôhasathritah
pitâ mahâtmanâ vibudhâdhipôpanah
tac-êva manyê paramâtmânô hitam
na sarvalôhêśvarâbhâvam-avyayam.
râmaprasnah.

28.

rāmasya varhanam śrutvā bhārataḥ pratyewācha ha
kim me charmāc-vihīnasya rājadharmah karishyati. 1.
sāsivatō yam sadā dharmah sthitō smāsu nararshabha
jyeshthē putrē sthitē rājñām na karīyān - nripah. — 2
sa samriddhām majā sārddham - ayodhyānṅgaikha rāghava.
abhishēchaya chātmanām kulasyāsya bhavāya nah. — 3
rājñām mānushām prāhur - dēvatvē sammatō mama
yasya charmārthasahitam vṛittam - āhur - amānasham. 4.
hēkayasthē tu cha maji trayi chāraṇyam - āsritē
divam - āryō gatō rājā yāyajuhah satām matah. — 5
nishkrāntamātrē bhavati sahasitē salaxmanē
putrasōha abhibhūtas - tu rājā tridivam - abhyagāt. 6.
uttishtha purushavyāghra kriyatām - udakām pituh
aham chāyam cha satrugnah pūrvam - ēva kritō dāhu. 7
priyena kila cattām hi pitrilokēshu rāghava
ayayam bhavati tyāhur - bhavāns' - chaiva pituh priyah. 8

e cod. 9uz.

tvām - ēva sōhanā - tava darsanēpsus-
trayy - ēva saktam - anivartya buddhim,
trayā vihīnas - tava sōharugnas -
tvām - sānsmaran - astam - itah pitā tē
pitur - maraṇa śravanam.

num rugna ?

Cap. CIII.

tām śrutvā karuṇām vāhaṁ pitur - maraṇa sanhitām
rāghavo bharatēnoktām babhūva gata chetanaḥ. — 1.
tām tu vajram - ivōśrīkṣtam - āhavē dānavāriṇā
vāgvajram bharatēnoktam - amansta sa parantapaḥ. — 2. e Beng
pragrihya rūṇō vāhū vai pushpitāgrō yathā drumah
vanē parasūnā kṛittas - tathā bhuvipapāta ha. — 3.
tathā hi patitām rūṇām jagatyām jagatipatim
kūlapāta parisrāntām prasūstam - ivā Munjarām. — 4.
bhrātara - tē mahēśvaram sarvataḥ sōhānsitāḥ
rudantaḥ saha vaidēhyā sishichur - salilēna vai. — 5.

sa tu sañjnām punas labhva nētrābhyañ-āśram-utsrijan
upākrāmata kākūthah kripānām bahū bhāshitam. 6.

~~sa swargatam~~
sa rāmah swargatam śrutvā pitarām prithivīpatīm,
uvācha bharatam vākyam dharmātmā dharmasankhitam. 7.

kīm karishyāmy-ayōchyāyām tātē dishtām gatīm gatē
kas-tām rājavarād-dhūnām-ayōchyāñ pālayishyati. — 8.

kīm-nu tasyā mayā kāryam durjātēna mahātmanah
yō mritō manā sōhēna mayā chāpi na sañskritah. — 9.

ahō bhārata sidhā rthō yēna rājā trayānagha
śātrughnēna cha sarvēshu prētakrītijēshu satkrīlak. — 10.

nihpradhānām-anēhāgrām narēndrēna vinākrītām
nirittavanavāsō pi nāyōchyāñ gantum-utsahē. — 11.

samāptavanavāsām mām-ayōchyāyām parantapa
hō 'nusāsishyati punas-tātē lohāntaram gatē. — 12

purā prēya suvittām mām pitā yāny-āha sāntwayan
vākyāni tani śrōshyāmi kūtah kāmāsukhāny-aham. 13

ēvam-uktvā tu bharatam bhāryām-abhyētija rāghavah
uvācha sōhasantapah pūrnāchandrānibhānanām. — 14

sītē mr̥itas-tē s̥was̥urāḥ pitṛitūnō s̥i laymanā; ^{teḥ}
bharatō duḥkham-āchāṣṭē swargatīm pṛithivīpatā 15.
tato bahugunām tēṣhām vāṣṭpam̄ nētrēshu-ajāyata,
tathā bruvati kākūtshe kumarānām yas̥asvinām. — 16.
tatāḥ-tē bhr̥ātaraḥ sarvē bhr̥īṣām-āśvāsya duḥkhitām
abruvan jagatībhastuh kriyatām-udakām pītuh. — 17.
sā sītā swargatām s̥rutvā s̥was̥urām tām mahānṛipām
nētrābhyām-āśrupurnābhyām na s̥asākeṣitīm priyam. 18.
sāntvayitvā tu tām rāmō rudantīm janakātmanjām
uvācha laymanām tatra duḥkhitō duḥkhitām vaihak. 19.
ānayeṅgudipinīyāḥām chīram-āhara chōttaram
N jala kriyārtham̄ tātasya gamishyāmi mahātmanah. 20.
sītā purastād-vrajatu tvam-ēnām-abhitō vāja
aham̄ paschād-gamishyāmi gatiḥ hy-ēṣhā sudāruṇā. 21.
tato nityānugas-tēṣhām viditātmā mahāmataḥ
m̥r̥idur-dāntas̥-cha s̥āntas̥-cha rāmē-cha dr̥idhībhaktuman. 22
sumantṛas-tair-nripasutair̄ s̥ārdham̄-āśvāsya rāghavam̄
avatārayad-ālambya nadīm mandākinīm s̥ivām. 23.

164

C. 103, b. tē sutīrthān tatah kīrīkhrād-upāganyā yasāsvināh
nadīm mandākinīm ramyām sadāpusppitakānonām. 24.
sighrasvōtasam-āsādya tīrthān sīvam-akardamām
sishūhus-tūdakām rājñētāta tē tad-bhavatu iti. — 25.
pragrīhya cha mahīpālō jalapūritam-anjalīm
disām yāmujām-abhimukhō rudan vaichanam-abravīt. 26
ētāt tē rājasārdūla vinalām tōyam-ayayām
pitri lōkagatasyaādya maddattam-upatishthatu. — 27.
tātō mandākinītīram pratyuttīrya sa rāghorah
pitus-chakāsa tejāsvī nirvāpām bhṛātrībhiḥ saha. 28.
cingudām badarīmī sīm pīnyāhām darthasanstare
nyasya rāmah suduhkhārttō rudan vaichanam-abravīt. 29.
idām bhūjva mahārāja prītō yadasānā vayam
yadannah ~~pr~~ puruḣhō bhavati tadannās-tasya dēvatāh. 30
tatas-tēnāiva mārgēna pratyuttīrya nadītātāt
ārurōha naravyāghrō ramyasanūm mahīdharām. 31.
tatah parvāhūtīdvāram-āsādya jagatīpatih
parijagrāha pānībhyām-ubhau bhāratalaxmanau. 32

tēshām tūrudatām s'abdāt pratis'abdō bhavad-girau
bhrātrīnām saha vaidēhyā sūhānām nardatām - iva. 33.

mahābalānām rudatām kurvatām - udakām pituh
vijñāya tumulam s'abdām trastā bhāratasainikāh. - 34.

abruvāns'ichāpi rāmiēna bhāratāh saṅgato dhruvām
tēshām - ēva mahāns'abdāh sōchatām pitarām nrītam. 35.

atha vāhān parityajya tam sarvē pramukhāh svanam
apy-ēhāmanaso jagmur - yathāsthānam prachāvitāh. 34.

achira prōshitaṁ rāmaṁ
nagair-anyē gajair-anyē rathair-anyē svalankritāh
sukumārās - tathāivānyē padbhīr-ēva narāyayuh. 35.

achira prōshitaṁ rāmaṁ chira viprōshitaṁ yathā
drashtuhāmō janāh sarvō jagāma sahasāsrāmaṁ. 36.

sā bhūmir - bahubhir - yānāh khuranēmisa mahatā e 9uzel 23.
mumōcha tumulam s'abdām dyaur - ivābhrasamāgamō. 37.

tēna vitrāsita nāgāh korēnuporivāritāh
āvāsāyantō gandhēna jagmur - anyac - vanām tatah. 38.

varāhamrīgāsintās'cha mahishāh srīnarās - tathā
vyāghragōhānāgavayā vitrēsuh prīshataih saha. 39.

rathāṅgāhvāh śacātyūhā harsūh kārāndavāh plavāh
tathā puṁskōkilāh kṛāunchā viśāyujā bējirē disāh. 40.
tēna śabdēna vitraśtair-āhāsāṁ paṅibhir-vṛitāṁ
manuṣhyair-āvṛitā bhūmir-ubhayaṁ prababhau tadā. 41.
tatas-taṁ puruṣhavyāghraṁ yāsāsvinam-akālamāshāṁ
āsīnāṁ sthāndilē rāmaṁ dadarsā sahasā janah. — 42.
vigrahamānah kairōyīm mantharasahitāṁ-āpi
abhigamya janō rāmaṁ vāshpapūrnā mukhō bhavat. — 43.
tān narān vāshpapūrnāxān samīxyātha sudupkhitān
saryasvājata dharmajnah pitrivan-mātrivach-cha sah. 44.
chakāra sarvān sa vayasya bhāndhavan

yathārham

sa tatra kāsichit parishasvajē narān
narās-cha kēchit tu tam-abhyavādayan.
chakāra sarvān sa vayasya bhāndhavan.
yathārham-āsādya tadā nrīpātmanajoh. — 45.
tatah sa tēshāṁ vuvātāṁ mahātmanāṁ
bhuvanā cha kshāṁ chānuvinādayan svanah. —

45.

guhā girinām cha disās' cha santatam
mridāngaghōshapratimō bhavat.
udakakriyā.

46

Cap. CIV.

vasishtho puratah krita daran dasarathasya cha
 abhikalirama tam desam vainadarshanatarshitah. — 1
 rajapatuyas'cha gachhantyo mandam mandakimim'prati
 dadrisus-tatra tat tirtham ramalaxmanasevitam. — 2
 kausalya vashpapurnena muhiena parisushyata
 sumitram-abravid-dina yas'chanya rajayoshitah. — 3
 idam tesham-anathanam klistam-aklistakarmanam
 vanam prakhevalam tirtham-ete nirvishayi krita h. — 4
 itah sumitre putrus-te sadam-jalam-atandritah
 svayam karati saumitri-mama putrasya karanat. — 5
 adyayam-ape te putrah klesanam-atathochitochitah
 nichanarthasamacharam sagram karma pramunthatu. — 6
 dasinagrēshu darbheshu sadarsa mahitale
 pitur-ingudipinyakam nyastam-ayatalochana
 tam ~~bhūmau~~ bhūmau pitur-arttēna nyastam vainena vijya sa. — 7
 uvacha devi kausalya sarvadasarathastriyah. — 8

- idam-ixvâkunâthasya râghavasya mahâtmanah
râghavêna pitur-dattam pasyataitad-yathâvidhi. — 9.
tasya dēvasamânasya pârthivasya mahâtmanah
naitad-aupayikam manyê bhuktabhōgasya bhōjanam. — 10.
chaturantam mahim bhuktvâ mahēndrasadrishô bhuvî
katham-îngudipinyâkam sa bhunkte vasudhâchipsah. — 11.
atô dukkhataram lōkē na kîncit pratibhâti mē
yatra râmatê pitur-dadyâd-îngudixōdam-ridchimân. — 12.
śrutis-tu khalv-iyam satyâ laukikî pratibhâti mē
yadannô purushô bhavati tad-annâs-tasya dēvatâh. — 13.
evam-ârttam sapatnyas-tu jagmur-âsvâsya tam tacâ ex em. pro ta
dadrisus-châsramê râmam svargâth-chyutam-wâmaram. 14
sarbabhōgaih parityaktam râmam samprexya mâtarah
ârttâ munuchur-asrûni sasvaram || sôha karsitâh. — 15.
tâsam râmah samutthâya jagrâha charanambujân
matrînam manujavyâghrah sarvâsâm satyasangarah. — 16.
tâh pâubhik sukhasparsair-mrîdvangulitalaih subhah
pramamârjû rajah prishthad-râmasyâyatalôchanâh. 17.
samitris-âpi tâh sarvâh matrîh samprexya dukkhitâh
abhyavâdayadâsakitam sanai râmad-anantaram. — 18.

yathâ râmê tathâ tasmin sarvâ varittirê striyah
vrittim dâsarathâj-jâte laxmanê subhalayanê. 19.

sitâpi charanânstâsam-upasângulya dukkhitâ
svâsrûnâm-asrupurnâyê sambabhûvâgratah sthitâ. 20.

tâm parishvajya dukkhârttâ matâ duhitarâm tathâ
vanavâs bhîsâm dînâm kausalyâ vâkyam-abravît. 21.

vidêharâjasya sutâ smushâ dâsarathasya cha
râmâpatnî kâtham dukkham sâmprâptâ nirjanê vanê. 22.

e Beng.

padmam-âtapasantaptam pariklîshitam-ivotpalam
kânchanam rajasâ dhvastam divî chandram-ivâprabham. 23.

mukham tē prēxya mām sôhō dahaty-aguir-ivâsrūyam
bhîsâm manasi vaidêhi vyasanârânisambhavas. 24.

bruvantyam-ēvam-ârttayâm jananyâm bharatâgrajah
pâdau jagrâha
pâdâv-âsâdya jagrâha vasishthasya sa râghavah. 25.

~~purôhitas yâgnisamasya tasya vai
magribhya pâdau susamvidhârttâ kâjasat.~~
purôhitas yâgnisamasya tasya vai
vrihaspatêr-indra ivâmarâdhipah.

pragrīhya padau susamrīdhatējasah
sahaiiva tēnōpavivēśā rāghavah. ————— 26.

tatō jaghanyaih sahitaḥ sa mantribhīh
puraprādhānais' cha tathaiiva sainikaih.
jānēna dharmajnatamēna dharmavān
upōpaviśtō bhāratas- tadāgrajam. ————— 27.

upōpaviśtās- tu tadā sa viryavān-
tapasviveśēna samixya rāghavam.
śrīyā jalantam bhāratam kṛitānjali-
yathā mahēndrah prayataḥ prajāpatiḥ. ————— 28.

kim- ēśa vākyam bhāratō dya rāghavam
pranāmya satkṛitya cha sādhu vaxyati.
itīva tasyāryajanasya sarvato bhā-
babhūva kautūhalam- uttamam tadā. ————— 29.

sa rāghavah satyadhṛitīś' cha laxmanō
vritāḥ suhṛidbhis- tu virējur- adhvarē.
mahānubhāvō bhāratas' cha dhārmikah.
vritāḥ suhṛidbhis- tu virējur- adhvarē
yathā sadasyaih- sahitaś- trayō gṇayah. ————— 30.
mātrīsamāgamah.

e ms. Goy

tūshnīm tē samupāsīnā na saktā bhāṣhanē tadā
 bhāratas-tu suhrimachyē rāmaṁ vachanam-abravīt. 1.
 sântviti mānikā matā dattam rājyam-idaṁ mama.
 tad-dadāmi tavairāham bhūṅva rājyam-akāntāham. 2.
 mahatēvāmbuvēgēna bhinnah setur-jalāgamē
 durāvāram tvad-anyaena rājyakhāndam-idaṁ mahot. 3.
 anugantum na saktir-mē gatiṁ tava mahīpatē. 4.
 sajīvam nityasās-tasya yah parair-upajīyate
 rāma tasya tu durjīvam yah parān-upajīvati.
 yathā tu roṣito vṛixah purushēna vivardhita
 hrusvkhēna durārōhō rūdha khāndhō mahādrumah. 6.
 sa yadā pushpito bhūtvā phalāni na vidarsayēt
 satam nānubhavēt prētīm yasya hētōh prabhāvitali. 7.
 Ēshōpanā mahāvāhō tad-artham vettum-arkasi
 yatra tvam-asman vṛishabhō bhṛityān bhartā na sīdhi hi. 8.

? Gos.
 C. Goy. nayōshasē

Śrēṇayas-tvāṁ mahārāja pasyantu-agryās-cha savrasāh
pratapantam-ivādityaṁ rājyē sthitam-arindamam. 9.
tavānuyānē kahūtstha mattā nardantu Kunjarāh
antahpurācharā nāryō nandantu susamāhitāh. — 10.
tasya sādho-anumanyanta nāgarā vividhā janāh
bharatasya vacchah śrutvā rāmanāṁ pratyamuyāchatah. 11.
tam-ēvāṁ dukkhitāṁ prēxya vilapantāṁ yasāsvināṁ
rāmah kṛitātmanā bharatāṁ samāsvāsayaḍ-ātmanavāṁ. 12.
nātmanah kāmākārō hi purushō yam-anīśvarah.
itas'-chētaratas'-chainam kṛitāntah pariharshati. 13.
sarvē xayāntā nichayōh patanāntāh samuchchbrayōh
sānyōgā viprayōgāntā maraṇāntāṁ cha jivitam. 14
yathā phalānām pakvānām nānyatra patanād-bhayaṁ.
ēvāṁ narasya jātasya nānyatra maraṇād-bhayaṁ. 15.
yathāgāram dṛidhasthūnām jīrnām bhūtvāvasīdati.
~~atyēti rajanī yā tu sā na prativartate~~
tathāvasīdanti narā jarāmṛityuvasōṁ gatāh. — 16.

atyēti rajanī yā tu sā na pratiniivartate
yāty-ēva yamunā pūṣṇā samudram-udakārnavam. 17.
ahorātrīni gacchanti sarvēśhām prāṇinām - iha
āyūṣhi xrayanty-āśu grīshme jalam-ivāṣāvah. — 18.
ātmanam-anusōchasa kiṁ-anyam-anusōchasi.
āyus-tē hiyatē yasya sthitasya cha gatasya cha. — 19.
sahaiwa mrityur-vrajati saha mrityur-nishidati
gatvā sudirgham-achvānam saha mrityur-nivartate. 20.
gātrēshu balayah prāptah svētās-chaiva ~~pr~~ sirōrukāh.
jarayā puruṣhō jīrnah kiṁ hi krītvā prabhāvayēt. — 21.
nandanty-udita ādityē nandanty-astam-ite pi cha.
ātmanō nāvabudhyantē manushyā jīvitaxrayam. — 22.
hrishyanty-ritumukham drishtrā navam navam-ivāgatam.
ritūnam parivartēna prāṇinām prāṇasanyayah. 23.
yathā kashthamcha kashthamcha samēyātām mahārnave
samētya cha vyapēyātām hālam-āsādya kākāna. 24.
ēvam bhāryās-cha putrās-cha jñātayas-cha rasūni cha;
samētya vyavadhāvanti dhruvo hy-ēśhām vinābhavah. 25.
nātra kashid-yathābhāvam prāṇi samabhivartatē
tēna tasminn-asāmarthyam prētasyaṣty-anusōchatah. 26.

yathā hi sārtham gachchantām brūyāt kaschit pathi sthite,
aham-apy-āgamishyāmi prīshhato bhavataṁ eti. — 27.
ēvān pūrvair-gatō mārgah pitripaitāmahair-dhruvāh,
tam-āpannah katham sōchēd-yasya nāsti vyatikramah. 28.
vayasah patamānasya śrotasō vānivartinah
ātma sukhe nijōktavyah sukhabhājah prajāh smṛitah. 29.
bhṛityānām bharaṇāt samyag prajānām paripālāt
arthadānūch-cha dharmēna pitānas-tridivām gatah. 30
Karmabhih susūbhair-ishtaih Kratubhih-chāpta dayinaih
svargam dāsārathah prāptah pitānah pṛithivīpatih. — 31.
uttamām chāyur-āsādya bhōgan-āpi cha pashkalan
sa na sōchyah pitā tāta swargatah sammatoh satām. 32. e C. Guz
sa jīrnam mānuskām dehīm parityajya pitā hi uah
dāivīm-riḍḍhim-anuprāptō brahmalōkapparihārinīm. 33. e Beng
tvadvidhō madvidhah-chāpi śrutimān budhhiuattarah. 34.
ētē bahuvīdhāh sōkā vilāpasruditās-tathā
varjanīyā hi dhīcēna sarvāvasthāsu dhīnatah. — 35.

L. 105, b.

L. 106, a.

sa swasthō bhava mā sōcha yātvā dhāvasa tām purīm
yathā pitrā niyuktō si tathā kuru nararshabha 36

yatrāham - api tēnau niyuktāh punyaharmanā
tatrāivāham karishyāmi pitur - āryasya sāsanaū 37

tad - vachah pitur - evāham sammataū dharmachārīnāū
karmanā pālayishyāmi vana vāsēna rāghava 38

ity - evam - uktvā vachanaū mahātmā
pitur - nidēśapratipālanārtham

yaviyasam bhavatarau - arthayuktam
prabhu - mukhātād - virarāma rāmah
rānavākiyam 39

C. 9uz

Cap. CVII.

tato mandākinītirē rāmaū prakritisansadi
wācha bhavatas' chetram dhārmikō dhārmikam vachan.
kō hi syād - idrisō loke yādriśas - tram - arindama
na tvām pravayathayēd - ~~prīkham~~ ^{prīkham} prīti vā na praharshayēt. 1.
sammataś - chāsi vridhānām tānś - cha prīkhasi sūrisayān
yathā vrītas - tathā jīvan yathā sati tathā soti. 2.
3.

yasyaiśha buddhilābhah syād - yathā te manujādhipa. e. 1. 1.
sa ēva vyasanān prāpya na viśhīditum arhati. — 4.
aparōpamasattvas-tvām mahātmā satyasangarah
sarvajnah sarvadarśī cha buddhimāns' - thāpi rāghava, 5
na tvām - ēvām guṇair-yuktām prabhavābhavāhōvidam
avishahyatamam dukkham - āsādayitum - arhati. — 6.
prōshite mayi yat pāpam mātrā mattkārānāt kṛitām
śudrayā tad-anishtām mē prasīdatu bhavān mama, 7.
dharmabandhēna badhō smi tēnēmām nēha mātaram
hammi tivrēṇa daudēna ~~daudēna~~ daudārham pāpākārīṇām, 8.
katham dasarathāj-jātah śuddhābhijānakarmanah. — 9.
jānan dharmam - adharmam cha kuryām karina jugupsitam, 9.
guruh kṛiyāvān vridhas' cha rājā prētah pitēti cha
tātām na parigarthē ham daivatam chēti sansadi. — 10.
kō hi dharmārthayōr-hinam - idṛisām karma ~~kt~~ kilvisham
striyāh priyachitirshuk san kuryād - dharmajna dharmavit, 11.
anta kālē hi bhūtāni mubhyantīti purā s'rutih,
rājnavam Purvatā tōhē pratyaxā sā s'rutih kṛitā. — 12.

sādhvartham-abhisandhāya krodhān-mohāch-cha
tātasya yad-atikrāntam ~~at~~ pratyāharatu tad bhavān. 13.
pitur-hi samatikrāntam yah sādhu kurute sutah.

tad-apatyam mataim lohē viparitām ~~ya~~ atō nyathā. 14.

tad-apatyam bhavān astu mēdām tvām dushkritām pituh
anuvartasva kākutstha lohē sādhu vigarhitam. — 15

Naikēyīm māim cha tātām cha suhrido bānchariṅs cha nati
paura jānapadān bhṛityāṅs trātu sarvam-idaṁ bhavān. 16

kva chāraṅyam kva cha xātram kva ~~jatāk~~ jatāk kva cha pālanām
idṛśām vyāhataim karmā na bhavān kartum-arthati. 17.

ēsha hi prathamō dharmah xatriyasya bhishchēchanām
yēna sādhyam mahāprājña prajānām paripālanām. 18.

kas-cha pratyaxam-utśriya sauśāgastham-alaxanām
āyatistham charē-dharmam xatrabandhur-anishchitam. 19.

atha klēśajam-ēvatvām dharmam charitum-utpasi
dharmēna chaturō varnān palayan klēśam-āpnuhi. 20.

chaturām-āśramānam hi garhasthyam śrēshtham-āśramam
ākur-dharmajña dharmajñās tam katham tyaktum-arthasi. 21.

e Beng

e Beng

e C. Guj

śrutina bālasthānena janmanā chāvarō hy-aham e Brug
sa katham pālayishyāmi bhūmim bhavati tishthati. 22.
idam nikhilam-avyagram rājyam pitryam-ahantakam
anusādhi svadharmena dharmajna saha bāndhavaih. 23.
ihaiwa tvābhisinchantu sarvāḥ prapīṭayah saha e Brug
ritvijah savasishthās-cha mantravan-mantraśōvidāḥ. 24.
abhihiṅtas-tvam-asnābhīr-ayōḥyām pālanē vṛaja.
vijitya tarasā lohān marudbhīr-iva vāsavaḥ. — 25.
rināni trīṇy-apākurvan durhīdāḥ sādhu nirdahan
suhridas-tarpayan kāmair-vasāns-tatrānusādhi nah. 26.
adyārya muditāḥ santu suhridas-tē bhishchēchanāt
adya bhītāḥ palāyantām-arayas-tē disō dātā. — 27.
ākrośāṃ mama mātus-cha pram^{+ arja} ~~tyaja~~ purusharshabha^{ex en}
adya tatra bhavantām cha pitaram vaxa ~~kt~~ kilvishāt. 28.
sirasā tvābhijāhē ham kurushva karuṇām mayi
bhāndavēshu cha sarvēshu bhutēshv-iva mahēśvarah. 29.
athavā prishthataḥ kṛtvā vanam-iva bhavān-ibah
gamishyati gamishyāmi bhavatā sārḍham-apy-aham. 30

tathâ hi râmô bharatêna tanyatâ
 prasâdyamânâh sîrasâ mahîpatih
 na chaiva chakrê gamanâya sattvavân
 matiñ pituh tadvachanê pratishthitah. — 31.

tad-adbhutam sthairyam-avêxya râghavê
 samain janô harsham-~~avâpa~~ dukkhitah
 na yâty-ayôdhyâm-iti dukkhitô bhavêt bhavat. ~~32~~
 sthirapratijnatvam-avêxya harshitah. — 32

tam-ritvijô naigamayûthavallabhâs-
 tatha visâjnâsrûkalâs'-cha mâtarah
 tathâ bruvânâm bharatâm pratushtuvuh
 pranamya râmâm cha yayâchirê saha. 33.
 bhavatavâkyam.

C. 107, a.
C. 108, a.

Cap. CVII.

e Beng.

Vou. e B.

e Beng.

manav-evaṁ bruvāṁsāṁ tu bhāratāṁ laxmanāgrajah
pratyuvācha tatah sūmān jñātinādhye susathritāṁ. 1.
upapannam-idaṁ vākyāṁ yas-tvam-evaṁ abhāshathā
jātaḥ putrō dasārathāt kairheyāṁ rājasattamāt. 2.
purā bhrātāh pitā nah sa mātaram tē samudrahan.
mātāniakē samasrausht-rājya sulkam-anuttamāṁ. 3.
dēvāsūrē cha sangrāmē || jananyai tava pāthivak.
samprahrishṭō dadau varam-ārādhitah prabhuh. 4.
tatah sā sampratisrāvya tava mātā yasa svic
ajāchata narasrēshṭhāṁ dvau varau varavarṇinū. 5.
tava rājyāṁ naravyāghra maina pravrajanaṁ tathā
tach-cha rājā tathā tasyai niyukitah pradadau swayam. 6.
tēna pitrāham-apy-atra niyukitah purusharshabha
chaturdasā vanē vāsam varshāṁ varadānikāṁ. 7.
sō hāṁ vanam-idaṁ prāptō nirjanaṁ laxmanānvitah.
sītayā chāpratidvandvah satyavādē sthitah pituh. 8.

bhavan - api tathety - eva pitaran satjavadinam
kartum - arhati rujen dram xipram - evabhishethanāt. 9.
rinan - mochaya rajanam mathrite bharata prabhum
pitaran trahi dharmajna mataram chabhinandaya. — 10.
srutyate hi pura tata srutir - gita yasasvina
gayena yajamanena gayeshu - eva pitru prati. — 11.
punnamnō narakāt - yasnāt pitaran trayate sutah
tasmāt putra iti prokta pitru yah pati sarvatah. — 12.
eshavya bahavah putra gunavanto bahusrutah
kesham vai sanavetanam yadi kashid - gayam vrajēt. — 13.
evam rajarshayah sarve pratita raghunandana
tasmāt trahinarasreshtha pitaram narakāt prabho. 14.
ayochyam gachha bharata prakritir - anuranjaya
satrughnasahito vira saha sarvair - divjatihhah. — 15.
pravexye daudakharanyam - aham - apy - avilambayan.
abhyam tu sahito rajan vaidhyā laxmanena cha. 16.
tvam raja bhava bharata svayam naranam
vanyanam - aham - api rajaram - mrigasiam. 17.
gachha tvam puravaram - adya sainprahrishtah
sankristas - tv - aham - api daudakan pravexye 18. 17

châyām tē dina karabhāh prabādhamañām
varshatram bhārata karōtu mūrkhni śītām
ētēshām - aham - api kânasadrumanām
châyām tām - atisāyanīm sanaih śrayishyē. 18.
sātrughnah kusalamatis - tu tē sahāyah
saumitri - mama viditah pradhānamitram.
chatvāras - tanayavarā vrayām narēndram
satyasthām bhārata charāma mā vishida. - 19.
rāmavākyam.

Cap. CVIII.

āsvāsayantān bhāratān jāvatir - brāhmañottamah
ivācha rāmān dharmajñān dharmāpētam - idān vaichah. 1.
sādhu rāghava mā bhūt tē buddhir - evān nirarthakā
prākṛitasya narasyēva āryate buddhēr - manasvinah. 2.
kūh kasya purushō bandhuh kim - āpyām kasya kenachit
yad - ēhō jāyate jantur - ēha ēva vindasyatē. 3.
tasman - matā pitā chēti rāma sajjēta yō narah
e Beng. unmatta iva sa jñeyō nāsti kaschid - dhi kasyachit. 4.

yathā gramāntarān gāhkan narah Kaschit Kwaid-vaset.
utsrījya cha tam-āvāsān prathishthētāparēhani. — 5.
ēvam-ēva manushyānām pitā mātā grīhām vasu,
āvāsamātrām kṛpustha sajjantē nātra sajjanāh. — 6.
pitryām rājyām samutsrījya parityajya sa nārhasi narōttama,
āsthātum kāpatham dukhām viśhamām balukavitāham. 7.
samrīdhāyām-ayōdhāyām-ātmānam-abhishēchaya,
ēkavēnīcharā hi tvām nagarī sampratīyatē. — 8.
rājabhōgān-anubhavan mahārthān pāthivātmaja
vihara tvām-ayōdhāyām yathā sakras-trivishtapē. — 9.
na tē Kaschid-dasāvathas-tvām dia tagya na Kaschana
anyō rājā tvām-apy-anyaś-tasmāt kurvyad-uchyotē. 10
vijāmātrām pitā jantōh sukram sōnitam-ēva cha
sānyuktam-rituman-mātrā purushasyēha janma tat. 11.
gatah sa nrīpatis-tatra gantaryām yatra tēna vai.
pravrittir-ēshā bhūtānām tvām tu mithyā vihanyasē. 12.
atha dharmaparā yē yē tānstan sōchāmi nētaran.
tē hi dukhām-ihā prāpya vināsām prētya bhējirē. 13.

175

C. 108, b. ashtakā pitṛidaiivatyaṃ - ity - ayaṃ praśrīto junaḥ.

C. 109, a. annasjōpadruvaṃ paśya mṛito hi hiṃ - asishyati. 14
yadi bhuktam - ihānyēna dēham - anyasya gachhati
dadyāt pravasatah śrādhāṃ na tat pathy - aśanaṃ bhavēt.
dānaśāṃvānā hy - etē granthā mēdhāvibhikḥ kṛitāh 15.
yajasva dēhi dīxasva tapas - tapyasva santyaja. — 16.
sa nāsti param - ity - evaṃ kuru buddhiṃ mahāmatē.
pratyayam gat tad - ātishtha parōxam prishthatah kuru. 17
sa tām buddhiṃ puraśkritya sarvalokanidarśanām
rājyam tvam pratigṛhṇishva bharatēna prasāditaḥ. 18.
jāvalivākyam.

Cap. CVIII.

- jāvâlēs-tu vachah śrutvā rāmah satyātmanām varah,
uvācha parayā sūkṭyā buddhyā vipratipannayā. — 1.
bhavān me priyasankāśam
bhavān me priyākāmārtham vachanam yad-ihōktavān,
akāryam kāryasankāśam-apathyam pathyasammitam. 2.
nirmaryādāt-tu purushah pāpāhārasamanvitah,
mānam na labhatē satsu bhinnachāritradarśanah. — 3.
Kulīnam-akulīnam vā vīram puruṣhamānīnam
chāritram-ēva vyākhyāti sūctim vā yadi vāsūctim. 4.
anāryas-tv-āryasānsthānah sauchād-dhīnas-tathā sūctih,
layanyavād-alaxanyō dupśīlah śīlavān-iva. — 5.
adharmam dharmavēśhēna yady-aham lōhasankarām
abhipatsyē sūctam hitvā kṛyāvidhiḥ viparyayam. 6.
kās'chētayānah purushah kāryākāryavichayānah
bahu manyēta mām lōkē durvittam lōkadūshnam. 7.
kasya yasyāmy-aham vrittam ke-tēna vā svargam-apmnyam
anayā vartamānō kam vrittayā tūna pratijnayā. — 8.

Kānavrittō 'wāyam lōkah kṛtsnah samupavartatē
yad-vrittāh santi rājānah tad-vrittāh santi hi prajāh. 9.
satyam-evaṁ rīṣāṁ cha rājāvṛittāṁ sanātanaṁ
tasmāt satyātma kāṁ rājyaṁ satye lōkah pratishthitah. 10.
rīshayas'-chaiva devās'-cha satyam-eva hi mēvirē
satyavādī hi lōkē 'mīn paramaṁ gachhati sayam. 11.
udvijantē yathā sarpān-narād-avṛitavādīnah
dharmah satyaparō lōkē mūlāṁ sarvasya chochhyatē. 12.
satyam-ēvēsvarō lōkē satye s'rīr-niyatāṁ sthitā
satyamūlāni sarvāni satyān-nāsti paramā padam. 13.
dattam-ishtāṁ hutāṁ chaiva vratāni cha tapānsi cha
vēdāh satyapratishtānās-tasmāt satyaparō bhavēt. 14.
ēkah pālayatē lōkam-ēkah pālayatē kulam
majjaty-ēhō hi nirayē ēkah svargē mahūyatē.
sō ham pitar-nidēśam tu kimartham vā nānupālayē 15.
satyapratis'ravah satyam satyēna samayjīkrītah. 16.
naiva lōbhān-na mōhād-vā na chājñānāt tamō 'vītah.
sētum satyasya ~~at~~ bhētsyāmi gurōr-satyapratis'ravah. 17.

e Beng

asatyasandhasya sataś'cha chalasya sthira chētasah.
naiva dēvā na pitaraḥ pratichchanti nah śrutam. 18.
pratyayātmanam - imam dharmam satyam paśyamy-aham dhruvam
bhārah satpuruṣhaiś'chūnas-tad artham - abhinandya te 19 ??
xātraim dharmam - aham tyagye hy-adharmam dharmasānhitam.
śūdrair-nrīśansair-lubdhais'cha sevitam Pāpākarmabhik. 20.
kayēna kurute pāpam manasā sampradhārya tat.
anritam jihvayā chāha trividham karma pātakam. — 21.
bhūmih kīrtir-yaso' laxmih puruṣam prārthayanti hi.
satyam samanuvarantē satyam - ēva bhajēt tatah. — 22.
śrēṣṭham hy-anāryam - ēva syād-yad-bhavan-avadhārya mām
āha yuktikarair-vāhyair-idaṁ bhadrām kurushva ha. — 23.
katham hy-aham pratijnāya vanavāsam - imam gurōh
bharatasya karishyāmi vacō hitvā gurōr-vachah. — 24.
sthirā mayā pratijnāta pratijnā gurusannidhan
prahrishṭā manasā dēvi kairhēyī chābhavat tadā. — 25.
vanavāsam vasam - eva śūchir - niyata bhōjanah
mūlapusthaphalaih puṁyaih pitrīn dēvānś'cha tarpayan. 26.
śrutashita

MS. B.
C. 109, 6.

santushtapanchavargô ham lôhayâtrâm pravartayê
akuhah srâddhâdhânah san kâryâkâryavichaxanah. 27.

~~karmabhûmim-inâm-prâpya kârtavyam kârtavyam karma~~
karmabhûmim-inâm-prâpya kârtavyam karma yath-êkubham

agnir-vâyus-cha somas'cha karmamân phalabhâginah. — 28.
sâtâm krâtûnâm-âkritya dêvarât tridivam gatah.

tapânsy-ugrâni châsthâya divam yâtâ maharshayah. 29.

* amrîshyasânânah punar-ugratejâ
nisamya tam nâstihavâkhyahetumî.

* athâbravit tam nrîpatês-tanujô
vigarhamânô vachanâni tasya.

* satyam dharmamcha parâhraman'cha. — 30.
dvi-jâti-dêvâti-thi-pûjanam'cha.

bhûtânukampam priyavâditân'cha
* ~~dan~~ dvi-jâti-dêvâti-thi-pûjanam'cha
panthânam-âhus-tridivasya santah.

* nindâmy-aham karma krîtam pitus-tad
yat tvâm-agrihâd-vishama-bhavadbhûmî.

* * budhyānayaivain vidhayā charantām,
sunāstikām dharmapathād-apyētām. — 32.

* yathā hi chorah sa tathā hi budhas-
tathāgatām nāstikām-atra vidhi.

* tasmād-hi yah s'ankhyatamah prajānām
na nāstikēnābhimukho budhah syāt. — 33.

* tvatto janāh pūrvatarē dvijās'-cha
sūbhāni karmāni bahūni chakruh.

* jivā sadēman cha parācha lokām.
tasmād-dvijāh svastikṛitām kṛitām hutām cha. 33.

* dharmē ratah satpuruṣhah samētās-
tējasvinō dānagunāpradhānāh.

* ahinsakā vitamalās'-cha lokē
bhavanti pūjyā munayah prajānām. — e Beng.

* iti bruvantām vachanām sarōṣhām
rāmām mahātmānam-adīnaśattvam. — 34.

- * uvācha pathyam punar-āstikān cha
 # satyam vachah sāmunnayanān cha vijrah. 35.
 * na nāstikānām vachanām bravīmy-aham
 na nāstikō hām na cha nāsti kimchana.
 † samīxya kālām punar-āstikō bhavam.
 bhavēya ~~vāte~~ kālē punar-ēva nāstikah. — 36.
 † sa chāpi kālō yam-upagatah sanair-
 yathā mayā nāstikavīg-udīritā
 † nivarṭanārtham tava rāma kārāṅgāt.
 prasādanārtham cha mayaitad-īritam. 37.
 Satya prasānsā

Cap. CX.

Kruddham - ājāyā vānānī tu vasiṣṭhah pratyuvācha ha.
 jāvāli - api jānītē lōkasyāṣya gatāgatīm. ————— 1.
 nivaratayitukāmas - tu tvām - etad - vākyam - abravīt.
 imānī lōkasamutpattīm lōkūnātha nibōdha me. ————— 2.
 sarvānī salilam - evāsīt pṛithivī yatra nirmitā
 tatah samabhavād - brahmā svayambhūr - daivataih saha. 3.
 sa varāhas - tatō bhūtvā prōjjāhāra vasuīndharām
 asvijāh - cha jagat sarvānī saha putrahī kṛitātmanabhīh. 4.
 āhāsā prabhavō brahmā sāsvatō nityam - avyayah.
 tasmān - marīchih sanjajñē marīchih kāsīyapah sutah. 5.
 vivasvān kāsīyapāj - jajñē manur - vaivasvatah smṛitah.
 sa tu prajāpatih pūrvām - īxvākus - tu manōh sutah. 6.
 yasyēyamī prathamānī dattā samriddhā manunā mahū
 tam - īxvākum - ayodhyāyām rājānām vidhī pūrvakām. 7.
 īxvākōs - tu sutah sṛīman kuxir ity - eva visṛutah
 kuxēr - athātma jō vīra vikuxir - udapadyata. ————— 8.

vikhuxēs-tu mahātejā vānah putrah pratāparān
vānasya cha mahāvāhur-anaranyō mahālapāh. — 9.
~~an~~ nānāvrishṭir-bābhūvāsmi na durbijam satām varē,
anaranyē mahābhāgē tasharō nāpi kāsḥana. — 10. e Beng.
~~tas~~ anaranyān-mahātejāh prīthū rājā babhūva ~~ta~~ ha.
tasmat prīthōr-mahaprājnas-trisankur-udapadyata. 11. e Guz.
sa satyavachanād-vīrah sasāvīrō divam gatah.
trisankōr-abhavat sūnur-dhundhumārō mahāyasāh. 12.
dhundhumārān-mahātejā yuvanāśvō vyajāyata.
yuvanāśvasutah srimān māndhātā samapadyata. 13.
māndhātus-tu mahātejāh susandhūr-udapadyata.
susandhēr-api putrau dvau dhruvasandhuh prasēnajit. 14.
yasāsvi dhruvasandhēs-tu bharatō ripusūdanah
bharatāt tu mahāvāhōr-asitō nāma jāyata. — 15.
yasyaitē pratirājāna udapadyanta sātṛivah.
haihayās-tālanjāghās-cha sūrās-cha śāsivindavah. 16.
tāns-tu sarvān prativyūhya yuddhē rājā ^{pravāsitah} ~~prajān gatah~~
dvē chāsya bhāryē garbhineyau babhūvatur-iti śrutiḥ. 17
ēka garbhavināsāya sapatnyai garalān dadau.

W3 für ist ein ... Nullo für ein ... 18
W3 für ist ein ... Nullo für ein ... 18

tatah sailavarê ramyê babhûwâbhuroto munih,
bhârgavas'-chyavanô nâma himavantam-upâsritah. 19
tatra chaikâ mahâbhâgâ bhârgavam devavarhasam
vavandê padmapatrâxi Kânxinî putram-uttamam, 20
tam-rishim samupâgamyâ Kâlindî tv-abyavâdayat.
sa tam-~~abg~~abhyavadat prito varêpsum putrajammani. 21
putras-te bhavitâ devî mahâtmâ lôkavisrutah
dhârmikas'-cha subhîmas'-cha van'sâkârtârisûdanah. — 22
srutvâ pradaxinâm kṛtvâ munim tam-anumânya cha
tatah sâ grîham-âgamyâ devî putram vyajâyata. — 23
sapatnyâ tu garas-tasyai dattô garbhajighân'sayâ
garvîna sâha tēnaiva jâtah sa sagarô bhavat. — 24
sa rājâ sagarô nâma yah samudram-akhânayat
ishtvâ parvanî vëgēna trâsayâna imâh prajāh. — 25
asamanjās-tu putrô bhût sagarasjētî nah sṛutam
jivanu-eva sa putrâ tu nirastah papahârnakṛit. — 26
ânsumân-asya putrô bhûd-asamanjâsya vîryavân
dilîpô n'sumatah putrô dilîpasya bhayîrathah. — 27

Bhagīrathāt hāhūtsthas'cha hāhūtsthā yēna tu smritāh
hāhūtsthasya tu putrō bhūḍ-^{raghur}-yēnāsi rāghavah. 28.
raghōs-tu putras-tējasvī pravriḍchah purushādakah.
hālmāshapādah sandāsa ity-ēvān prathitō bhuvī. — 29.
hālmāshapādaputrō bhūt sānkhānās-tv-itinah s'rutam ch-chh.
yas-tu tad-vīryam-ābādya sasainyō vyanūnasāt. — 30.
sānkhānāsya tu putrō bhūch-chhūrāh s'rūnān sudarsānah.
sudarsānasyājñivarnāh agnivarnāsya sīghragah. — 31.
sīghragasya maruh putrō maroh putrah prasūsrūkah.
prasūsrūhasya putrō bhūḍ-^{ambarīsho} mahāmatih. 32.
ambarīshasya putrō bhūn-nahushah satyavichramah.
nahushasya cha nābhāgah putrah parandhārmikah. 33.
ajas'cha svratas'chāiva ^{nābhāgasya} ~~nābhāgasya~~ sutāv-ubhou.
ajasya chāiva dharmātmanā rājā dasarathah sutah. 34.
tad-grīhāna svahān rājyam-^{avēgasva} jagann-^{urīpa}. 35.
ixvāhūnān hi sarvēshān rājā bhavati pūrvajah
pūrvajā nānvrah putrō jyēsthō rājyē bhishūhyatē. 36.

C. 110, b.
C. III.

181
sa rāghavēnam kula-dharmam-ātmanah
sanātanaṁ nādyā vihantam-arkasi.
~~prabhūtaṁ~~ prabhūtaratnām-anusādhi mēdinīm
prabhutarāshtrām pūtrivan-mahāyasaḥ.
ixvakuvaṁsakīrtanam

37

Cap. CXI.

vasiṣṭhas-tu tadā rāman-uktvā rājapurohitah.
abravīd-dharmasānyuktaṁ puṇar-ēvāparam saikah. 1.
puruṣhasyēha jātasya bhavanti guravas-trayā.
āchāryas-chaiva kākutsītha pitā mātā cha rāghava.
e Beng. pitā hy-ēnam jānayati mātā samvordhayaty-api 2.
prajñam dādāti chāchāryas-tasmāt sa guru-ucyate. 3.
sa tē haṁ pitur-āchāryas-tava chaiva parantapa
mama tvam vachanam kurvan nātivartēh satām gatim. 4.
e Beng. imā hi tē pariśudāh s'rēṇayas'-cha samāgatāh
ēshu tāta charan dharmam nātivartēh satām gatim. 5.
vriḍdhāyā dharmasīlāyā mātur-nārhasy-avartitam
asyā hi vachanam kurvan nātivartēh satām gatim. 6.

bharatasya vachah kurvan yathamanasya raghuva.
atmanam nativartes-tvam satyadharmaparakhramah. 7.
evam madhuram-uktaḥ san guruna raghavaḥ swayam
pratyuvācha samāsinaṁ vaśiṣṭhaṁ puruṣharṣhabhaḥ. 8.
yan-matāpitarāṁ vṛittāṁ tanaye kurutaḥ sadā
na supratiharaṁ tat tu matrā pitrā cha yat kṛitāṁ. 9
yathāsakti prādānēna snāpanōchchādānēna cha
nityaṁ cha priyavādēna tathā samvardhanēna cha.
sa hi rājā darsarathah pitā janayitā mama
ājnāpayan-mām yat tasya na tan mithyā bhavishyati. 11.
evam-ukte turānēna bharatah pratyantaram.
uvācha vipulōrashaḥ sūtaṁ paramadurmanah. — 12.
iha mē sthandilē śyāraṁ kusān-āstara sārathē
āryaṁ pratyupavēxyāmi yāvan-mē na prasidati. — 13.
anāharō nirātorō dhanahinō yathā dvijah.
saye purastāch-~~cha~~ chhālāyāṁ yāvan-mām pratyāśyati. 14.
sa tu rāman-avēxantāṁ sumantram prēxya durmanah
kusōttaram-avasthāpya bhūnāv-ēvāstarat swayam. 15

tam-uvācha mahātejā rāmō rajarshisattamah
him mānī bhārata kūrvaṇān tātā pratyupaveśasē. 16.

brāhmaṇō hy-ēhāpārsvena narīm vōdhum-ihārhati
na tu mūrōchābhishiktānām vidhih pratyupaveśanē. 17.

uttishtha narasārdūla hitvairād-dāruṇān ~~vratān~~ vratān.
puravīryām-itah xipram-ayōdhjām yāhi rāghava. 18.

āsīnas-tv-ēva bhāratah paurajānapadām janām
uvācha sarvatah prēxya him-āryām nānuśāsatha. 19.

tē tadōctur-mahātmanām paurajānapadā janāh
kākūtsthah-abhijānūmah samyag-vadati rāghavah. 20.

ēthō pi hi mahābhāgah pitur-vachasi tishthati.
ata ēva na śaktāh sma vyāvartayitum-anyasā. — 21.

tēshām-ājñāya vachanaīm rāmō vachanaīm-abravīt
ēvām nibōdha vachanaīm suhrīdām dharmachakṣhām. 22.

ētath-chairōbhayaīm sūtrvā samyag-sampāśya rāghava
uttishtha tvām mahāvōhō mānī cha spṛīśā tathōdakam. 23.

{ 2. Sṛīvantu mē parishadō mantrināh sṛēnayas-tathā
1. athōtthāya jalām spṛīśtvā bhārato vākhyam-abravīt. 24.

na yāthē pitaram rājyam nānusāsāmi mātaram
& evam paramadharmajnam nānujānāmi rāghavam. 25.
yadi tv-avasīyam vastavyam hastavyam cha pitur-vachah
aham-eva nivatsyāmi chaturdasa vanē samah. — 26.
dharmaatma tasya satyena bhṛātur-vākhyēna vismitah
uvācha vāmah sāmprēṣya paurajānapādān janān.
vikṛitam-āhitam kṛitam yat pitrā ~~pit~~ jīvata mama
na tal-lopayitum śakhyam mayā vā bharatēna vā.
uspāchir-na mayā kāryō vanavāsē jugupsitah.
yuktam-uktam cha kāikēyyā pitrā me sukṛitam kṛitam. 29.
jānāmi bharatam xāntam gurusathārahārīnam
sarvam-ēvātra kālyāṇam satyasandhē mahātmani. 30.
anēna dharmabīlēna vanāt pratyāgatah punah
bhṛātrā saha bhaviṣhyāmi pṛithivyāh patir-uttamah. 31.
vrīto rājā hi kāikēyyā mayā tad-vachanam kṛitam
anṛitam-mōchayānēna pitaram tam mahēpatim. — 32.

Bharatānusāsanam

tam-apratimatē jōbhyāṁ bhrātrībhyāṁ rōmaharshanaṁ
 vismitāḥ sangamaṁ prēṣya samupēta maharshayah. 1.
 antarhitā muniganāḥ siddhās'cha paramarshayah.
 tau bhrātaraṁ mahābhāgaṁ kākūtsthau prasāsansirē. 2.
 sa dhanyō yasya putrau dvau dharmajñau dharmvī^{rmau}
 śrutvā vayanḥi sambhāsham. ubhayōḥ sprihayāmahē. 3.
 tatas-tv-rishiganāḥ xipraṁ dasāgrīva badhaiṣhināḥ
 bharatam rājasārdūlam-ity-ūchub sangatā vachah. 4.
 Kulē jāta mahāprājña mahāvitta mahāyasaḥ
 grāhyam rāmasya vākhyam tē pitaram yady-avēṣasē. — 5.
 sadāvrīṇam-inam rāman vayan-ichhamahē pituh
 anrīṇatvāḥ-cha kākūtsthyāḥ swargam dasarathō gatah. 6.
 ētāvad-uktvā vachanam gandharvāḥ samaharshayah
 rājarshayaś'chaiva tathā sarvē svām svīm gatiṁ gataḥ. 7.
 hlāditas-tēna vākhyēna sūsubhē subhadarsanah.
 rāmah sanhrīṣṭāvadanas-tān-vishū-abhyapūjayat. 8.

trastagâtras - tu bharatâ vârhâ sunâsajjâmanayâ. e Beny.
Kritânjalir - idam vâkyaâm râghavam punar - abravît. 9.
râjadharmam - imam prâyâ kuladharmânusantatam
kârtum arhasi kâkutstha mania matuś' cha yâchanâm 10.
rayitum sumahad - râjyam - aham - êhas - tu votsahê
paurâjânapadânś' châpi rakitân rajjayitum tathâ. — 11.
jnâlayas' - châpi yodhâś' - cha mitrânî sukridas' cha nah.
tvâm - eva pratihânxyantê parjanyam - ita karshahâh. 12.
idam râjyam mahâprâjña sthâpaya pratipadyahi
sâkitimân - asi kâkutstha lohâsya paripâlanê. — 13.
ity - uktrâ nyapata - bhrâtuk pādāyōr - bhāratas - tadā
bhrisām samprârthayām - āsa râghavēti priyam vadam. 14.
tam - antê bhrâtarām kritvâ rāmō vaihanam - abravît
syāmam nalinapatrayam mattahansasvarah swayam. 15.
âgata tvâm - iyam buddhih svajâ vainayikî châyâ
bhrisām - utsahusê tâta rayitum prithivim - api. — 16.
amâtyais' - cha sukridbhis' - cha samahantey. Buddhimadbh
amâtyais' - cha sukridbhis' - cha buddhimadbhis' - cha mantribhik
sarvâhâryânî samenantrya sumahantya api kâraya. 17.

- laxmīś-chandrād-apēyād-vā himavān sītātām tyajēt.
atīyāt atīyāt sāgarō vēlām na pratijñām ahañ pituh. 18.
Kānād-vā tāta lōbhād-vā mātrā tubhyam-idañ kṛitām.
na tan-manasi kartavyam vartitavyam cha mātrivat. 19.
ēvañ bruvāñām bhāratah kausalyāsutam-abravīt:
tejasādityaśankhāsām pratijñā chandrādarsanam.
adhīrōhārya pādābhujām pādūhē kēmabhūshītē
ētē hi sarvalōkasya yōgaxēmanā vidhōsyatah. — 20.
sō dhīruhya naravyāghrah pādūhē vyavamūthyā cha
e Guṇ. prāyachhat prītinām bhrātrē bhārātāya mahātmanē. 21.
sa pādūhē sampranāmya rāmāñ vachanam-abravīt
chaturdasā hi varshāñi jatāchīradharō hy-ahañ.
phalamūlasānō vīra bhavēyam rāghunandana
— 22.
tavāgamanam-āhānyan vasan nagarād-bahih. 23.
tava pādūhāyōr-nyasya rājyatantṛāñ parantapa.
chaturdasē hi sampūrnē varshē hani rāghūttama. 24.
na draxyāmi yadi tvām tu pravēxyāmi hutāsanām.
25.
tathēti sa pratijñāya tām parishvajya sādaram. — 26.
ex emend.

s'atru^ghna^m cha pa^rishra^jya va^hana^m cheda^m-a^bra^vit
ma^tara^m ra^xa kaⁱhe^yu^m ma^ro^sha^m ku^ru^tam^u pra^ti. 27.

ma^ya^{cha} si^taya^{cha}im sa^pto^{si} ra^ghuna^{nda}na.
ity-uk^tva^sru^parita^{xo} bhr^ata^m vi^sasa^rja ha. — 28

sa pa^duk^ete bha^rata^h pra^tapa^{va}m.

sva^lau^krite^{sa}mpa^rigri^{hya} dha^rma^vit.

pra^daxi^{na}m cha^{iva} cha^kara^{ra} ra^gha^vam.

cha^kara^{cha}iv^{ott}ama^{na}ga^mu^rdha^m. — 29.

ath^anu^pur^{va} pra^ti^pu^jya^{ta}m^u jaⁿam.

gu^ruⁿs^{cha} ma^utri^m pra^krite^s-latham^uja^m

va^sasa^rja^{yad}-ra^gha^vava^{ng}ava^rdha^{na}h.

sthi^tah va^dha^rme^{hi}ma^van⁻va^{ch}alah. — 30.

ta^m ma^taro^v va^spa^{gr}it^{ita}kaⁿth^{yo}

du^bkhe^{na} na^man^{tra}yit^um^{hi} se^kuh.

sa cha^{iva} ma^tre^r-abhi^{va}dya^{sa}va^{va}

ru^dan^{ku}te^m sv^am^u pra^vive^{sa}ra^{ma}h.

pa^duk^{ha}pra^dana^m. 31.

Cap. CXIII.

tatah sīrasi kṛtvā tu pādūhē bhāratas-tadā
ārurōha ratham hṛishṭāh śātrughnēna samāvitah. — 1
vasishthō vāmadēvas' cha jāvālīś' cha drīdhāvratah
agratah prayayuh sarvā mantrīn' o mantrapūjilāh. — 2
mandākinīn' uadīm' ramyān' prāṅmukhās tē yayus-tadā
pradaxinān' cha kurvānās' chitrahūtām mahāgiriṁ. — 3
e Guz { tasya dhātusahasrāni ramyāni śikhāraṇi cha
vyatyāyāns-tē nupasyantō bhāratasyānuyāyinaḥ. — 4
e Beng. adūrāḥ-chitrahūtasya dadarsī bhāratas-tatah
āśramān' yatra sa munir-bhāradvājah kṛitālayah. — 5
e Beng. Sa tam-āśramam-āsādya bhāradvājasya buddhimān.
avatiṛya rathāt pādau vavandē nṛghūnandauah. — 6
tātō hṛishṭō bhāradvājō bhāratām vākyam-abravīt.
api kṛityān' kṛitān' tāta vānēna cha samāgatam. — 7
ēvam-ukṭah sa tu tadā bhāradvājēna dhīmatā
pratyrūccha bhāradvājān' bhāratō dhasmaritśalah. — 8

sa yāchya māno gurunā mayā cha dridha nischaya
 vāmah paramaprīto vasīsthān vākyaan abravīt. 9.
 pitubz pratijnām tām-ēva pālayishyāmi tatvatah.
 chaturdasa hi varshāni yā pratijnā pitur- mama. 10.
 ēvam-uktō mahāprājño vasīsthah pratyuvāha ha.
 vākya jño vākya kusālam vāghavaam vachanam mahat. 11.
 ēte prayachha sūkrīstah pādukē hēma bhūshite.
 ayōdhyāyām naravyāghra yōgayēmaharē tava. 12.
 ēvam-uktō vasīsthēna vāgharah prāṅmukhab sthitah
 pādukē hēma bhūshite mama rājyāya tē dādau.
 nūvritto ham-anujātō rāmeṇa sumahātmanā. 13.
 ayōdhyām-ēva gachhāmi grīhītvā pādukē sūbhē.
 ētach-ichhrotvā sūbhām vākyaam bhāratasya mahātmanah
 bhāradvājas-tu bhāratām munir-vākyaam-udāharat. 14.
 naitach-chitram naravyāghrē silavrittavidām varē
 trayi yad-ārjavan tīsthet nūnē vīshitam-ivōdakām 15.

e Beng.
 c. transp.
 sitione

- e Beng. et C. G. }
na mritah sa mahābhāgah pitā dasurathas-tava
yasya tvam-īdrisah putrō dharma-vigrahavān iva . 17.
tam-rishin tu mahāprājnam-uktavākyam kṛitānjaliḥ
āmantrayitum-ārebhē charaṇāv-upagrihya sah . — 18.
tataḥ pradaxinām kṛitvā bharaḍvājām punah punah
bharatas-tu gayau sṛimān-ayōdhyām saha mantribhiḥ . 19
yānais-cha sākatais-chaiva hayair-nāgais-cha sā chamūh
punar-nivṛittā vistirṇā bharatasyānujāyinē . — 20.
tatas-tē yamunām dīvyām nadīm lītvā vṛminātūm
dadṛisus-tē punah sarvē gangām sūvajalām nadīm — 21.
tām nahramakārāhṛnām saha ābandhubhiḥ
śṛīngavērapurām vājā pravivēśa saśainikah . — 22.
śṛīngavērapurād-bhūjya ayōdhyām sandadarsāha
bharatō duḥkhasantaplah sārathim chēdam-abravīt . 23.
sārathē pasya vidhvastā sāyōdhyā na prakāśatē
nirāhārā nirānandā dīnā pratihatasvanā . — 24.
Bharatapratiḥprayanām .

Cap. CXIV.

- snigdha gambhīra ghōshēnā syandanēnōpayāt prabhuk.
ayōdhyān bhāratah xipraṁ pravivēśā mahāyasaḥ. — 1.
vidātōlūkhatharitam-ālinanaravārānām
timirābhyāhatām kālīm-aprahāsām nisām-iva. — 2.
rāhusātrōh priyām patnīm srujā prajvalitaprabhām
grahēnābhyuditēnāikām rōhinīm-iva viditām. — 3.
alpōshūnāxubhāsāsalilām gharṇātaptavihangamām.
linamūnājhaśhagrāhām hrīśām girinadīm-iva. — 4.
vidhūmām-iva hēmābhām-adhvarāgnēh samutthitām
hāvīrabhyuyūtām paschātē-ekbhīkām vipralayām gatām. 5.
vidhvastahavachām rugnām gajavājirathākulām
kataravīrām-apannām chamām-iva mahāhavē. — 6.
sahasā chalitām sthānām mahīm pūnyaxayōdgatām
sanskṛitadyūti vistārām tārām-iva divas-chyūtām. — 7.
bhāratas-tu rathasthah san sūman dasārathātmajah
vāhayanām rathasrēshthām sārathīm vākyaṁ-abravīt. 8.

- C. 114, b. *Ninnu khalu - adya gambhīrō mūr^{ch}itō na nisamjate* 187
- yathāpuram - ayōdhyāyām gītavaditranisvanah.* — 9.
- vārunīmadagandhas'cha māhyagandhas'cha mūr^{ch}bitā*
- dhūpēnāgurugandhas'cha na pravāti samantatah.* — 10.
- e Beng. { *yānapravara gōshas'cha smigdhās'cha hayanisvanah*
- mattanāgaminādas'cha. srūyate na yathā purā.* — 11.
- gatē rāmē hi tarunāh santaptā nōpabunjate*
- bahiryātrām na gachhanti chitramatyadharā narāh.* — 12.
- e Comm. { *tarunais' - chāruvēshais' - cha narair - unnatagāmi bhih.*
- Transp. { *sampatadbhir - ayōdhyāyām na vibhānti mahāpathāh.* — 13.
- nōtsavāh sampravartantē rāmasōhārditē purē*
- na hi rājaty - ayōdhyēyām sāsāvēvārjunī rapā.* — 14.
- kadā nu khalu mē bhrātā mahōtsava wāgatah*
- janayishyaty - ayōdhyāyām harsham grīshnā isāmbudah.*
- ayōdhyām sa pravishyaiva vivēsa bhavanam pituh.* — 15.
- tēna hūnām na rēndrēna sīnhakūnām guhām - iva.* — 16.
- tadā tad - antahpuram - ujjhitaprabhām*
- surair - ivōt hrushitām - akhāsharām diuam.*

nirīxya sarvatra vibhaktam-ātmanān
mumōcha vāshpam bharatāh sudubhītah. — 17
bharatapravēśah.

Cap. CXV.

tato nixipya mātrīs-tā ayōdhyājān dīdhavratāh
bharatāh sōhasantaptō gurūn-idam-athābravīt. — 1.
nandigrāmanān gamishyāmi sarvān-āmantrayē dya vah.
tatra dubhīham-idañ sarvān sahiśhyē rāghavān vinā. 2.
gatas'chāho divān rājā vanasthas'cha gurur-mama
rāmanān pratixē rājyāya sa hi rājā mahāyasañ. ey emm. 3.
ētañ-chīrutvā sūbhān vākyañ bharatasya mahātmanah
abruvan mantriñah sarvē vasishthas'cha purōhitah. — 4.
sūbhīśān ślāghanīyān cha yad-uktān bharatā trayā
vachanān bhrātrivātsalyāc'-anurūpān tavaira tat. — 5.
nityān tē bandhusūbhāsya teshtatō bhrātrīsūhridē
mārgam-āryān prapannasya ~~net~~ nānumanyēti hah puman. 6
mantrinān vachanān śrutvā yathābhilāshitān priyān
abravīt sārathinē vākyañ rathō me yujyatān-iti. — 7.

188
prahriṣṭāvādanah sarvā mātrīḥ samabhivādyā cha
āruḥha ratham śrīmān śātrughnēna samanvitah. — 8.
āruhya tu ratham śighram śātrughabharaṭāv-ubhan.
yayatuh paramapritau vritau mantrapurohitaiḥ. — 9.
agrato guravas-tatra vasīṣṭha pramukhā dvijāḥ
prayayuh prāṅmukhāḥ sarvā nandigrāmō yato bhavat. 10.
balam cha tad-anāhūtam gajāsvarathasānkulam.
prayayan bharaṭē yātē sarvā cha puravāsinaḥ. — 11.
rithaḥ, thah sa tu charuātma bharaṭō bhraṭriṅtsalaha
nandigrāmam yayan tūrnām śirasya-ādhyā padukē. — 12.
tatas-tu bharaṭah śiprām nandigrāmam pravīṣya sah.
avaticya rathāt tūrnām gurūn-idaṁ-abhāshata. — 13.
ē tad-rājyam mama bhraṭrā dattam saṁnyāsavat svayam
yōgaxēnavahē chēmē padukē hēma bhūshitē. — 14.
bharaṭah śirasā kṛtvā saṁnyāsam padukē tataḥ
ābravid-dukkhasantaptah sarvam prakṛitimanōslam. 15.
chhatram dharaṭyata śipram-āryapadāv-inau matau
ābhyām rājyē sthito dharmah padukābhyām gurōr-mama. 16.

Chitrâ tu mayi sañnyâsô mixiptah sauhridâd-ayam
tam-unam palayishyam râghavâgamanam prati. — 17.

Xipram sañnyâjyitvâ tu râghavasya purnah swayam
charanau tau tu râmasya draxyam sahapâdau. 18.

tatô mixiptabhârô ham râghavêna samâgatah
nivêdya guravê rajyam bhajishyê guruvartitam. — 19.

râghavâya cha sañnyâsam datvêmê varapâdukê
râj râjyam chêdam-ayôdhyâyam chûtapâpô bhavamy-akam. 20.

abhishiktê tu kâkutssthê prahrishtamudite janê
prêtir-mamayasas-chaiva bhavêd-râjyâch-chaturgunam. 21.

Evam tu vilapan dinô Bharatah sa mahâyasâh
nandigrâmê karôd-râjyam pûjitô mantribhis saha. — 22.

sa valhalajatâ dhârî munivêsâch karah prabhuh.
nandigrâmê vasad-virah sasainyô Bharatas-tadâ. — 23.

tatas-tu Bharatah srimân-abhishichijaryapâdukê
tadâ dhinas-tadâ râjyam kârayam-âsa sarvadâ. — 24.

yadâ hi yat kâryam-apsaiti kinchid-
upâyanaam chôpahritam mahârtham
sa pâdukâbhyam prathamaam nivêdya
chakâra paschâd-Bharatô yathâvat.

nandigrâma nivâsah. — 25.

e/Beng.

Mon opinion s'était formée indépendamment
du témoignage de Masoudi dont je n'eus connais-
sance que plus tard; les doutes que vous élevez
sur l'authenticité de ce passage n'ont donc pu
la changer. Je serais presque bien aise que vos
arguments, à cet égard, fussent reconnus pour
invincibles: car, après avoir renvoyé les
auxiliaires, l'on est d'autant plus à même
d'éprouver la force de ses propres troupes.

Néanmoins, Monsieur, j'évois avec une
grande satisfaction que mon opinion n'est
pas en tout point opposée à la votre. Vous
réfutez l'hypothèse de M. Caussin de Perce-
val; j'avais fait de même dans mon Essai
inédit. Seulement vous avez fait grâce à
ce savant de sa supposition la plus incroy-
able, c'est à dire que l'auteur primitif des
Mille et une nuits aurait emprunté à l'A-
rioste l'histoire de Ioconde. Un Arabe du
seizième siècle, versé dans la littérature clas-
sique des Italiens et lisant au fin fond de la
Syrie Roland Furieux, un livre que tout vrai
Croyant doit avoir en horreur, cela est dif-
ficile à imaginer. En outre, cela aurait

2

eu lieu avant 1548, et la première édition com-
plète de Roland furieux date de 1530. La cé-
lèbrité de cet ouvrage ne s'était pas encore ré-
pandue au delà de l'Italie, et il n'en existait
aucune traduction.

Les deux thèses que vous réfutez: 1°) le livre
dont parle Masoudi est absolument identique
pour le contenu et le style avec celui que nous
avons; 2°) c'est une traduction littérale et
fidèle dans tous les détails, d'un livre Indien
ou Persan; — ne sauraient soutenir l'exa-
men d'une critique sévère. Mais M. M.
Langlès et de Hammer ont-ils en effet émis
cette opinion? Pour ma part, je suis si é-
loigné de réclamer la totalité pour l'Inde,
que je protesterais plutôt, si on voulait lui
en faire cadeau. J'ai dit dans l'Almanach
de Berlin que j'entreprendrais de distinguer,
seulement par le caractère de la fiction, les
contes originellement Arabes, Persans et In-
diens, et j'ai indiqué quelques marques distincti-
ves. Mais je pense que l'encadrement, et le
fond de la plupart des contes de fées proprement
dits, ainsi que plusieurs contes plaisants et à

intrigue, sont d'invention indienne parce
que tout cela ressemble prodigieusement à des
compositions sanscrites que nous connaissons.
Tels sont les trente deux contes des statues ma-
giques autour du trône de Vicramâditya,
les vingt-cinq contes de la carcasse possédée,
et les soixante-dix contes du perroquet. (Sin-
hâsana dvatvinsati, Vêtalapanchavinsati
et Suka-saptati.) Parmi les apologues du
Hitôpadêsa il y a aussi des contes de fées
et des fabliaux, mais on y voit particulie-
rement l'artifice de l'emboîtement.

Les Mahométans rigoureux ont dû voir,
ce me semble, d'un mauvais oeil la publica-
tion des Mille et une nuits, que ce fût un ori-
ginal ou une imitation. Car, il faut l'a-
vouer, lorsqu'on a peuplé le monde d'une
telle foule d'êtres surnaturels et puissants
de diverses espèces, il n'y a plus qu'un pas
à faire pour arriver au polythéisme. Les
premiers rédacteurs ont donc dû éviter de trop
choquer les vrais croyans. Ils auront éla-
gué soigneusement l'intervention des dieux.
Mais ils ne pouvaient pas ôter les demi-

Dieux et toute cette Démonologie, parce qu'elle était la source féconde ou merveilleux.

L'intervention fréquente des dieux dans les originaux n'est pas une supposition gratuite. Parmi les contes insérés par M. Gauthier, il y en a un où Vishnou paraît en personne. (Tome 1er, p. 133.) Dans le même conte, le brahmane Padmanâbha porte un nom vraiment classique: c'est une épithète de Vishnou; le brahmane qui donna des leçons au pasteur hollandais Roger, s'appelait ainsi. Ce qui est dit du sanscrit, page 122, semblerait erroné; mais cela est vrai par rapport au rituel des Bouddhistes, transporté à la Chine en Sanscrit pur, et à Siam en Pali qui n'en est qu'un dialecte. Ces traits d'érudition m'étonnent de la part d'un rédacteur Turc ou arabe qui, au reste, y a fait des changements bien absurdes: un brahmane qui vient sans motif à Damas, et qui se lie d'amitié avec un cabaretier, ce qui lui aurait fait perdre sa caste, etc. Le conte est mauvais, je voudrais pouvoir le recuser: mais je suis forcé d'admettre qu'il a passé de la bouche ou du livre d'un conteur indien, en Syrie, en Turquie, en

Egypte, et que sais-je ? peut-être à Tunis,
à Fez et à Maroc.

Si vous voulez prendre la peine, Monsieur, de comparer l'histoire de Viravara dans le troisième livre du Hitôpadèsâ avec le second conte du Touti-Namek, vous verrez, comment un musulman orthodoxe gâte un beau conte pour en effacer les traces du polythéisme. Cette histoire se retrouve encore dans les vingt-cinq contes de la Carasse possédée; ainsi nous l'avons trois fois en langue sanscrite. Les conteurs indiens aussi se sont pillés les uns les autres; ou ils ont cru que des fables populaires et favoris leur appartenaient à tous en commun.

Que les imitateurs arabes aient traité l'original fort arbitrairement, qu'ils l'aient adopté, tant bien que mal, aux idées de leurs compatriotes, cela va sans dire. En effet, il ne falloit pas un grand effort d'esprit pour substituer l'Alcoran aux Védas, Salomon fils de David à Visvâmitra fils de Gâdhi, ou à quelque autre saint mi-

4
raculeux de la mythologie brahmanique; Bag-
dad à Ujjayini, enfin Haroun-Alraschid à
Vicramâditya. Le rédacteur moderne qui, le
premier, a inséré le nom de ce Khalife, au
moins aurait dû effacer les deux premiers
mots du livre: Les chroniques des Sassanien,
avec lesquels toutes les mentions de l'Islamis-
me forment un anachronisme palpable.

Vous citez dans le conte du pêcheur les
hommes de quatre religions différentes, chan-
gés en poissons d'autant de couleurs. Cette
substitution n'est pas trop mal-adroite, mais
j'y ai reconnu d'abord les quatre castes de
l'Inde. Comme le mot sanscrit pour caste,
varna, signifie en même temps couleur, dans
ma supposition la métamorphose était pré-
parée par un jeu de mots.

Le médecin Douban empoisonne le roi
moyennant un manuscrit. Dans l'Inde,
en effet, pour prévenir les ravages des four-
mis blanches, on induit souvent les manu-
scrits d'orpiment jaune qui est un poison
violent. Il y a plusieurs manuscrits de cette
espèce à la Bibliothèque du Roi. Cela se pra-

tique - t-il également en pays de langue arabe ? —

Les Mille et une nuits se composent de matériaux fort hétérogènes ; l'interpolation est manifeste. Le cadre, étant trop large, s'y prêtait. Il ne s'agit que de tenir toujours en suspens la curiosité du Sultan. Pour peu que le premier inventeur ait été habile dans son métier, il se sera imposé la condition de lier tous les contes les uns aux autres. Dès que le fil de la narration eut été rompu, à chaque point où une nouvelle série commence, la porte fut ouverte à toutes les interpolations, qui n'ont pas manqué d'arriver. Galland a suivi le mauvais exemple de ses prédécesseurs asiatiques en intercalant Sindbad le Marin. Le livre n'a rien à démêler ni avec l'Inde ni avec les mille et une nuits. Les fictions, si tant est qu'elles méritent ce nom, y sont puisées principalement à des sources grecques, ainsi que celles de plusieurs voyages merveilleux, répandus fort anciennement dans l'Occident, tels que la Légende de St. Brandanus, le duc Er-

nest de Souabe, etc. M. Gauttier a inséré le Dolopatos, ouvrage ancien et incontestablement d'origine indienne: mais c'est un Dolopatos horriblement falsifié. M. de Hammer a découvert en Égypte des anecdotes la plupart plates et de mauvais goût. Il est difficile de prévoir où cela finira, mais on peut être assuré d'avance que l'édition la plus volumineuse des Mille et une nuits, sera aussi la plus mauvaise.

Vous voyez donc, Monsieur, que je suis entièrement de votre avis sur la valeur des nouvelles additions.

Le génie de l'invention est bien rare; le talent de développer, de varier, d'ornez même, est beaucoup plus commun. L'histoire littéraire des contes amusans en fait foi. Ce n'est qu'une longue suite de plagiats. Souvent on a découvert l'origine d'une fiction non seulement fort loin du pays où elle s'était présentée d'abord à nous, mais aussi à l'intervalle d'un grand nombre de siècles. Entre deux pays la question de l'originalité ou de l'imitation peut être douteuse; mais la chronologie, bien constatée, est décisive.

À mon avis, le récit que le Vixir fait à Scheherazade, pour la détourner de son projet, le premier après celui de l'enca-drement, est un des plus jolis contes de tout le recueil. Eh bien ! tous les traits sail-lans de cette fiction : — la faculté d'enten-dre le langage des animaux, la condition qui y est attachée, l'éclat de rire, le ca-price de la femme ; — sont déjà dans le Râmâyana. Voyez l'édition de Seram-pore Vol. II, p. 352-354. Le second vo-lume de mon édition, où ce passage se trou-ve, n'est pas encore livré au public, quoi-que l'impression soit achevée depuis long-temps.

Je crains de vous avoir importuné, Monsieur : je m'aperçois que j'ai com-mencé d'écrire une dissertation au lieu d'une lettre. J'espère que mon motif m'excusera à vos yeux. Je voudrais vous per-suader que, si je persiste dans mon opinion, après avoir eu connaissance de la vôtre, ce n'est pas par une prévention aveugle.

6
Veuillez agréer, Monsieur, l'hommage de
mon respect et de la considération très-distin-
guée avec laquelle j'ai l'honneur d'être, &c.

Bonn 20 Janvier 1833.

46, 1. maximum uist Fortasse ?

med. praeterito statt elapso

Non pro uisliuist & lobfalter : indagari : sed operae —

47, 9. p. uult. indistatutis uist, loxilis ymofus, audre gebraucht,
Soy maust sich die die Safr klar.

48. ἐπιλαβείη

49. πείνω

— med. Facile intelligitur codices, Coma uist intell. uisq. uist
loist fater Sab auf uist sonst no griffen selten : Soy
Hut ob uist, da uist Coma uist riuu accus. c. int.
uist uist fater uist, obloist fater uist zu uist,
fater uist.

— tent die Compar. fragiliores uist in gutra Zeit uist ?

50. med. auf sich fater in tuu uist lux in Coma uist Respat

uist ist Respat ut exponam audre alb glouffau

Respat ro exponere ?

Optandum inter uist uist uist uist uist.

in transitu uist obiter

51. fin. omiffio uist fater uist, alb omiffum a-tum

uist fater argumenti uist uist uist augm —

52, 6. Fateor tamen saepe — osur Coma

med. statt vindicari uist uist uist

uist uist uist

Nate

LXXI. fin. Lassen Sie abſichtlich den König nicht groß
ſtrafen?

LXXII. 2. Conditor ac Stator ~~omn~~ atque Stator

Deumque in ordinei uis ~~omn~~ solis, Frustra

campis opus Praepos. Assint uis riu ~~omn~~ fast,
Soy nicht inſolent.

wollen Sie nicht, wie kurz vorher, auch in den
Untersuch. Univerſ. setzen? Daß nicht etwa
die Erklärung dinsten, Sie wären die Universität,
und wie nur die Akademie. Das ist Kraft,
daß Sie sich den Zusatz Rhenana ergreifen.

Zum Besuche auch meine Vant, ~~omn~~ Univerſ. Univerſ.
und College. Denn wie die uis ~~omn~~ Univerſ., und
abſichtlich, als die kleine Vant ~~omn~~ Univerſ., Univerſ.
haben, so, Univerſ. in uis zu Vant ~~omn~~ Univerſ., Univerſ.
für die Univerſ., Univerſ., für das Univerſ.

Großmutter! Großer Onkel!

Großmutter! Großer Onkel!

Mit meinem verbindlichsten Dank bespre ich mich, Ihnen
 die Handschrift des Rāmāyana zurückzustellen. Die Ver-
 gleichung der Handschrift im Rāmāyana mit den ver-
 wandten Layiken des Mahābhārata ist nicht der intentional-
 sten Zweck für die Leser alter des Systems. Sie
 wird ich mich gar nicht zu erklären, wie die Mōre im Rām.
 Dazu kommt, im Westen zu liegen.

Es sind in Ihrer Handschrift ein paar Namen, die mich sehr
 zur Verwirrung bringen und die in dem Sambūdōpanirnā-
 na im Mahābhārata sich nicht zu finden scheinen. Missbräuch-
 lich nicht Ihre Gewohnheit, wenn ich die in die Abschrift der
 4ten Bücher des Rāmāyana nach dem Tod des Mannes
 auf wenige Tage bitten?

Mit der ängstlichsten Erwartung

9. 25ten Oktober
 1887.

Herr. Großmutter

Großer Onkel

Herr. Lefter.

Die Flöte von Nakuska und Yayati findet
 sich im Mahābhārata I. p. 114. Von Yayati ist noch
 eine andre Geschichte im 1ten Buche, von seinem
 zwei Königinnen gläubte ist; wenn die eine diese zu
 haben wünschte, bitte sie die Güte zu haben, wie diese
 die beiden in Wort sagen zu lassen; sie haben sie,
 als nicht schriftlicher Art in ein andres Buch eingetra-
 gen.

Montag Mittag.

Lov. Gopurathar

Wieder

Cher. Laffen

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwritten text, possibly a signature or name.]

[Faint handwritten text, possibly a date or address.]

[Faint handwritten text, possibly a name.]

290, LVI, 4^c

Jacquet wofort rue Monsieur le Prince n. 49.
Die Klitz vom Zodiacus in dem Tempel hi adjanta
steht Trans. of the Royal As. Soc. II. 369. die Klitz,
das Vararuchi Lesur des Nanda, der Vorgänger des
Chandragupta, gewiss, findet sich in der Vriha Katha.
Siehe für eine runde Briefe von Brockhaus.

Mies für Zerstörung des Gewogenheit by
muss sein

Montag Mittag.

Weg

Chr. Lassen.

[Faint, illegible handwriting on aged paper]

Herr. Hofrath

benne ich mich freuen,
die Abschrift des Tod'schen Manuskripts mit un-
serm verbindlichen Dank zurückzustellen.

Die Stelle in Rāmāyana, die ich im Duanen Sathe,
Lindert pag II, LXIII, 17. Ihre Ausgabe. so müssen drei
Varianten sein, die ich nicht mehr aus dem Gedächtnisse
stellen kann, es ist mir nur vimmerlich, daß bei der
Uebersetzung der Stelle über die astronomische Frage
über die zwölf Zeichen des Zodiacus zum Dyausu kam.

In Letzterem Besist scheint mir eine Sprachver-
änderung übergegangen zu sein; jedoch kann die Erklärung nicht
sehr sein: da es die Astrologie, durch die es
die Zeichen über die Mänge kommen liegt, von dieser
ableitet, was jene Frage nicht so einfach zu überse-
hen.

Die Vermuthung, die ich von Ihnen glaube früher
angebracht zu haben, daß mehr die alten
Yavanas die Babylonier nachstehen werden müßten,
gewinnt für mich durch unsere Uebersetzung
große Wichtigkeit; doch kann ich noch nicht ge-
wagt, sie vorzutragen; es fehlen mir noch Befunde
in Stellen.

Herr. Hofrath

wirthe

Hr. Lassen

Os. 14. 11. 37.

[Faint, illegible handwritten text on aged paper]

Notitia

Codicum MScotorum Rāmāyāni.

In Bibl. Soc. mercaturae Indicae existant
sequentes, omnes quidem litteris Devanaga-
ricis exarati.

A. Ex libris Johnsoni. Codex magnificus,
splendidus, chartae Indicae inscriptus,
forma maxima, foliis in transversum
positis. Exhibet commentarium Ma-
hēswara tīrthi, cuius titulus plenior est
रामायणतत्वदीपिका. Integram Rameida
duobus voluminibus compactam con-
tinet. See Name of Mr. Johnson's Mahēswara
Tīrtha or Mahēsa. T. of Procennia
p. 158.

B. Ex libris Colebrookii, in cuius catalo-
gum. 135 notatur. Forma maiore, foliis
in transversum positis, chartae Europaeae
inscriptus. Continet primum librum
eodem commentario instructum quo pri-
or. Numerantur folia 81. In fine litte-
ris rubris notatum legitur: सम्बत् १८५३ ॥
शाके शालिवाहन १७१८ ॥ et s. p.

C. *Ex libris Colebrookii; num. 52.*

Forma majore, foliis in transversum
positis, chartae Indicae inscriptus.

Continet duo priores Rameidos libros
idem commentario Mahésvara - Fir-
thi instructos. Lib. I occupat fol. 91,
II fol. 202 seorsim numerata.

D. Hac littera notamus codicem, qui
Rameida integram septem volumi-
nibus comprehendit. Est e Colebroo-
kii libris, sed in eius Catalogo sin-
guli eius libri singulatim enume-
rantur, neque ~~ex~~ ordine ~~h~~ suo se ex-
cipientes, sed sparsim, variis locis,
sicuti casu in librarii manus in-
derunt, et quidem hunc in modum.
Lib. I - N° 133. (Foliorum numerus
non exhibetur. L. II, fol. 333. - N° 143.
L. III, fol. 175. - N° 14. L. IV fol.
154. - N° 77. L. V, fol. 180. - N^o
51. L. VI. (foliorum numerus non
usque ad finem est adscriptus.) - N^o
146. L. VII, fol. 212. - N° 19. Scriptus
est codex, ut a titulis in fine appositis

patet, annis aerae Vikramādityae
1853-55. Ceterum non eodem com-
mentario est instructus quo priores,
sed alio quodam, qui tunc in modum
definitur: इति रामाभिरामे श्रीरामीये रामा
यणतिलके बालकाण्डे प्रथमः सर्गः ॥

G. *Ex libris Colebrookii, N.º*

Eodem volumine continentur L. III,
IV, V, cum Commentario Mahēsva-
ra ~~by~~ Tirthae. Lib. III, fol. 87. - IV,
fol. 64. - V, fol. 82.

In Bibliotheca Societatis Regiae Scient.

E. In Catal. Jonesiano N.º 2, lit. a.
Est Ramaeis integra, in quinque vo-
lumina compactata, litteris Deva-
nagaricis exarata, forma majore,
foliis in transversum positis. In-
structus eodem commentario est
codex, quem exhibet Cod. D. In fine
primi Voluminis legitur सम्बत् १८३८।
Primis capitibus passim adpersae
sunt notae marginales Jonesii.

F. Codex magnificus, splendidus, a
Jonesii librario, qui eodem munere
apud Carolum Wilkins fuitus fuerat,
litteris Devanagaricis, sed nostro scri-
bendi more, exaratus. Forma maxima,
charta Europaea. In catalogo nota-
tus N.º 2, lit. A. c.

Index
Codicum Msctorum Ramayani

In Bibl. Soc. mercaturae Indiae:

A. Ex libris Johnsoni. fol. mai. in trans-
versum positis, litt. Devanag. scriptus,
duobus voluminibus totum carmen
continet.

In Bibliotheca Societatis Regiae.

E. In catalogo Jonesiano. N.º 2, lit. a.
Est Ramayanum integrum, in quinque
volumina compactum, litteris Devanaga-
ricis, forma maiore, foliis in transversum
positis.

Commentarii titulus in fine primi capi-
tuli appositus hic est:

इति रामाभिरामे श्रीरामीये रामायणातिलके श्रीमत्
बालकाण्डे प्रथमस्सर्गः ॥

In fine primi voluminis legitur anni nu-
merus quo librarius id absolvetat:

संवत् १८३८ ॥

4
M. Auf Holtblättern mit guter Indinga-Schrift, in 2
Cartons, im ersten Lauf I-IV, im zweiten im dritten
Läufer. Samvat ist nicht angegeben. Der erste Lauf umfasst
66 Bl. des zweiten 127.

N. Ebenfalls auf Holtblättern, weniger gut geschrieben, des
ganzen Werks in denselben Cartons. Samvat fehlt.

T. Quersolio, Devanagari, mit Gemälden, im ersten Lauf ist
die Rückseite eines jeden Blattes bis auf 3 od. 4 Gemälden,
in den übrigen mag die Hälfte der Blätter Gemälden haben.
Die Zahl der Blätter ist nicht angegeben; die Capitula setzen
im ersten Lauf zum Theil ~~ein~~ Titel, zum Theil nicht; in den folgenden
Läufen ist in der Regel jedes Capitel seinen Titel.
Todesort des Manuskriptes zum Rāna zu Udeyvoor
(am Ende des ersten Laufs steht auf dem westlichen Rand: Sri
makā rājādhirāja mahārāna; dann उदयपुराध्य)

Zahl der Blätter und des Titels:

I.	212	Samvat: 1769.
II.	127	1787
III.	fehlt.	
IV.	86	1710.

V. fides. foll.

Samrat.

VI. 206

1709

VII. 112

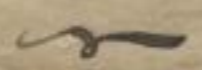
1710.

Cod. I. Saka 1712 am Ende des 24ten Buchs.
auf Palmblättern, in 7 Voll. Bengalischer Schrift.

Cod. K. umfasst das ganze Ramayana in 3 Partien:
in 24ten Lib. I & II. Lat. Hamitt. N° XX.
in 20ten " III & IV. Lat. N° XXI.

N^o CXXXVIII. in drittem " V. VII. (nach Hezys Angabe, das die Schrift in
4. Lat. Hamitt. geändert ist). (Vollständiges Lat. N° XXII.)
Am Ende des 24ten Buchs ^{Kābdītha} Samrat 1610.

- Cod. A. Dev. Lond. mit dem ersten Commentar. vollständig.
- " B. Dev. Lond. mit demselben Commentar. 1tes Buch allein.
- " C. Dev. Lond. mit demselben " Lib. I-V.
- " D. Dev. Lond. mit dem zweiten Commentar. vollständig.
- " E. Dev. Lond. mit demselben " d.
- " F. Dev. Lond. ohne Commentar. - Abstricht aus E. Lib. I-IV.
- " M. Teling. Par. ohne Commentar. vollständig.
- " N. Tel. Par. - ohne Commentar. d.

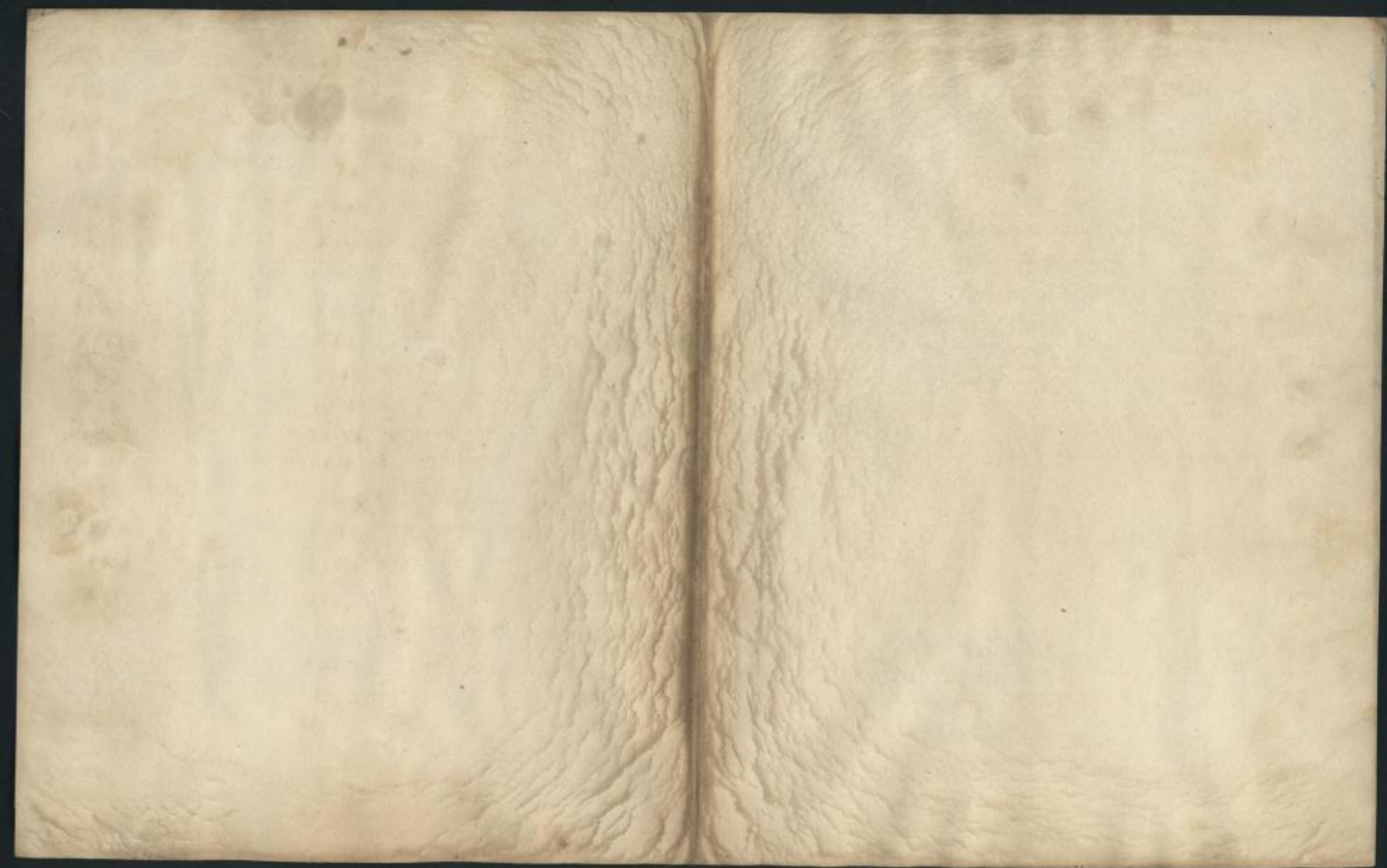

- Cod. T. Dev. Todd. ohne Commentar. Lib. I, II, IV, VI, VIII.
- " G. Dev. Par. ohne Commentar. vollständig.
- " H.
- " I. Cod. Beng. London. ohne Commentar. vollständig.
- " K. Cod. Beng. Par. ohne Commentar. vollständig.

[Faint, illegible handwriting on the top page of the manuscript, possibly containing a list or table of contents.]

[Faint, illegible handwriting on the bottom page of the manuscript, continuing the text from the top page.]

<u>Cod. A. F. M. N.</u>	<u>Ed. 1er</u>	<u>Cod. T.</u>	<u>Cod. K.</u>	<u>Cod. I.</u>
Cap. I	I. Nārada-vākya.	Vālmīki-prastāvanā.	Sāngraha.	Sāngraha.
" II	II. Brahmāgama.	Kāvya-vastūpādāna.	Brahmāgama.	Brahmāgama.
" III 4 ff.	III. Anukramanikā.	—	(Anukramanikā)	Anukramanikā.
" IV	IV. 15 ff. Kāvya-pāṭya.	Kāvya- mūlka.	Sāngraha.	(Sāngraha)
" V	V. Ayōdhyāvarṇanā.	Ayōdhyāvarṇanā.	(Ayōdhyāvarṇanā)	Ayōdhyāvarṇanā.
" VI	VI. sine titulo.	Rājavarṇanā.	Rājavarṇanā.	Rājavarṇanā.
" VII	VII. Amātyavarṇanā.	Amātyavarṇanā.	Amātyavarṇanā.	Amātyavarṇanā.
" VIII	VIII. 124. Rīshyasrīn.	—	} sine fu Capital	
" IX	VIII 24 ff. gōpākhyanā Mantrivākya.	—		
" X	IX. Rīshyasrīngōpākhyanā.	—	Rīshyasrīngōpākhyanām.	—
" XI	X. — gōyōdhyāgama.	—	—	—
" XII	XI. 1-26. Yajñārambha.	Karmachintana.	Yajñārambha.	Asvamedhasambhāra.
" XIII	XI. 26. ad fin.	Yajñārambha.	Yajñārambha.	Yajñāvāta.
" XIV	XII. Yajña karma.	—	Yajñasamāpti.	Yajñakarma.
" XV	XIII. Rāvanavadbōpāya.	—	Rāvanavadbōpāya.	—
" XVI	XIV. Pāyasōtpatti.	—	Pāyasōtpatti.	—
" XVII	XVI. Vānarōtpatti.	Vānarōtpatti.	Vānarōtpatti.	Vānarōtpatti (fol. 124 verso in Cod. I.)
" XVIII 1-38	XV. putrajanma.	} putrajanma (fol. 38 ff.) Vānamitrāgama (fol. 38 ff.)	XV. 1-11. Rājapriṣhana.	Rājapriṣhana.
" XVIII 38 ff.	XVII. Viśvāmitrāgama.		XV. 12-40. Rīshyasrīngōpāti. — pratigama (fol. 40-63). — gamana. — vanagama.	— pratigomana. — gamana. — vanagama.
" XIX	XVIII. Viśvāmitravākya.	XIX. (fol. 124 verso in Cod. I.)	(Viśvāmitrāgama). (Viśvāmitravākya).	Viśvāmitrāgama. Viśvāmitravākya.
" XX	XIX. Dasarathavākya.	XX.	Dasarathavākya.	Dasarathavākya.

Cap.	F.M.N.	Ed. Ser.	Cap.	F.M.N.
Cap	XVI	XV	Uasukthavākya	XVI
"	XVII	XV	Vidyāpradāna	XVII
"	XXIII	XVII	Āraṅgāśramanivāsa	XXIII
"	XXIV	XVIII	Tādikāvanaśravāsa	XXIV
"	XXV	XXIV	- kōṭpatti	XXV
"	XXVI	XXV	- kāvadha	XXVI
"	XXVII	XXVII, 1-29	Jambhaka	XXVII
"	XXVIII	XXVII, 29	Pradāna	XXVIII
"	XXIX	XXVII	Siddhāśramanivāsa	XXIX
"	XXX	XXVIII, 1-32	Śonātira	XXX
"	XXXI	XXVIII, 32	Pradāna	XXXI
"	XXXII	XXIX, 1-27	Brahmadatta	XXXII
"	XXXIII	XXIX, 27ff	Vivāha	XXXIII
"	XXXIV	XXV, 1-23	Āraṅgōṭpatti	XXXIV
"	XXXV	XXX, 23ff		XXXV
"	XXXVI	XXVI, 1-29	Kumārōṭ	XXXVI
"	XXXVII	XXXI, 29ff	ṭpatti	XXXVII
"	XXXVIII	XXXII, 1-24	Prithivī	XXXVIII
"	XXXIX	XXXVII, 24ff	- vidāraṇa	XXXIX
"	XL	XXXVIII	Kapiladarṣana	XL
"	XLI	XXXIV, 1-28	Śhagīratha	XLI
"	XLII	XXXIV, 28ff	Varapradaṇa	XLII
"	XLIII	XXXV, 1-46	Āraṅgāvata	XLIII
"	XLIV	XXXV, 46ff	- rana	XLIV

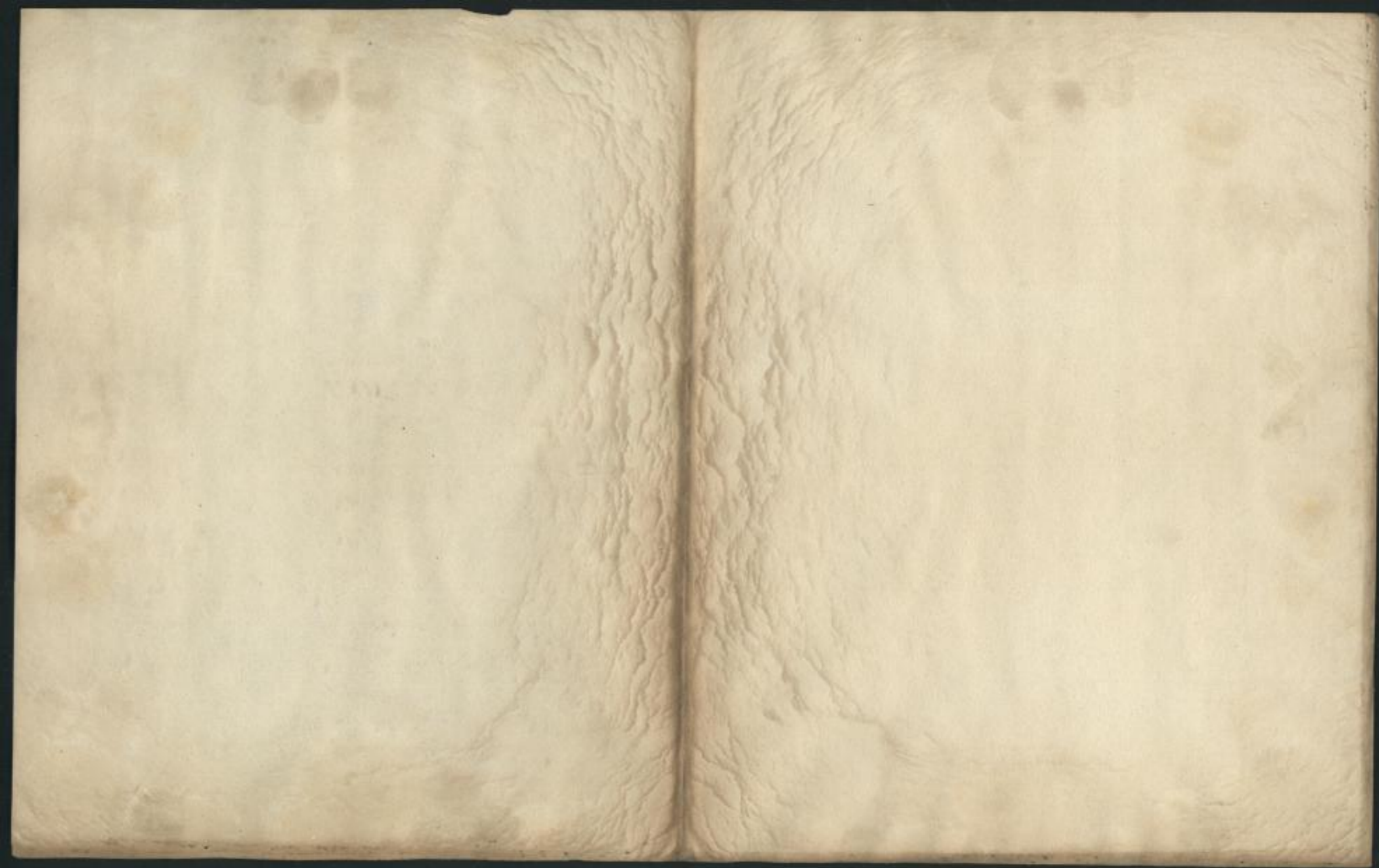
Cap.	F.M.N.
	Vasishthavākya
	Vidyāpradāna
	Āraṅgāśramanivāsa
	Tādikāvanaśravāsa
	(Tādikōṭpatti)
	(Tādakāvadhā)
	Āraṅgāśramapradaṇa
	Jambhakaśravānapradāna
	Siddhāśramanivāsa
	Viśvāmītrayajña
	Śonātiranivāsa
	Kür für Coyihl
	Viśvāmītravayajñasavarṇanāma
	Āraṅgōṭpatti
	Umāmāhātmya
	Kumārōṭpatti
	Sagaraputrajānma
	Prithivīvidāraṇa
	Kapiladarṣana
	Sagarayajñasamāpti
	Śhagīrathavaraśravāna
	Kür für Coyihl
	Āraṅgāvatarāna

Cod. A-F. Cap. I

Ed. A. I. M. D.	Ed. S.	Ed. T.
Cap. XLV	XXVII. Amritotpatti	XLV
" XLVI	XXVIII, 1-22. Ditigattha.	XLVI
" XLVII	XXVIII, 23 ff. Bheda prama. tisamāgama.	XLVII
" XLVIII	XXVIII. Sakrahalyāśāpa.	XLVIII
" XLIX	XXVIII. Ahalyāśāpoddhāna	XLIX
" L.	XL, 1-27. Satānandasūm.	L
" LI	XL, 27 ff. vāda.	LI
" LII	XL, 1-24. Vasishthavivā.	LII
" LIII	XL, 24 ff. mitiasamvāda.	LIII
" LIV	XLII, 1-24. Vasishthāśrama.	LIV
" LV	XLII, 24 ff. dāha.	LV
" LVI	XLIII. Viśvāmitrapratijñā	LVI
" LVII	XLIV. Trisāṅkuravākya.	LVII
" LVIII	XLV. Trisāṅkuravākya.	LVIII
" LIX	XLVI. Vāsishtāśāpa.	LIX
" LX	XLVII. Trisāṅkuravargārōhaṇa.	LX
" LXI	XLVIII. Sunahsepasikraya.	LXI
" LXII	XLIX. Ambarishayajña.	LXII
" LXIII	L. Mēnakānitvāsa.	LXIII
" LXIV	LI. Rāmbhāśāpa.	LXIV
" LXV	LII. Viśvāmitrabrahma.	LXV
" LXVI	LIII. tvārāpi Janakavākya	LXVI
" LXVII	LIV. Dhanurbhāṅga	LXVII
" LXVIII	LV. Janakavākya.	LXVIII

Ed. I. K.
Amritotpatti
Garbhābhēda.
pramatisamāgama.
Sakrahalyāśāpa.
Ahalyāśāpoddhāna
Jana Kadasana v. samāgama.
Satānandasamvāda.
Viśvāmitranimantrana samvāda.
Vasishthavākya.
Vasishthāśramadāha.
XLII, 1-7. Viśvāmitraprasaṅgajāyām (a) pratiñā
XLIV, 1-7. Viśvāmitraprasaṅgajāyām (a) - 7 ff. Gṛihā, Tihā, fuph. Trisāṅkurāśāpa. Vāsishtāśāpa.
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)
(win S.)

Cap. I	I	Välmitkiprattawana
Cap. II	II	Kävyavastapäädänä.
Cap. III	III	Kävyamukha.
Cap. IV	IV	
Cap. V	V	Ayidhyävarnanä.
Cap. VI	VI	Räjävarnanä.
Cap. VII	VII	Amätyavarnanä.
Cap. VIII	VIII	Sine titulo.
Cap. IX		
Cap. X		
Cap. XI		
Cap. XII		
Cap. XIII		
Cap. XIV		
Cap. XV		
Cap. XVI		
Cap. XVII		
Cap. XVIII		
Cap. XIX		
Cap. XX		
Cap. XXI		
Cap. XXII		
Cap. XXIII		
Cap. XXIV		

A descriptive Catalogue of a general
Collection of ancient and modern
engraved gems, by Raspe. Vol. I. II.
London 1791.

p. 74. Indian Engravings.

No. 713. Lapis lazuli. Charles Townley Esq

No. 714. Sulphur. Stosch. Two figures
dressed in the same manner, with
four such figures standing on the
two sides. Plate XIII

Faint, illegible handwriting at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Anzeigungen
über den Commentar
Gudhärtha-Tipikā.

Ab init. — fol. 3 recto. —	Introdutio et Argumentum in AB stocis.
fol. 3 recto — fol. 14 verso —	ad lection. I.
fol. 14 verso — 67 verso, l. 2.	ad lect. II.
fol. 67 verso —	May fol. 38 sind sieben Blät ter von einer ganz fremden Hand eingeschaltet, also 39-45. Das folgende Blatt von der ersten Hand heißt aber doch die Num- mer 45.
fol. 67 verso — 86 verso.	ad lect. III.
fol. 87 recto — 107 verso l. 2.	ad lect. IV.
fol. 107 verso — 123 verso —	ad lect. V.
fol. 123 verso — 159 verso —	ad lect. VI.
	Die Titanzustan sind von einer fremden Hand an dem Rand gelitzelt.
fol. 159 verso — 172 vs. ohne	ad lect. VII.
fol. 172 vs — 182 verso —	ad lect. VIII.
fol. 182 vs. — 194 verso	ad lect. IX.
fol. 194 vs. — 203 vs. —	ad lect. X.

fol. 203 vs. — 214 vs. — ad Lect. XI.
fol. 214 vs. — 220 vs. — ad Lect. XII.
fol. 220 vs. — 233 vs. — ad Lect. XIII.
fol. 233 vs. — 240 recto — ad Lect. XIV.
fol. 240 recto — 249 vs. ad Lect. XV.
fol. 249 vs — 257 ^{vs.} in fine sine spat. ad Lect. XVI.
fol. 258 recto — 264 verso ad Lect. XVII.
fol. 264 v. — 299 vs. ad Lect. XVIII.

Einzelne Stellen.

fol. 3 recto, l. 3 a fine.

Die feine Einleitung des geweihten zur
Vervollständigung der Wissenschaft
lehre verglichen mit dem
ägyptischen in der Heiligkeit.

Bhagavad-arjuna-samvā-
da-rūpā chātuhayāyikā
vidyāstutiyarthā. janaka-
jā yājñavalkya-samvāda
vad — upanishatsu.

Comment. Beng.

Es finden sich unter Calrotte's Messen zwei
bunzelich-großformatige Commentare zum Rām.
unvollst.

1.) N°. 140. mit dem Titel: Vālmīki rāmāyaṇatīkā
Sundarakhāṇḍa manōrama nāmni.
Dieser Messl. besteht aus dem Commentar zum
5ten Buch.

2.) N°. 69. besteht aus dem Commentar zu den 3 letzten
Büchern: Fudtitel:

iti śrīlōkanātha cakravartī kṛtāyām
rāmāyaṇamanōharāyām sundara- (lāṅkā etc)
khāṇḍavyākhyānam samāptam.

Der Messl. besteht aus dem unvollst. Commentar,
mit dem Titel: manōharā o. manōramā.

LVI, 7

Inhalt des 2ten Buchs:

A. C. D. E. F.

M. N. ity. ârthê râmâyane etc um trinn vstau.
Samrat fises.

Inhalt des ersten Commentars (aus C)

iti srîmat paramahânsaparivrâja kâchârya
nârâyana tîrtha vâni shya srî mahêsvaratîrtha
virachita srî râmâyana tattva dipikâyâm etc

des zweiten Commentars:

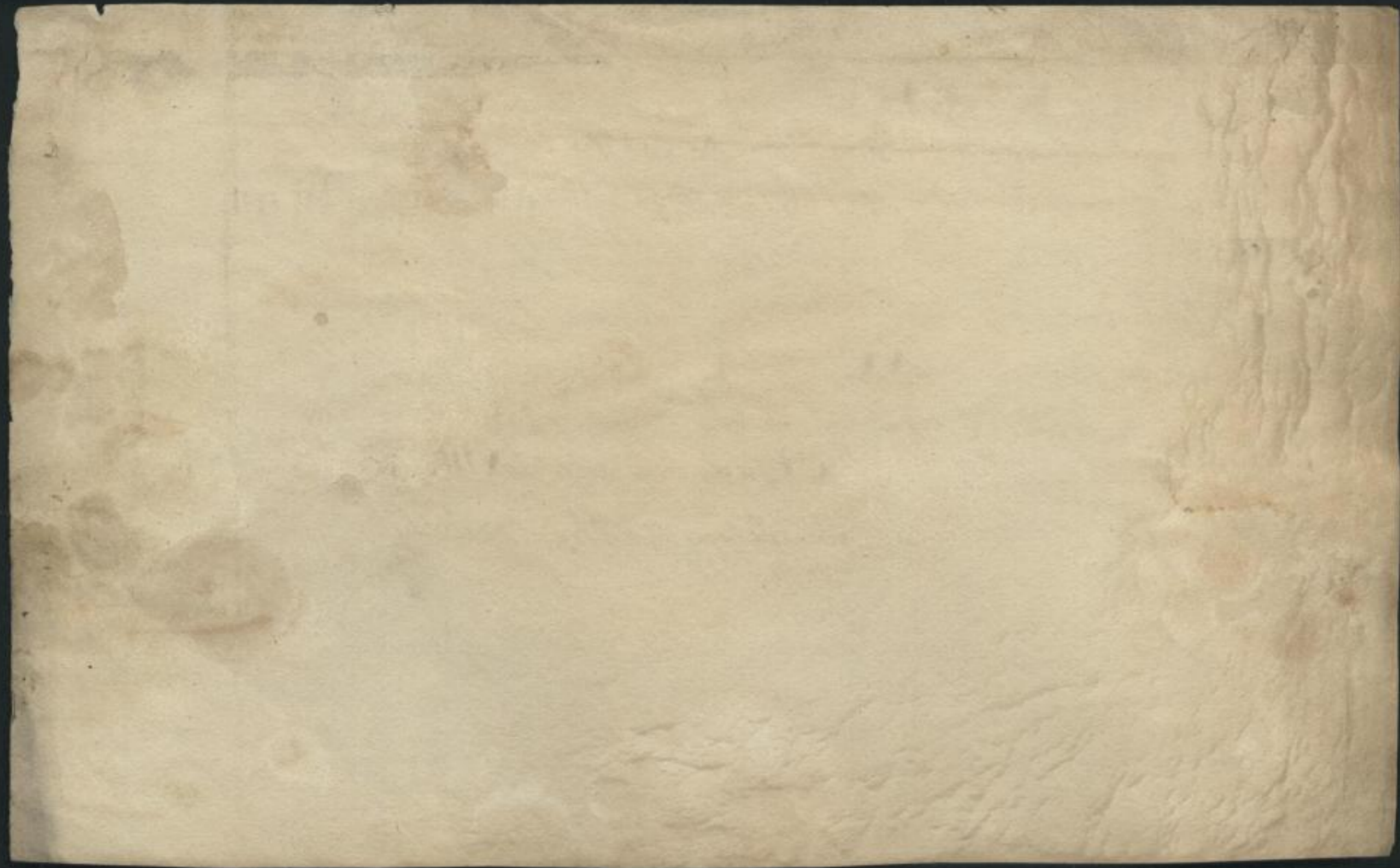
iti râmâbhîrâmê srî râmâyê râmâyana tilakê
etc.

C. ist vollständig gedruckt; denn im ersten Bande ist die letzte
Sinnvolligkeit:

		Book	
Vol. I.	}	I	leaves 91.
		II	202.
Vol. II.	}	III	87
		IV	67
: G.	}	V	82.
Vol. III.	}	VI	162.
		VII	138.

Zwischen Cap. XCV u. XCVI des Satra in Codd. D.E.F. ein
 ganzes Capitel ein, welches in A, C. M. fehlt. In dem Capitel
 werden folgende Worte vorangeführt: पंचवतिसर्गात्तृयं सर्गः
 ह्यपकः। Am Ende steht: ity-ayōdhyākāṇḍē ayam sargah.
 praxiptah. Das Capitel ist in der Ed. Ser. aufgenommen
 und findet sich Cap. LXX, v. 1-54.

Comm. C. bezieht sich zu ^{LII} Cap. CI (Ed. Ser. cap. ^{LXXIII} LXIII) tañ tu
 rāma iti sargah dāxinātyapāthē nāsti.

Genealogie des Vasavajjal
Götter und Fortwinger.

Brahman.

|
Mariches.|
Easjapus.|
Vivasvan.|
Manus

Könige:

1.

|
Irvacus.

2.

|
Cuxes.

3.

|
Vicuxes.

4.

|
Vandus

5.

|
Anaranyas.

6.

|
Prithus

7.

|
Trisanous|
Dhundhumarus

8.

!
Mundhumārus

9.

|
Yuvanāras

10.

|
Māndhāter

11.

!
Susandhes

12.

!
Dhruwasandhes - Prasenojit

13.

!
Prasenojites

14.

|
Asitus

15.

|
Sagaras

16.

|
Asamanyas

17.

!
Ansuman

18.

|
Dityas

Forstberg. Dilysas.

19.

Whagirathas.

20.

Cacutshas.

21.

Raghus.

22.

Calmaṣhapādus

23.

Santikhanus.

24.

Judarsanus.

25.

Agnivarnus.

26.

Sighrayas.

27.

Marus

28.

Prasusencas

29.

Ambarishus

Natushas.

30.

Nahushas.

30. 31.

Yayâtes

32.

Nābhāgas

33.

Ajas.

34.

Dasarathas

35.

Rāmas.

Aufseher: Pruzister des Königs
 von Ayodhya, Ursprung des
 Rāma,
 aus dem Rāg: Vāṣa.
 Rāma.

1. Cusa.
2. Atithi.
3. Nishada.
4. Nala.
5. Nabhas.
6. Pundarika.
7. Kesinadhanvan.
8. Devānīka.
9. Ahinaga.
10. Pārijātra
11. Jila
12. Munābha.

13. Vajranābha.
14. Sankhana.
15. Dhyushitāśva.
16. Viśvasah.
17. Hiraniyanābha.
18. Kauśalya.
19. Brahmistha.
20. Putra.
21. Pushya.
22. Dhruvasandhi.
23. Sudarsana.
24. Agnivarṇa.

Finis.

LVI, 10

Kritik

der

Enzyklopädie

Rāmāyana.

Angabe des Capitels und Vers. Zahl nach
L. I, Cap. 3. ed. Ser.

Lib. I.	Cap. 64.	Stoc. 2850.
— II.	— 80.	— 4170.
— III.	— 114.	— 4150.
— IV.	— 64.	— 2925.
— V.	— 43.	— 2045.
— VI.	— 105.	— 4500.
— VII.	— 90.	— 3360.
	<u>560.</u>	<u>24000.</u>

24000 Stocās aufspilt in 7 Bände geben auf jeden Band
3428 Stoc., auf die Seite 10 Stoc = 342 Seiten
W3. Es werden noch 11 Stoc. auf eine Seite gebracht werden
können, dagegen können aber die Restblätter gewisse dem
Capitel und die Absätze zeigen. Der jüdische Text lautet
also in jedem Bande ungefähr 22 Bogen in 8° auszusprechen.

Uebersicht der Anzahl der Capital
und Pfunde im Kammerbuch.

Angaben im Kam. L.I. sp. 3.
Lapp. Distich.

Vorhanden Anzahl in der Zeit. Serange.
Lapp. Distich.

Lib. I	64	2850
- II	80	4170
- III	114	4150
- IV	64	2925
- V	43	2045
- VI	105	4500
- VII	90	3360
<hr/>		
	560	24000.

Lib. I	64	3117
- II	80	4321

Gesamtwert
nach Kam.
I, 2, 147: 620

24000

Notat	Stufe	Summe
1	5	5
1	5	5 ^x
1	29	29
1	5	5 ^{2x}
11	3	33
1	5	5 ^x
3	9	9 ^x
1 ^x	8	8
1	10	10
1	8	8 ^x
1	5	5 ^x
1	9	9 ^x
2	5	10
3	5	15
2 ^x	7	14 ^x
2	8	16
1	39	39 ^x

54
für diese Malzahl

wert

215
104

111 Stufe
55 Notat

Für d. K. u. A. Hofen	—	73 R.
Für d. K. u. C. H.	—	48 "
Für die übrigen	—	55 "
		<hr/>
		176 "

Summe nach der au-		
gublierten Größung	4200 R.	
	<hr/>	
		4382 "

H. n. A. Manzan — 1

	1
	2
	1
	1
	1
	1
	1
	7 ^x
	2
	6 ^x
	2
	2
	4 ^x
	3
	1
	1
	1
	1
	2 ^x
	2
	5
	3 ^x
	2
	2
	1
	1
	3
	4 ^x

73.

4

292 Manse

Mon Jan 292 Manse
 für die 173 R.
 146 R.
 146 R. oder 173 R.

LVI, 10

Zyklus der Rudgaba. Nam. I
Zahl der Flora's

I.	1	2 ^x	1	XXI.	1	1	3	5
II.		4	9 ^x	XXII.			2	1 ^x
III.	1	5	0	XXIII.			3	2
IV.	1	0	5	XXIV.			2 ^x	3
V.		2 ^x	7 ^x	XXV.			4	2
VI.		2	9 ^x	XXVI.			5 ^x	3 ^x
VII.		2	1	XXVII.			3	7
VIII.		5 ^x	3	XXVIII.			5	7 ^x
IX.		7	4	XXIX.			5 ^x	3
X.		4 ^x	0	XXX.			4	6 ^x
XI.		0	6 ^x	XXXI.			6 ^x	5
XII.		6 ^x	6 ^x	XXXII.			5	4 ⁺
XIII.		4	4	XXXIII.			3 ⁺	0
XIV.		3 ⁺	7 ^x	XXXIV.			5	4
XV.	1	1	0	XXXV.			7 ^x	3
XVI.		3	7	XXXVI.			5	5 ⁺
XVII.		2	6 ^x	XXXVII.			4 ^x	8 ^x
XVIII.		2	3	XXXVIII.			3	6
XIX.		3 ^x	4 ^x	XXXIX.			2	5 ^x
XX.		2	3	XL.			5 ^x	9 ^x

1	1	3	5	2	0	2	2
---	---	---	---	---	---	---	---

2 0 2 2

2 6 6 8

XL I.	6	9*	0
XL II.		5*	3
XL III.		2	5*
XL IV.		2	7
XL V.		2	7*
XL VI.		2	3
XL VII.		3*	5*
XL VIII.		2	5
XL IX.		2	9*
L.		3	5
L I.		2*	4*
L II.		4	4
L III.		2	6*
L IV.		2	9*
L V.		2*	1
L VI.		2	7*
L VII.		4	6
L VIII.		2	5*
L IX.		3*	4
L X.		4	1

2 6 6 8

LXI.	3	3*	1
LXII.		5	8*
LXIII.		7*	5*
LXIV.		7*	5
<hr/>			
	2	9	0 7

Zahl der Tysifan
im ersten Buch der Ramayana.
nach einem Aufgabr

7 2 2

I.	9				5	6
II.	9 ^x	6	XX.			2 ^x 4
III.	4 ^x	5 ^x	XXI.			2 1
IV.	3	8	XXII.			2 5 ^x
V.	3	2 ^x	XXIII.			1 9 ^x
VI.	2 ^x	1	XXIV.			2 2
VII.	2	6	XXV.			2 1
VIII.	1	8 ^x	XXVI.			3 ^x 1
IX.	2	9 ^x	XXVII.			2 1
X.	7 ^x	0	XXVIII.			3 8 ^x
XI.	3	7 ^x	XXIX.			2 6 ^x
XII.	2	1	XXX.			2 ^x 0
XIII.	3 ^x	7 ^x	XXXI.			3 1
XIV.	5	6	XXXII.			2 5
XV.	4	7 ^x	XXXIII.			2 5 ^x
XVI.	2 ^x	6	XXXIV.			5 ^x 3
XVII.	3	3 ^x	XXXV.			2 3
XVIII.	4	1	XXXVI.			2 2 ^x
XIX.	2 ^x	3	XXXVII.			2 8
	2	6 ^x	XXXVIII.			3 ^x 1
	<hr/>					
	7	2	2			
						<hr/>
						1 2 2 9

1 2 2 9.

1 8 5 5

	⁶	^{9x}		⁵	^{10x}
XXXIX. —		2 5x	LXI. —		2 2
XL. —		2 6x	LXII. —		2 8x
XLI. —		3 0	LXIII. —		2x 8x
XLII. —		2x 7	LXIV. —		2 0
XLIII. —		2 6x	LXV. —		3 8x
XLIV. —		6 3	LXVI. —		2 7
XLV. —		5x 0	LXVII. —		2x 7x
XLVI. —		2 3	LXVIII. —		1 8x
XLVII. —		2 2x	LXIX. —		1 9x
XLVIII. —		3x 4	LXX. —		4 4
XLIX. —		2 5x	LXXI. —		2 4x
L. —		2 4	LXXII. —		2x 4
LI. —		2 8x	LXXIII. —		3 7x
LII. —		2 4	LXXIV. —		2 3
LIII. —		2x 5x	LXXV. —		2 9x
LIV. —		2 3	LXXVI. —		2 4
LV. —		2 7x	LXXVII. —		2x 9x
LVI. —		2 4			
LVII. —		2 1			
LVIII. —		2x 4x			
LIX. —		2 2			
LX. —		3 3			

1 8 5 5

2 3 1 6

Die Ausgabe der Evangelischen
 Handschriften in ihrem dritten
 Kapitel ist — 2 8 5 0
 Die Ausgabe der Valianischen
 Handschriften aus Pestum
 des Buches ist: 2 2 3 0

Samay. 2. 1. Gott der Not. in jedem Digital
 und der Baumzahlern.

7 4 6

I.	1	0	9	XXI	2	2
II.	4 ^x	2 ^x		XXII	2	5 ^x
III.	3	9 ^x		XXIII	2 ^x	3
IV.	3	6		XXIV	3	3
V.	2	3		XXV	2	3 ^x
VI.	2 ^x	8 ^x		XXVI	3	9 ^x
VII.	2	4 ^x		XXVII	2 ^x	9 ^x
VIII.	2	5		XXVIII	2	3
IX.	2	0		XXIX	3	5
X.	3 ^x	3		XXX	3	2 ^x
XI.	3	0		XXXI	2 ^x	5
XII.	2	2 ^x		XXXII	2	6 ^x
XIII.	4	2		XXXIII	2	7
XIV.	6 ^x	0		XXXIV	2	3 ^x
XV.	3	5		XXXV	2	3.
XVI.	3 ^x	0		XXXVI	2 ^x	9 ^x
XVII.	3	7 ^x		XXXVII	3	5
XVIII.	6 ^x	0		XXXVIII	2	5 ^x
XIX.	2	3		XXXIX	2	6
XX.	2	8 ^x		XL	2	9 ^x

7 4 6

1 2 9 8

	1	2	9	8		1	8	5	8
XLI			9 ^x 2 ^x	7 ^x	LXI		5	9 ^x 2 ^x	4 ^x
XLII			2	5 ^x	LXII			2	9 ^x
XLIII			4	5	LXIII			2 ^x	6
XLIV			2	3	LXIV			2	1
XLV			5 ^x	2 ^x	LXV			4	0
XLVI			2	3	LXVI			2	6 ^x
XLVII			2	2	LXVII			2 ^x	7 ^x
XLVIII			3 ^x	6 ^x	LXVIII			1	9 ^x
XLIX			2	4	LXIX			1	8
L			2	7 ^x	LXX			4	5 ^x
LI			2	8 ^x	LXXI			2	4
LII			2	3	LXXII			2 ^x	5 ^x
LIII			2 ^x	5	LXXIII			4	0
LIV			2	4 ^x	LXXIV			2	0
LV			2	8 ^x	LXXV			2	9 ^x
LVI			2	4	LXXVI			2 ^x	4
LVII			2	2	LXXVII			2	9 ^x
LVIII			2 ^x	5 ^x					
LIX			2	3					
LX			3	4					
	1	8	5	8		2	3	2	8

11

Namayana Lib. II. Ed. Sriramanapur.
 Angaben am Ruffe des Crystal.

				7	8 ^x	8
I.		⁶ 5 ^x 5 XVII		9	7	4 4 ^x
II.		5 1 XVIII				5 ^x 4
III.		4 ^x 2 XIX				6 ^x 4 ^x
IV.		2 7 ^x XX				9 4
V.		2 8 ^x XXI				4 ^x 3
VI.		4 0 XXII				8 ^x 6 ^x
VII.		3 ^x 8 ^x XXIII				3 8 ^x
VIII.		6 8 XXIII <small>2 H. n. 64.</small>				2 2.
IX.		6 ^x 8 ^x XXIV <small>1 H. n. 4-1 n. 5</small>				3 7 ^x
X.	1	1 6 ^x XXV <small>1 H. n. 40</small>				7 ^x 2
XI.		2 5 XXVI				7 ^x 4
XII.		7 ^x 0 XXVII <small>2 H. n. 40.</small>				2 7 ^x
XIII.		5 0 XXVIII <small>1 H. n. 64.</small>				8 ^x 5
XIV.		4 7 ^x XXIX				6 7 ^x
XV.		6 3 XXX <small>1 H. n. 5. 1 n. 4.</small>				3 ^x 4
		<hr/> 7 8 8				<hr/> 1 8 2 9

1 6 2 9

2 2 7 2

XXXI	6	5 ⁹	8 ^x	XLVI	7	6 ^x	3	7	
XXXII <small>180. n. 5</small>		5 ^x	1	XLVII <small>480. n. A</small>		7 ^x	9 ^x		
XXXIII		5	8 ^x	XLVIII <small>1190. 3, 180. n. 5; 3-A</small>		8 ^x	1		
XXXIV		2	2	XLIX		7	2 ^x		
XXXV <small>1-6, 1-4</small>		5 ^x	9 ^x	L		2 ^x	5		
XXXVI		3	3 ^x	LI		2	9 ^x		
XXXVII <small>1-4, 1-6</small>		5 ^x	2	LII		3	5 ^x		
XXXVIII <small>1-4, 1-6, 1-20</small>		5	9 ^x	LIII <small>180-A</small>		4	2		
XXXIX <small>1-6</small>		2	5	LIV		3 ^x	0		
XL <small>780. n. 40</small>	1	2 ^x	3	LV <small>180-A</small>		4	2		
XLI <small>280. n. 40</small>		3	9 ^x	LVI <small>180-A</small>		4 ^x	7 ^x		
XLII <small>680. n. 40</small>		3	7 ^x	LVII		6	0		
XLIII <small>180-5, 2-A, 1-6</small>		5 ^x	9 ^x	LVIII		3	1		
XLIV <small>280-A</small>		3	4	LIX <small>1-6; 1-A</small>		6 ^x	8 ^x		
XLV		3	4 ^x	LX <small>380-3, 1-A</small>	1	0	5		
<hr/>				<hr/>					
		2	2	7	2	3	0	5	5

3 0 5 5

3 9 8 5

LXI
 LXII
 LXIII
 LXIV
 1-6; 1-8; 2-4;
 LXV
 1-6; 2-4;
 LXVI
 1-10; 1-6; 5-4;
 LXVII
 3-4; 1-8; 3-6; 1-5;
 LXVIII
 2-4; 1-6;
 LXIX
 LXX
 2-4;
 LXXI
 LXXII
 1-4
 LXXIII
 LXXIV
 LXXV

7 x
 5 1
 4 x 2
 6 7 x
 5 x 7 x
 5 9 x
 6 x 6
 6 6 x
 6 x 2
 4 4
 8 x 6 x
 5 x 0
 1 0 7 x
 3 5
 7 x 8 x
 6 0

LXXVI
 1-9; 13 12. 4. 2-5;
 LXXVII
 2-6; 3-5; 2-7; 2-8; 4-4;
 LXXVIII
 3-4;
 LXXIX
 6-4; 1-39;
 LXXX

3 x
 9 x 8 x
 3 8 x
 2 6
 3 2
 2 x 7 x

4 2 0 6

3 9 8 5

Chézy.

II, 34. atirichyaté.
I. 2. S. p. 42.

V, 22. dukkhañāyāyah.
H. p. 43.

VII, 11. aviruddha.
H. p. 43.

VIII, 10. Metram.
H. p. 44.

IX, 8. avastabhya.
H. 45.

X, 4. bhavô bhavô.
H. 45.

X, 42. Athitah.
H. 46.

XVI, 9. hitah.
H. 47.

Langlois.

I, 7. dvijōttama. Brühst. Ob.
Drōna ein Brahmaurua gemaß?
I. As. IV, p. 238.

I, 16. vrikōdara. H. 239.

I, 40. Kuladharna. H.

II, 13. Dēhin. H. p. 243.

II, ~~13~~ 14. mātṛāsparsūh. H. p. 244.

II, 34. atirichyaté. H. cf. Chézy

II, 41. vyavasāya. H. p. 245.

II, 44. samādhi. H. cf. Réponse.

II, 45. nirvandva. H. cf. Réponse.

II, 54. bhāshā. H. p. 247.

II, 55. 61. H. p. 247.

II, 43. janmakiarmaphalaya-
dām. H. p. 249 cf. Réponse.

II, 52. nirvêda p. 231. 53 vipratī-
pannā. H. Ann. zu Nirvāṇa
ibid. die wäandere Uebersetzung

III, 3. purā. I. As. I. V, p. 242.

Uebersetzung Uebersetzung.

III, 15. H. Die Uebersetzung von
unsern zu prüfen.

III, 30. adhyātma. H.

III, 34. ~~35~~ 38. Dsouuidatlayt.

III, 35. vigāna. H. für die Dausung.

III, 42. H. 243. Brühst.

Sanylois

IV, 13. J. As. T. V, p. 245. atkar-
taram. Die Uebersetzung unrichtig
cf. Schol.

IV, 17. Jb. vikarma. Jpou beistigt
cf. Manus.

IV, 36. Hb. Var. lect. Aufzuevon.
man. Uebersetzung beistigt.

IV, 39. beistigt. Varianten p. 251.

V, 12. naishthukim. internam
— ? cf. Schol.

V, 16. atmanah. cf. Schol.

V, 22. dukhahayonayah. cf.
Chézy, Schol. Plato.

VI, 3. (p. 250.) Karamam. Die
Uebersetzung ist Jpou unrichtig
Sanylois aus dem falsch.

VI, 17. 19. Kubudutand. Modi.
fict.

VI, 23. (p. 251.) Audgola, Nams
Ayostroy. cf. Schol. Wilkins

VI, 44. p. 251, 2. Var. 2. san
siv sah. Unrichtig.

VI, 44. ib. sabdabrahma.

Sanylois.

VII, 11. J. As. T. VI, p. 234 f. 99,
dharmavirudha. cf. Chézy.
Wilkins, Humboldt.

VII, 13. 14. Abgessau.

VII, ~~11~~ 28. Trichavrata. Nicht
zu ändern, noch zu bemerken.

VII, 30. die Uebersetzung Jpou
unrichtig.

VIII, 1. pag. 237 f. 93, prohtam
falsch.

VIII, 3. 4.

VIII, 9. p. 239. parastat. d. Uebers.
setzung Jpou unrichtig. cf. Sch.

IX, 8. p. 242. cf. Chézy, Wilkins
genau zu analysieren.

IX, 16. ib. svadhâ, aushadam.
Das erste Jpou unrichtig, Das
zweite in der Uebersetzung be-
richtig.

X, 6. p. 245. Jpou sollte selbst falsch
construirt. Jpou beistigt.
Wilkins selb. ist falsch.

vert

X, 9. p. 245. Über benrusting.

X, 7. 16. 18. 40. Vihkätä. Über
die vorfindenen Ausdrücke.
Nicht zu ändern. cf. Rosen.

X, 35. Vihatsäman. cf. Schot.

X, 36. Chhalayatam. Langstiel
wird eine einfältige Leosäure.

X, 42. cf. Pheszy.

XI, 20. p. 248. vyäptam. Rosen
benrustigt.

XI, 22. Ushnapāh. Rosen ein-
geführt.

XI, 25. ib. Disāh. Mikoluzl.

~~XI, 30. ib.~~

XI, 32. ib. pravridhah. Rosen
widerlegt.

XI, 36. ib. sthānē. Druisiggl.
Über aurojyate ainalniest
stmal zu jagen.

XI, 37. Sadasat. Über die vor-
findenen Bezeichnungen dieses
Ausdrucks in dem Philolog. Ind.
zu setzen.

XII, 1. evam. p. 250. Langstiel
hat er ganz falsch gemacht. cf.
Schot.

Es ist der vierte Artikel zu finden.
Es ist immer weiter gefolgt.

Siddh. K.

p. 101.

BahuvrīhiPanini II, 2, 23-24.

VI, 3, 34.

V, 4, 116. 156.

VII, 4, 13. 14.

VI, 3, 35. 36. 41. 82.

II, 2, 25. 26. 27. 28. 83.

VI, 4, 142. 146.

V, 4, 73. 113. 118.

VIII, 4, 3.

VI, 3, 82-83.

VII, 4, VIII, 4, 3.

V, 4, 119.

VIII, 4, 28.

V, 4, 120. 121. 125. 126. 136.

VI, 1, 66.

V, 4, 135. 154.

VII, 4, 15. 155. 156. 160.

II, 2, 35-37. 29.

II, 2, 31-34.

II, 4, 2-16.

VI, 3, 25-32.

V, 4, 106.

I, 2, 65-73.

V, 4, 74.

VII, 3, 97. 98.

V, 4, 75. 76. 77-85. 69. 70-72.

VI, 3, 1-9. 9-24. 43. 44.

VIII, 3, 95. 83. 84.

IV, 1, 6.

Dvandva

p. 110.

Ekasēsha

p. 113.

Samāsa

Siddh. Kaum. p. 82. seqq.

Arjayaśbhāva p. 83.

Tatpurusha p. 86.

Panini II, 1. 4. 5. 6. 7. etc. 21.

II, 4, 71. 83. 84.

II, 2, 1. 2. 3.

I, 2, 44. 48.

VI, 3, 81.

V, 4, 68. 107. 108. 109. 112.

VI, 4, 144.

II, 1, 22-39.

II, 2, 8-17. II, 2, 1-5.

II, 1, 40-52.

V, 4, 92. 86. 87. 91.

II, 4, 1. 53. 54. 65. 66. 69.

I, 2, 42.

VI, 3, 42.

II, 2, 38.

II, 1, 70-72.

II, 2, 6. 7. 18. 19. 22.

VI, 3, 73-77.

I, 4, 61-79.

III, 1, 92.

VI, 4, 145.

V, 4, 88. 89. 105.

VIII, 4, 7. 39.

VI, 3, 46. 49. 76.

II, 4, 26-31.

I, 2, 58. 59. 60. 63.

II, 4, 17-26.

pranamyā nārāyaṇatīrthadēśikān
 bhavānalārttāmṛitapūranīradān,
 karōti rāmāyaṇatattvadīpikān
 mahēsatīrthākhyapatir-yathāmatī ॥

avalōkanasāukaryam. ālōchyāikātra sāratah
 nānātikāsthavākhyāni likhyantē (tra) yathāmatī ॥
 sarvēshān granthakārtṛnām lēkhakō'ham na
 likhitāny-ātra tair-yāni likhyantē tāny-^{kalpakah}atō mayā ॥
 granthabāhulyabhītyātra kvachichehhabdasūśōdha-
 nirdvandvakāthanām p chārthapādānām likhyatē
 dhunā ॥

Ed. Servamp, Vol. 1, p. 212

Erwähnung des Dnyalishen
 Peroufion, des fücksten u. erst-
 lichen, u. der Abweisung dieses
 beiden von jenen.

II, p. 146. Erwähnung des Vomm-
 lator Pärna-nätha Vachaspati.
 Soll sein Gemahl sein Pärna-
 nätha.

III, p. 223 Tirtha citit
 in 24,000 N.

— p. 289 Tirtha citit.

— p. 379 Kathana citit, Tirtha

— p. 460 } citit.

Rāmāy. ed. Ser.
Lib. II, cap. 10, ^{sl.} 19.
— — — 21, sl. 26.
śraddadhāmi, śraddadhē.

ed. Bonn.

II. XXIV, 4.

" — XII, 19.

LVI, 10

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to include a date and a name.

Handwritten text, possibly a name or a short phrase.

Handwritten text, possibly a date or a number.

Handwritten text, possibly a date or a number.

In dem und im 11ten Capital der
Pommerischen Ausgabe kommt die Erwäh-
nung über das Hauptopfer vor.
vor.

Cap. VIII. St. 11, 199.

— XI. St. 15 199.

In unserer Ausgabe steht die Stelle

XI, 13 199.

In den Handschriften des Pommerischen
Papen die Stellen Cap. VIII und XII.
die Dargalische haben die Wieder-
holung eraggefasst.

CVI, 10

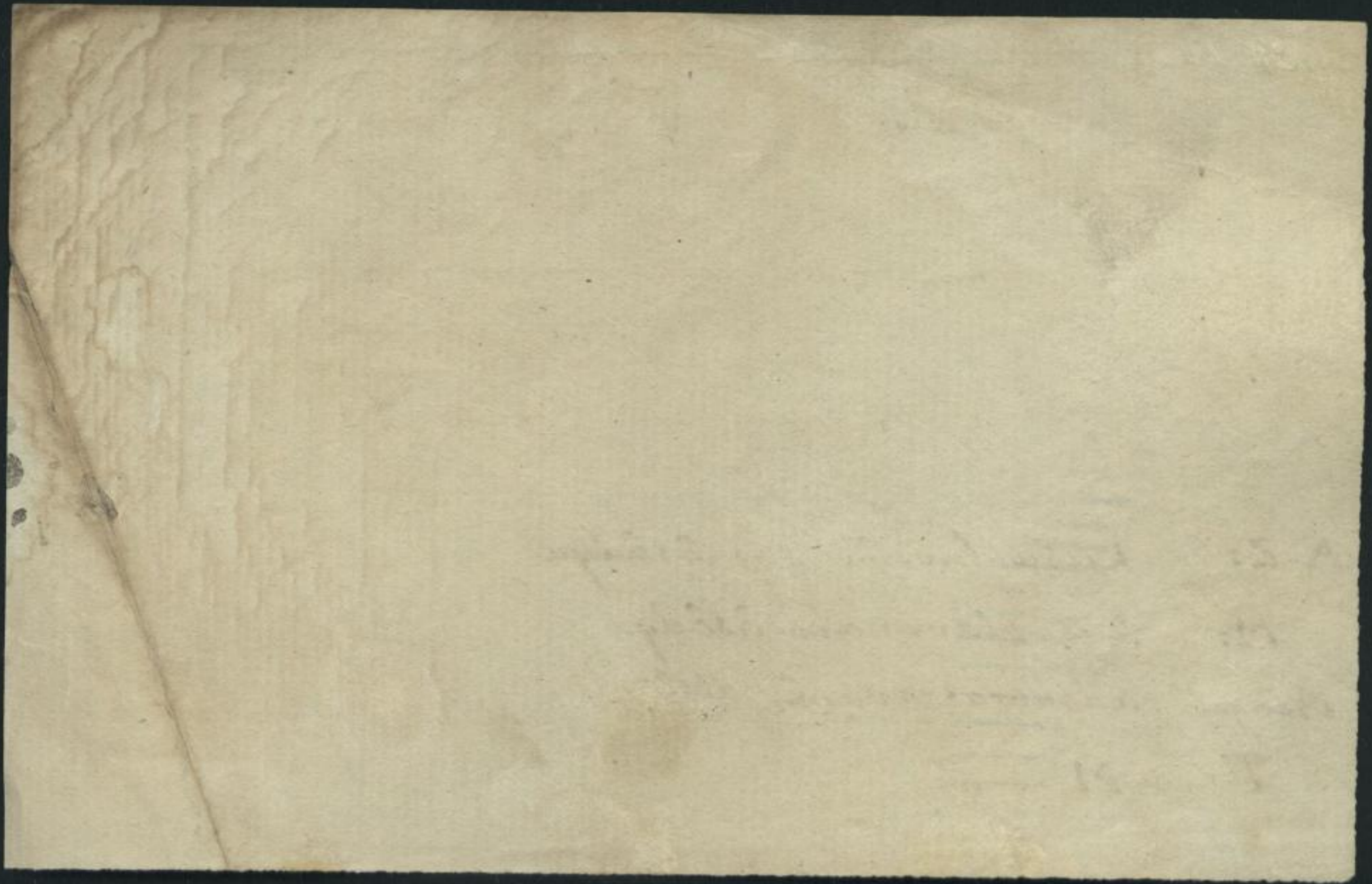
I. XdVI, 8 Kusaplavanam
 Serampore Vol. 1, p. 421.
 Cap. xxxvii, 8

A-E: Kusaplavañ samāsādya

M: Kusaplavanam āsādya.

Bengal. udakprasavanē dēṣe

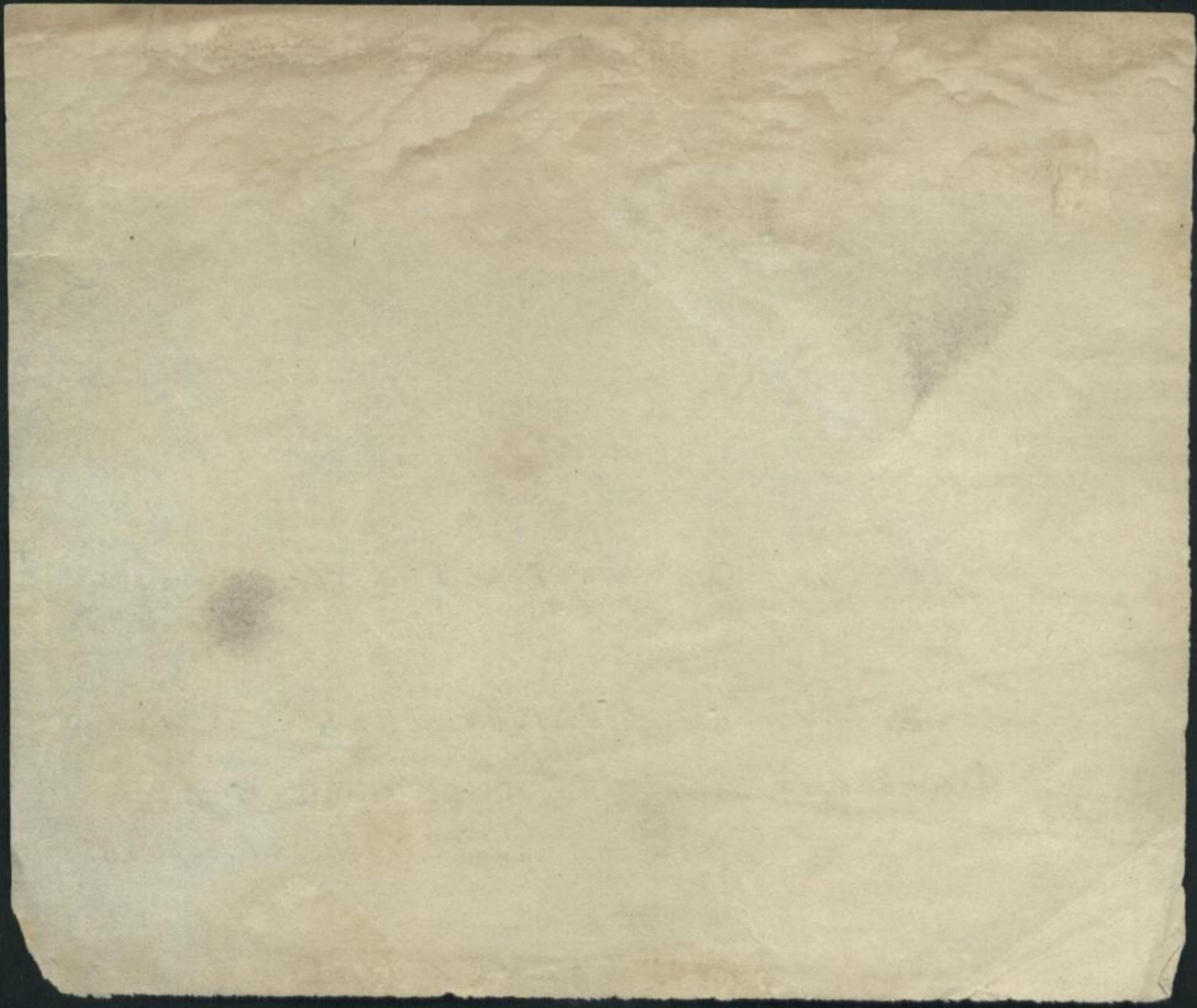
T. wie M.

Rishyasringa Mahâbh. I. p. 565.

Ad Râm. I, 44, 14. cf. Mahâbh. II p. 339 v. 243

Nasvokasârâ nalinî pâvanî cha sarasvatî
Jambûnadî cha sîtâ cha gangâ sindhuçcha sap tamî

॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

Handwritten text in Devanagari script, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to be a short passage or a list of items.

Emendationen

- p. 15.
- 48.
- " 61.
- " 78.
- " 81.
- " 123. — 2.
- " 124.
- " 135.
- " 139.
- " 142.
- " 148.
- " 153. — 2.
- " 170. —, 154
- " 172.
- " 174.
- " 195. *Hermitisch transposita*
- " 207.
- " 213.
- " 227. — 2.
- " 246. — 2
- " 272.
- " 274.
- L II
- p. 284.
- " 285.
- " 288.

Hermitisch

Emendationes

- p. 15.
- 48.
- " 61.
- " 78.
- " 81.
- ↳ 123. — 2.
- " 124.
- ↳ 135.
- " 139.
- " 142.
- " 148.
- ↳ 153. — 2.
- ↳ 170. —, 154
- " 172.
- " 174.
- ↳ 195. *Hemiteich trans-*
posita
- " 207.
- ↳ 213.
- " 227. — 2.
- " 240. — 2
- " 272.
- " 274.
- L II
- ↳ 284.
- " 285.
- ↳ 285.

Zu

Pa

LVI, 11

(= 1831.)

Anzeigunng

Der wirklich verfaulden Originalen
vom Rāmāy. Vol. 1, P. 1.
von Hitopadesa P. 1, und
den beiden Uvordan.

Lehrer
Bhag. Pt. ... seit Ausgaba
... Bogu

Uebersicht

der Anzahl Exemplare von dem Werk Ramayana

Vol. I P. I

Velinpapier

6 Fols zu 24 Zeilen 87 compl. Exempl.

Das 4te Fol zu 24 Zeilen, Titel, Umschläge und Uebersetzung-Bogen

Druckpapier

10 Fols zu 24 Zeilen 188 compl. Exempl.

Das 11te Fol zu 24 Zeilen Uebersetzung Bogen

fielen sind 8 Exempl. abgenommen

Vol. II. P. I.

Velinpapier

5 Fols zu 24 Zeilen 97 compl. Exempl.

Das 6te Fol zu 24 Zeilen, Uebersetzung Bogen

Druckpapier

8 Fols zu 24 Zeilen 201 Exempl.

Das 9te Fol zu 24 Zeilen Uebersetzung Bogen

fielen sind 8 Exempl. abgenommen

Verzeichniß

Der gelehrten oder wissenschaftlichen Gesellschaften des Röm. Vol. I-III.
Monat October 1838 an.

	Velin.			Druckpapier		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
An den Buchhändler Weber $\frac{70}{x}$		70,	70,			
Januar d. 8 Oct. — — — —	5,	5,	5,			
An Professor Lassen — — — —		1,	1,			
An Professor Welcker — — — —				1,	1,	1,
{ Asiat. Soc. of Bengal — — — —		1,	1,			
{ Mr. James Prinsep, Calcutta	1,	1,	1,			
besorgt durch Mr. W. R. Coles $\frac{20}{x}$						
An Prof. Wilson — London — — — —	1,	1,	1,			
besorgt durch Mr. Wyse M. P. $\frac{2}{x1}$						
An Gen. Prof. Welcker — — — —				1,	1,	1,
Nach Berlin in fünf Kisten $\frac{15}{x1}$						
" An den Pasthminister v. Altenstein — — — —		1,	1,			
" An Prof. Boopp — — — — — — — —					1,	1,
	7,	80,	80,	1,	2,	2,

	Velin.			Jungpapier.		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Transport	7.	80.	80.	1.	2.	2.
An Graf. Rath Dr. Schutze	—	—	—	1.	1.	1.
An den König Alad. der W.	—	—	—	1.	1.	1.
An Prof. Böckh	—	—	—	1.	1.	1.
An Prof. u. Oberb. Wilken	—	—	—	1.	1.	1.
An Eugène Burnouf in Paris	—	—	—	—	1.	1.
Prof. Dr. Fr. Windischmann ^{8. 30} <u>III 30</u>	—	—	—	1.	1.	1.

4
Rāmāyana

Zu unsterblichen Exemplaren

Auf Papier:

* Naarb. Min. v. Altenstein

* Asiatic Soc. of Calcutta

* Société Asiatique de Paris London

* Literary Society of Bombay

~~Darling's Alford~~
* Professor Haughton

Auf Druckpapier:

* Prof. Bopp in Berlin

* Prof. Rosen in London

~~Prof. Rosegarten in Griefswald~~

* M^r. Burnouf

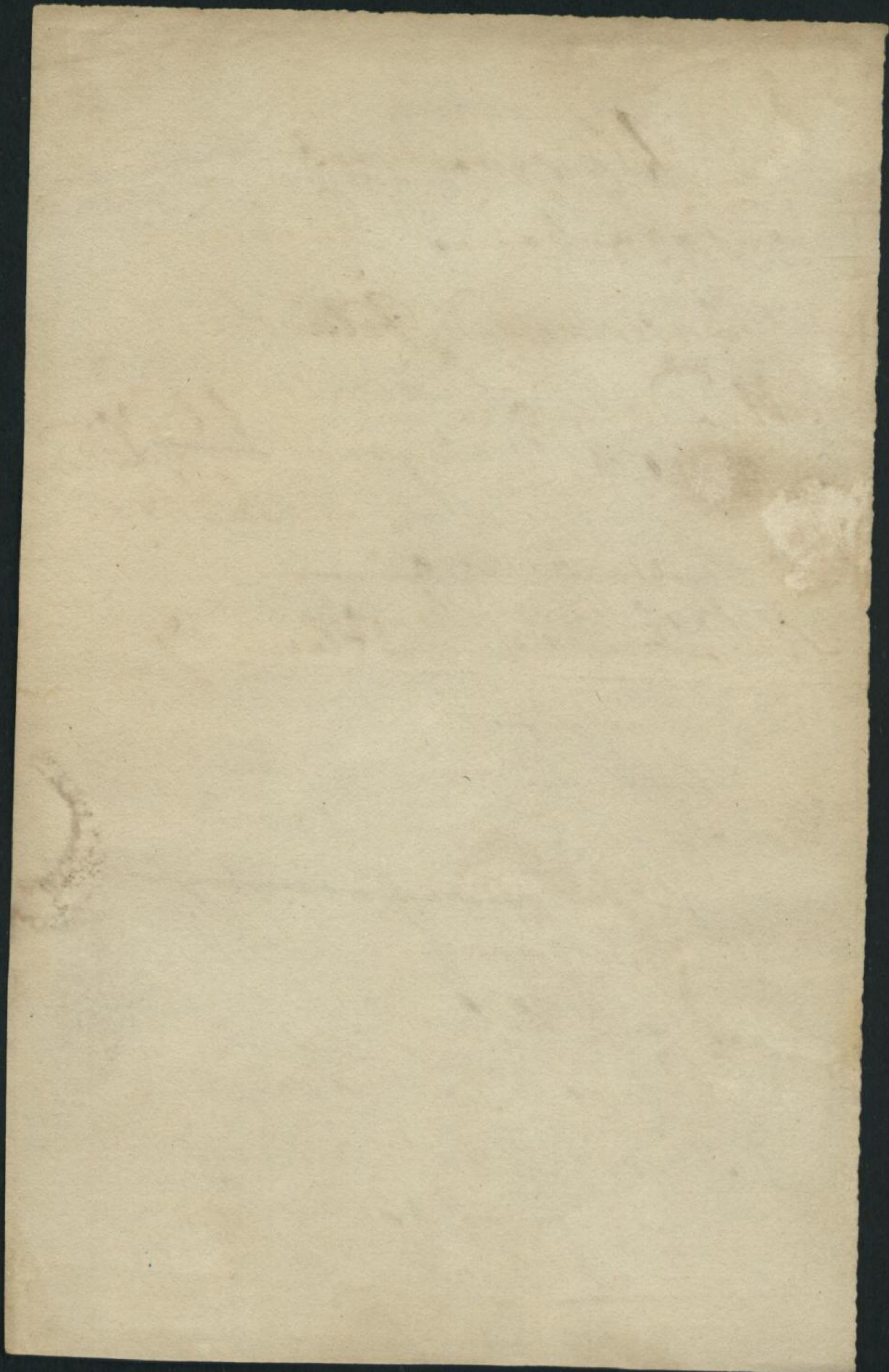
Nach auf Papier

* Colonel Tod London

* Société Asiat. à Paris

* Mairignat Exemplar

* Deussen

5

Vorstellige Exemplare
von den Reflexions

- * Mündigsman ————— 1 D. G. von Aug.
- * Kupfer: Exemplar ————— abgefaßt 1
- * Gysium: Rath Schulz ————— 1
- * Lassen ————— 1
- * Heinrich ————— 1
- * Welken ————— 1
- * Nake ————— 1
- * Lambert ————— 1

In Berlin.

- Alex. v. Humboldt
- W. v. Humboldt
- Altenstein
- Academie der W.
- Academie der K.
- Prinz Wilhelm
- Prinz August
- Gy. Rath Schulze
- Boeckh.
- Woyp.

In St. Petersburg

- * Akademie
- * Suwaroff
- Schilling von Caustadt

In Paris?

* Silvestre de Sacy

* Societe Asiaticque

~~Griffy~~

* Quijol

* Villerain

* Cousin

* Burnouf

* Loiseleur Deslongch.

* Maproth

* Letroune

* Duc de Broglie

* Doudan

* Moreff

* Institut de France

In Frankreich

Golbery in London

In London

König

D. of Sussex

Quinteda

Sir L. Moeller

R. Soc. of Litt.

Lord Munster

R. As. Soc.

Calcutta As. Soc.

Bombay Litt. Soc.

Sir Alex. Johnston

Colebrooke

Athenaeum

Travellers

Lord Lansdowne

Mackintosh family

Febr.

Am 11ten Febr. 1832

abgeschickt unter der Adresse
Der K. Akademie der Wiss.

folgende Exemplare

Reflexions:

- Akad. d. Wissensch. — 1
- Akad. d. Künste — 1
- Altenstein — 1
- Dr. J. Schulze — 1
- Koekh — 1
- Bopp — 1
- W. v. Humboldt — 1
- Al. v. Humboldt — 1
- An Alexander von Humboldt
für seine Reise nach Indien
Beschreibung der Naturgeschichte
von Java — 1
- Erzählt an die Akademie
der Künste in
Rückblicken 2 B.
auf Malin.

Demselben hat er mitgebracht
unter der Adresse der Kaiser-
lichen Akademie der Wissen-
schaft in St. Petersburg:

- Acad. Imp. — 1
- Puwaroff — 1
- Schilling de Goustalt — 1
- Reflexions — 3
- In allem also — 15
- M. Doudan Paris — 1
- abgeschickt d. 8. Oct.
- Mre Berchet — 1

Reflexions 12

In duffland

Göttingen:

* Doc. D. W. M.

* J. W. M.

Jena:

Quint

Am 26ten Oct. abgefasst
vunf Weber an Mase in Paris
Réflexions 12 Exemplars.

An

Soc. Asiatique
Murnouf

Silvestre de Sacy

Vilaproth

Boiscler-Deslongch

Justotus de Fr.

Letroune

Villemain

Cousin

Duc de Broglie

Quijot

Noreff.

Dabrian. R. der Jud. Bibl. S. M. an

Noreff

Soc. As.

Just. de Fr.

a

Ungarisches
ausgegebenes Doyan.

Bhagavad-Gitā

M. Doudan — 12 Doyan

M. Wilson — 12" —

Jānīyāna

M. Doudan — Velin 7" —

9

Exemplar des Hitop.
Ding Prof. Rosenau London
bestellt.

Court of Directors India

Royal Asiatic Society of Gr. Br.

Litterary Soc. of Bombay

Asiatic Soc. of Calcutta

Mr Wilson

" Colebrooke

" Wilkins

" Haughton

" Marsden

Sir Al. Johnston

Die Vorrede an

Sir James Mackintosh

H. Brougham

Sammlung der Bände:

- x Kestner
- x Niebuhr
- x Malte
- x Gering
- x v. Walter
- x Niebuhr
- x Müllersmann
- x Lambroz

Andwärts.

- * Hermsat (abgeschlossen)
- * Guizon v. Broglie. Novv.
- ~~Guizon~~
- * J. James Mackintosh
- * Brougham
- * Classical Journal. Th. Campbell
- ~~Gitting~~
- ~~Erasmus~~
- ~~Grimm~~
- x Al. v. Humboldt - abg
- x Eoel
- x Niebuhr
- x Guizon
- Erasmus
- J. Grimm

Avertissement.

Lorsque j'annonçai au pt. pub

MM

D. 18ten Mai 29 sub inf. univ. Paris abg.
schick durch Dr. Kalthoff:

Rāmāyana Vol. 1. P. 1. Valmiki
an der Société Asiatique

Rāmāy. V. 1. P. 1. Druckpapier
an Eugène Burnouf

Uvovand an Klaproth

an Juss Geyog u. Broghe

an Villemain

Disquisition an de Geyog u. Broghe
Erklärung des Corina, an dieselbe, u.
an den Maler Gérard

Freysinger, frei Symphonie der 12 ersten, Sagen
der Bhagavad-Gitā Ed. II.

Otto Böttlinger stud. phil.

Bonn. 1 Nov. 1836.

Handschriften für Symphonie der 12 ersten Sagen
der Bhagavad-Gitā Bd. 2

Nicolaus Delius stud phil

Bonn. 1 Nov 1836

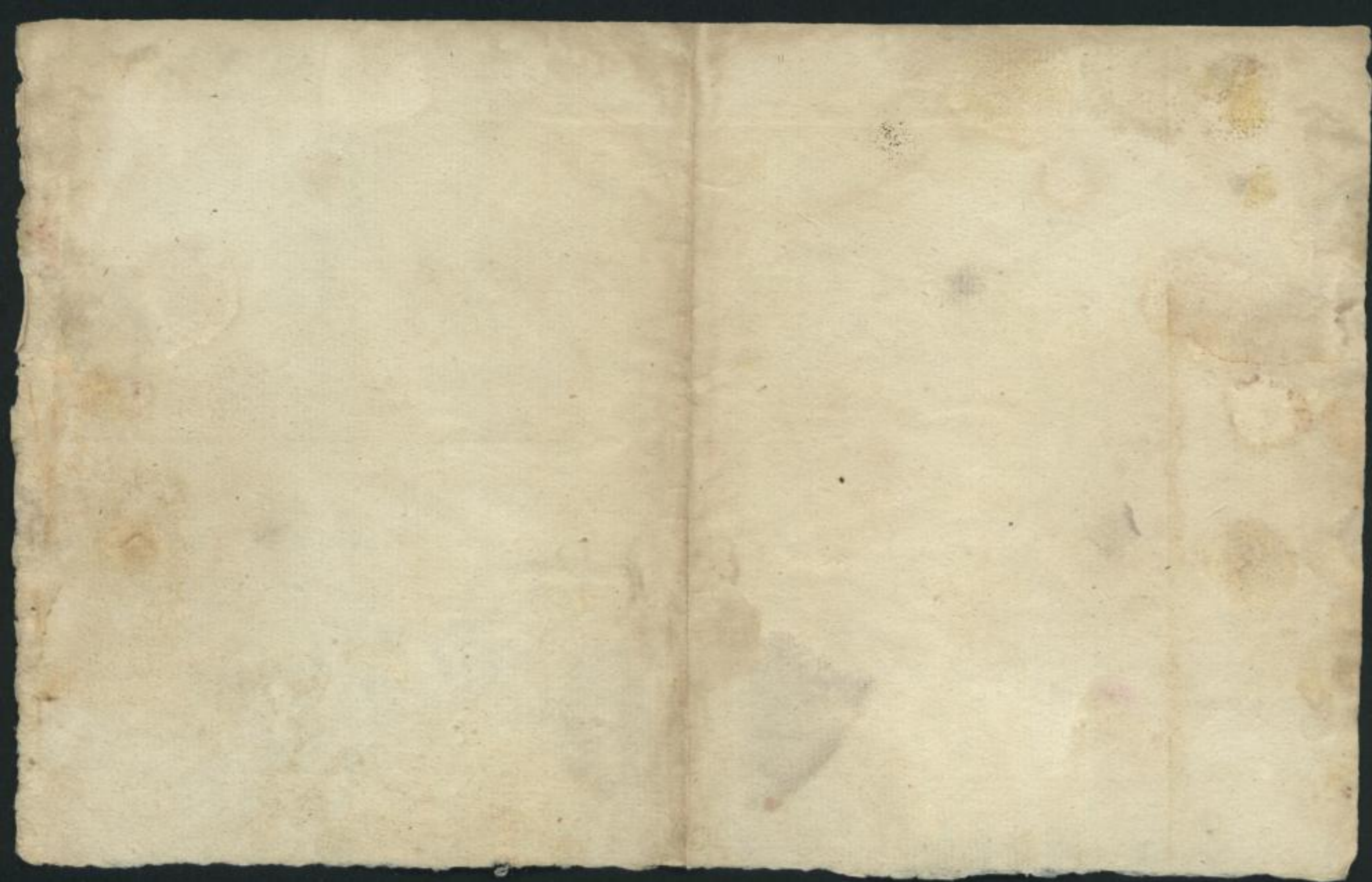
[Faint, illegible handwriting on aged paper]

Herrn Herrn Professor v. Schlegel

zurückgelassene handschriftliche Uebersetzung des
 Ramayana ^{mit Walinsayas} ~~ausführung~~ zu haben, beifolgend!

Nicolaus Julius Stud. phil.

Bonn 12 Dec 1836

15
Zusatz zu den handschriftlichen
Bogen der Bhagavad-Gita, Ed. 2.

Bonn, d. 18. Novbr. 36.

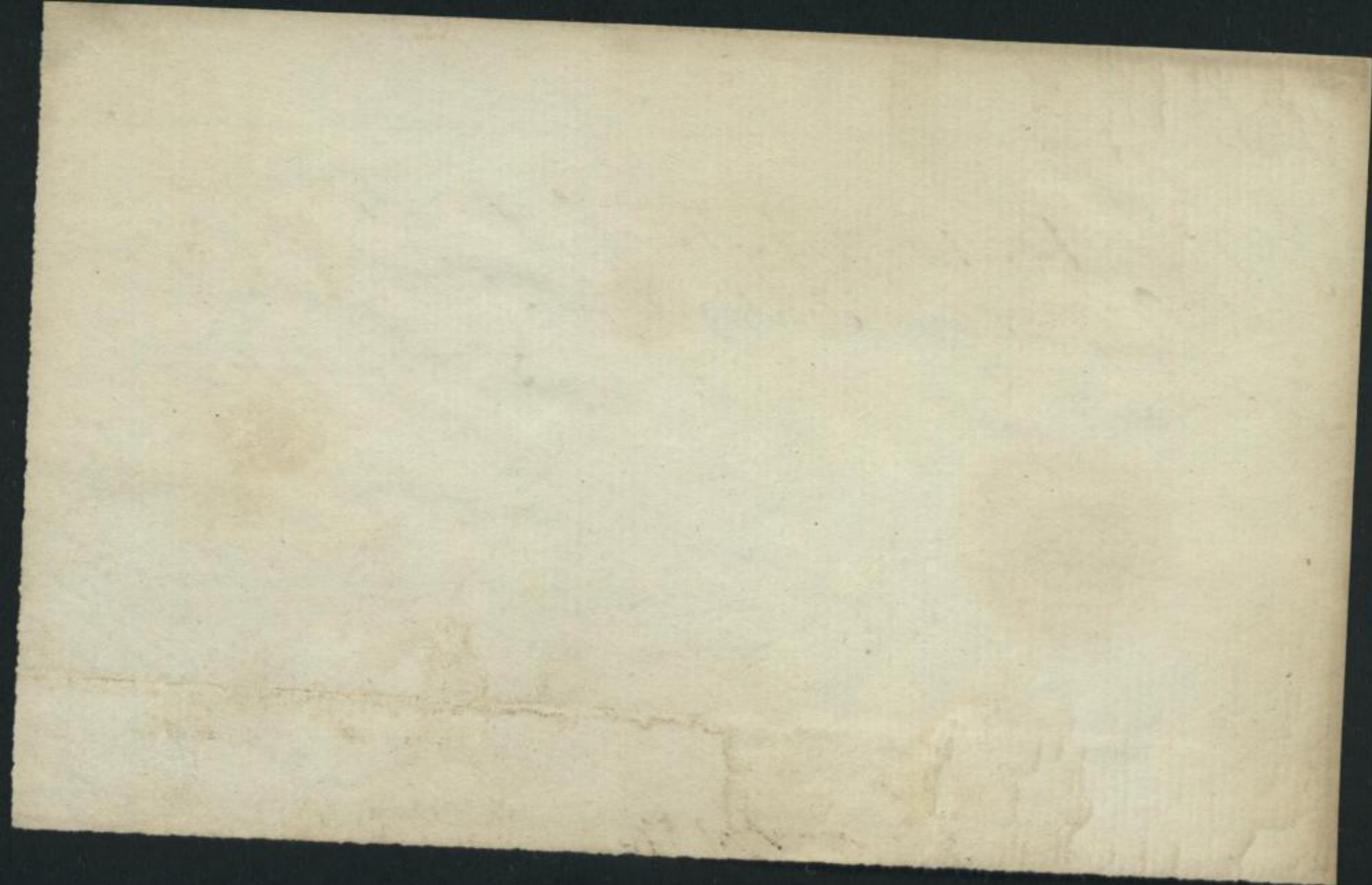
M. Hammerich
v. ph.

Vertrag zwischen Kaffir, von
G. Graf von Schlegel in Gemmele der
12ten Dergun der Phayava-Gita ausgehen
zu sein.

Bonn d. 2ten Nov. 36

Leonard J. Longard

Hrn. Stud. Otto Böttlingk in Jena
ist gelieft erhalten und bar bezahlt:

Rāmāyana ed. Schlegel. Vol. I. P. I.

von Hrn. Dr. Eustachius Weber, mit Subgriff in
Preis für den 2ten Th. — Preis 14 Th.

Rāmāyana. Vol. II, P. I. } gelieft worden
P. II. } zu bezahlt auch für P. II.

Von Rām. P. II. die 14 ursprünglichen Bögen ohne
Vorrede und Titelblatt.

Bhagavad-Gita ed. alt. die 12 fertigen Bögen ohne
Vorrede u. Titelblatt.

Das folgende
Alphabetisch alphabetisch angeordnet
von Hrn. Weber

Gr. Musikal. O. Böhltlingk hat geliefert besfallen:
 von You Empfänger des Weber Ramay. Vol. 1. P. 1.
 kann bezahlt mit 14 Hk inwie der Freitag zweiten
 Abtheilung mit begriffen ist.

Von uns:

Ramay. Vol. 1. P. 2 die ersten 14 Logen ohne
 Vorrede u. Titelblatt. Ferner Ram. Vol. 11, P. 1.
 Abthg. 9. die ersten 12 Logen ohne Vorrede und
 Titelblatt.

Das Uebersetz der nicht fertigen Stücke und uelldändig
 Ram. Vol. 11, P. 2. ist ihm von uns unentgeltlich
 zugesandt.

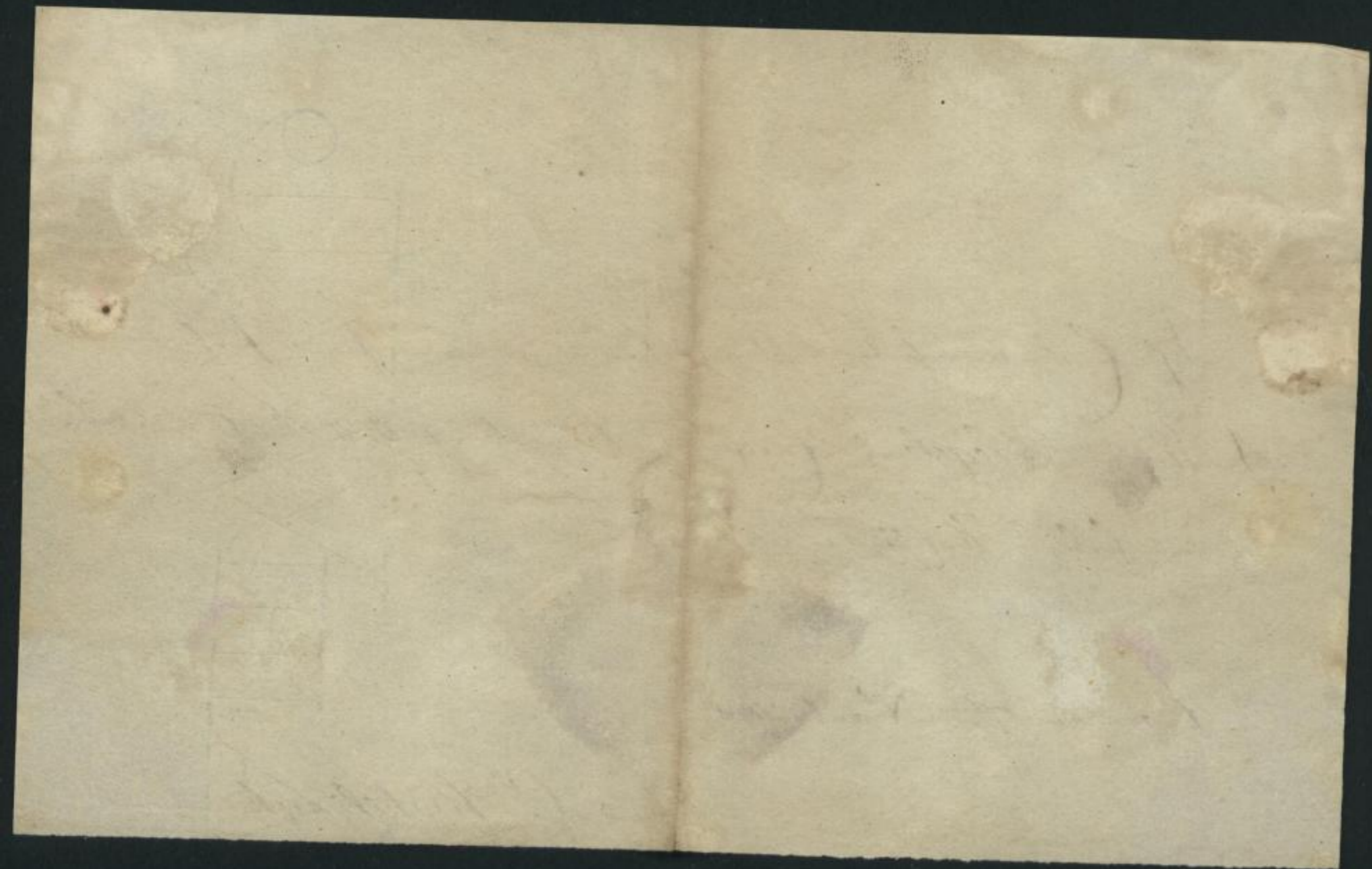
Bonn d. 21sten Jul. 1837.

Alte Post

Ich erlaube mir zu erlauben, beifolgende Exemplare von dem Werke Professor Dr.
 A. W. von Schlegel's über die Gattung der Käse. Vol. 1. P. II., beifolgendes
 unbes. aus farbigen Kupfeln anfallen zu lassen.

Bonn den 17. November 1838.

O. Böhtlingk.

Otta Rößlingk

SLUB

Wir führen Wissen.

<http://digital.slub-dresden.de/id475137132/526>